

T.C.
BAŞBAKANLIK
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI
DİN HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

FAALİYET RAPORU
2 0 1 5

Tasarım**Aral Group**

Mustafa Kemal Mahallesi
2141. Cad. No: 33/3
Söğütözü, Çankaya / Ankara
T 0312 219 5326
www.aral.org

Baskı

Türkiye Diyanet Vakfı
Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi
Serhat Mah. 1256. Sok. No:11
Ostim Yenimahalle / Ankara - TÜRKİYE
Tel: +90.312 354 9131
www.tdv.com.tr

İçindekiler

GİRİŞ.....	9
ORGANİZASYON ŞEMASI	11
MİSYON, VİZYON, İLKE VE STRATEJİLER.....	13
KURUMSAL İŞBİRLİĞİNİ GELİŞTİRMEYE YÖNELİK PROTOKOLLER.....	23

I.BÖLÜM

TOPLUMU DİN KONUSUNDA AYDINLATMAYA YÖNELİK ÇALIŞMALAR

A- İRŞAT HİZMETLERİ BAĞLAMINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR	26
I) Hutbeler	26
1-Hutbe Konularıyla İlgili Veriler	26
2- Hutbe Hazırlayanlarla İlgili Veriler	35
II) VAAZLAR.....	36
1-Vaazların Ana Konularına Göre Dağılımı.....	36
2-Vaaz Edenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	47
3-Vaazların Unvanlara Göre Dağılımı	47
4-Vaazların Bölgelere Göre Dağılımı	48
5- Üçer Aylık Vaaz Dönemlerine Özel Konu Belirlenmesi	49
B- CAMİ HİZMETLERİ BAĞLAMINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR	50
1- Cami Dersleri.....	50
2- Sabah Namazı Buluşmaları.....	51
3- Kandiller	52
C- AİLE VE AİLEYE YÖNELİK ÇALIŞMALAR	55
1- Aile ve Dini Rehberlik Büroları	55
2- Gençlere Yönelik Çalışmalar	61
3- Kadınlara Yönelik Çalışmalar	63
4- Yaşlılara Yönelik Çalışmalar (Huzurevlerine Yönelik Çalışmalar).....	64
D- ÖZEL GRUPLARA YÖNELİK MANEVİ DESTEK VE REHBERLİK ÇALIŞMALARI.....	66
1-Sevgi Evlerine Yönelik Çalışmalar.....	66
2- Kadın Sığınma Evlerine Yönelik Çalışmalar.....	67
3- Engellilere Yönelik Çalışmalar	68
4- Mültecilere Yönelik Çalışmalar.....	69
5- Bağımlılara Yönelik Çalışmalar	72
6- Hastanelere Yönelik Çalışmalar	74
7- Ceza İnfaz Kurumlarına Yönelik Çalışmalar	75
8- Şehit Aileleri ve Gazilere Yönelik Çalışmalar	79
9- Olağanüstü Hâllerde Sunulan Çalışmalar	79

E- SOSYAL VE KÜLTÜREL BOYUTLU ÇALIŞMALAR	80
1- Umre Programları	80
2- Ahilik Haftası Çalışmaları	81
3- DİB Musiki Korosu Oluşturulması.....	81
F- DİNİ İÇERİKLİ ORGANİZASYONLAR	82
I) Kutlu Doğum Haftası Programları.....	82
1- Hafta Öncesinde Gerçekleştirilen Hazırlık Çalışmaları	82
2- Başkanlık Merkezince Gerçekleştirilen Faaliyetler	84
3- İl ve İlçe Müftülüklerince Gerçekleştirilen Faaliyetler.....	86
4- Yurtdışı Teşkilatınca Gerçekleştirilen Faaliyetler	89
5- Medya Analizi	92
II) RAMAZAN AYI PROGRAMLARI.....	94
1-Başkanlığımız Tarafından Yapılan Faaliyetler	94
2- İl ve İlçe Müftülüklerince Gerçekleştirilen Faaliyetler.....	97
III) CAMİLER HAFTASI PROGRAMLARI	100
1-Hafta Öncesinde Gerçekleştirilen Hazırlık Çalışmaları	100
2-Hafta İçerisinde Başkanlık Merkezince Gerçekleştirilen Faaliyetler	104
3-İl Ve İlçe Müftülüklerince Gerçekleştirilen Faaliyetler	105
IV) KURBAN VE VEKALETLE KURBAN PROGRAMLARI	108
1-Başkanlıkça Yapılan Faaliyetler.....	108
2-Kurban Hizmetleri Komisyonlarınca Yapılan Faaliyetler.....	109
3-Vekâletle Kurban Kesim Organizasyonu.....	109
V) MUHARREM AYI PROGRAMLARI	111
VI) HELAL GIDA ÇALIŞMALARI	111
G. FARKLI TOPLUMSAL KATMANLARA YÖNELİK ÇALIŞMALAR	112
1- Romanlara Yönelik Çalışmalar	112
2-Mevsimlik İşçilere Yönelik Çalışmalar	112
H- VAKİT HESAPLAMA BAĞLAMINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	113
1 - Takvimler	113
2- Kamerî Ay Başları.....	113
3- 2015 Yılı Ramazan, Şevval ve Zilhicce Hilal Gözlemleri	114
4- Kible Açısı ve Saatleri	116
5- Web Hizmetleri.....	116

II. BÖLÜM

İLMİ, AKADEMİK, EĞİTİM VE MATERYAL GELİŞTİRMEYE YÖNELİK ÇALIŞMALAR

A- İNSAN KAYNAĞINI GELİŞTİRMEYE YÖNELİK ÇALIŞMALAR	120
1- Kutlu Doğum Haftası Sempozyumu.....	120
2- Paneller.....	120
3-Çalıştaylar.....	121
4- Eğitimler.....	124
5- Seminerler.....	126
6- Yarışmalar.....	129
7- Tecrübe Paylaşımı ve Çalışma Toplantıları.....	132
B- TOPLUMA YÖNELİK ÇALIŞMALAR	132
1-Tek Ebeveynli Ailelere Yönelik Manevi Destek Eğitimi.....	132
2-Aile Okulu.....	132
3-Kardeş Aile Uygulaması.....	133
C- MATERYAL ÜRETMEYE YÖNELİK YAZILI VE GÖRSEL ÇALIŞMALAR	134
1- Yazılı Yayınlar.....	134
2- Görsel ve İşitsel Yayınlar.....	135

III. BÖLÜM

GENEL DEĞERLENDİRME

DEĞERLENDİRME	139
EKLER	142
PROTOKOLLER	142
A. Adalet Bakanlığı İle Diyanet İşleri Başkanlığı Arasında Tutuklu ve Hükümlülerin Dini ve Ahlakî Gelişimlerini Sağlamaya Yönelik Protokol.....	142
B. T.C Sağlık Bakanlığı ile T.C Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı Arasında Hastanelerde Manevi Destek Sunmaya Yönelik İşbirliği Protokolü.....	146
C. Diyanet İşleri Başkanlığı ile Türkiye Yeşilay Cemiyeti Arasındaki İşbirliği Protokolü.....	150
D. T.C. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı ile T.C Gençlik ve Spor Bakanlığı Arasında İşbirliği Protokolü.....	153
E. Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İle Diyanet İşleri Başkanlığı Arasında İşbirliği Protokolü.....	155

ÖNSÖZ

Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 01.07.2010 tarihli ve 6002 sayılı kanunla Başkanlığımız bünyesinde ana hizmet birimi olarak yer almıştır. Dört daire başkanlığından müteşekkil olan Genel Müdürlüğümüz, beşinci hizmet yılını tamamlamıştır.

Genel Müdürlüğümüzün görevini, toplumu din konusunda aydınlatmak, ibadet yerlerini yönetmek ve toplumun bütün kesimlerine din hizmeti sunmak şeklinde özetlemek mümkündür. Bu kapsamda Genel Müdürlüğümüz, camiden, çocuk evleri ve yetiştirme yurtlarına, öğrenci yurtlarından hastane ve cezaevlerine, huzurevlerinden okul ve üniversitelere; çocuğundan yetişkinine, gencinden yaşlısına, kadınından erkeğine çok geniş bir hizmet alanı ve kitlesine sahiptir. Bütün bu alan ve kitlelere yönelik din hizmeti sunumundaki temel prensibimiz ise hiçbir ayırım gözetmeksizin eşitlik ilkesi ve vatandaşlık anlayışına göre hareket etmek, Kur'an ve sünnete dayalı sahih dini bilgiyi esas almak, on dört asırlık tarihi tecrübeyi, günümüz şartlarını ve bilimsel gerçekleri göz önünde bulundurmaktır.

Başkanlığımız ve özelde Genel Müdürlüğümüz, kendisine tevdi edilen ulvi görevin şuru ve sorumluluğuyla, ilgili mevzuatın tanımış olduğu bütün imkânları azami verimlilikte kullanmaya ve her geçen gün din hizmetinin etkinliğini artırmaya gayret etmektedir. Bu doğrultuda son beş yıldır din hizmeti alanında önemli atılımlar gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı vb. kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği protokolleri imzalanmış, ortak proje ve hizmetler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca hizmet sunumunda sivil toplum örgütleriyle birlikte hareket edilmesine, Başkanlık hizmetlerine onların da aktif katılımının sağlanmasına özen gösterilmiştir.

Diğer yandan her geçen gün genişleyen hizmet alanlarındaki beklentileri karşılayabilmek amacıyla son yıllarda din hizmeti sunan personelimizin eğitimine önem verilmiş, kendilerine rehberlik edecek kitap, broşür vb. birçok materyal hazırlanmıştır.

Kapsamına ve sürecine özetle değindiğimiz hizmetlerimiz, Başkanlığımız yurtiçi ve yurtdışı teşkilatlarımızca Din Hizmetleri Yönetim Sistemi (DHYS)'ne kaydedilmektedir. Anılan sisteme kaydedilen bu faaliyetler, daha önceki yıllarda olduğu gibi 2015 yılında da bir takım değerlendirme ve mülahazalarla birlikte rapor haline getirilmiştir. Raporda din hizmetleri, kurumsal işbirliğine yönelik protokoller; toplumu din konusunda aydınlatma faaliyetleri, ilmi, akademik, eğitim ve materyal geliştirmeye yönelik faaliyetler olmak üzere üç ana bölümde ele alınmıştır. Ayrıca raporun giriş kısmında Genel Müdürlüğümüzün yapısı ve din hizmetleri hakkında genel bilgiler verilmiş, sonuç kısmında ise yıl boyunca sunulan hizmetlerin genel bir değerlendirmesi yapılmıştır.

2011 yılından itibaren düzenli olarak hazırlanan raporlar gibi 2015 Yılı Din Hizmetleri Raporunun da, hizmetlerini planlama, gerçekleştirme, değerlendirme ve rapor haline getirme konusunda müftülüklerimize rehberlikte bulunacağı ümit edilmektedir.

Bu duygu ve düşüncelerle Genel Müdürlüğümüzün beşinci hizmet yılı raporu olan 2015 Yılı Din Hizmetleri Raporunun hayırlara vesile olmasını Yüce Rabbimizden niyaz ederim. Başkanlığımızın her kademesinde din hizmeti sunan personelimize teşekkür eder, çalışmalarında kolaylıklar ve başarılar dilerim.

Doç. Dr. Yaşar YİĞİT
Din Hizmetleri Genel Müdürü

Giriş

Milletimizin tarihinde toplumun dinî ihtiyaçlarının karşılanması, devletin bir görevi olarak kabul edilmiş, bu anlayış modern Türkiye Cumhuriyeti döneminde de değişmemiştir. Başkanlığımız ülkemizde ve dünyanın değişik bölgelerinde sunduğu din hizmetleriyle dünyamızda önemli bir yer edinmiştir. Buna paralel olarak yapılan hizmetlere yönelik olarak gerek yurt içinden gerekse yurt dışından ilgi ve alaka her geçen gün artmaktadır. Son yıllarda gittikçe artan bir ivme ile hizmetler cami dışı alanlara doğru bir açılım göstermektedir. Toplumsal yapıda meydana gelen değişimler ve buna paralel ortaya çıkan hizmet talepleri, yürütülen hizmetlerin çeşidini ve kapsamını artırmaktadır. Bu raporda topluma sunulan din hizmetlerinin önemli bir kısmını oluşturan, irşat, ibadet, dinî rehberlik ve manevi destek hizmetlerinden oluşan Genel Müdürlüğümüz sorumluluk alanında yapılan çalışmalar bütün boyutlarıyla ortaya konularak, ilgililerin istifadesine sunulmakta, din hizmetleri alanında ülkemizde yapılan hizmetlerin nitelik ve niceliği hakkında önemli bilgileri ihtiva etmektedir.

Organizasyon Şeması

DİN HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

İRŞAT HİZMETLERİ DAİRE BAŞKANLIĞI

Dİ Uzmanı	1
Eğitim Uzmanı	1
Din Hizmetleri Uzmanı	1
Di Uzmanı Yardımcısı	1
Şef	1
Vaiz	1
V.H.K.İ	4
Memur	1
İ.H.	1
Başkanlık Vaizi	21

CAMİ HİZMETLERİ DAİRE BAŞKANLIĞI

Eğitim Uzmanı	1
Uzman Yardımcısı	2
Şube Müdürü	1
Uzman Vaiz	1
V.H.K.İ.	4
Memur	1
İ.H.	1

AİLE VE DİNİ REHBERLİK DAİRE BAŞKANLIĞI

Dİ Uzmanı	1
Din Hizmetleri Uzmanı	1
Eğitim Uzmanı	1
D.İ Uzman Yardımcısı	1
Vaiz	4
V.H.K.İ.	1
İ.H.	1
İ.H.	1

SOSYAL VE KÜLTÜREL İÇERİKLİ DİN HİZMETLERİ DAİRE BAŞKANLIĞI

Başkanlık Müşaviri	1
Dİ Uzmanı	1
Eğitim Uzmanı	2
Dİ Uzman Yardımcısı	2
Vakit Hesaplama Uzmanı/Şef	2
Astronom	3
Cezaevi Vaizi	1
Vaiz	1
V.H.K.İ	2
Memur	1
İ.H.	2
M.K.	1

Misyon, Vizyon, İlke ve Stratejiler

1. MİSYONUMUZ

Kur'an ve sünnete dayalı, İslam gelenek ve törelerine uygun, güncel gelişmeleri dikkate alan bir anlayışla; Toplumun dinî konularda aydınlatmak, camilerin yönetimi ve ibadet hizmetleri ile ilgili iş/işlemleri yürütmek, rehabiliteye muhtaç kesimler başta olmak üzere talep edenlere manevi destek hizmeti sunmak, Din'in kuşatıcı ve rahmet dolu mesajını medya yoluyla etkin bir şekilde yaymak, kameri aybaşı ile namaz vakitlerini dinî ve astronomik kriterlere göre tespit etmektir.

2. VİZYONUMUZ

Toplumun her kesimine din hizmeti ulaştıran, camilerimizin toplum hayatının önemli merkezlerinden biri hâline gelmesini sağlayan, toplumda yardıma muhtaç tüm kesimlere hem manevi hem de maddi manada yardımcı olan, dünya ölçeğinde namaz vakti ve kameri aybaşı hesaplamalarında birliği sağlayacak çalışmaları yapan bir birim hâline gelmektir.

3. TEMEL İLKELERİMİZ

- Din hizmetlerini daha yaygın ve daha etkin bir şekilde sunmak,
- Nitelikli din görevlisi sayısını artırarak daha kaliteli din hizmeti sunmak,
- Camilerimizi müştemilatıyla birlikte bayanlar ve engelliler de dikkate alınarak, vatandaşlarımızın tüm dinî ihtiyaçlarını karşılayacak merkezler ve külliyeler hâline getirmek suretiyle bu yerlere olan ilgiyi artırmak,
- Müftülüklerimizde kurulan Aile ve Dinî Rehberlik bürolarının sayısını artırarak, ailelere yönelik din hizmetlerini daha da yaygınlaştırmak,
- Cami dışı din hizmetlerine ağırlık vermek,
- Toplumsal sorunların çözümünde etkin rol almak.

4. GÖREVLERİMİZ

- 1) Cami ve mescitleri ibadete açmak, yönetmek, ibadet ve irşat hizmetlerini yürütmek,
- 2) Cami ve mescit dışındaki yerlerde panel, konferans, seminer, sempozyum ve benzeri dinî programlar ile ilmi toplantılar düzenlemek,
- 3) Ceza infaz kurumu ve tutukevleri, çocuk eğitimevi, huzurevi, sağlık kuruluşları ve benzeri yerlerde bulunan vatandaşlara irşat hizmetleri, manevi rehberlik ve destek sağlamak,
- 4) Radyo ve televizyon kurumları ile diğer yayın kuruluşları vasıtasıyla toplumu din konusunda aydınlatmak,
- 5) Dinî gün ve gecelerde programlar düzenlemek,
- 6) İlgili birim, kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak namaz vakitleri ile dinî gün ve geceleri tespit ve ilan etmek, bunun için gerekli çalışmaları yürütmek,
- 7) Aile, kadın, gençlik ve toplumun diğer kesimlerine yönelik dinî konularda aydınlatma ve rehberlik yapmak,
- 8) Kurban ibadetinin usulüne uygun şekilde yerine getirilmesi için gerekli çalışmaları yapmak,
- 9) İhtiyaç duyulan yerlere okuma salonları açmak ve bunlarla ilgili işleri yürütmek,
- 10) İslam dinine mensup farklı dinî yorum çevreleri, dinî-sosyal teşekküller ve geleneksel dinî-kültürel oluşumlarla ilgili çalışmalar yapmak,

5. HEDEF VE STRATEJİLER

I. İrşat Hizmetlerinin Hedef ve Stratejileri

a. İrşat Hizmetlerinin Yürütülmesine Yönelik Hedef ve Stratejiler

1. İslam'ın ana kaynakları olan Kur'an ve Sünnete dayalı sahih bilgiyle toplumu din konusunda aydınlatmak,
2. İnanç ve ahlâkî değerlerin korunmasına katkı sağlamak,
3. Toplumda ve fertlerde dinî, ahlakî ve manevi değerlere karşı sevgi, saygı ve bağlılığın pekişmesine katkı sağlamak,
4. Toplumun dinî, ahlakî ve manevi açıdan güçlendirmek, toplumun manevi ihtiyaçlarına cevap vermek,
5. Fertlerin güzel ahlak ilkeleriyle mücehhez hâle gelmelerine, dinî ve ahlakî değerlerin davranışlarına yön vermesine katkı sağlamak,
6. Fertlerin kötü ahlak ile zararlı alışkanlık ve davranışlardan uzak durmalarına katkı sağlamak,
7. Fertlerin kendisi, çevresi, toplumu ve yaratıcısı ile barışık olarak yaşamalarına, özgür iradeleriyle iyi insan olmalarına ve faydalı işler yapmalarına katkı sağlamak,
8. Ülke gerçeklerini, bölgenin sosyal durumunu/dinî özelliklerini ve muhatap kitlenin yapısını göz önünde bulundurmak,
9. Toplumun manevi hastalıklardan korunmasına ve içinde bulunduğu manevî hastalıklardan arınmasına katkı sağlamak,
10. Samimî, duygulu, ölçülü, yapıcı, uyarıcı, teşvik edici, sevdirci, müjdeleyici, kolaylaştırıcı, hurafe ve abartılardan uzak bir üslup kullanmak,
11. Aşırı, kırıcı, itham edici ifadelerden; bıktırıcı ve mesnetsiz sözlerden, sağlam dinî ve ilmî bilgilere uymayan görüşlerden, şahsiyet ve siyaset yapmaktan, siyasi ve politik konulara girmekten kaçınmak,
12. Açık, sade, anlaşılabilir dil kullanmak,
13. Her türlü teknolojik imkanlardan yararlanmak,
14. Toplumun tüm kesimlerine ulaşmak,
15. Doğum, sünnet, düğün, asker uğurlama, hasta ziyareti, ölüm ve deprem, sel felaketi gibi olağanüstü hâlleri irşat hizmetleri için önemli bir zemin ve fırsat olarak değerlendirmek,

b. Vaizlerin Mesleki Gelişimlerine, Etkin ve Verimli Hizmet Sunmalarına Yönelik Hedef ve Stratejiler

1. Ülkemizdeki ilahiyat birikiminin vaaz ve irşat hizmetleri yoluyla halkımıza ulaştırılmasını temin amacıyla konulu sempozyumlar düzenlenmek, sempozyum dokümanlarını vaaz ve irşat hizmeti yürüten personelin istifadesine sunmak,
2. Vaizlerin bilgi paylaşımını sağlamak, motivasyonlarını yenilemek, taşra ve merkez arasındaki iletişimi güçlendirme amacıyla periyodik olarak konulu toplantılar düzenlemek,
3. Vaizlerin hizmet alanlarında yararlanabilecekleri rehber kitaplar, örnek vaaz metinleri ve vaaz projeleri hazırlamak,
4. Vaizlerin mesleki tecrübe ve bilgilerini paylaşabilecekleri bir vaizler portalı oluşturmak.
5. Vaizlerin kariyer sistemine göre yetişmelerine ve hizmet vermelerine yönelik çalışmalar yapmak,
6. Her vaizin görev mahalli ile ilgili toplumsal yapıyı dikkate alarak, 3, 6 ay ile 1 yıllık planlamalar dahilinde hizmet yapmalarını sağlamak,

c. Kutlu Doğum Haftası Etkinliklerine Yönelik Hedef ve Stratejiler

1. Gerçekleştirilen etkinliklerle, Peygamberimizi daha iyi tanımak/tanıtmaq, anlamak/anlatmak, onun sevgisini canlı tutmak, örnek yaşayışını gündeme taşımak,
2. Kutlu Doğum Haftası'nda, fert ve toplum açısından çok önemli olduğu hâlde gün geçtikçe örselenen ve ihmal edilen konuları tema olarak ele almak, belirlenen temaya kamuoyunun dikkatini çekmek, toplumda tema etrafında farkındalık ve duyarlılık oluşturmak,
3. Hafta münasebetiyle vatandaş, soydaş ve dindaşlarımız arasında birlik, beraberlik, sevgi, kardeşlik, yardımlaşma ve dayanışma duygularının pekişmesini ve yaygınlaşmasını sağlamaya yönelik vaaz, hutbe, TV ve radyo programları, panel ve konferanslar gibi çalışmalar yapmak,
4. Haftanın anlam ve önemine özgü sesli, görüntülü ve yazılı materyaller hazırlamak ve dağıtmak,
5. Kutlu Doğum Haftası etkinliklerini tüm vatandaş, soydaş ve dindaşlarımız arasında yaygınlaştırmak,
6. Kutlu doğum teması ile ilgili olarak kamuoyunda farkındalığı artırmak amacıyla yapılan etkinliklerin sürekliliğini sağlamak,
7. Yapılan faaliyetleri popüler telakkilere mahkum olmayacak ve Kutlu Doğumu amacından uzaklaştırmayacak bir anlayışla planlayıp uygulamak.

II- Cami Hizmetlerinin Yürütülmesine Yönelik Hedef ve Stratejiler

a. Din Görevlilerine Yönelik Hedef ve Stratejiler

2. Din görevlilerinin ibadet ve irşat hizmetlerini dinî bir görev bilinciyle yapmalarını sağlamak,
3. Din görevlileri için getirilen kariyer sisteminin hizmet alanına olumlu bir şekilde tatbik edilmesini sağlamak,
4. Din görevlilerinin dinî ve pedagojik donanımını, mesleki yetkinliklerini artırmak, vaaz ve irşat hizmetlerine etkin katkılarını sağlamak,
5. Din görevlilerinin görev yaptıkları bölgenin sosyo-kültürel yapısı hakkında önceden bilgi sahibi olmalarını sağlayıp, gerekli donanımı kazandırmak,
6. Çalıştaylar ve tecrübe paylaşımı toplantıları aracılığıyla örnek projeler ortaya koyan cami görevlilerinin tespit edilmesine, cami görevlilerinin bilgi ve tecrübe paylaşımında bulunmasına, görev mahâllerinde uyguladıkları örnek projelerinin tanıtılmasına, yaygınlaştırılmasına ve diğer görevlilere rehberlik edilmesine imkan sağlamak,
7. Din görevlilerinin özgüven ve itibarını yükseltmeye yönelik kurumsal çalışmalar yapmak,
8. Cami hizmetleriyle ilgili olarak din görevlilerine yönelik rehber eserler hazırlamak,
9. Din görevlilerinin mesleki yeterliklerini geliştirmek ve ödüllendirmek amacıyla Hafızlık, Kur'an-ı Kerim'i ve Ezanı Güzel Okuma, Hutbe ve Şiir Yazma yarışmaları düzenlemek.

b. Cami Cemaatine Yönelik Hedef ve Stratejiler

1. Cinsiyet ve yaş ayrımı yapmaksızın, camiye devam eden **cemaat sayısının artırılmasına**, cami ve cemaat bilincinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak,
2. Camilerde ifa edilen hizmetlerin zikir, dua, tesbihat ve diğer programlarla zenginleştirilerek canlı bir ibadet hayatına imkan sağlamak,
3. Her caminin bulunduğu **mahalle ve köyün dinî, kültürel ve sosyal yapısının** (Suç oranları, evlenme ve boşanma oranları, sokak çocukları, fakirler, yetimler, kimsesizler, ailevi ve ictimai problemler, zararlı alışkanlık oranları, alkol tüketimi, ahlâkî durum, beş vakit namaz, Cuma, bayram, dinî gün ve geceler ile teravihe katılım oranı gibi) tespitini yaparak, buna dayalı hedefleri belirlenmiş bir hizmet sunulmasını sağlamak,
4. Toplumun bütün kesimlerine yönelik cami etkinlikleri düzenlenmesini sağlamak.

c. Camilere Yönelik Hedef ve Stratejiler

1. Cami sınıflandırmalarına uygun olarak hizmet standardı geliştirmek,
2. Cami ve mescitlerin temiz, düzenli ve bakımlı olmalarını sağlamak amacıyla kurumlar arası işbirliğine yönelik çalışmalar yapmak,
3. **Camilerde kütüphane, okuma salonu, çocuk ve gençlere yönelik mekânlar** oluşturarak her an hizmete hazır yaşayan cami modelini yaygınlaştırmak,
4. Camilerde süregelen ibadet, dinî rehberlik ve cami odaklı etkinliklerin kesintiye uğramaması amacıyla **camilerin gün boyu açık hâle gelmesini** sağlamak,
5. Camilerde kadınlara aiti mekanlar oluşturulmasını ve ibadete elverişli hâle getirilmesini sağlamak,
6. Cami ve müstemilatının engellilerin kullanımına uygun hâle getirilmesini sağlamak.

d. Ramazan Ayı ile Dinî Gün ve Gecelerde Yapılacak Faaliyetlere Yönelik Hedef ve Stratejiler

1. Ramazan ayında vatandaşlarımızın Kur'an'la buluşmalarını temin için Kur'an ziyafeti, mukabele ve hatimle teravih namazı uygulamalarını yaygınlaştırmak,
2. Ramazan ayında belirlenecek tema çerçevesinde toplumda farkındalık oluşturacak etkinlikler yapmak,
2. Dinî gün ve gecelerin halkımızın beklentisine uygun canlı ve geniş katılımlı bir şekilde idrak edilmesine yönelik standart etkinlikler geliştirmek, yapılacak faaliyetlerin medyada geniş bir şekilde yer almasına yönelik çalışmalar yapmak.

e. Cami Dernekleri ve Sendikalara Yönelik Hedef ve Stratejiler

1. Başkanlığımız ile cami dernekleri arasındaki ilişkileri geliştirmek, uyum içerisinde etkili ve verimli hizmet üretilmesine yönelik çalışmalar yapmak,
2. Sendikaların din görevlilerinin mesleki gelişim ve hizmetlerine katkı sağlamalarına yönelik çalışmalar yapmak.

f. Camiler ve Din Görevlileri Haftasına Yönelik Hedef ve Stratejiler

1. Camiler ve Din Görevlileri haftasında fert ve toplum hayatında önemli olmakla beraber ihmal edilen konuları tema olarak işlemek, belirlenen temaya kamuoyunun dikkatini çekmek, ele alınan konuyla ilgili toplumda farkındalık oluşturmak,
2. Haftanın anlam ve önemine özgü sesli, görüntülü ve yazılı materyaller hazırlamak ve dağıtmak,

3. Hafta münasebetiyle cami hizmetlerinde verimliliği artırmaya yönelik panel, sempozyum, konferans ve çalıştaylar yapmak,
4. Haftanın kamuoyuna mal olmasını sağlamak amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde etkili ve kuşatıcı programlar düzenlemek.

III. Aile ve Dinî Rehberlik Hizmetlerinin Yürütülmesine Yönelik Hedef ve Stratejiler

a. Aile Odaklı Çalışmalara İlişkin Hedef ve Stratejiler:

1. Ailenin kültür ve değerleri taşıyan, geliştiren, toplumsal düzene katkıda bulunan yapısını korumak.
2. Aile kurumunu tehdit eden tehlikelere karşı toplumun ihtiyacı olan bir üst bilinç oluşturmak amacıyla hoşgörü, saygı ve merhamet gibi birleştirici kavramları ön plana çıkarmak,
3. Aile birlikteliğinin devamını tehdit eden ve doğru dinî bilgiye dayanmayan yanlış aile algılarıyla mücadele ederek zihinsel bir dönüşüm için çalışmak,
4. Değişen aile içi rollerin anlaşılmasına ve olumlu biçimde hayata yansımaya yönelik dinî referansları ortaya koymak, kuşaklararası iletişimi güçlendirmek,
5. Aile yapısını zayıflatan, sigara, alkol, uyuşturucu, internet, kumar vb. her türlü bağımlılığa karşı toplumsal farkındalık çalışmaları yürütmek,
6. Aile içerisinde mağduriyet yaşamaması muhtemel kadın, çocuk, yaşlı ve engelli gibi kırılgan kesimlerin dinî desteği ile güçlenmesini sağlamak,
7. Aile bireylerine yönelik temel dinî kaynaklardan ve kültürel değerlerimizden beslenen bilgilendirme ve bilinçlendirme faaliyetlerinde bulunmak; kitap, broşür ve kartela gibi yayın dosyaları, afiş ve sinevizyon gibi görsel materyaller hazırlamak,
8. Özellikle gençlerde sağlıklı bir nikâh ve aile algısı oluşturmaya yönelik çalışmalarda bulunmak,
9. Boşanma süreci ve sonrasında tek ebeveynli ailelere manevî destek hizmeti sunmak,
10. Aile içi şiddet, töre cinayetlerini ve kız çocuklarına yönelik her türlü cinsiyet temelli ayrımcılığı önlemek amacıyla faaliyetler yapmak,
11. İç ve dış göçlerin sebep olduğu aile sorunlarına yönelik hizmet modelleri geliştirmek.
12. Aile odaklı projeler geliştirmek, aile için hizmet üreten kurum ve kuruluşlarla en üst düzeyde işbirliği yapmak, Başkanlığımızın ilkeleri çerçevesinde bu kurum ve kuruluşların yaptığı faaliyetlere katkı sağlamak,
13. Aileye yönelik hizmet üretirken dünyada ve ülkemizde meydana gelen değişim ve etkileşimleri dikkate alarak hareket etmek.

b. Aile Dinî ve Rehberlik Bürolarına İlişkin Hedef ve Stratejiler:

1. Başvuranların sağlıklı hizmet alabilmeleri, faaliyet ve proje bazlı çalışmaların rahatlıkla yürütülebilmesi amacıyla Aile Dinî ve Rehberlik Bürolarının gerekli donanıma sahip müstakil birimler hâlinde kurumsallaşmalarını temin etmek,
2. Bürolarda görev yapan personelin eş düzey bir farkındalığa erişmesini ve birlikte hareket etme kabiliyetini geliştirmek,
3. Tecrübe paylaşımı toplantıları ve çalıştaylar aracılığıyla personelin bilgi alışverişinde bulunmasına, örnek projelerin tanıtılmasına ve diğer bürolar tarafından da uygulanmasına fırsat tanımak,
4. Bürolarda görevli personelin aile hakkında dinî ve pedagojik donanımını, "dinî rehberlik" konusunda yetkinliğini artırmak amacıyla hizmet içi eğitim seminerleri düzenlemek,
5. Yerel ve bölgesel aile sorunları hakkında çalışmalar yürütmek, bu çalışmalarda aile yapısında bölgesel şartlardan kaynaklanan farklılıkları ve buna bağlı sorun ve avantajları göz önünde bulundurmak, ilgili büroları çözüme katkı için harekete geçirmek,
6. Aile sorunlarının çözümünde hangi temanın nasıl işleneceği konusunda bürolara yönelik programlama, yönlendirme ve bilgilendirme yapmak,
7. Büroların il düzeyinde aileye yönelik hizmet veren kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmalarını sağlamak,
8. Bürolara kitap, slayt, afiş, broşür gibi materyal desteği sağlamak,
9. Belirli periyotlarla Aile Dini ve Rehberlik Bürolarının faaliyetleri hakkında rapor hazırlamak.

c. Sosyal Hizmet Kapsamına Giren Kesimlere Yönelik Yürütülen Manevî Destek Çalışmalarına İlişkin Hedef ve Stratejiler

1. Kadın, yaşlı, genç ve çocuk gibi kırılgan kesimlerin sorunlarına karşı toplumsal duyarlılık oluşturmak. Bu kesimlere yönelik manevî destek hizmeti sunarken özgün, sade ve tutarlı olmak,
2. Aile ortamında büyüme imkanından mahrum kalmış çocuk ve gençlerin, ailenin aktardığı manevî ve kültürel değerlere sahip olmasına katkıda bulunmak,
3. Şiddet ve istismar mağdurlarının kendileriyle ve toplumla barışabilmesi, uyum içerisinde yaşam sürdürebilmesi amacıyla manevî destek ve rehberlik hizmeti sunmak,
4. Toplumun dezavantajlı gruplarına götürülecek manevi destek hizmetlerinin önemi hakkında din görevlilerine yönelik bilgilendirici faaliyetlerde bulunmak,
5. Din görevlileri tarafından sevgi evleri, çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları ve kadın konuk evlerinde yürütülen manevi destek faaliyetlerini koordine etmek, bu personeli müfredat, eğitim programları ve materyal ile desteklemek.

IV. Sosyal ve Kültürel İçerikli Din Hizmetlerinin Yürütülmesine Yönelik Hedef ve Stratejiler

a. Manevi Destek Hizmetlerine Yönelik Hedef ve Stratejiler

1. Sosyal ve Kültürel İçerikli Din Hizmetlerinin organizasyon, personel ve mevzuat altyapısını oluşturmak,
2. Sosyal ve Kültürel İçerikli Din Hizmetlerinin kapsamı ve yerine getirilmesiyle ilgili usul ve esaslar hakkında çalışmalar yapmak ve materyal hazırlamak,
3. Hizmet alanlarıyla ilgili konularda, diğer kurum, kuruluş ve STK'larla işbirliği yapmak,
4. Toplumun sosyal desteğe muhtaç kesimlerine yönelik din hizmetleri çeşitliliğini geliştirmek ve eylem planları hazırlamak, özgün, tutarlı ve bu kesimlere yönelik çalışan diğer kurum ve kuruluşlarla uyumlu bir hizmet sunmak,
5. Engellilerin dinî vecibelerini yerine getirebilmelerine yönelik çalışmalar yapmak, manevi destek, dinî eğitim, yayın, irşat vb. ihtiyaçlarını karşılamak,
6. Yaşlılara yönelik manevi destek, dinî danışmanlık ve rehberlik hizmetleri sunmak, yaşlıların yaşam kalitesini ve genel sağlığını korumaya yönelik geliştirilen politika ve programlara katkıda bulunmak,
7. Hastaların din hizmetlerinden faydalanmalarını sağlamak, hastalara manevi destek, hasta yakınlarına ve hastane çalışanlarına dinî danışmanlık ve rehberlik hizmeti sunmak,
8. İhtiyaç gruplarına göre (engelliler, yaşlılar, hastalar, tutuklu ve hükümlüler, madde bağımlıları vb.) dinî rehberliğin, manevi desteğin nasıl yapılacağı, din hizmetinin nasıl sunulacağı konularında görevlilerimize gerekli formasyonu kazandırmak ve gerekli materyalleri hazırlamak.

b. Dinî ve Millî Değerleri Korumaya Yönelik Hedef ve Stratejiler

1. Ülkemizin manevi kimliğini oluşturan semboller, şahıslar, tarihi olaylar, dinî gün ve gecelerin toplum hayatında canlı bir şekilde yaşatılmasına yönelik çalışmalar yapmak. (12 Mart İstiklal Marşı'nın Kabulü ve Mehmet Akif Ersoy'u Anma, 18 Mart Şehitler ve 19 Eylül Gaziler Günleri, Sarıkamış Şehitleri, Sakarya ve Dumlupınar Zaferleri, Yunus Emre, Mevlana ve Hacı Bektaş gibi önemli şahsiyetleri konu alan programlar),
2. Millî ve manevi değerlerin korunmasına yönelik diğer kurum ve kuruluşlarca yapılan programlara destek sağlamak,
3. Millî ve manevi değerlere yönelik, kitap, broşür ve özel dergi sayıları çıkarmak.

c. Dinî ve Sosyal Teşekküllere İlişkin Hedef ve Stratejiler

1. Başkanlığımız ile farklı dinî yorum çevreleri, dinî cemaat ve teşekküller arasında demokratik ve çoğulcu toplum kuralları çerçevesinde olumlu ilişkiler tesis edilmesine imkân hazırlamak,
2. Görevlilerimize çoğulcu toplum yapısı içinde demokratik esaslara uygun görev anlayışı kazandırmak suretiyle, görev yaptıkları bölgede bulunan çeşitli yorum çevreleri, cemaat ve teşekküllerle olumlu ilişkiler tesis etmelerini sağlamak.

d. Toplumsal Sorumluluk Alanına Yönelik Hedef ve Stratejiler

1. Her bölgenin ekonomik, sosyal ve kültürel yapısını, eğitim düzeyini, dinî ve mezhepsel farklılıklarını, popüler dindarlık tezahürlerini tespit etmek ve bu faktörlerden etkilenen sorunların çözümüne yönelik projeler ve eylem planları hazırlamak,
2. Toplumsal sorumluluk kapsamında kamu, özel sektör ve STK'lar tarafından yürütülen projelere destek sağlamak, Başkanlıkça yürütülecek projelerde ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak,
3. Ülkemizde kişi, kurum ve kuruluşlarca yürütülen hayır faaliyetlerinin usulüne uygun olarak gerçekleşmesine yönelik çalışmalar yapmak,
4. İç göçün yol açtığı sorunları aşmada din hizmetinin sunacağı katkıları belirlemek, bu bağlamda şehirlerdeki çeşitli sivil toplum örgütleriyle işbirliği yapmak,
5. Halkla ilişkiler bağlamında sosyal bağları kuvvetlendirmek için esnaf, memur, işçi vb. kesimlerle ilişkilerin artırılması yönünde çalışmalar yapmak,
6. Ülkemizde en yaygın sosyalleşme mekânlarından olan kahvehanelere sunulacak din hizmetleri konusunda çalışmalar yapmak,
7. Mevsimlik işçilere ve yaylalarda bulunan vatandaşlara yönelik din hizmeti götürmek,
8. Sahil kesiminde ve turistik bölgelerde bulunan yerli ve yabancı turistlere yönelik hizmet götürmek,
9. Mültecilere yönelik din hizmeti sunulması yönünde çalışma yapmak.

e. Vakit Hesaplama Hizmetlerine Yönelik Hedef ve Stratejiler

1. Dinî gün ve gecelerde diğer İslâm ülkeleri ve Müslüman topluluklarla birlik sağlanması amacıyla ortak çalışmalar yapmak,
2. Üniversite ve rasathaneler ile işbirliği içerisinde günümüz teknolojilerini de kullanarak namaz vakitleri ve kameri aybaşları hakkında gözlemler yapmak ve bilgi bankası oluşturmak,
3. Hizmet alanıyla ilgili verimliliği artırmak için kible tespiti ve hilal gözlem çalışmaları konusunda personele eğitim vermek.

6. KURUMSAL İŞBİRLİĞİNİ GELİŞTİRMEYE YÖNELİK PROTOKOLLER

A. Adalet Bakanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığı Arasında Tutuklu ve Hükümlülerin Dinî ve Ahlakî Gelişimlerini Sağlamaya Yönelik Protokol

10.02.2011 tarihli protokolün amacı, ceza infaz kurumları ve eğitimevlerinde bulunan hükümlü ve tutuklulara din hizmetleri, ahlakî gelişim ve manevi rehberlikle ilgili faaliyetleri sunmak suretiyle dinî ve ahlakî duygularını geliştirerek yeniden topluma kazandırılmaları sürecine katkı sağlamaktır. Protokol ile özellikle ceza infaz kurumlarında çalışan cezaevi vaizlerinin çalışma şartları ile Başkanlığımız ve Adalet Bakanlığının yükümlülükleri hususunda düzenlemeler yapılmıştır.

B. Sağlık Bakanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığı Arasında Hastanelerde Manevi Destek Sunmaya Yönelik İşbirliği Protokolü

07 Ocak 2015 tarihli Protokolün amacı; Başkanlığımız ile Sağlık Bakanlığına bağlı hastane, kurum ve kuruluşlarda talep eden hastalara, hasta yakınlarına ve hastane personeline, içinde buldukları şartlar göz önünde bulundurularak moral, motivasyon ve manevi destek sağlamaya, dinî/manevi konularda danışmanlık ve rehberlik hizmetleri sunmaya yönelik usul, esas ve yükümlülükleri belirlemektir.

C. Diyanet İşleri Başkanlığı ile Türkiye Yeşilay Cemiyeti Arasındaki İşbirliği Protokolü

18.09.2014 tarihli Protokol, insanları alkol düşkünlüğünden, sigara/tütün ve uyuşturucu maddelerden, kumar ve teknoloji dâhil her türlü bağımlılıktan korumak amacıyla cami, Kur'an Kursu ve diğer alanlarda gerekli faaliyetlerin başlatılması, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması; kaynak ve hizmet kullanımında işbirliği yapılması; din görevlilerinin periyodik olarak yapmış oldukları toplantılarda ve hizmet içi eğitimlerde/seminerlerde bilgilendirilerek onların da vatandaşları bilgilendirmelerinin sağlanması; basılı, görsel ve işitsel yayınlar ile toplumun aydınlatılması ve bilinçlendirilmesi gibi konularda Başkanlığımız ile Yeşilay Cemiyeti arasındaki bilgi paylaşımı ve koordinasyonun usul ve esaslarını kapsamaktadır.

D. Diyanet İşleri Başkanlığı ile Gençlik ve Spor Bakanlığı Arasında İşbirliği Protokolü

26 Şubat 2015 tarihinde imzalanan Protokolün amacı; sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerle, gençlerin beden ve ruh sağlıklarına, manevi gelişimlerine katkıda bulunmak, Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı kurumlarda, yurtlarda, spor tesislerinde, kamplarda ve gençlik merkezlerinde Başkanlığımız merkez ve taşra teşkilatında görevli olan personelin, moral, motivasyon ve manevi rehberlik sağlaması, din ve değerler eğitimi vermesi, din hizmeti sunmasına ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

E. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığı Arasında İşbirliği Protokolü

Protokol ile; aile yapısının ve değerlerinin korunması, gelecek nesillere sağlıklı biçimde aktarılmasını sağlamak üzere ailenin güçlendirilmesi, aileyi ve aile içinde bireyi tehdit eden problemler hakkında toplumun duyarlı kılınması, koruyucu önleyici sosyal hizmetlerin etkinliğinin artırılması, aile, kadın, çocuk, genç, yaşlı ve özürlü bireylerin bilinçlendirilmesi ile sosyal destek sistemlerinin güçlendirilerek problemlerin çözümüne katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Protokol, belirtilen amaçlar doğrultusunda Diyanet İşleri Başkanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı arasındaki işbirliği esaslarını kapsamaktadır.

B Ö L Ü M
— I —

Toplumu
Din Konusunda
Aydınlatmaya Yönelik
Çalışmalar

Toplumun din konusunda aydınlatma görevi Başkanlığımızın en önemli görevleri arasında olup, yurt içinde söz konusu görevi önemli bir kısmını yerine getirmek Genel Müdürlüğümüzün sorumluluğunda yürütülmektedir. Bu çalışmalar cami içinde yapılan irşat faaliyetlerinden, aileye yönelik danışmanlık hizmetlerine, gençlerden, yaşlılara kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Yapılan çalışmaları şu başlıklar altında ele almak mümkündür.

A. İRŞAT HİZMETLERİ BAĞLAMINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

İrşat hizmetleri Başkanlığımızın en asli görevlerindedir. Toplumun din konusunda aydınlatma görevi irşat hizmetleri aracılığıyla yerine getirilmektedir. Bu hizmetlerin en önemlileri ise her hafta yetişkin erkek nüfusun yarısından fazlasına ulaşan hutbeler ile camilerimizde mevzuata uygun olarak planlanıp uygulanan vaaz hizmetleridir.

I) HUTBELER

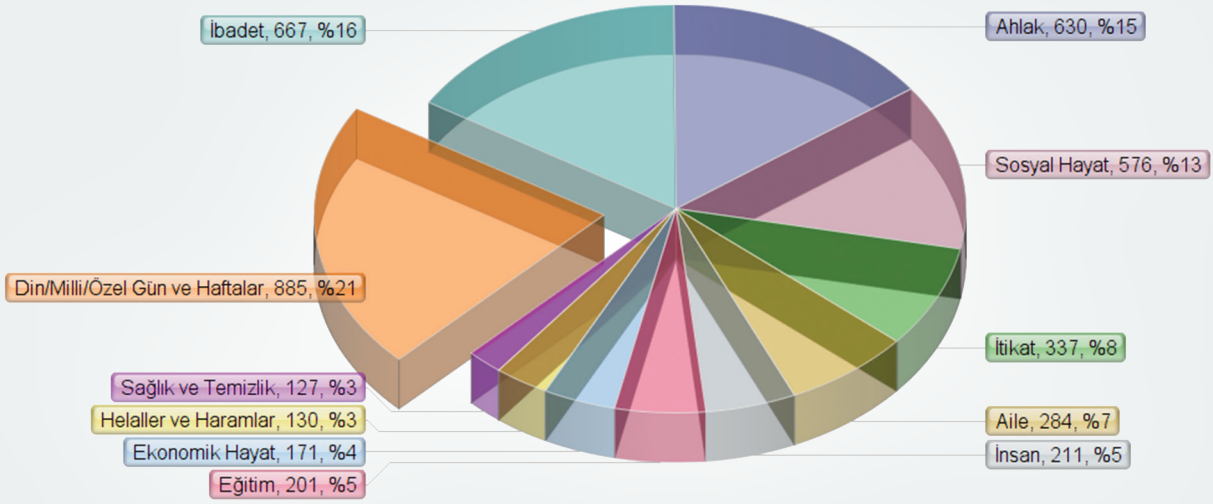
Hutbeler, il müftülükleri bünyesinde oluşturulan 'İl İrşat Kurulları' tarafından hazırlanmaktadır. Okunacak hutbe konuları yerel şartlara ve gündeme uygun olarak tespit edilmekte, hazırlanan hutbeler kurul üyeleri tarafından gerekli incelemeler yapıldıktan sonra okutulmaktadır. İl İrşat Kurulları tarafından okunması uygun görülen hutbeler, okunacağı tarihten 1 ay önce, DHYS programına işlenmektedir. Yine bu hutbelerin zamanında programa kaydedilip edilmediği genel müdürlüğümüz tarafından takip edilmekte, Başkanlığımız merkezinde oluşturulan bir komisyon tarafından tüm hutbeler incelenmektedir. Uygun bulunanların okunmasına izin verilmekte, eksiklikler veya hatalar var ise düzeltilmesi için tekrar İl İrşat Kurulu yetkililerine gönderilmektedir.

Ülke genelinde 2015 yılı boyunca okunan hutbelere ait değerlendirmelerde şu sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Hutbe Konularıyla İlgili Veriler

Hazırlanan hutbelerin ana konuları "İtikat, İbadet, Ahlak, Sosyal Hayat, Aile, Helaller ve Haramlar, Dinî ve Millî Günler, Ekonomik Hayat, İnsan, Sağlık ve Temizlik, Eğitim" olmak üzere on bir başlık altında toplanmıştır.

2015 yılında hazırlanan ve okunan hutbelerin ana konularına göre dağılımı Grafik 1'de gösterilmektedir.

Grafik-1 Hutbelerin Ana Konulara Göre Dağılımı

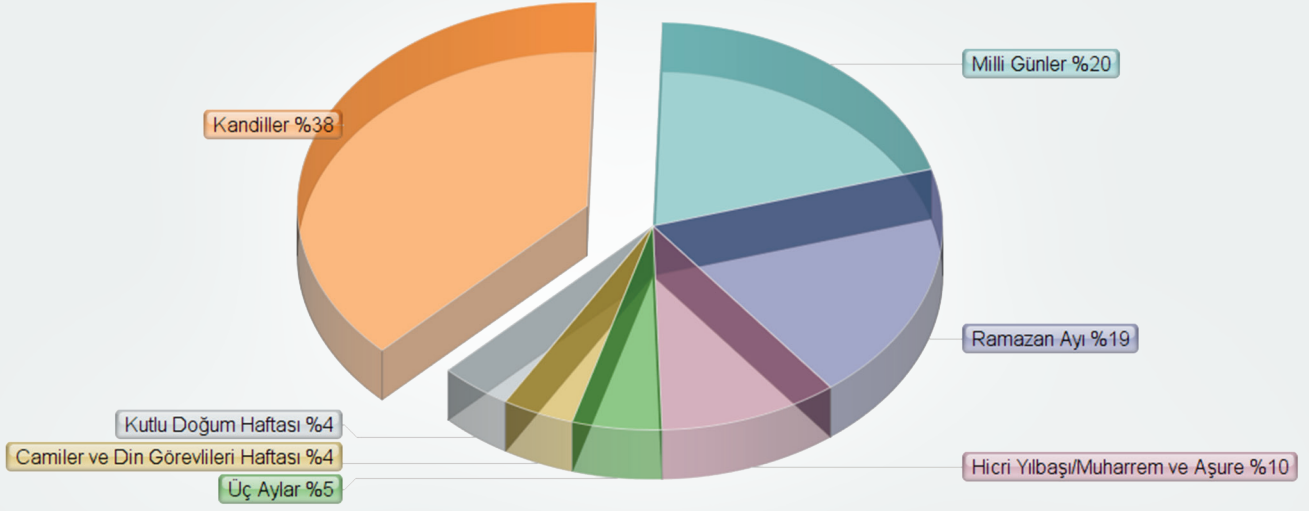
Grafikte görüldüğü üzere, ibadet, dinî ve millî gün ve haftalar, ahlak ve sosyal hayat konuları hutbelerde en çok işlenen konular olarak gözükmemektedir.

2015 yılında okunan hutbe konularının dağılımı incelendiğinde 2014 yılına göre çok önemli değişiklikler olmamıştır. Gündelik hayat ve toplumun dinî alanda ortaya çıkan ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanan hutbeler ve yıl içerisinde meydana gelen olaylar, özel dinî-millî günlere mahsus hutbeler, konuların dağılımında etkili olmaktadır.

Ana konuların altında oluşturulan alt hutbe konularının dağılımı ise şu şekilde olmuştur:

a) Dinî-Millî Özel Gün ve Haftalar Konusunda Okunan Hutbeler

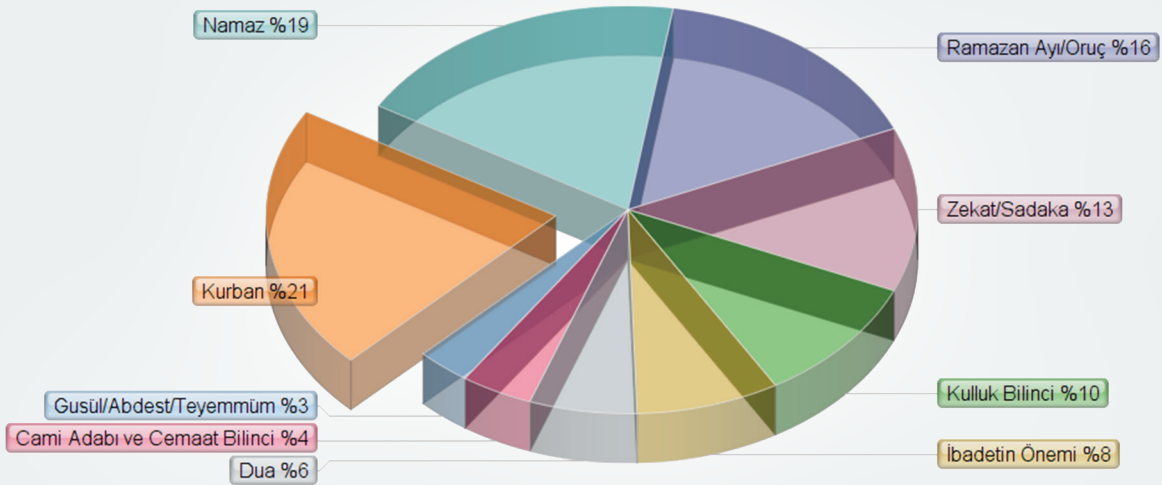
Bu konuyla ilgili 2014 yılında 829 hutbe okunmuştur. 2015 yılında ise 885 hutbe okunmuş ve diğer hutbe ana konuları içerisinde %21'lik oranla ilk sırada yer almıştır. Bu başlık altında okunan hutbelerin ilk sırasında kandiller, Ramazan ayı, dinî-millî günler ve üç aylar ile ilgili hutbeler yer almaktadır.

Grafik-2 "Dini Millî Özel Gün ve Haftalar" Başlıklı Hutbelerin Alt Konulara Göre Dağılımı

b) İbadet Konuları

İbadet ile ilgili hutbe konuları genel hutbe konuları içerisinde ikinci sırada yer almaktadır. Kurban, Ramazan ayı, oruç, namaz ve kulluk bilinci gibi ilk sıralarda yer alan ibadet ile ilgili okunan hutbelerin sayısı 667'dir. 2015 yılındaki ibadet ana başlığı altında okunan hutbelerin diğer hutbe ana konuları içerisindeki yeri %16 olmuştur. 2014 yılına göre 2015 yılında bu konuda daha çok hutbe okunmuştur. 2014 yılındaki ibadet konusu altındaki hutbelerin %11'i ibadet konularına aittir.

Grafik-3 "İbadet" Ana Başlıklı Hutbelerin Alt Konulara Göre Dağılımı

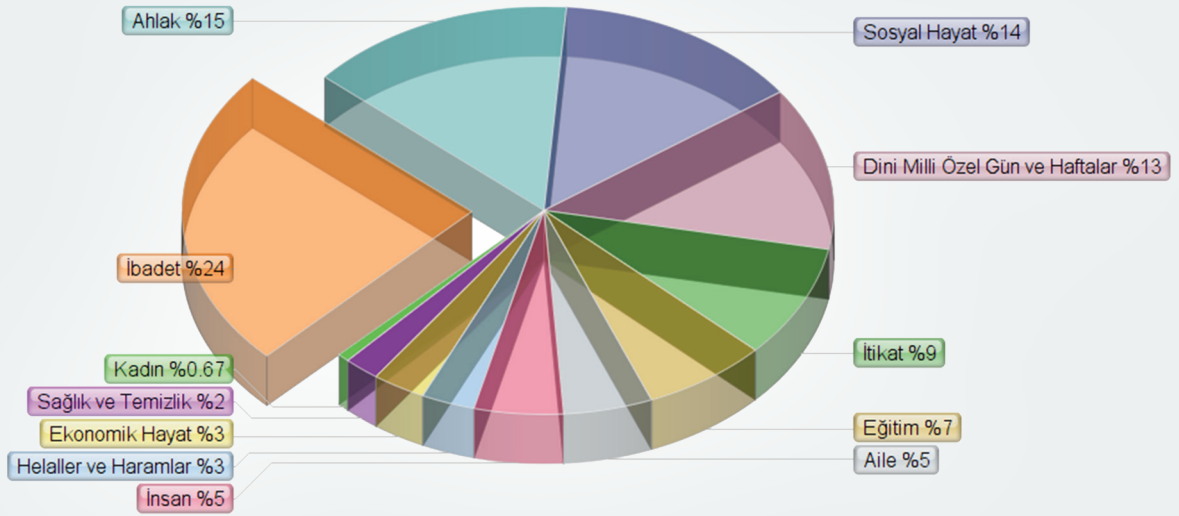

c) Ahlak Konuları

2015 yılında ahlak konusu ile ilgili 630 hutbe hazırlanmıştır. Tüm hutbe konuları içerisinde %15'lik bir oran ile üçüncü sıradadır. 2014 yılında bu konu ile ilgili hazırlanan hutbelerin sayısı 548'dir. Diğer hutbe konuları içerisinde %13 lük bir yer tutmuştur.

Son yıllarda ahlak konusuna dair hutbeler incelendiğinde 'iyi ahlak' konusunun her zaman ön sırada yer aldığı görülmektedir. 2015 yılındaki hutbelerde 'iyi ahlak' konusu diğer alt konular arasında %49'luk oranıyla neredeyse bu alandaki hutbelerin yarısını oluşturmaktadır. Bu durum toplumu ahlaki yönden arzu edilen bir seviyeye getirme çabası olarak değerlendirilebilir. İyi ahlak konusu dışında kötü ahlak, edep ve haya, sabır-şükür gibi konular diğer alt konulardır.

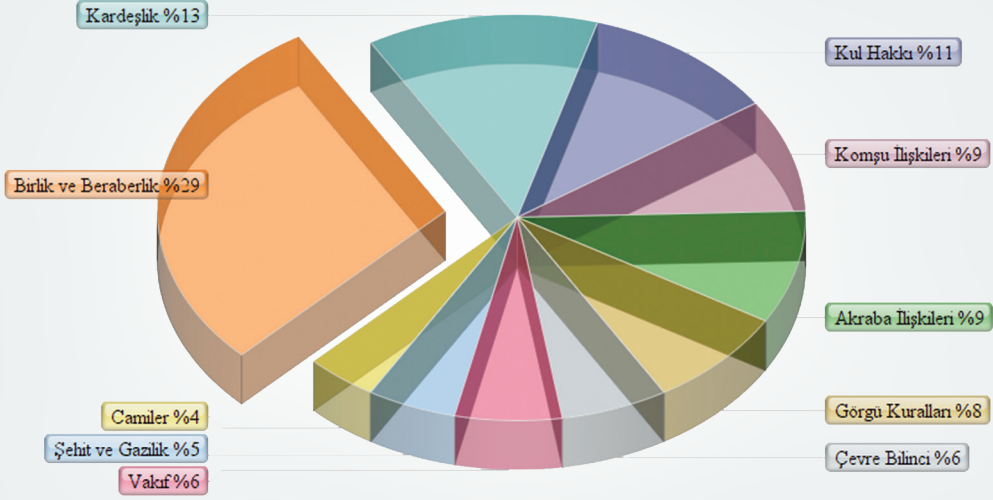
"Ahlak" konusuna ait 2015 yılı alt konu dağılımı Grafik 4'te verilmiştir.

Grafik-4 "Ahlak" Ana Başlıklı Hutbelerin Alt Konulara Göre Dağılımı

d) Sosyal Hayat

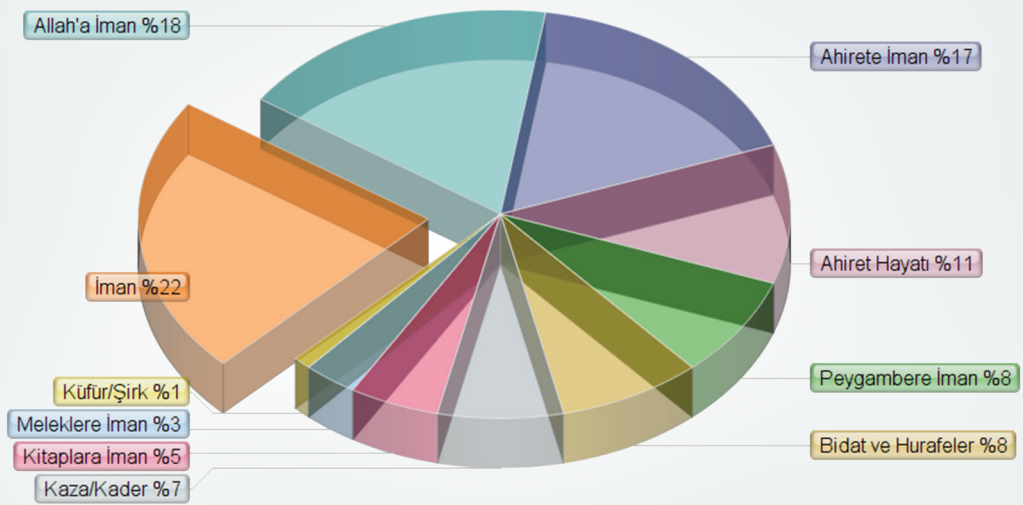
2014 yılında okunan hutbelerin 596'sı 'sosyal hayat' konularına aittir. 2015 yılında ise bu konuda 576 hutbe hazırlanmıştır. Diğer hutbe konuları içerisinde %13'lük bir oran ile dördüncü sırada yer almaktadır. Daha çok birlik, beraberlik ve kardeşlik konuları ön plana çıkmaktadır. Bu başlık altında genellikle toplumu ilgilendiren meseleler ele alınmış, günlük yaşamda dikkat edilmesi gereken hususlar, komşuluk, akraba ilişkileri, kul hakkı gibi konulara yer verilmiştir. Bu konuların dağılımı Grafik-5'te verilmiştir.

Grafik-5 "Sosyal Hayat" Ana Başlıklı Hutbelerin Alt Konulara Göre Dağılımı

e) İnanç Konuları

İnanç ve itikat konularına dair 2015 yılında 337 hutbe hazırlanmıştır. Bu sayı tüm hutbeler içerisinde %8'lik bir paya sahiptir. Bu konuda 2015 yılı içinde okunan hutbelerin alt konu dağılımı Grafik 6'da verilmiştir:

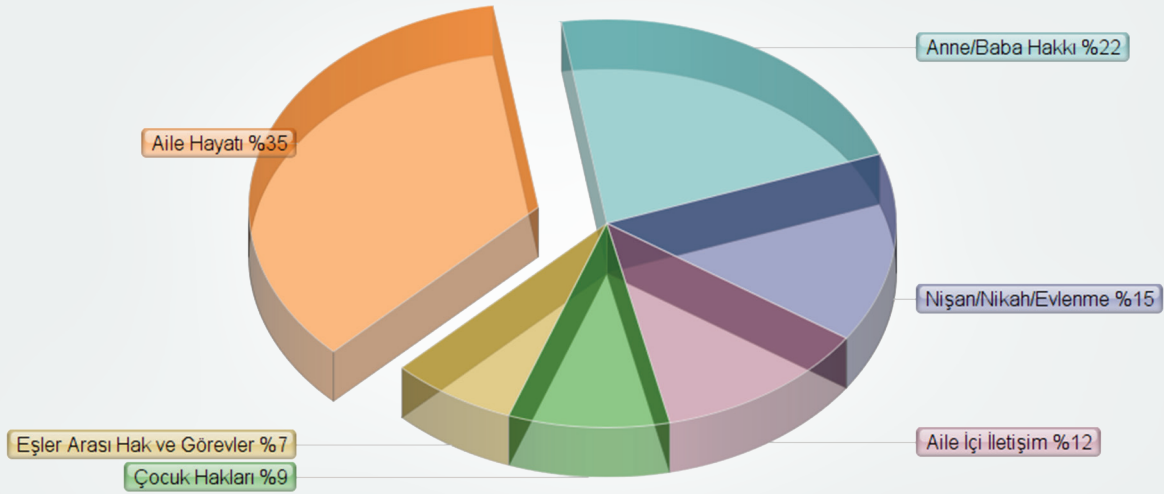

Grafik-6 "İnanç" Ana Başlıklı Hutbelerin Alt Konulara Göre Dağılımı

İnanç ve itikat konuları hakkında hazırlanan hutbelerin alt konuları daha önceki yıllarda olduğu gibi, iman esaslarını konu almaktadır. İman esasları dışında bidat ve hurafeler, küfür ve şirk, iman ve amel bütünlüğü gibi konulara yer verilmiştir.

f) Aile Konusunda Okunan Hutbeler

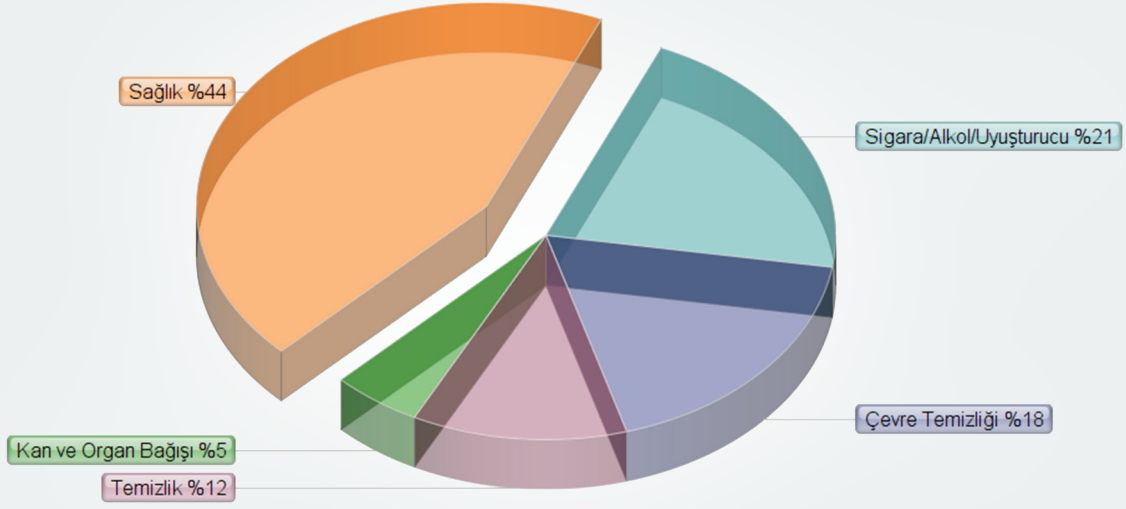
2014 yılındaki hutbelerin % 5.28'i aile konuları hakkındadır. 2015 yılında ise aile ana konusu altında 284 hutbe hazırlanmıştır. Bu hutbeler tüm hutbeler içinde %7'lik bir orana karşılık gelmektedir. Daha önceki yıllara göre aile konularıyla ilgili hutbelerde bir artış izlenmektedir. Bunda toplumumuzdaki aile ile ilgili yeni problem alanlarının ortaya çıkmasının büyük payı vardır. Söz konusu problemler, aile bağlarının zayıflaması, aile içi şiddet, kadına yönelik şiddet ve boşanmaların artması sayılabilir. Buna bağlı olarak, hutbeler de toplumsal sorunlar dikkate alınarak hazırlandığından aile konularında önemli bir artış söz konusudur. 2015 yılındaki aile ile ilgili hutbe alt konularının dağılımı ise şu şekilde olmuştur:

Grafik-7 "Aile" Ana Başlıklı Hutbelerin Alt Konulara Göre Dağılımı

g) Sağlık ve Temizlik Konusunda Okunan Hutbeler

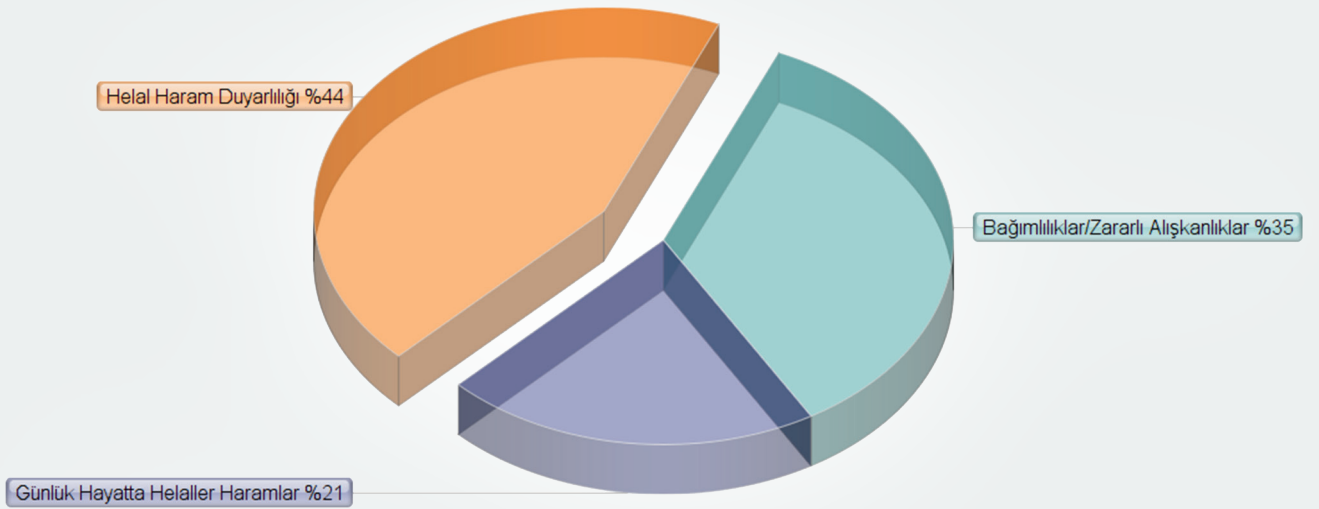
2015 yılında sağlık ve temizlik konusunda 127 hutbeye yer verilmiştir. Bir önceki yılda olduğu gibi bu sene de genel dağılımda bu konu %3'lük bir paya sahip olmuştur. Hutbelerde daha çok sağlığın önemi ve korunması ile sağlığa zarar veren maddeler üzerinde durulduğu görülmektedir. Alt başlıklar ise şu şekilde sıralanmıştır.

Grafik-8 "Sağlık" Ana Başlıklı Hutbelerin Alt Konulara Göre Dağılımı

h) Helaller ve Haramlar

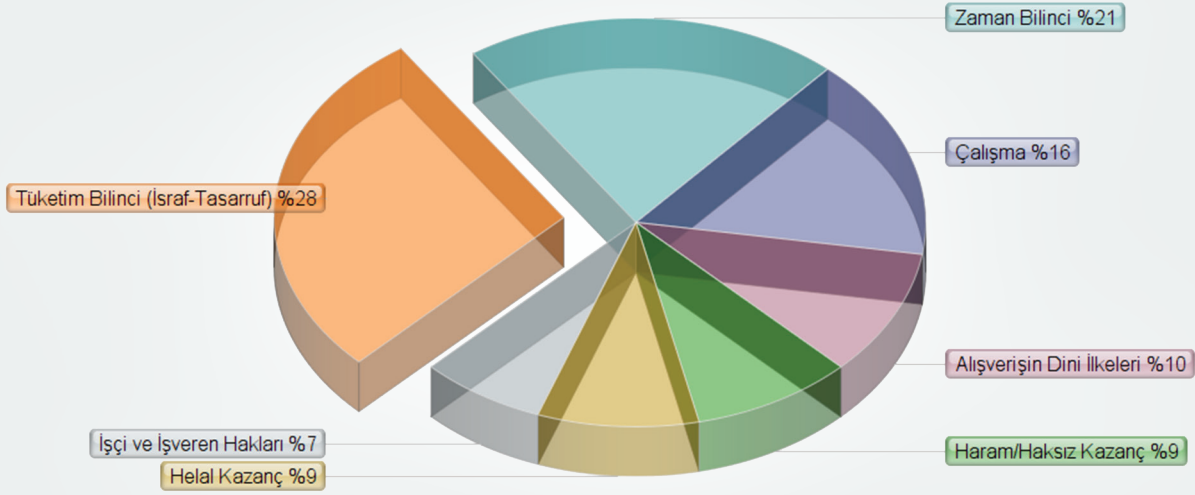
Helaller ve haramlar, dinin hayatla buluştuğu noktada yer alır ve inanan bireyin yaşantısını önemli ölçüde etkiler. Helaller ve haramlar bir anlamda dindarın yemesinden içmesine, giyiminden eğlencesine kadar hemen hayatın her alanında sınırlarını belirler. 2015 yılında konu ile ilgili 130 hutbe hazırlanmıştır. Genel dağılım içerisinde %3 lük bir orana sahiptir. Tabloda da görüldüğü üzere 'Helal ve Haram Duyarlılığı' alt konular arasında ilk sırada yer almakta bunu zararlı alışkanlıklar konusu takip etmektedir.

Grafik-9 "Helaller ve Haramlar" Başlıklı Hutbelerin Alt Konulara Göre Dağılımı

i) Ekonomik Hayat Konusunda Okunan Hutbeler

2015 yılında ekonomik hayatla ilgili okunan hutbeler 2014 yılında olduğu gibi %4'lük bir orana sahiptir. Konuyla ilgili toplam 171 hutbe hazırlanmıştır. DHYS'den alınan bilgilere göre hazırlanan hutbelerde ağırlıklı olarak tüketim bilinci, zamanı iyi değerlendirme bilinci, çalışmanın önemi, alışveriş, helal ve haram kazanç konuları işlenmiştir. Konunun alt başlıklarının dağılımı Grafik 10'da verilmiştir.

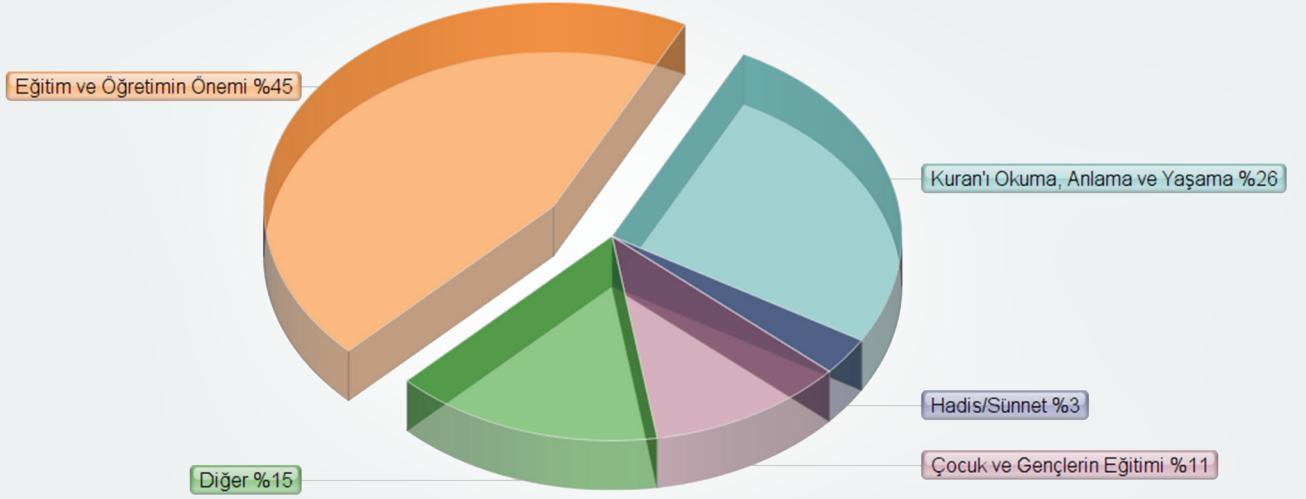

Grafik-10 "Ekonomik Hayat" Başlıklı Hutbelerin Alt Konulara Göre Dağılımı

j) Eğitim Konusunda Okunan Hutbeler

İlk ayetlerinde 'oku' emriyle eğitime ve bilime yönlendiren bir dinin müntesibi; "İlim Çin'de bile olsa gidip öğreniniz." hadisi ile ilme değer veren bir peygamberin ümmeti olarak eğitim konusu müminler için gerçekten önemlidir. 2015 yılındaki hutbelerde eğitim ile ilgili konulara oldukça yer verildiği görülmektedir. Eğitim ile ilgili konularda toplam 201 hutbe hazırlanmıştır. Genel dağılım içerisinde %5'lik bir orana sahip olan eğitim konusunun alt başlıklarında ağırlıklı olarak eğitim ve öğretimin önemi, Kur'anı okuma, anlama ve yaşama, hadis ve sünnet gibi daha çok dinî eğitime dair konular işlenmiştir.

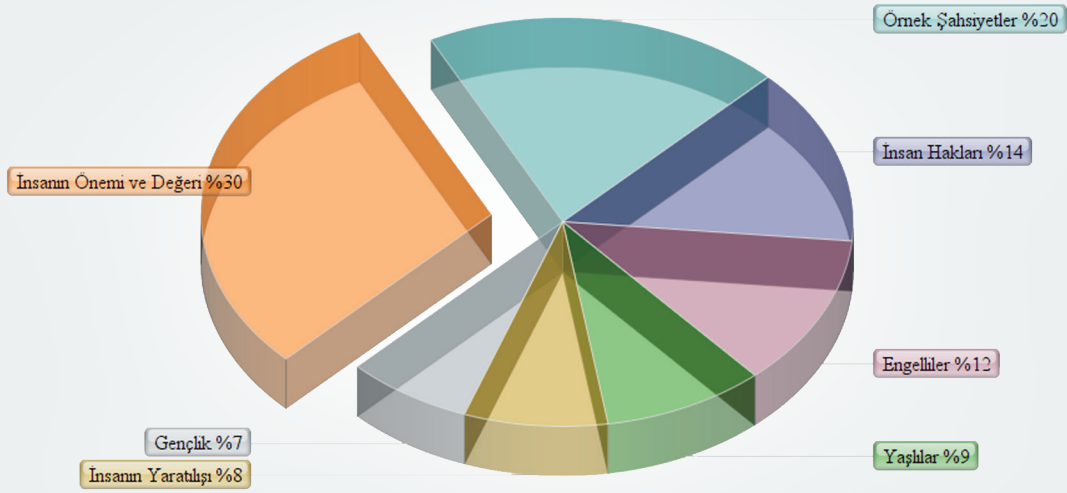
Konunun alt başlıklarının dağılımı aşağıdaki gibidir.

Grafik-11 "Eğitim" Ana Başlıklı Hutbelerin Alt Konulara Göre Dağılımı

k) İnsan Konusunda Okunan Hutbeler

2015 yılında insan ana başlığı altında 211 hutbe hazırlanmıştır. İnsan konusu ve alt başlıklarının diğer hutbeler içerisindeki payı %5'dir. Bu başlık altında okunan hutbeler içinde insana verilen değer, insan hakları, örnek şahsiyetler ile gençlik, engelliler gibi konular başta gelmektedir.

Grafik-12 "İnsan" Başlıklı Hutbelerin Alt Konulara Göre Dağılımı

2. Hutbe Hazırlayanlarla İlgili Veriler

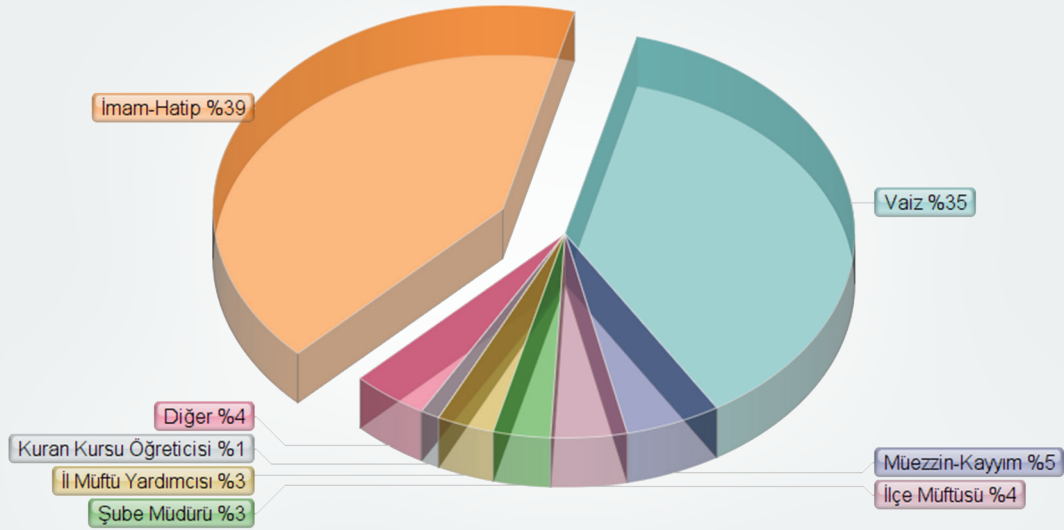
Başkanlığımızın DHYS'de arşivlenen hutbelerle ilgili olarak konu, tarih, yer bilgilerinin yanında, hutbeyi hazırlayan kişiyle ilgili bilgiler de yer almaktadır. Buna göre hutbeyi hazırlayan kişinin adı, soyadı, cinsiyeti, unvanı ve eğitim durumu bilgileri de kayıt altına alınmaktadır. Söz konusu verilerin bir araya getirilmesinden aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

a) Hutbe Hazırlayanların Cinsiyetleri

2015 yılında hazırlanan hutbelerin %94'ü erkek görevliler, %6'lük bölümü ise kadın görevlilerce hazırlanmıştır. Verilerden kadın görevlilerimizin gerek vaaz gerekse hutbe hazırlamada yeteri kadar istifade edilemediği görülmektedir. Oysa özellikle aile, insan, eğitim ve kadın konularında onların bakış açılarıyla konuların işlenmesinde fayda vardır.

b) Hutbe Hazırlayanların Unvanları

Hutbeleri hazırlayan görevlilerin unvanları da DHYS'ye kayıt edilmekte ve değerlendirilmektedir. Grafik 13'te bakıldığında, 2015 yılında hutbe hazırlayanların unvanlarına göre dağılımı görülmektedir.

Grafik-13 Hutbe Hazırlayanların Unvanlarına Göre Dağılımı

Daha önceki yıllara ait verilerde olduğu gibi, hutbe hazırlayanların unvanlarına göre dağılımında imam-hatiplerin 2015 yılında da ilk sırada yer aldığı görülmektedir. İmam-Hatipleri vaizler, müezzin kayyımlar ve ilçe müftüleri takip etmektedir.

Genel Müdürlüğümüzün 2015 yılı eylem planı içerisinde yer alan 'daha önceki yıllara ait hutbelerin web sitesinden yayımlama ve personelin istifadesine sunma' görevi yerine getirilmiştir. Bu kapsamda 2015 yılı içerisinde elektronik ortamda 250 adet hutbe oluşturulan bir komisyon tarafından hazırlanmış, okunmuş ve yeniden düzenlenerek Başkanlığımız web sayfasında yayımlanmıştır. Diğer taraftan Din hizmetleri Genel Müdürlüğümüz tarafından 53 hutbe hazırlanmış ve ülkemiz genelinde okutulmuştur.

II- VAAZLAR

31 Aralık 2015 itibarıyla vaiz kadrolarında 724 kadın, 2.102 erkek olmak üzere toplam 2.826 personel görev yapmaktadır. Bunlardan 18'i başkanlık vaizi, 46'sı baş vaiz, 141'i uzman vaiz, 2.178'i vaiz, 421'i ise cezaevi vaizidir. Yurtdışında görevli vaiz sayısı 190'dır.

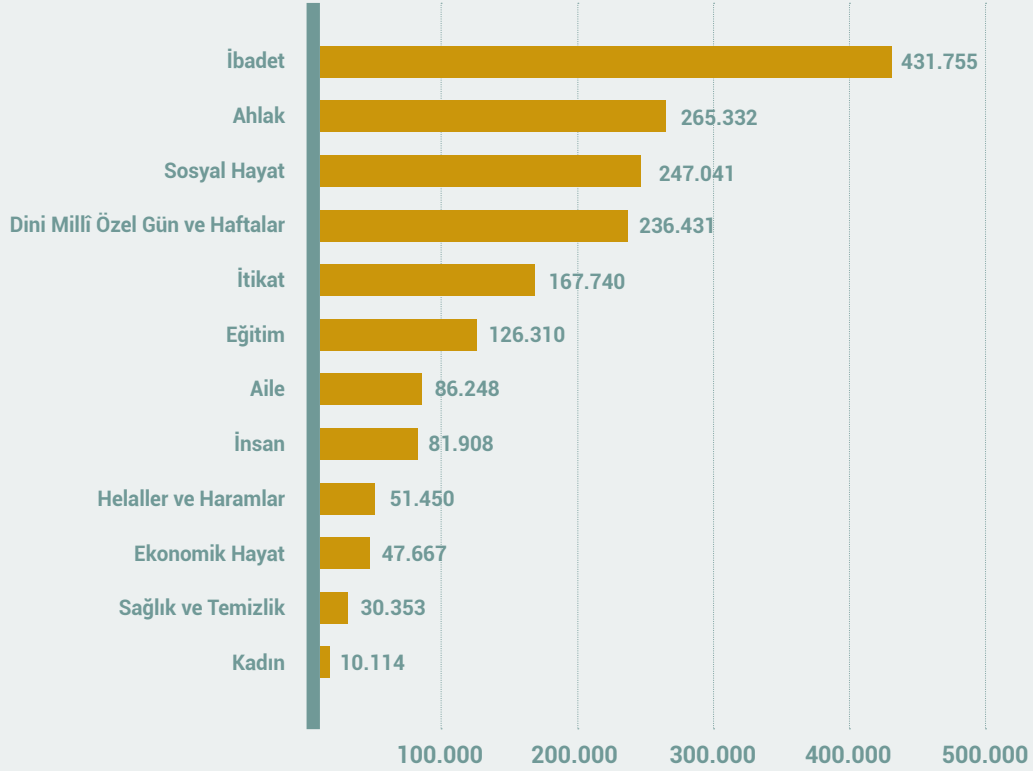
Taşra teşkilatınca uygulanan vaaz programları, üç kısma ayrılmaktadır. Bunlardan birincisi üçer aylık vaaz ve irşat programlarıdır. Bu programlarda İl İrşat Kurulları tarafından belirlenen konularda müftüler ve vaizler görev ve çalışma yönergesinde belirlenen şekilde, vaaz etme ehliyet ve niteliğini haiz cami görevlileri de kendi camilerinde vaaz etmektedir. İkincisi, İl Özel İrşat Ekibi programlarıdır. Her il müftülüğünce genelgede belirlenen esaslar dâhilinde İl Özel İrşat Ekipleri oluşturularak özel irşat programları uygulanmaktadır. Üçüncüsü ise Ramazan Ayı Özel İrşat Programı'dır. Bu program da her il ve ilçe müftülüğünce özel olarak hazırlanıp uygulanmaktadır. Programlar, uygulamaya konulmadan önce DHYS (Diyamet İşleri Başkanlığı Bilgi Yönetim Sistemi)'ye kaydedilmektedir.

Bu çerçevede 2015 yılı içinde hazırlanarak sunulan vaazların genel özellikleri şunlardır.

1. Vaazların Ana Konulara Göre Dağılımı

Vaaz vermeye yetkili görevlilerimiz tarafından planlanan vaaz konuları DHYS'ye belli periyotlarda 'ana konular' ve bunlara bağlı 'alt konulara' göre kaydedilmektedir. Gerek görülmesi hâlinde ana konu ve alt konu başlıklarında revize yapılabilir. Ana konular "İnanç, İbadet, Ahlak, Aile, Kadın, Sağlık, Sosyal Hayat, Eğitim, İnsan, Helaller ve Haramlar, Ekonomik Hayat, Dinî/Milli/Özel Gün ve Haftalar" olmak üzere on iki başlık altında toplanmıştır. 2015 yılında yapılan vaazların ana konulara göre dağılımı Grafik 14'te gösterilmektedir.

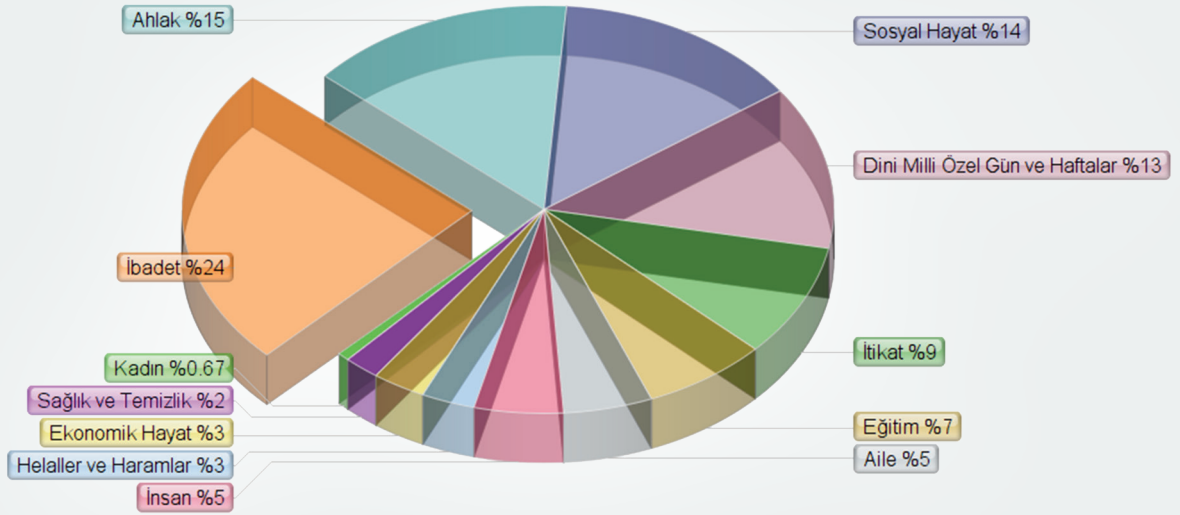

Grafik-14 Vaazların Ana Konulara Göre Dağılımı

Grafik-15 incelendiğinde 2015 yılındaki vaazlarda ağırlıklı olarak, ibadet, ahlak, sosyal hayat, dinî/millî/özel gün ve haftalar ve itikat üst başlıkları altında yer alan konuların işlendiği görülmektedir.

2015 yılında yapılan vaazların toplam sayısı 2,050,156'dır. Söz konusu vaazlar ana konularına göre incelendiğinde 'ibadet' konusunun %24 ile birinci sırada yer aldığı, ikinci sırada 'ahlak', üçüncü sırada ise 'sosyal hayat'a dair konuların tercih edildiği görülmektedir. Bununla beraber 'kadın' ana konusu altında yapılan 10.114 vaaz ise genel dağılımdaki %0,67'lik payı ile son sırada yer almıştır.

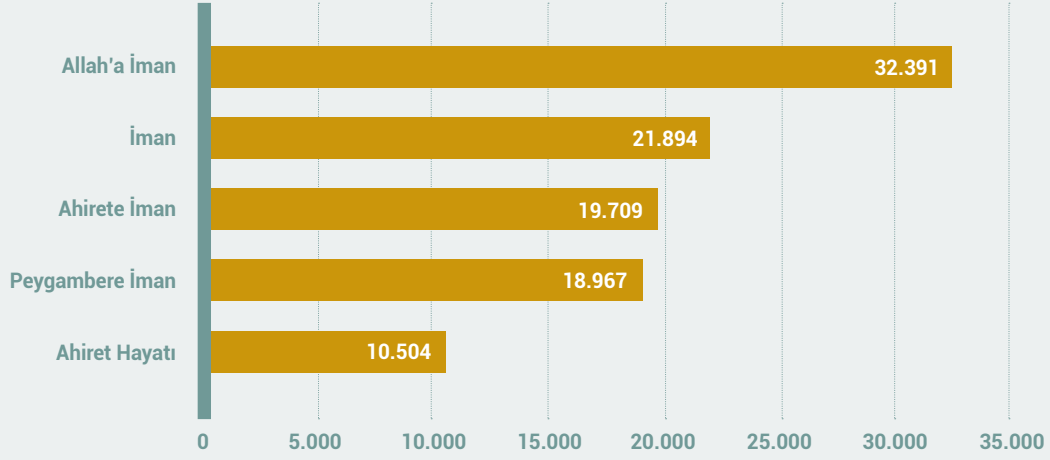
2015 yılında yapılan vaazların ana konuları incelendiğinde ise şu tablolar ortaya çıkmaktadır.

Grafik-15 Vaazların Ana Konulara Göre Yüzelik Oranı

a) İtikat/İnanç Konuları

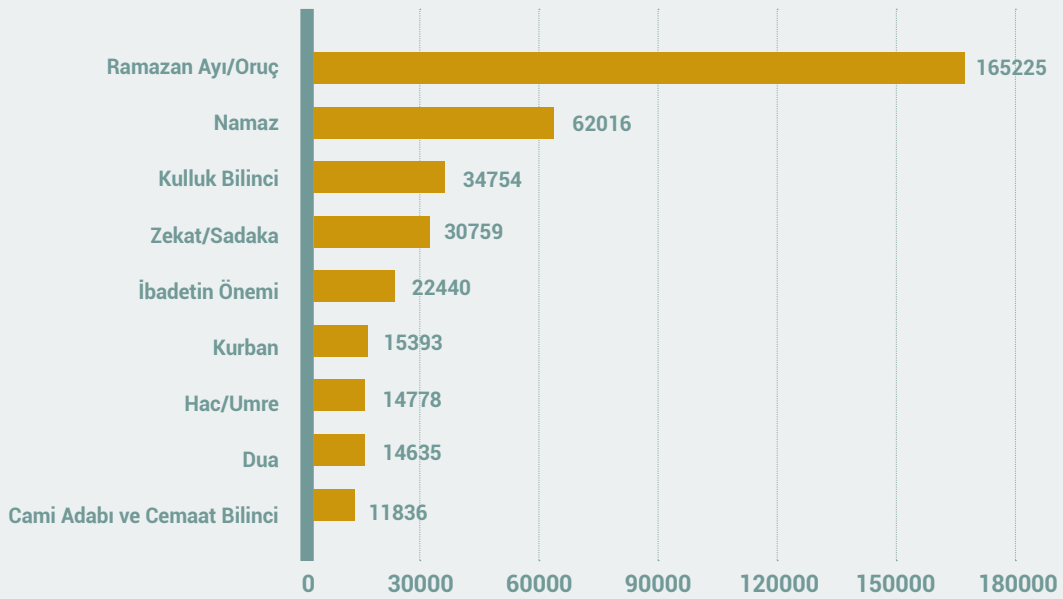
İslam dinî inanç, ibadet ve ahlak olmak üzere üç alandan oluşur. İman bu alanların temeli olup, ibadet ve ahlak bunun üzerine kurulur. Bundan dolayıdır ki sorunlu bir iman alanı sağlıklı bir ibadet ve ahlak hayatı ortaya koyamaz. Günümüz insanı, karşılaştığı maddi ve manevi sıkıntılarının yol açtığı bunalımı aşmada çoğu zaman yanlış inançların ve hurafelerin hedefi olabilmektedir. Bu açıdan vaaz ve irşat programlarında inanç konularına yeterince yer verilmesi önemlidir. 2014 yılında sunulan vaazların %11'ini itikat/inanç konuları oluştururken 2015 yılında yapılan vaazların %9'unu "itikat/inanç" ana konulu vaazlar oluşturmuştur. Bu konuda toplam 167.740 vaaz sunulmuştur. Bu bağlamda üzerinde en çok vaaz edilen konular Allah'a İman, İman, Ahirete İman, Peygamberlere İman ve Ahiret Hayatı gibi iman esasları konularıdır. İtikata dair vaazların diğer alt konularını ise Bidat ve Hurafeler, Kitaplara İman, Kaza/ Kader, Küfür/Şirk, Meleklerle İman ve Zararlı Akımlar oluşturmuştur.

Grafik-16 "İtikat/İnanç" Konusunda Verilen Vaazların Alt Başlıklara Göre Dağılımı

b) İbadet Konuları

2015 yılında yapılan vaazların %24'ünü "ibadet" ana konulu vaazlar oluşturmuştur. Bu konuda toplam 431.755 vaaz verilmiştir. Bu sayı toplam vaazların 4/1'ine tekabül etmektedir. Bir önceki yıl ile karşılaştırıldığında ibadet konusunun toplam vaazlar içindeki oranı %22'den %24'e yükselmiştir. Bu başlık altında yapılan vaazların yoğunluğuna göre alt konulara göre dağılımında ise şu tablo ortaya çıkmaktadır:

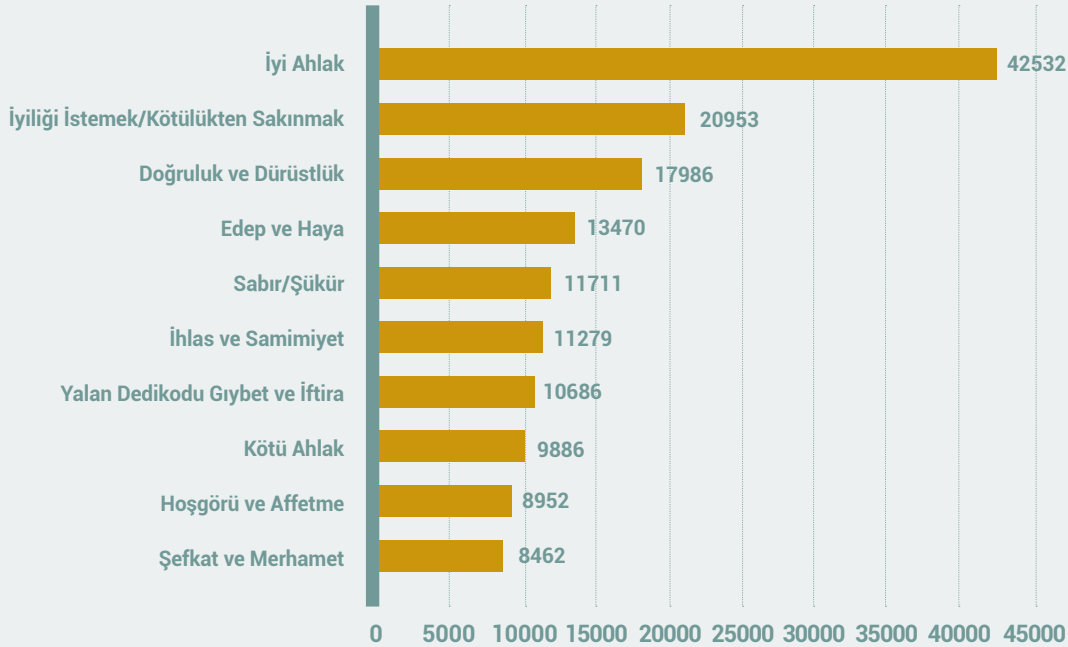

Grafik-17 "İbadet" Konusunda Verilen Vaazların Alt Başlıklara Göre Dağılımı

Grafikte görüldüğü gibi dinî hayatın diğer zamanlara göre daha canlı yaşandığı Ramazan ayında işlenen konular ön plandadır. Bu açıdan Ramazan ayı ve oruç konusunda yapılan vaazlar bu dilim içinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu konuyu namaz, kulluk bilinci ve diğer konular takip etmektedir.

c) Ahlak Konuları

2015 yılında yapılan vaazların %15'ini "ahlak" ana konulu vaazlar oluşturmuştur. Bu konuda toplam 265.332 vaaz sunulmuştur. Ahlak konusu ibadet konusundan sonra en çok vaaz yapılan alandır. Ahlak; din, birey, aile ve toplum kavramlarıyla iç içe bulunan bir kavramdır. Bireyin huzur ve mutluluğu ile toplum hayatının imkanı, inşası, huzuru ve devamı ahlakî davranışlara bağlıdır. Toplumda güzel ahlakın korunmasında ve yaygınlaşmasında vaaz ve nasihatın önemli bir katkısı bulunmaktadır. Günümüz insanının ahlak alanında gerek yerel gerekse evrensel açıdan çok çeşitli problemlerle karşı karşıya bulunduğu aşikardır. Benzer şekilde ahlakî endişelerin giderek arttığı toplumumuzda bu nedenle ahlakî sorunlar ve çözümlerine dair çalışmalar yapılmaktadır. Bu açıdan ahlak konusunda insanları aydınlatmak hem irşat hizmetlerinin önemli bir amacı hem de Başkanlığımıza verilmiş olan İslam dininin ahlak ile ilgili işlerini yürütmek görevinin bir gereğidir. Bu konuda yapılan vaazların alt başlıklara göre dağılımı aşağıdaki grafikte yer almaktadır.

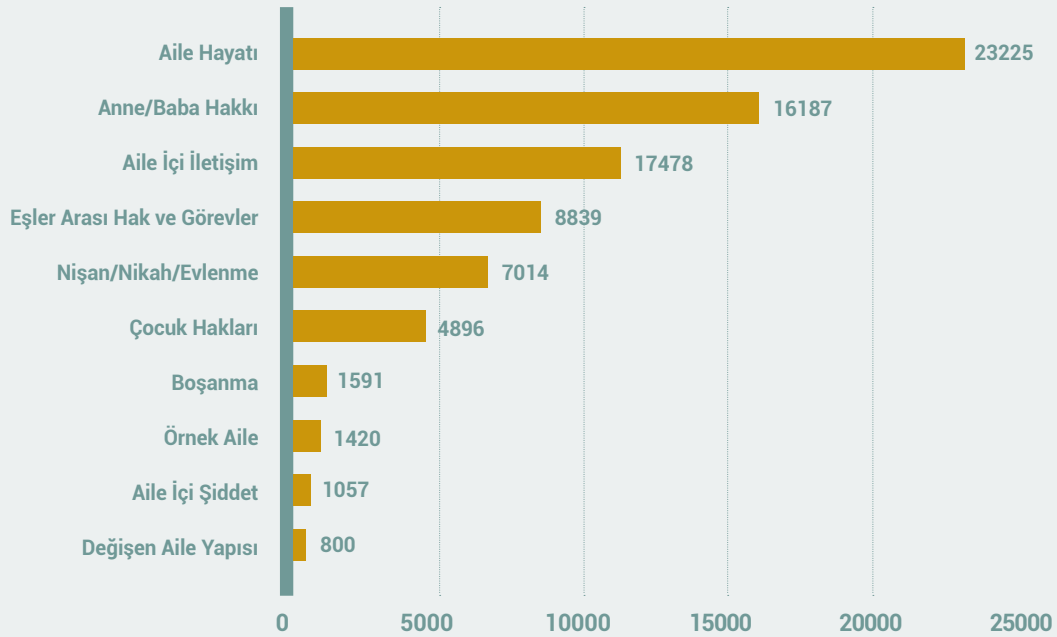

Grafik-18 "Ahlak" Konularının Alt Başlıklara Göre Dağılımı

Grafikte yer alan alt konuların dağılımı incelendiğinde, güzel ahlak, iyilik, doğruluk ve haya konusundaki vaazların ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir. Grafikteki konular dışında sevgi, saygı, güvenilirlik, kibir, hased, riya vb. ahlakî konularda ahlak ana konusu altında DHYS'ye kaydedilen vaaz konularındandır.

ç) Aile Konusunda Verilen Vaazlar

Toplumun en küçük yapısı olan aile, önemli bir sosyal kurumdur. Ailenin devamı ve korunması toplumların geleceği açısından hayati bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, "Aile Dinî ve Rehberlik Büroları" marifetiyle yürütülen hizmetler yanında, konferans, panel ve değişik etkinlikler ile vaazlarda da aile konusuna önemli bir yer verilmektedir. 2015 yılında aile konusunda yapılan vaazların alt başlıklara göre dağılımı şöyle olmuştur.

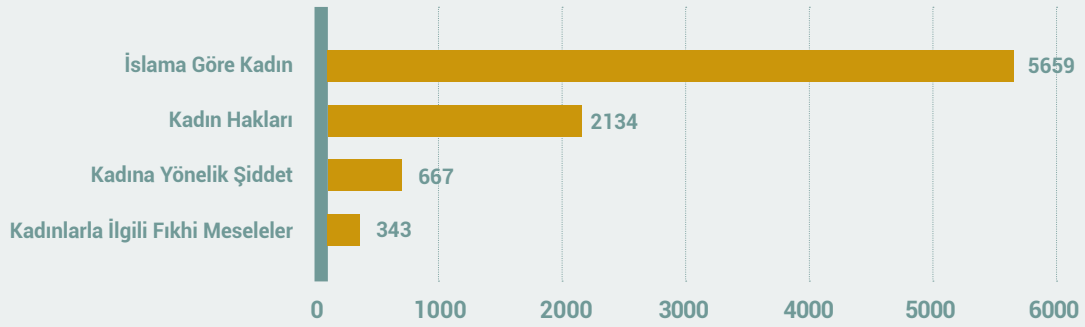

Grafik-19 "Aile" Konularının Alt Başlıklara Göre Dağılımı

2015 yılı içerisinde aile konusunda toplam 86.248 vaaz yapılmıştır. Aile konulu vaazlar 2015 yılındaki vaazların %5'ini oluşturmaktadır. Aile ana konusu altındaki alt başlıklarda aile hayatı, ana-baba hakkı, aile içi iletişim, eşler arası hak ve görevler yoğun olarak ele alınan konular olmuştur.

d) Kadın Konusunda Verilen Vaazlar

Kadın hakları, fırsat eşitliği, kadının değeri, kadına yönelik şiddet vb. konular günümüz toplumunun üzerinde durduğu önemli konulardandır. Değişen hayat şartları, yükselen eğitim seviyesi, şehirleşme gibi faktörler, toplumumuzda kadınların geleneksel rollerinde değişimler meydana getirmiştir. Bu değişikliğin dinî ve ahlakî anlamda sağlam bir zemine oturması, söz konusu değişimlerin ortaya çıkaracağı muhtemel gerilimlerin azaltılması ve toplumsal yapının bu değişimden zarar görmemesi için, vaazlar yoluyla halkımızın irşat edilmesi geçmiş yıllarda olduğu gibi sürekli bir gereklilik olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda 2015 yılında kadın konusunda 10.114 vaaz verilmiştir. Vaazların alt konu dağılımında görüleceği gibi, kamuoyunda tartışılan kadına yönelik şiddet, kadın hakları, töre ve namus cinayetleri gibi konular önemli bir yer tutmaktadır.

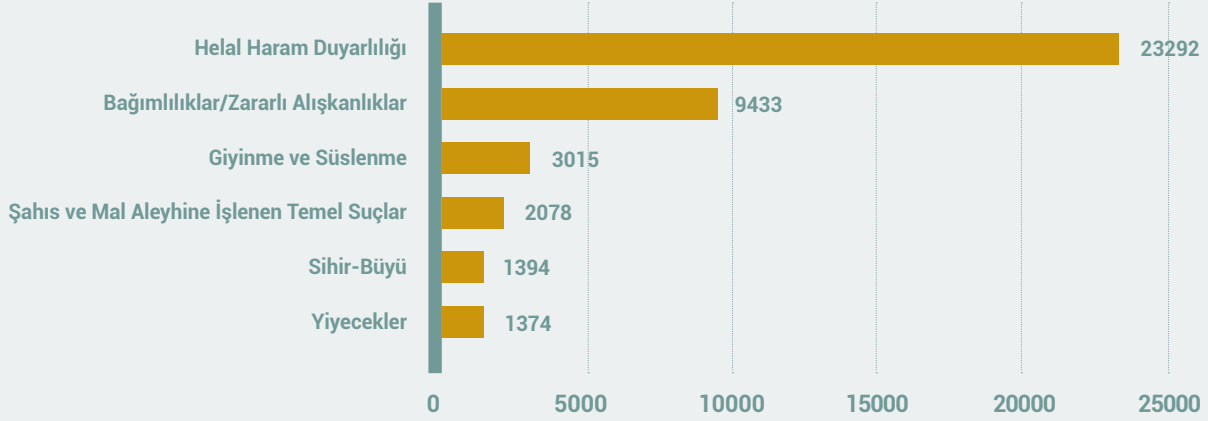

Grafik-20 "Kadın" Konusunda Verilen Vaazların Alt Başlıklara Göre Dağılımı

Vaaz ve irşad faaliyetlerinde kadın konusuna daha fazla yer verilmesi daha huzurlu ailelerin teşkiline ve kadınların toplum içinde layık olduğu yeri almasına katkı sağlayacaktır.

e) Helaller ve Haramlar

Helaller ve haramlar dinin birey için koyduğu emir ve yasaklarla ilgilidir. İman ve ibadetler ferden Allah'a karşı bağlılık ve kulluğunu simgeleyen bir anlama sahip olduğu gibi, dinin bir takım gayelerle koyduğu yasaklara ve sınırlara uymak da yine dindarlığın bir gereğidir. Ancak helal ve haramlara uyulması sadece bireyi değil aynı zamanda toplumu da önemli ölçüde etkileyen bir durumdur. Bu konuda 2015 yılında yapılan vaazların alt başlıklara göre dağılımı Grafik 21'de verilmiştir.

Grafik-21 "Helaller ve Haramlar" Konusunda Verilen Vaazların Alt Başlıklara Göre Dağılımı

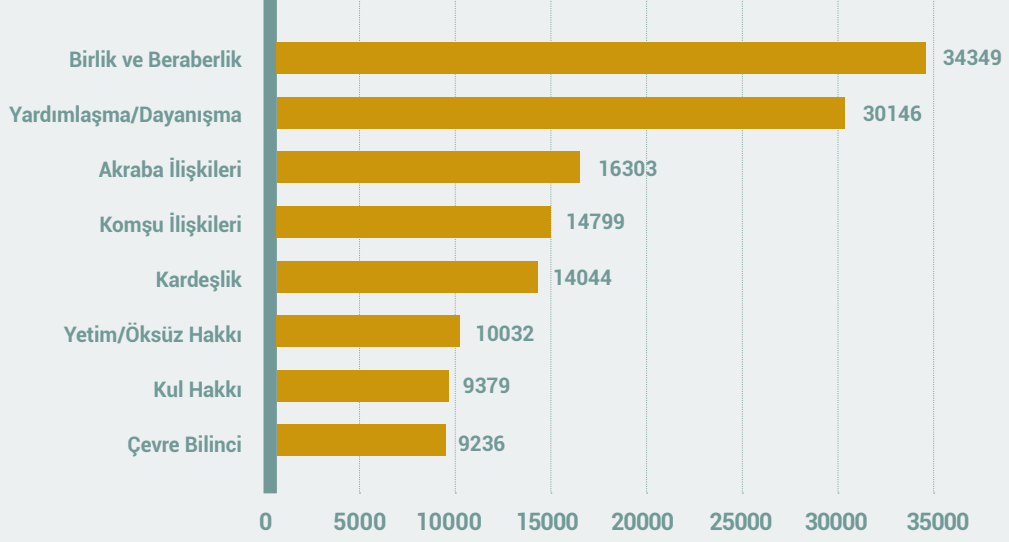
Tabloda görüldüğü üzere Haramlar ve Helaller başlığı altında yapılan vaazlar içinde haram ve helal duyarlılığı, zararlı alışkanlıklar, giyinme ve süslenme ahlaki ile insan hayatına ve mala-mülke karşı işlenen suçlar konuları ön sıralarda yer almaktadır. Helaller ve haramlar konusunda toplam 51.450 vaaz sunulmuştur. Haksız kazanç, yiyecek ve içecekler, sihir ve büyü konuları da helal ve haram ana konusu altında işlenen diğer alt konulardandır.

f) Sosyal Hayat

Vaaz yoluyla insanları bilgilendirme ve toplumu aydınlatma hususunda dinî bilgilerin niteliği kadar bu bilgilerin sosyal hayatla irtibatının kurulması ve güncel olması da önemlidir. Vaiz, bir sosyolog gibi toplumu izlemeli ve ihtiyaç duyulan güncel konulara, gündelik problemlere değinmelidir. Cemaati ilgilendiren bir konunun dinî temel kaynakları doğrultusunda işlenip yaşanan hayatla ilişkilendirilmesi, vaazı etkili ve faydalı hâle getirmektedir. Bu bağlamda, vaazlarda sosyal hayata dair konulara eskiye oranla daha fazla yer verildiği görülmektedir. Sosyal hayat konusu, vaaz ana konuları içerisinde 247.041 vaaz sayısı ve %14'lük oranla ibadet ve ahlak konularından sonra üçüncü sırada yer almaktadır. Sosyal hayat konusunda yapılan vaazların alt konulara göre dağılımı Grafik 22'de yer almaktadır:

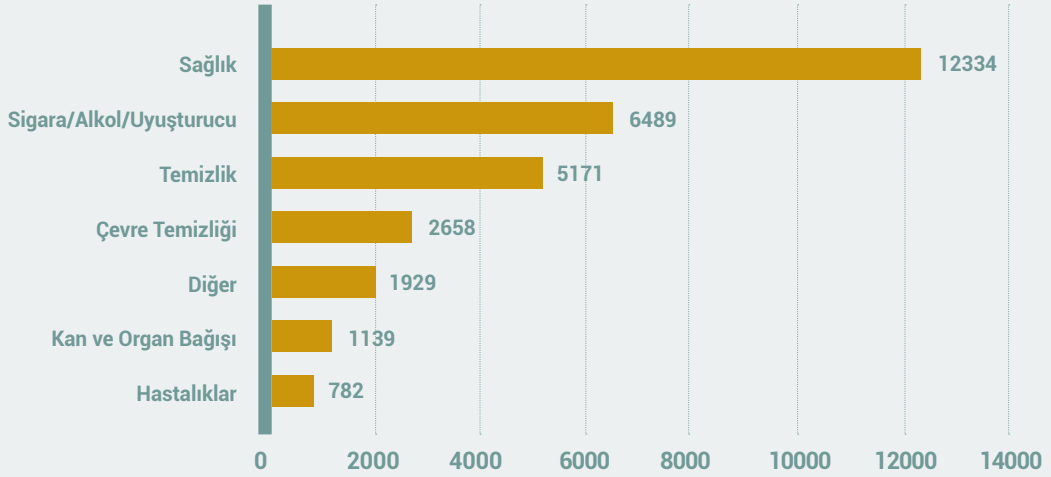
g) Sağlık Konusunda Yapılan Vaazlar

Dinîmiz manevi temizliğe ve arınmaya önem verdiği kadar maddi temizliğe ve sağlığa da büyük önem vermiştir. Modern hayatın getirdiği stres, yorgunluk ve depresyon ruh sağlığını ve gündelik hayatı olumsuz yönde etkilemekte, sağlık problemlerinin artmasına da neden olmaktadır. Bu anlamda cemaate temizlik, sağlığın korunması ve hastalıklara karşı tedbirli olma konularının dinî bir yorum içerisinde doğru bilgilerin sunulması, birçok insan için hayatı

Grafik-22 "Sosyal Hayat" Konusunda Verilen Vaazların Alt Başlıklara Göre Dağılımı

yardım anlamına gelmektedir. 2015 yılında sağlık ve temizlik konusunda 30.353 vaaz yapılmıştır. Söz konusu vaazlarda ağırlıklı olarak sağlığın önemi, zararlı alışkanlıklar, temizlik, kan ve organ bağışını teşvik gibi konulara yer verilmiştir.

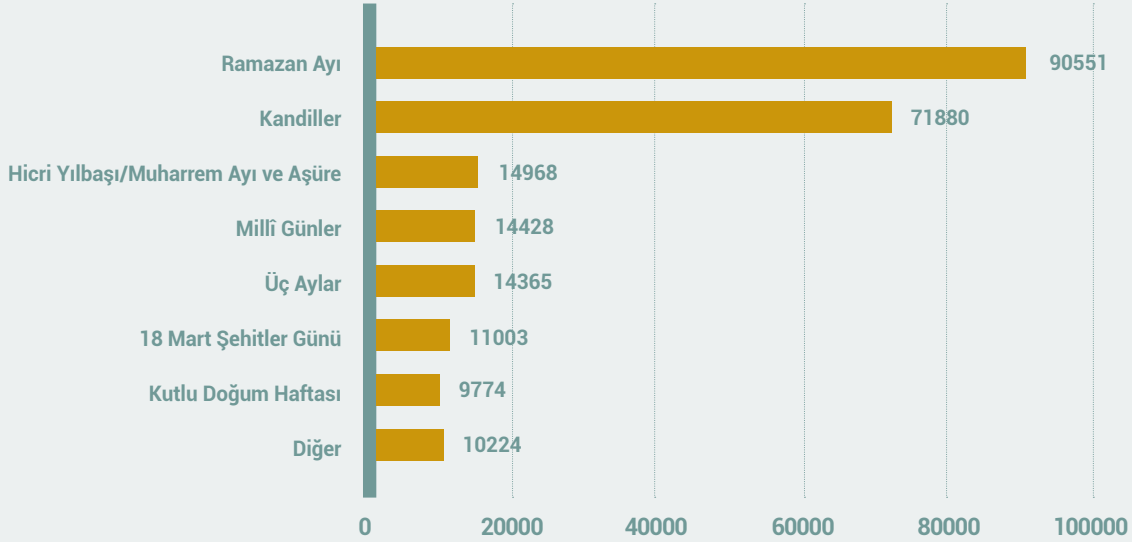

Grafik-23 "Sağlık" Konusunda Verilen Vaazların Alt Başlıklara Göre Dağılımı

h) Dinî ve Millî Özel Günler/Haftalar

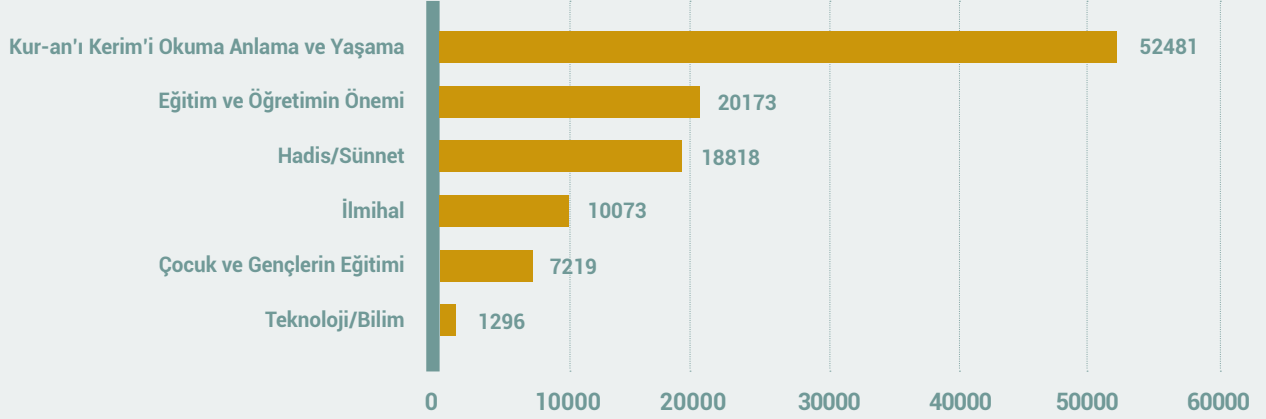
İstatistikler incelendiğinde 2015 yılında dinî/millî, özel gün ve geceleri konu edinen 236.431 vaaz yapıldığı görülmektedir. Bu sayı toplam vaazlar içinde %13'lük bir orana karşılık gelmekte ve en çok vaaz edilen konular arasında dördüncü sırada yer almaktadır. Dinî hayatın önemli dilimlerinden olan özel gün ve haftalar halkın dinî yaşantısını şekillendirmede de önemli bir fonksiyona sahiptir. Başkanlığımızın topluma yönelik irşat faaliyetlerini yoğunlaştırdığı bu dönemlerde Ramazan ayı, kandil geceleri, dinî ve millî günler hakkında yapılan vaazlar ön sıradadır.

Grafik-24 "Dini ve Millî Özel Günler/Haftalar" Konusunda Verilen Vaazların Alt Başlıklara Göre Dağılımı

i) Eğitim

Toplumsal hayatın önemli kurumlarından birisi de eğitimidir. Gelenek, din ve toplumsal değerlerle şekillenen eğitim, bireyin değer yargılarının yapısını oluşturmada ve bir şekilde toplumun devamını sağlamaktadır. Vaazlar da yaygın eğitimin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Gelenek ve değerlerin aktarılmasında önemli bir rol oynamaktadır. 2015 yılında yapılan vaazlar içinde eğitim konusu Grafik 25'te gösterilen şu alt başlıklarla işlenmiştir:

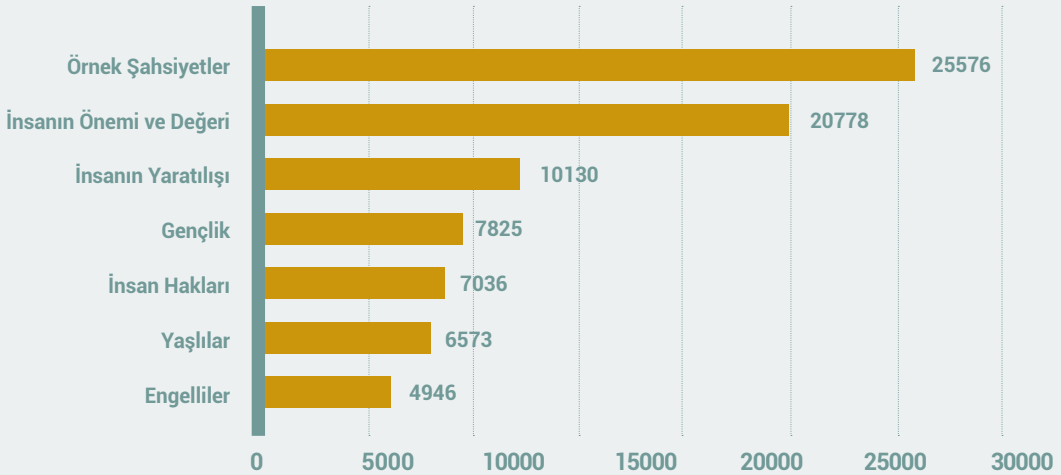

Grafik-25 "İlim ve Eğitim" Konusunda Verilen Vaazların Alt Başlıklara Göre Dağılımı

2015 yılında eğitim konusunda yapılan vaazların sayısı 126.310'dur. Bu sayı da toplam vaazların % 7'sini oluşturmaktadır. Grafikte de görüldüğü gibi eğitim ve öğretimin önemi yanında daha çok Kur'an, hadis ve ilmihal gibi dinî eğitim konuları üzerinde durulmuştur.

j) İnsan

Artan eğitim seviyesi ve diğer kültürlerle ilişkiler, enformasyon ağlarından gelen bilgiler, insanlara kendi var oluş sebeplerini, hayatın anlamını daha sık sordurmaktadır. Bu açıdan insanların bu sorularına cevap mahiyetinde yapılacak vaazların anlam ve önemi büyüktür. Elde edilen verilere göre 2015 yılında insanı konu edinen vaazların toplamı 81.908'dir. Konunun alt başlıklara göre dağılımı ise şu şekilde olmuştur:

Grafik-26 "İnsan" Konusunda Verilen Vaazların Alt Başlıklara Göre Dağılımı

2.Vaaz Edenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

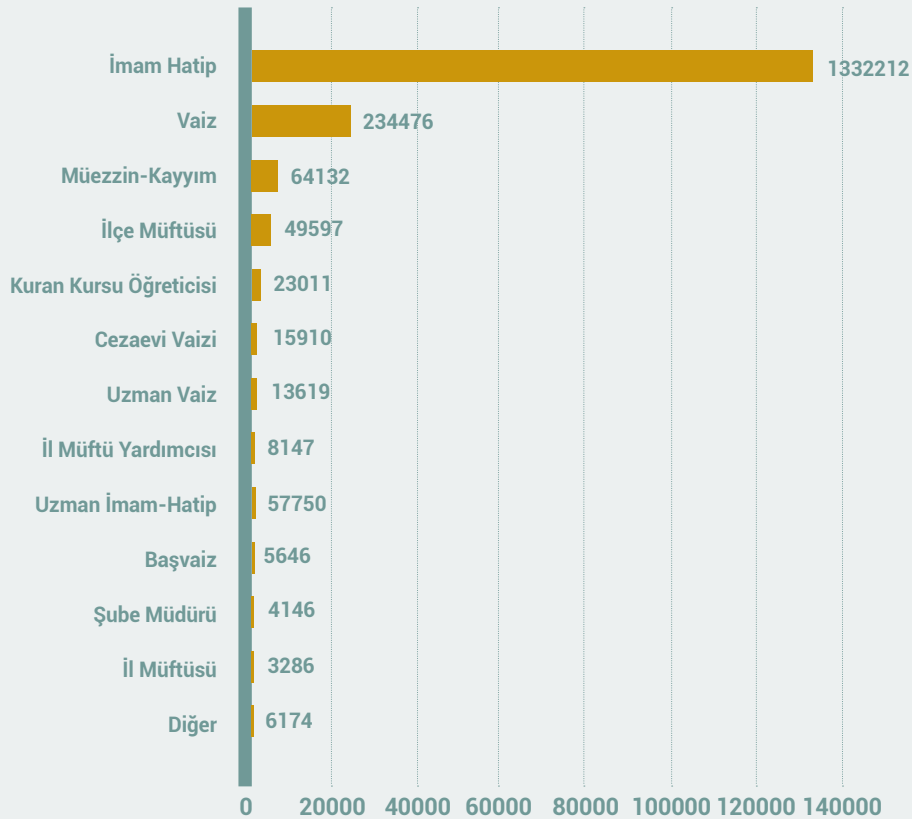
Başkanlığımızca yürütülen vaaz ve irşat hizmetleri hem erkek hem de kadın görevlilerimizce ifa edilmektedir. 2015 yılında yapılan vaazlara bu açıdan baktığımızda 95.375 vaaz kadın görevliler tarafından sunulmuştur. Erkek görevlilerimiz ise toplam 1.697.152 vaaz sunmuştur.

2014 yılında kadın görevliler tarafından sunulan vaazların sayısı 2015 yılında bir miktar azaldığı görülmektedir. 2014 yılında kadın görevliler tarafından yapılan vaazların toplam sayısı 108.814 iken bu sayı 2015 yılında 95.375'te kalmıştır. Vaaz ve irşat hizmetlerinin daha fazla kadın cemaate ulaştırılabilmesi için kadın vaiz sayısının artırılması gerekmektedir.

3.Vaaz Edenlerin Unvanlara Göre Dağılımı

Vaaz eden görevlilerimiz sadece vaizler olmayıp, değişik unvanlarda görev yapan ve vaaz hazırlama ve sunma konusunda yeterli olan görevlilerimizde vaaz edebilmektedirler. Bu bağlamda 2015 yılında vaaz edenlerin unvanlarına göre dağılımı şöyledir:

Grafikte görüldüğü üzere 2015 yılında vaaz yapmaya yetkili görevlilerin unvanlarına bakıldığında ilk sırada imam-hatipler yer almaktadır. Toplam 2,050,156 vaazın 1.332.212'si

Grafik-27 Vaaz Edenlerin Ünvanlara Göre Dağılımı

imam-hatipler tarafından sunulmuştur. Baş imam-hatip ve uzman imam-hatiplerle beraber bu sayı 1.340.673'e ulaşmaktadır. Diğer bir cami görevlisi olan müezzin-kayımların yaptığı vaazlar da eklendiğinde bu sayı 1.404.805'e ulaşmaktadır. Birçok ilimizde merkezi vaaz uygulamasından vazgeçilerek her bir görevlinin kendi camisinde vaaz yapabilmesi her geçen yıl bu sayıyı artırmaktadır. Bu artışta 2011 yılında başlatılan 'Yüz Yüze Vaaz Projesi'nin de önemli bir katkısı olmuştur. Bu kapsamda, 2015 yılı sonu itibariyle otuz bine yakın cami görevlimiz vaaz hazırlama ve sunma becerilerini geliştirmeleri için seminere alınmıştır. Önümüzdeki dönem boyunca söz konusu seminerler devam edecektir. Böylece her görevlimizin kendi camisinde yüz yüze vaaz edebilmesi amaçlanmaktadır.

Vaaz sayıları, unvanlara göre değerlendirildiğinde ikinci sırada vaizler yer almaktadır. Vaiz, cezaevi vaizi, uzman vaiz ve baş vaizlerin toplam vaaz sayıları 269.651'dir. Diyanet İşleri Başkanlığı'nda hâlen üç bine yakın vaiz ve vaize faal olarak görev yapmaktadır. Bugün vaizler Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kendileri için belirlemiş olduğu görev tanımını aşan birçok sosyal dinî hizmeti de yerine getirmektedir. Özellikle sosyal hizmetler kurumlarına; yani çocuk esirgeme kurumu, gençlik merkezleri, huzur evleri, cezaevleri, sığınma evleri, engellilere ait eğitim kurumlarına dinî hizmeti düzenli ve programlı bir şekilde ulaştırmakla sosyal hayatın hemen her alanında yerini almaktadır. Türkiye'de yeni yeni kurumsallaşmaya başlayan hastanelerde 'Manevi Bakım' hizmetinden 'Aile ve Dinî Rehberlik Büroları'na kadar farklı alanlarda ağırlıklı olarak vaizler görev yapmaktadır.

Vaizleri 49.597 vaaz ile ilçe müftüleri, 8.147 vaaz sayısı ile il müftü yardımcıları ve 4.146 vaaz ile şube müdürleri takip etmektedir.

2015 yılında sunulan vaazların çoğunluğu yüz yüze yapılmıştır. Ancak bazı bölgelerimizde hâlen çok az bir oranda da olsa merkezi yayın usulüyle yapılan vaazlar devam etmektedir. 2014 yılında 45.827 olan merkezi vaazların sayısı, 2015 yılında 33.750'ye düşmüştür. Geriye kalan vaazların tamamı yüz yüze gerçekleştirilmiştir.

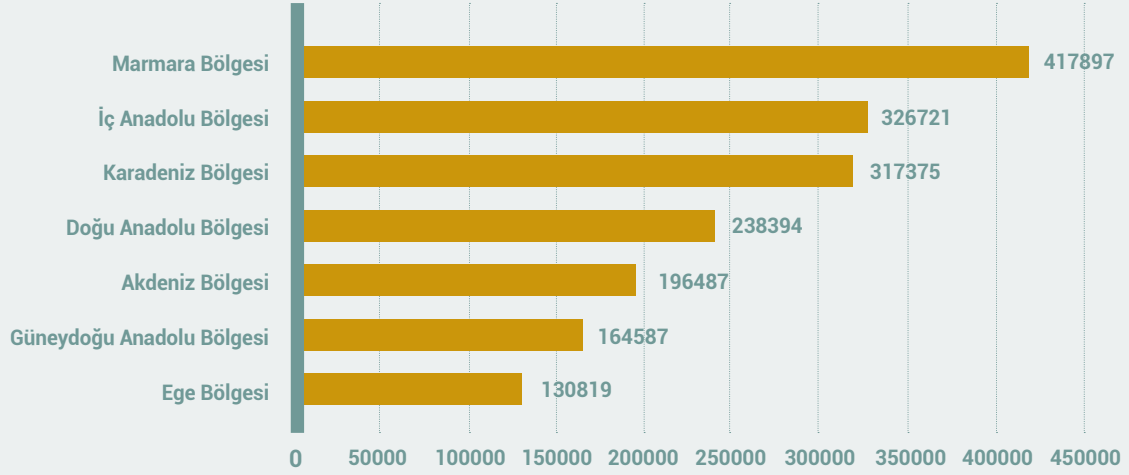
4.Vaazların Bölgelere Göre Dağılımı

Aşağıdaki grafik 2015 yılı DHYS verilerine göre vaazların bölgelere göre dağılım sayılarını göstermektedir. Bu verilere göre Marmara bölgesi en çok vaaz sunulan bölgemizdir. Marmara bölgesini İç Anadolu ve Karadeniz bölgeleri takip etmektedir. Vaaz sayısının en az olduğu bölgelerimiz ise Güneydoğu Anadolu Bölgesidir ve Ege Bölgesidir.

Vaazların bölgelere göre dağılımları incelendiğinde bir önceki yıla göre şu sonuçlara ulaşılmıştır.

Marmara Bölgesi 417.897 vaaz ile 2014'de olduğu gibi ilk sıradaki yerini korumaktadır. 2013 yılında ilk sırada yer alan Karadeniz Bölgesi 2014 yılında ikinci sırada yer almış 2015'de ise 317.375 vaaz ile üçüncü sıraya gerilemiştir.

2014 yılında vaaz sayılarına göre dördüncü sırada yer alan İç Anadolu Bölgesi 2015 yılında ikinci sıraya yükselmiştir. Bu bölgede 2015'de 326.721 vaaz verilmiştir.

Grafik-28 Vaazların Bölgelere Göre Dağılımı

2014 yılında üçüncü sırada yer alan Doğu Anadolu Bölgesi 2015 yılında 238.394 vaaz ile dördüncü sırada yer almıştır. 2011 yılında bu bölgemizde 27.540 vaaz yapılırken bu rakam 2012'de 50.355 olarak, 2013 yılında ise 133.825 olarak gerçekleşmiştir.

Akdeniz Bölgesi'nde 2011 yılında 28.808 vaaz verilirken 2012 yılında bu sayı 58.392 ye, 2013 yılında ise 105.603'e, 2014 yılında 255.145'e yükselmiştir. Beşinci sırada yer alan bölgede 2015 yılında 196.487 vaaz sunulmuştur.

Vaaz sayılarında son sıralarda da yer alan Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Ege Bölgesinin yerleri değişmemiştir. 2015 yılında vaaz sayılarına göre altıncı sırada yer alan Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde 164.587 vaaz yapılmışken son sırada yer alan Ege Bölgemizde 130.819 vaaz verilmiştir.

5.Üçer Aylık Vaaz Dönemlerine Özel Konu Belirlenmesi

Başkanlığımızın 2012-2016 Stratejik Planında Genel Müdürlüğümüze verilen, 'her yılın üçer aylık vaaz programları için bir ana konu belirlenmesi' görevi çerçevesinde 2015 yılında şu ana konular belirlenmiş ve vaaz konuları, bu ana konu merkeze alınarak hazırlanmıştır.

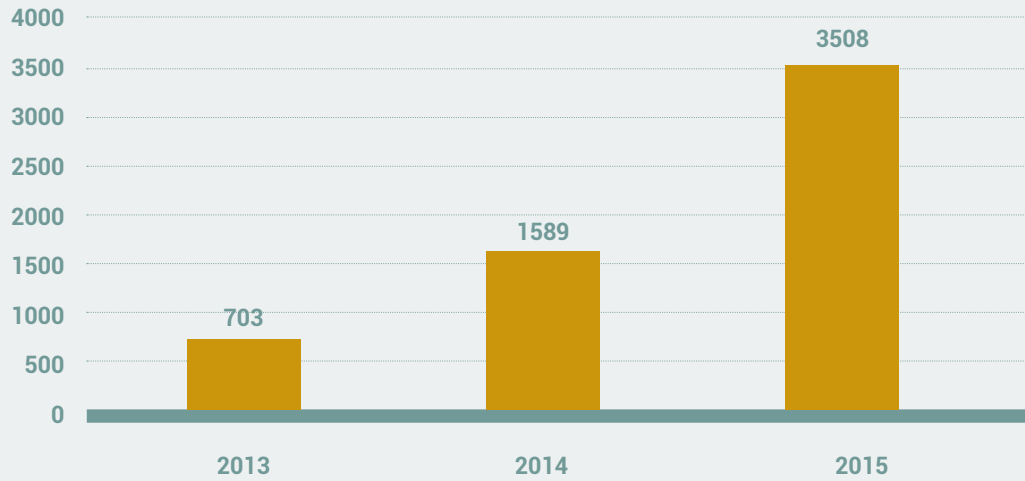
2015 yılının ilk üç aylık (Ocak, Şubat, Mart) döneminde, 'Güzel Ahlak', ikinci üç aylık dönemde aynı zamanda Kutlu Doğum Haftası teması olan 'Hz. Peygamber ve Birlikte Yaşama Ahlakı', üçüncü dönemde, aynı zamanda 2015 yılı Ramazan ayı teması olan, 'Vakit iyilik Vakti, Bu Ramazan ve Her Ramazan' ile birlikte 'iyilik' konusu ve son dönemde (Ekim, Kasım, Aralık) ise, 'Namaz' konusu belirlenmiştir.

B. CAMİ HİZMETLERİ BAĞLAMINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

1. Cami Dersleri

Vaiz ve üstü personelimiz tarafından uygulanan hadis dersleri konusunda yapılan teşvik ve tavsiyelerle hadis dersi yapılan cami sayısı 2013 yılında 703'e; 2014 yılında 1.589'a ulaşmıştı. 2015 yılına gelindiği zaman hadis dersi yapılan cami sayısında artış sağlandığı ve hadis dersi yapılan cami sayısının 3.508'a ulaştığı görülmektedir.

Grafik 29'ta vaiz ve üstü personelimiz tarafından yapılan hadis derslerinin yıllara göre dağılımı verilmiştir.

Grafik-29 Yıllara Göre Hadis Dersi Yapılan Cami Sayıları

Tablo ve grafiklerdeki rakamlar, Türkiye genelinde bulunan vaiz ve üstü görevlilerin sayısı ile karşılaştırıldığında, "sabah namazı buluşmaları ve hadis dersi" yapan görevli sayısının henüz istenilen düzeye ulaşmadığını, önceki yıllarla kıyaslandığında önemli sayılabilecek bir artış yaşandığını, cemaatin katılımı konusunda 81 ilde çalışmalar yürütüldüğünü ve olumlu sonuçlara ulaşıldığını ortaya koymaktadır.

Sabah namazı buluşmaları ve hadis dersleri uygulamalarının genel anlamda görevlilerimizin ve halkın teveccühü ile 81 ilde güçlenerek devam ediyor olması memnuniyet vericidir.

Bu konuda yapılan çalışmalara, toplumun manevi duygularına ve insanların bir araya gelecek kaynaşmasına önemli katkılar sağladığı müşahade edildiğinden, yerleşim biriminin nüfus yoğunluğu dikkate alınarak ihtiyacı karşılayacak şekilde ve artırılarak devam edilmesinin gerekli olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

2015 yılında önceki yıllara göre yüzde yüzden fazla bir artışın yaşanması 08/12/2015 tarihli 75718882-249-E.49073 sayılı talimatla alakalı bir husustur. Şöyle ki; gönderilen ilgili talimatla birlikte icra edilen sabah namazı buluşmaları ve hadis derslerinin sisteme girilmesi ve verilerin güncellenmesi temin edilmiştir. Böylelikle daha evvel sisteme girilmesi ihmal edilen veriler elde edilmiştir.

Söz konusu uygulamalara yaygınlık kazandırabilmek için 2016 yılı içerisinde de daha önceki senelerde yapılan bilgilendirme toplantılarına devam edilmesi ve bu toplantıların uygulamalar ile ilgili az çalışma yapılan illerde planlaması yerinde olacaktır.

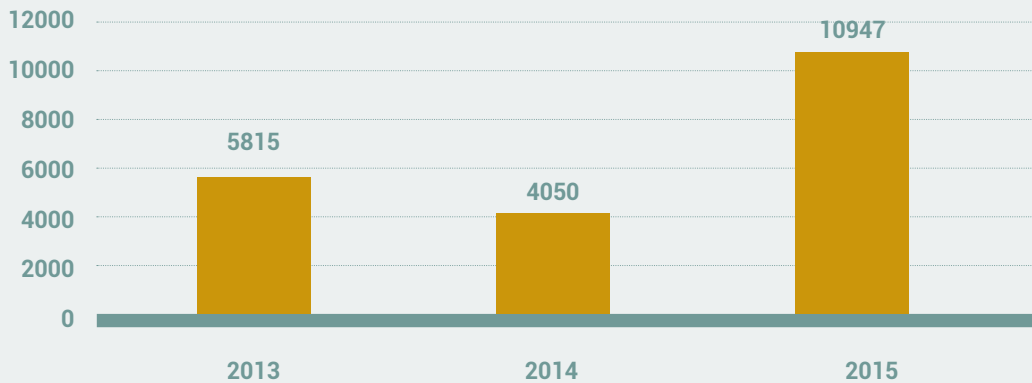
2. Sabah Namazı Buluşmaları

Müftülüklerimiz, mahalli şartlar ve cemaatin katılımı da göz önüne alınarak merkezi camilerde uygulamaya koydukları sabah namazı buluşmalarını yaygın hâle getirme çalışmalarına devam etmişlerdir.

Sayısal veriler incelendiğinde, 2013 yılında 85.586 camiden 5.815 camide; 2014 yılında 86.130 camiden 4.050 camide sabah namazı buluşmaları icra edilmiştir.

2015 yılına gelindiğinde 86.767 camiden 10.947 camide sabah namazı buluşmasının gerçekleştirildiği ve uygulamada önemli bir artış sağlandığı müşahede edilmektedir.

Grafik 30'ta sabah namazı buluşması yapılan camilerin yıllara göre dağılımına yer verilmiştir.

Grafik-30 Yıllara Göre Sabah Namazı Buluşması Yapılan Cami Sayıları

4. Kandiller

Dinî gün ve gecelerde düzenlenen Mevlit ve Kur'an-ı Kerim programlarının belli bir düzen ve disiplin içerisinde gerçekleşmesini sağlamak üzere Başkanlığımızca görevlendirmeler yapılmakta ve programlar takip edilmektedir. Bu doğrultuda 2015 yılı içerisinde icra edilerek ulusal televizyon ve radyolarda yayınlanan programlara ait bilgiler aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir:

**Tablo 1 Mevlit Kandilinde Ulusal ve Yerel Radyo ve Televizyonlarda
Yayınlanan Programlar
I. Mevlit Kandili**

İL /İLÇE	CAMI	TARİH	TV ADI
İSTANBUL FATİH	Fatih Camii	02.01.2015	KANAL 7
KARS	Ulu Camii	02.01.2015	TRT 1
İSTANBUL BEYOĞLU	Büyükpiyale Paşa Camii	02.01.2015	KANAL A
KONYA SELÇUKLU	Haciveyiszade Camii	02.01.2015	KON-TV VE K-TV
KONYA ÇUMRA	Ulu Camii	02.01.2015	KANAL 42 TV
YALOVA	Merkez Camii	02.01.2015	TGRT
İSTANBUL FATİH	Yavuz Sultan Selim Camii	02.01.2015	TVNET
İSTANBUL ATAŞEHİR	Mimar Sinan Camii	02.01.2015	SEMERKAND TV

**Tablo 2 Mevlit Kandilinde Ulusal ve Yerel Radyo ve Televizyonlarda
Yayınlanan Programlar**

İL /İLÇE	CAMI	TARİH	TV ADI
ANKARA ÇANKAYA	Ahmet Hamdi Akseki Camii	22.12.2015	TRT Diyanet
ARTVİN	İskebe Camii	22.12.2015	TRT-1
BURSA OSMANGAZİ	Süleyman Çelebi Camii	22.12.2015	TGRT HABER
İSTANBUL EYÜP	Eyüp Sultan Camii	22.12.2015	SEMERKAND TV
İSTANBUL FATİH	Fatih Camii	22.12.2015	KANAL 7
KONYA SELÇUKLU	Hacı Veyiszade Camii	22.12.2015	KON-TV
KONYA ILGIN	Lala Mustafapaşa Camii	22.12.2015	KANAL 42 TV
BURSA OSMANGAZİ	Ulu Camii	22.12.2015	OLAY TV
İSTANBUL GÜNGÖREN	Yeşil Camii	22.12.2015	KANAL T
İSTANBUL FATİH	Yeni Camii	22.12.2015	TVNET
EDİRNE MERKEZ	Selimiye Camii	22.12.2015	Kanal 28
ADİYAMAN KÂHTA	Veysel Karani Camii	22.12.2015	TRT Kurdi
İSTANBUL BAĞCILAR	Merkez C.	22.12.2015	Akit TV

Tablo 3 Regaip Kandilinde Ulusal ve Yerel Radyo ve Televizyonlarda Yayınlanan Programlar
II. Regaip Kandili

İL /İLÇE	CAMİ	TARİH	TV ADI
İSTANBUL FATİH	Fatih Camii	23.04.2015	TVNET
DENİZLİ HONAZ	Organize Sanayi Camii	23.04.2015	TRT 1
İSTANBUL EYÜP	Eyüp Sultan Camii	23.04.2015	KANAL 7
İSTANBUL ŞİŞLİ	Teşvikiye Camii	23.04.2015	RUMELİ TV
ORDU ALTINORDU	İmam-Hatip Lisesi Camii	23.04.2015	TGRT HABER, TGRT EU, TGRT BELGESEL, TGRT FM
İSTANBUL MALTEPE	Cumhuriyet Camii	23.04.2015	SEMERKAND TV
KONYA SELÇUKLU	Haciveyiszade Camii	23.04.2015	KON-TV
BURSA OSMANGAZİ	Ulu Camii	23.04.2015	OLAY TV

Tablo 4 Miraç Kandilinde Ulusal ve Yerel Radyo ve Televizyonlarda Yayınlanan Programlar
III. Miraç Kandili

İL /İLÇE	CAMİ	TARİH	TV ADI
İSTANBUL FATİH	Süleymaniye Camii	15.05.2015	KANAL 7:30
MUŞ	Salih-Muhlise Çağlayan Camii	15.05.2015	TGRT HABER, TGRT FM, TGRT BELGESEL, TGRT EU
BURSA YILDIRIM	Emirsultan Camii	15.05.2015	TRT AVAZ VE TEK RUMELİ
BURSA OSMANGAZİ	Ulu Camii	15.05.2015	OLAY TV
EDİRNE	Darülhadis Camii	15.05.2015	SEMERKAND TV
KONYA SELÇUKLU	Haciveyiszade Camii	15.05.2015	KON - TV
İSTANBUL MALTEPE	Cumhuriyet Camii	15.05.2015	TVNET

Tablo 5 Berat Kandilinde Ulusal ve Yerel Radyo ve Televizyonlarda Yayınlanan Programlar
IV. Berat Kandili

İL /İLÇE	CAMI	TARİH	TV ADI
İstanbul Kartal	Uğur Mumcu Yunus Emre Camii	01.06.2015	RUMELİ TV
Bolu Göynük	Gazi Süleyman Paşa Camii	01.06.2015	SEMERKANT TV
Gaziantep Şehitkâmil	Ökkeş Eruslu Camii	01.06.2015	KANAL 7
İstanbul Ümraniye	Cevherağa Camii	01.06.2015	TVNET
Bursa Osmangazi	Ulu Camii	01.06.2015	OLAY TV.
Konya Selçuklu	Selçuklu Merkez Camii	01.06.2015	KON-TV
Konya Karatay	Şerafettin Camii	01.06.2015	KANAL 42 TV
Bursa Osmangazi	Hamzabey Camii	01.06.2015	CINE5, TEK RUMELİ, KANAL 16, AS TV VE BURSA TV
Erzurum Yakutiye	Ulu Camii	01.06.2015	TGRT

Tablo 6 Kadir Gecesinde Ulusal ve Yerel Radyo ve Televizyonlarda Yayınlanan Programlar
V. Kadir Gecesi

İL /İLÇE	CAMI	TARİH	TV ADI
Edirne	Selimiye Camii	13.07.2015	TEK RUMELİ TELEVİZYONU
İstanbul Beyoğlu	Kılıçalipaşa Camii	13.07.2015	KANAL D
Konya Karatay	Sultan Selim Camii	13.07.2015	DİGİTÜRK TV VE KON TV
Ordu Çaybaşı	İlküvez Bld. Asri Asak Camii	13.07.2015	ALTAŞ TV.
Bursa Yıldırım	Emirsultan Camii	13.07.2015	AS TV
İstanbul Ümraniye	İmamı Azam Camii	13.07.2015	TVNET
İstanbul Üsküdar	Beylerbeyi Hamidi Ewel Camii	13.07.2015	SEMERKANT TV
İstanbul Fatih	Fatih Camii	13.07.2015	KANAL 7
Ankara Çankaya	Maltepe Camii	13.07.2015	TV 6

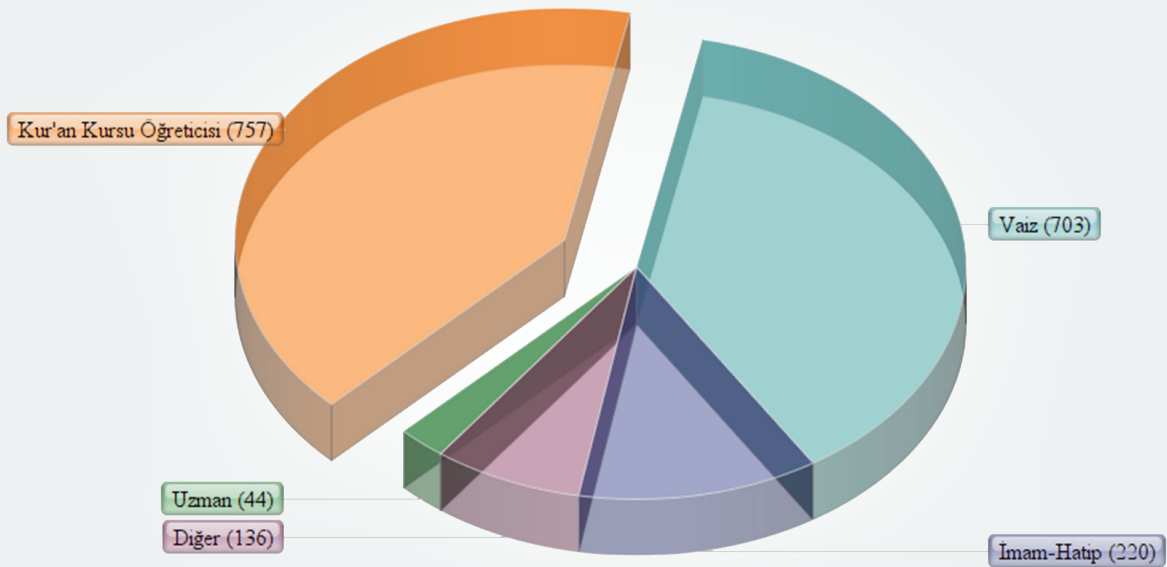
C AİLEYE YÖNELİK ÇALIŞMALAR

1. Aile ve Dinî Rehberlik Büroları

Diyanet İşleri Başkanlığının din hizmetlerini toplumun her kesimine ulaştırması öncelikli stratejisidir. Toplumda saygın bir yeri olan din görevlileri din hizmetlerinin doğru ve etkin şekilde icra edilmesini sağlamanın yanı sıra vatandaşlarımızla yakın ilişki içinde olmaları sebebiyle, Dînî konularda danışmaya yönelik pek çok müracaat ile de karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu danışma taleplerinin din ile ilgili olan kısmına bizzat cevap vermek, ayrıca gerekli olan durumlarda müracaat edeni sağlık, hukuk ve güvenlik birimleri gibi uygun kurumlara yönlendirmek amacıyla il müftülükleri bünyesinde 633 sayılı Kanun hükümlerine uygun olarak 2003 yılından itibaren dinî rehberlik yapmak üzere Aile ve Dinî Rehberlik Büroları hizmete açılmıştır.

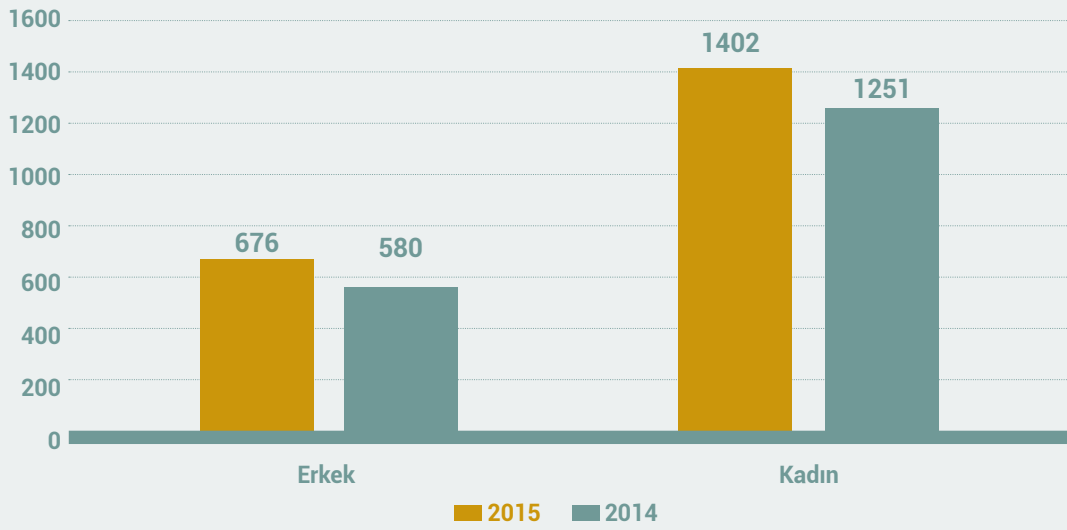
a. Aile bürolarında görev yapan personel durumu

Müftülükler bünyesinde görev yapan Aile ve Dinî Rehberlik Büroları 2015 yılı itibarıyla 81 il ve 264 ilçe müftülüğüne bağlı olarak hizmet vermektedir. Bürolarda 1402'si kadın, 676'sı da erkek olmak üzere toplam 2078 personelimiz görev yapmaktadır.

Grafik-31 Büro Personelinin Ünvana Göre Dağılımı

Büro personelinin unvana göre dağılımı; 703 vaiz, 44 din hizmetleri ve eğitim uzmanı, 957 Kur'an kursu öğreticisi, 220 imam-hatip ve müezzin kayyım şeklindedir. Şube müdürü, murakıp, veri hazırlama ve kontrol işletmeni gibi unvanlarda görev yapan büro personeli sayısı ise 136'dır. Büro hizmetleri genel olarak vaiz ve Kur'an kursu öğreticileri tarafından yürütülmektedir.

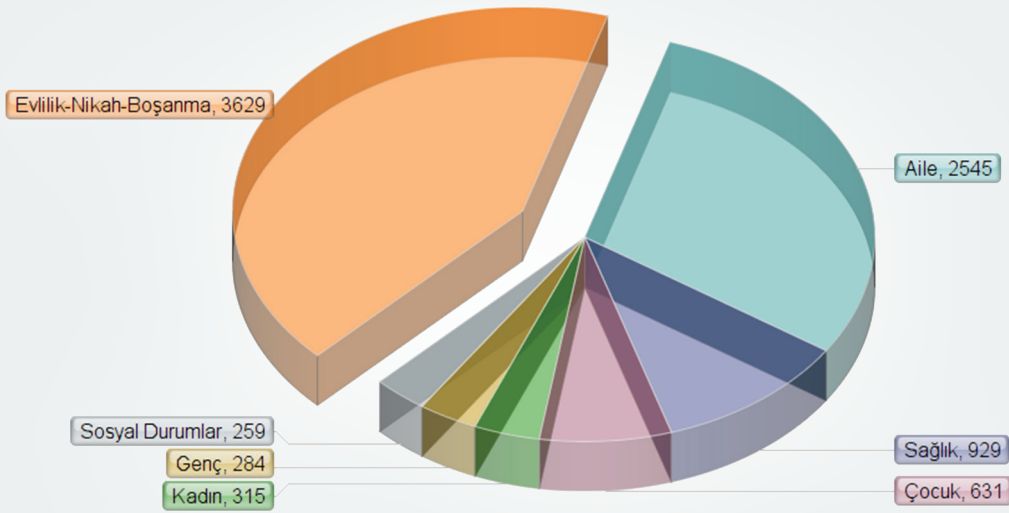
Grafik-32 Büro Personelinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Büro personelinin cinsiyete göre dağılımında erkek personel sayısı 2014 yılına oranla artmış olmasına rağmen istenilen seviyede değildir. Hizmet verimliliğinin artırılması amacıyla kadın erkek personel oranlarının birbirine yaklaştırılması hedeflenmektedir.

b. Aile ve dinî rehberlik bürolarına yapılan başvurular

Aile ve Dinî Rehberlik Bürosu görevlileri yüz yüze, telefonla veya e-posta yoluyla sorulara cevap vererek Dinî danışmanlık ve rehberlik görevi yapmaktadırlar. Görev alanı dışındaki konular hakkında ise danışanları Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, Emniyet, Adliye, İl Sağlık Müdürlüğü gibi ilgili kurum ve kuruluşlara yönlendirmektedirler. Hizmet kalitesini ve verimliliği artırmak, ihtiyaç odaklı çalışmalar yapabilmek amacıyla yöneltilen soruları, cevapları ve soru soranın cinsiyet, yaş, eğitim durumu gibi demografik bilgilerini DHYS'nin ilgili bölümüne kaydetmektedirler.

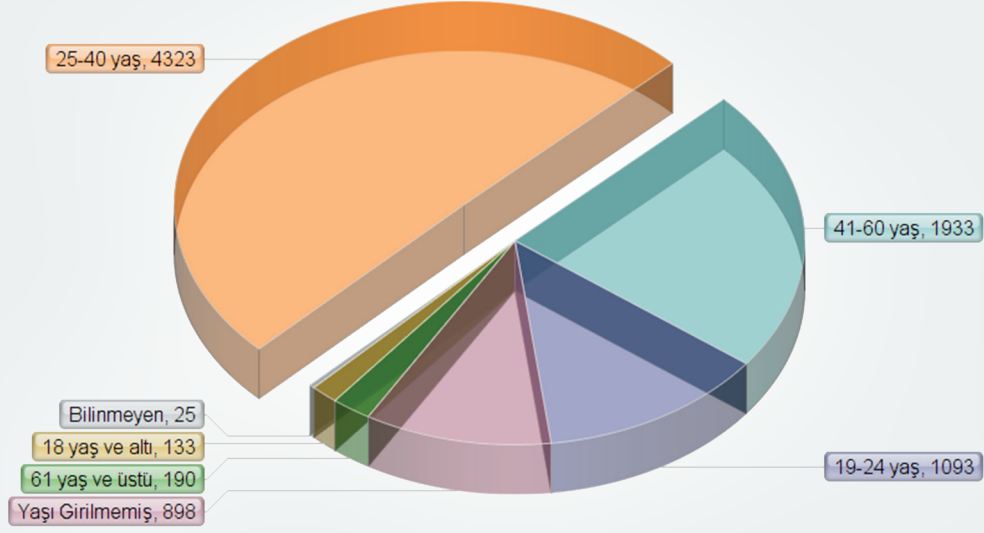
2015 yılında sisteme kaydedilen soru sayısı 8556'dır. Ancak il koordinatörleri ile yapılan görüşmelerde soru sayısının sisteme kaydedilenin çok ötesinde olduğu bilgisi elde edilmiştir. Aile ve Dînî Rehberlik Daire Başkanlığı tarafından soruların kayıt altına alınmasıyla ilgili duyarlılık düzeyinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Soruların ana konularına göre dağılımı incelendiğinde Daire Başkanlığının ana çalışma konularıyla uyumlu yeni bir başlık sistemine ihtiyaç duyulmuş ve gereken çalışma yapılmıştır. Evlilik-Nikâh-Boşanma, Aile, Sağlık, Çocuk, Kadın, Genç ve Sosyal Durumlar ana başlıkları ve çalışma alanımıza ışık tutabilecek alt başlıklar sisteme eklenerek verilerde daha sağlıklı bir sınıflandırma yapılmıştır.

Grafik-33 Soruların Konu Başlıklarına Göre Dağıtımı

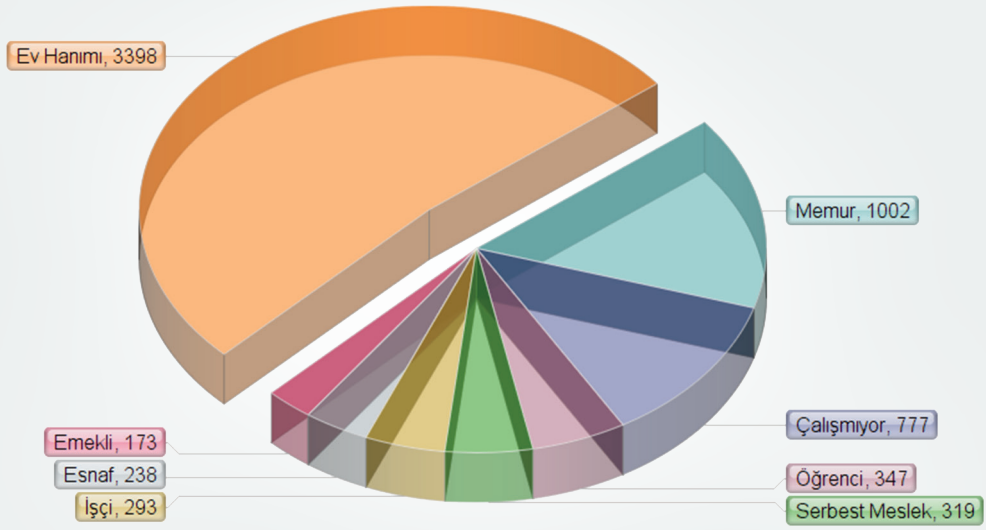
2014 yılında Alo fetva hattı ile Aile ve Dînî Rehberlik Bürolarının ana ve alt konularını ihtiva eden sorulardaki karışıklığı gidermek için yapılan yeni düzenleme ile Alo Fetva'nın alanına giren fıkhi içerikli konular tamamen kaldırılarak büro görevlilerinin enerjilerini kendi görev alanlarına yönlendirmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede evlilik-nikah-boşanma ve aile konu başlıklarının ilk sırayı aldığı görülmüştür.

Genel itibariyle 2015 yılı itibariyle Aile ve Dînî Rehberlik Bürolarına gelen soruların nikah, boşanma ve boşanma sonrası sorunlar, akrabalarla ilişkiler, eşler arası iletişim, evlilik öncesi nişanlılık dönemi sorunları, eşlerin hak ve sorumlulukları alt konularında yoğunlaştığı görülmektedir. Bürolara başvuranların büyük çoğunluğunu evli bireyler oluşturmaktadır. Bu husus soruların en yoğun olduğu ana konunun "evlilik" ve alt konunun olan "nikâh" olduğunu anlamlandırmak açısından önemlidir.

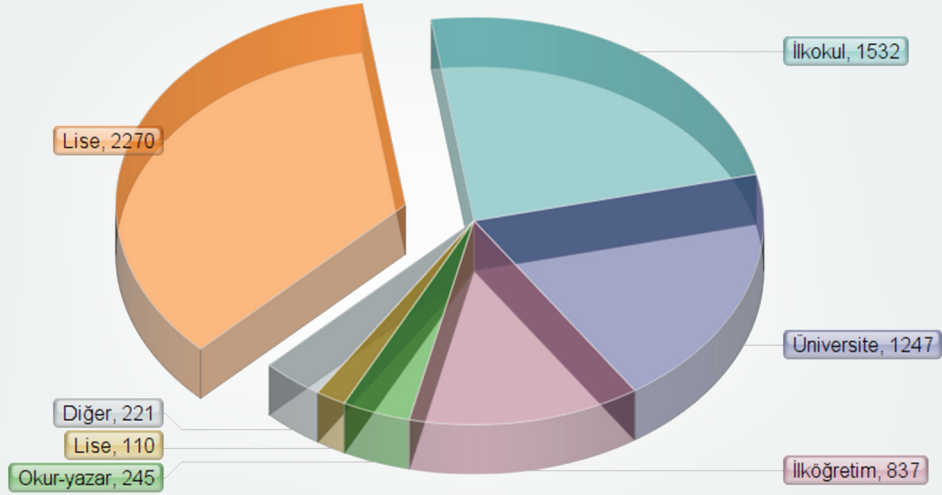
Grafik-34 Başvuranların Yaşlarına Göre Dağılımı

Grafik 34'te Aile ve Dini Rehberlik Bürolarına yapılan başvuruların büyük çoğunluğunu 25-40 yaş aralığındaki bireyler oluşturmaktadır. 61 yaş üstü bireyler ile 18 yaş altındaki bireylerin ise bürolara daha az başvurduğu görülmüştür

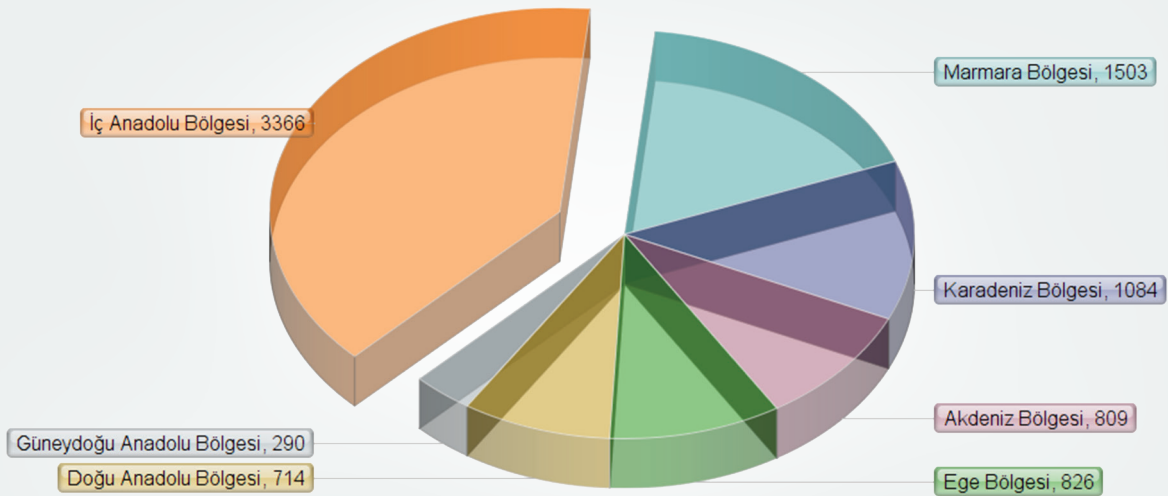
Grafik-35 Başvuranların Mesleklere Göre Dağılımı

Grafik 35'te bürolara ev hanımları yoğunluklu olmak üzere her meslek grubundan insan başvurmaktadır. Bu bağlamda bürolarımız çalışan, çalışmayan, emekli, öğrenci her gruptan insanımıza hizmet götürmektedir.

Grafik-36 Başvuranların Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı

Grafik 36'da bürolara başvuranların öğrenim durumları çeşitlilik göstermekte olup, ilkokul mezunlarından lisansüstü mezunu olanlara kadar farklı öğrenim gruplarından bireylere hizmet sunulmaktadır.

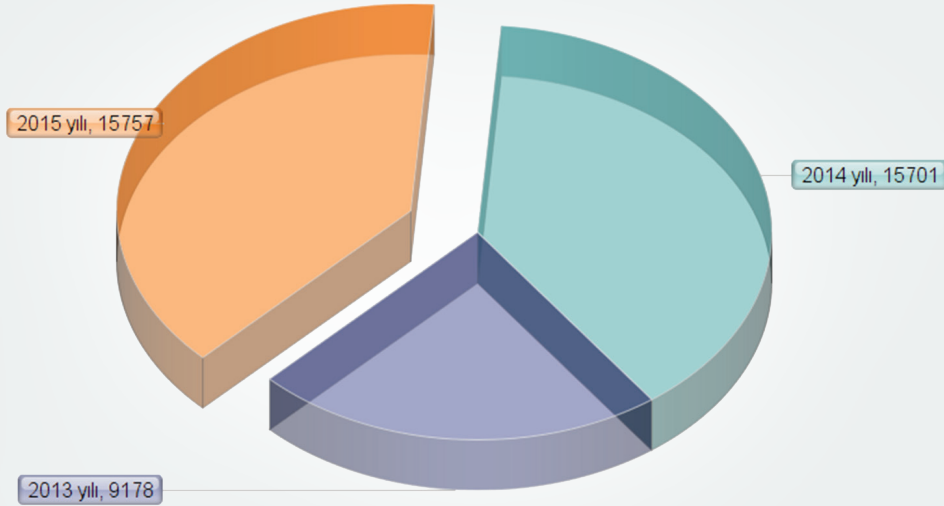

Grafik-37 Başvuranların Bölgelere Göre Dağılımı

Yapılan başvuruların bölgelere göre dağılımı incelendiğinde İç Anadolu, Marmara ve Karadeniz Bölgelerinin ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir. Nüfus yoğunluğunun en yüksek olduğu Marmara Bölgesi başvuru sıralamasında ikinci sırada yer almakta oluşu başvuruların nüfusla orantılı bir seyir izlemediğini göstermektedir.

c. Aile ve dinî rehberlik bürolarınca gerçekleştirilen sosyal ve kültürel faaliyetler

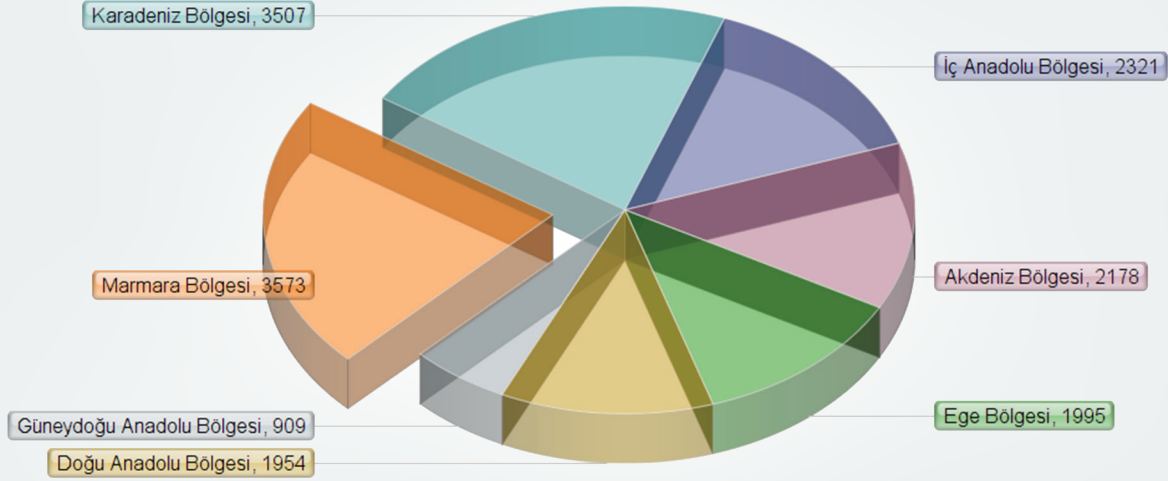
Aile ve Dinî Rehberlik Bürolarınca yöneltilen soruları cevaplamanın ve dinî rehberlik hizmeti vermenin yanı sıra vatandaşlarımızı aileyle ilgili konularda bilgilendirmek amacıyla sosyal ve kültürel faaliyetler de düzenlenmektedir. DHYS verilerine göre, 2015 yılında yurt genelinde gerçekleştirilen faaliyetlerin toplam sayısı 15.757'dir.

Grafik-38 Faaliyetlerin Yıllara Göre Dağılımı

Aile ve Dinî Rehberlik Büroları tarafından 2013 yılında yapılan 9178 olan faaliyet sayısı, 2014 yılında 15701, 2015 yılında ise 15757 olarak belirlenmiştir. 2013 yılından sonra ciddi bir artış gözlenmiş olup, 2014 ve 2015 yıllarına ait rakamlar birbirine oldukça yakın bir seyir izlemiştir. Faaliyetler 5221 sohbet, 4073 eğitimler-dersler, 1103 seminer, 1600 ziyaret, konferans 801, program 393, tv-radyo programı 348, toplantı 431, proje 213, mevlit-hatim 325, Kur'an ziyafeti 175, taziye 164, makale/ köşe yazısı 132, 130 panel, 63 düğün-nişan, 45 gezi-piknik, 35 sergi-kermes, 45 çalıştay, 421 yardım, 15 yarışma gibi oldukça geniş bir hizmet yelpazesine yayılmış olup katılımcılara pek çok alanda seçim yapma imkânı sunmaktadır.

Grafik-39 Faaliyetlerin Bölgelere Göre Dağılımı

Faaliyetlerin coğrafi bölgelere göre dağılımına bakıldığında ilk üç sıralaması Marmara, Karadeniz ve iç Anadolu Bölgesi şeklinde olmuştur. Büroya gelen başvurular konusunda (bkz. Grafik-39) ilk üç sırayı paylaşan bölgelerin faaliyetler konusunda sıralaması farklı olmakla birlikte değişmediğini görmekteyiz. Bu bağlamda başvuruların yoğun olduğu bölgelerde faaliyetlerin de aynı oranda yoğun olduğu, dolayısıyla büro personelinin de hizmeti halka ulaştırmayı hedef edinme bilinciyle aktif olarak hizmet ettiği ifade edilebilir.

2) Gençlere Yönelik Çalışmalar

Toplumun önemli ve özel bir grubunu teşkil eden gençler, ülkemiz nüfusu içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Genç nüfusun iyi yetiştirilmesi ülke açısından geleceğe dönük yapılabilecek en önemli ve en iyi yatırımdır. Yapısı itibarıyla gençlere yönelik her türlü planlama ve çalışmaların hem gençlerin hassas durumunu dikkate alan hem de gençleri geleceğe hazırlayacak bir mahiyette olması gerekir.

Başkanlığımız uzun süredir gençlik konusuna eğilmiş, bu alanda önemli atılımlar yapmıştır. 2014 yılı Camiler ve Din Görevlileri Haftası "Cami ve Gençlik" teması ile kutlanırken konu etraflıca ele alınmıştır.

2015 yılı içerisinde gençlik çalışmaları daha sistemli hâle getirilerek önemli faaliyetlere imza atılmıştır. Söz konusu faaliyetler şunlardır:

1. 26.02.2015 tarihinde Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Başkanlığımız arasında işbirliği protokolü imzalanmıştır.

2. Kutlu Doğum Haftası münasebetiyle gençlerin gönül ve zihin dünyalarına hitap edecek, millî ve manevî değerlerine katkı sağlayacak bir çalışma modeli ortaya konmuş ve 22 ilde **"Gençlik Kutlu Doğumda Buluşuyor"** programları gerçekleştirilmiştir. Sanatçılarımızın iştirakiyle Kutlu Doğum formatı bütünlüğünde içerisinde ilahilerin ve ezgilerin yer aldığı programlar icra edilmiştir.
3. Gençlik ve Spor Bakanlığının önemli çalışma alanlarından birini oluşturan Gençlik Kamp- ları bütünlüğünde Ramazan kampı planlanmıştır. Söz konusu kamplarda; iki kurumun alanla ilgili yetkili ve görevlilerinin ortak çalışmasıyla programın çerçevesi ve içeriği belirlenmiş Gençlik ve Spor Bakanlığının ilgili linkinde duyuruya ve müracaata açılmıştır. Duyuru ve müracaat sürecinde muhataplar kampın formatı konusunda bilgilendirilmiş ve talepler bu çerçevede alınmıştır. Başkanlığımız da ilgili müftülükleri resmi bir yazıyla bilgilendirmiş yapmaları gereken çalışmaları bildirilmiştir. İki erkek ikisi kız olmak üzere dört ayrı kamp merkezinde birer haftalık sürelerden oluşan **10 dönem için 2000 kontenjan** belirlenmiş, bu kontenjana 14500 müracaat gelmiştir. Bu sayı içerisinde Bakanlığın belirlediği kriterlere göre katılımcılar tespit edilmiştir. Mezkûr kamplarda Gençlik ve Spor Bakanlığı görevlilerinin yanında Başkanlığımızdan 32 kadın ve 33 erkek olmak üzere toplam 65 personelimiz görev yapmıştır. Programda yer alan Kur'an-ı Kerim Ve Siyer derslerini okutmak üzere görevlendirilen personelimiz ayrıntılı bir çalışmayla tespit edilmiş, bilgilendirilmek üzere 16.06.2015 tarihinde bir günlük seminere alınmıştır. Farklı şehirlerinden gelen gençlerin katılımı ile 7'şer günlük sürelerle Ramazan boyunca 3 periyotta planlanan kamp, Kırşehir, Kastamonu, Samsun ve Trabzon illerinde gerçekleştirilmiştir. Kamplarla ilgili gerekli tüm çalışma ve planlamalar Bakanlık ve Başkanlık tarafından yapılmış ancak ihtiyaç durumlarında İl/İlçe Müftülüklerimiz ile Gençlik Hizmetleri ve Spor İl/İlçe Müdürlükleri de gerekli katkı ve desteği sağlamışlardır. Kamplarda okutulmak ve katılan gençlere ve görevlilere hediye edilmek üzere Başkanlığımız yayımlarından olan İrfan Yücel'in "Peygamberimizin Hayatı" isimli eserinden 1.000; Osman Keskiöğlü'nun "Siyer-i Nebi" isimli eserinden de 1.150 adet kitap Başkanlığımız tarafından ücretsiz olarak gönderilmiştir. Bununla beraber aynı şekilde Türkiye Diyanet Vakfı tarafından 2000 adet Kur'an-ı Kerim ve 2000 adet Eli-Ba cüzü hediye edilmiştir.
4. Camiler ve Din Görevlileri Haftası münasebetiyle 11 Ekim Pazar günü 81 il 957 ilçe merkez camiinde "Gençlik Huzurda Buluşuyor" başlığıyla sabah namazı etkinliği gerçekleştirilmiştir.
5. Yine "Gençlik Huzurda Buluşuyor" başlığıyla 79 KYK yurdunda namaz konulu konferanslar tertip edilmiştir.
6. 26-27 Aralık 2015 tarihlerinde Gençlik ve Spor Bakanlığıyla iki günlük bir çalıştay yapılmıştır. Bu çalıştayda bu güne kadar yapılan çalışmalar değerlendirilmiş ve yeni dönem için planlamalar yapılmıştır. Bu süreçte KYK yurtlarına sürekli personel görevlendirilmesi, Gençlik Merkezleri ve Gençlik Kampları için Başkanlığımız personelinin aktif görev almasına karar verilmiş ve bunun çalışmalarına başlanmıştır.

26 Haziran-5 Temmuz 2015 tarihleri arasında Başkanlığımız ile diğer Kamu Kurumları arasında imzalanan protokoller kapsamında, 2015 yılı Ramazan ayı münasebetiyle "Vakit İyilik Vakti-Bu Ramazan ve Her Zaman" teması çerçevesinde, Çocuk Destek Merkezlerinde barınan 50 kız ve 50 erkek olmak üzere toplam 100 çocuk için Bursa ve Karabük'te değerler eğitimi yaz kampları düzenlenmiştir. Kız çocukları Bursa Gemlik Karacaali İzcilik ve Gençlik Kampında erkek çocukları ise Karabük Ovacık Dağ Kampında konaklamıştır.

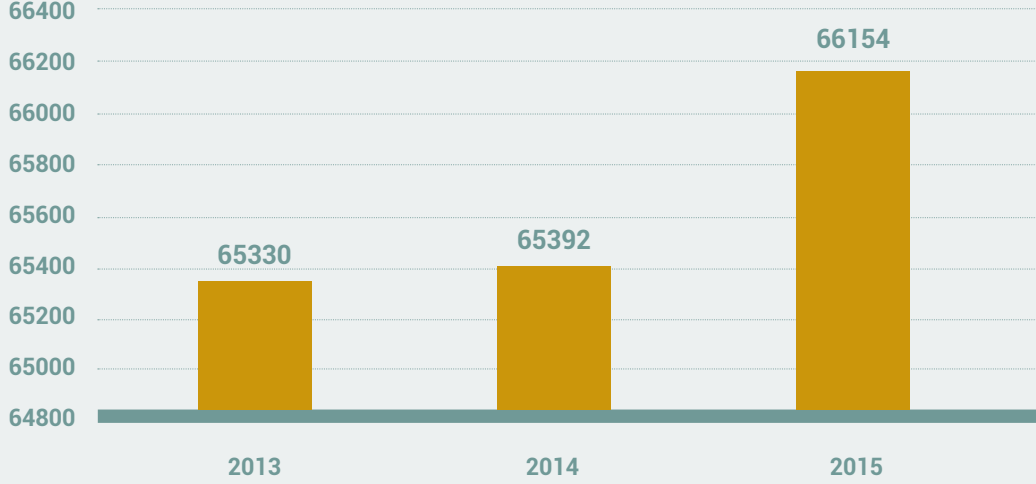
Camiler ve Din Görevlileri Haftasında düzenlenen etkinlikler çerçevesinde Başkan Yardımcısı Dr. Ekrem KELEŞ; Denizli; Doç. Dr. Yaşar YİĞİT, Dr. Yüksel SALMAN; Malatya; Doç. Dr. Yaşar YİĞİT ve Selahaddin ÇELEBİ; İzmir ve Nevşehir; Selahaddin ÇELEBİ, Elazığ, Bilecik ve Tokat illeri ile Bilecik/Söğüt ilçesindeki üniversite ve yüksekokullarda "Diyanet Gençlik Buluşmaları" adı altında gerçekleştirilen programlara katılmışlardır.

3) Kadınlara Yönelik Çalışmalar

Din hizmetlerinin toplumun bütün kesimlerine ulaştırılması amacının en önemli hedeflerinden birisi de şüphesiz kadınlardır. Toplumun yarısını teşkil eden kadınların zaman içinde camiden ve din hizmetlerinden uzak kaldığı bilinmektedir. Ne var ki toplumsal yapıda meydana gelen köklü değişiklikler kadınların çalışma ve sosyal hayatta daha aktif olarak yer almaları sonucunu doğurmuştur. Bu ve benzeri etkenler bu gün kadınların camilerle irtibatının değişmesine ve din hizmetlerinin bu olguya göre yeniden ele alınmasına sebep olmuştur. Bu bağlamda ilk ele alınan konu camilerde kadın mekânlarının oluşturulması ve mevcut olan kadın mekânlarının da iyileştirilmesi konusu olmuştur.

Kadınların namaz ibadetini yerine getirebilmeleri ve kendilerine yönelik yapılan faaliyetlerden yararlanmaları için camilerde yeterli ölçüde yer ayrılması, mahalli imkânlar kullanılarak kadınlar için tuvalet ve abdest alma yerleri hazırlanması için il ve ilçe müftülüklerimiz, cami sahibi hakiki veya hükmi şahıslar ve din görevlileri ile müştereken çalışma yapmışlardır.

08.12.2015 tarihli 49073 sayılı talimat uyarınca "camilerde kadınlara ait mekânların iyileştirilmesi" uygulaması kapsamında güncellenen veriler aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Grafik-40 Kadınlara Ait Düzenlenen Mekanların Yıllara Göre Dağılımı

Öte yandan değişik zaman dilimlerinde kadınlara yönelik sosyal faaliyetlere ağırlık verilmeye başlanmıştır. Bu bağlamda 8-13 Mart 2015 tarihleri arasında Kadınlar Günü münasebetiyle, "Mülteci Kadınlar" teması çerçevesinde mültecilerin yoğun olarak bulunduğu 9 ilimizde halkımıza yönelik paneller düzenlenmiştir.

4) Yaşlılara Yönelik Çalışmalar (Huzurevlerine Yönelik Çalışmalar)

Büyüklerimizin aile ve toplum içerisinde layık oldukları saygı ve sevgiyi görmeleri, sahip oldukları tecrübe ve birikimlerini doğal süreçler içerisinde genç kuşaklara aktarmaları milletimizin önemli meziyetlerindedir. Bu bağlamda Batı toplumlarında yaygın ve yerleşik olarak bulunan çeşitli kurumlar ülkemizde çok da ihtiyaç hâline gelmemiştir. Büyüklerin, ailelerinden soyutlanarak huzurevlerinde barındırılmaları yerine her evi huzurlu bir eve çevirmek şüphesiz sosyo-psikolojik olarak çok daha anlamlıdır. Bununla beraber çeşitli sebeplerle büyüklerimizin sığınacağı, akrabalarıyla vakit geçireceği kurumların da bir ihtiyaç olduğu malumdur.

Başkanlığımız büyüklerimize yönelik hizmetlerini iki kategoride şekillendirmektedir. Buna bağlı olarak hutbe, vaaz, konferans, yazılı ve görsel yayınlar vasıtası ile büyüklerimizin ulvi mertebeleri topluma anlatılmaktadır. Gerek aile fertlerinin gerekse tüm toplumun "büyüklerine saygı göstermeyen, bizden değildir" hadis-i şerifi mucibince hareket etmesi yönünde çaba sarf edilmektedir.

Bir diğer alan ise huzurevlerinde kalan büyüklerimize yönelik yürütülen hizmet manevi destek hizmetleridir. Dezavantajlı gruplar denilen, maddi ve manevi bakıma ihtiyacı olanlara yö-

nelik ceza infaz kurumları, hastaneler ve rehabilitasyon merkezlerinde yürütülen sistematik ve kurumsal manevi destek hizmetlerine benzer bir çalışma huzurevlerinde de hedeflenmektedir. Ülke genelinde 55 ilde mevcut çeşitli kurumlarda yirmi bin civarında büyüğümüze hizmet sunulmaktadır. Bu çerçevede müftülüklerce hazırlanan programlar çerçevesinde ziyaret, sohbet ve ibadetlerde rehberlik faaliyetleri yürütülmektedir. Özellikle Ramazan ayında iftar davetleri, dinî gün ve gecelerde programlar, 15 günlük ve aylık periyotlarla huzurevi ziyaretleri önem arz etmektedir.

DHYS verilerine göre 2015 yılında din görevlileri huzurevlerinde yıl boyunca toplam 1256 faaliyet yapmıştır. Bu faaliyetlerin 593'ü ziyaret, 371'i sohbet ve 109'u da özel programlar olarak gerçekleşmiştir.

D. ÖZEL GRUPLARA YÖNELİK MANEVİ DESTEK VE REHBERLİK ÇALIŞMALARI

1) Sevgi Evlerine Yönelik Çalışmalar

Dünyada ve ülkemizde çok çeşitli dinamiklere bağlı olarak sosyal yapıda meydana gelen değişiklikler pek çok yeni sosyal problemlere neden olmaktadır. Yeni problemlere bağlı olarak yeni mağdurlar, yeni çözüm yolları ve yeni çalışma alanları ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda ortaya konulan hizmetlerin bir kolu olan manevi destek hizmetleri ve dînî rehberliğe duyulan ihtiyaç her geçen gün artmaktadır. Zira manevi destek ve dînî rehberlik hizmeti özel bilgi ve donanım gerektiren ve hayatın her alanında karşımıza çıkan, kişiye özel hizmet ve çözümü esas alan, rutini olmayan bir alandır. Doğum, ölüm, ayrılık, hastalık, ağır travmalar vb. insani durumlar dinden ve din hizmetinden ayrı düşünülemez. Hayatın önemli kırılma anlarında insanların yanında olmak, dînî manevi desteğini ve şifasını onlara hissettirmek din hizmetinin ayrılmaz bir parçasıdır. Hizmet çeşidini ve verilmiş şeklini toplumun farklı kesimlerine hitap edecek şekilde genişletmek Başkanlığın stratejik hedeflerinden biridir.

Ahlakî ve manevi sorunların neticesi olarak ortaya çıkan toplumsal problemlerin çözümünde etkin rol almak konusunda Başkanlığımız son derece aktiftir. İslam dînînin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmekle yükümlü olan Başkanlığımız, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile yapılan Protokol gereği sosyal hizmet kuruluşlarını özel bir hassasiyetle ele almaktadır. Dînî toplumun farklı katmanlarına ulaşmasına yönelik çabalarda son zamanlarda kayda değer bir artış gözlenmektedir. Özellikle sosyal hizmet kurumlarına hizmet götürmek amacıyla Başkanlığımız çeşitli kurumlarla yapılan Protokoller vesilesiyle hizmet ağını genişletmektedir. Bu bağlamda hizmete ilişkin eksiklikleri gidermeye, sorunu yerinde karşılamaya ve çözüme kavuşturmaya yönelik olumlu pek çok adım atılmaktadır.

Dînî rehberlik ve manevi destek faaliyetleri 2007 yılında SHÇK ile yapılan ilk Protokolden bu yana sürdürülmektedir. Bu protokol 2011 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile revize edilerek bu alanda nitelikli hizmet sunmaya devam eden Başkanlığımız bu hizmeti Aile ve Dînî Rehberlik Daire Başkanlığı eliyle yürütmektedir. Daire Başkanlığı söz konusu faaliyetleri organize etmek ve sosyal hizmet kurumlarına din hizmeti götüren personeli hizmetin özel niteliği gereği ihtiyaç duyulan donanım ve materyal konusunda desteklemekle görevlidir. Bu bağlamda illerdeki koordinasyonu sağlamak ve hizmet verimliliğini artırmak amacıyla 2012 yılından itibaren il müftülükleri bünyesinde kurulan ve Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü temsilcilerinin de yer aldığı sosyal hizmet komisyonlarının kurulması sağlanmıştır.

Komisyonlar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı kurumlarda gerçekleştirdikleri faaliyetleri hem altı aylık raporlar hâlinde hem de Din Hizmetleri Bilgi Yönetim Sistemi'ne işlemek suretiyle Başkanlığımıza bildirmektedir.

Sistemden alınan verilere göre, 2015 yılında sosyal hizmet kurumlarında 4401 faaliyet icra

edilmiştir. 2014 yılında 5061 olan bu rakam, 2015 yılında kısmen düşmüş olsa da nicelikten ziyade niteliğin ön plana çıkarılması amacıyla salık verilen politikanın bir gereği olarak düşünülmelidir. Sosyal hizmet kurumlarındaki din hizmetlerinin yaygınlaştığı bir gerçek olup hizmetin niteliğinin de aynı oranda önemsendiği unutulmamalıdır. 2015 yılında Başkanlığımıza bağlı 1039 personel sosyal hizmet kurumlarında aktif görev almıştır.

26 Haziran-5 Temmuz 2015 tarihleri arasında, Başkanlığımız ile diğer Kamu Kurumları arasında imzalanan protokoller kapsamında, 2015 yılı Ramazan ayı münasebetiyle "Vakit İyilik Vakti-Bu Ramazan ve Her Zaman" teması çerçevesinde, Çocuk Destek Merkezlerinde barınan 50 kız ve 50 erkek olmak üzere toplam 100 çocuk için Bursa ve Karabük'te değerler eğitimi yaz kampları düzenlenmiştir. Kız çocukları Bursa Gemlik Karacaali İzcilik ve Gençlik Kampında erkek çocukları ise Karabük Ovacık Dağ Kampında konaklamıştır.

2. Kadın Sığınma Evlerine Yönelik Çalışmalar

26 Mayıs 2015 tarihinde müşterek faaliyetler yürütülen kamu kurum ve kuruluşlarının Başkanlığımızın görüş ve yaklaşımları konusunda bilgilendirilmesini sağlamak ve Aile ve Dinî Rehberlik Bürolarında görev yapan personelimizin istifadesine sunulmak üzere "Diyanet İşleri Başkanlığının Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Konusunda Görüş ve Uygulamaları" adlı eser basılarak 81 İl Müftülüğüne 4500'er adet gönderilmiştir.

29 Kasım- 2 Aralık 2015 ve 30 Kasım-3 Aralık 2015 tarihleri arasında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile müştereken yürütülen "Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Din Görevlilerinin Katkısının Sağlanması" projesi kapsamında Doğu Anadolu Bölgesi'nde görev yapan personele yönelik olarak Ankara'da iki eğitici eğitimi yapılmış;9 İl Müftülüğünden 69 personel katılmıştır. Bu eğitimler ile 4 bölgede eğitici eğitimleri tamamlanmıştır.

7 Temmuz 2015 tarihinde 2015 yılı Ramazan ayı "Vakit İyilik Vakti-Bu Ramazan ve Her Zaman" teması çerçevesinde, Başkanlık Merkez binamızda Sosyal Hizmet İl Müdürlüklerine bağlı konukevlerinde ikamet eden kadın, çocuk ve yöneticilerden oluşan 150 kişilik bir heyete iftar yemeği verilmiştir.

25 Haziran 2015 tarihinde oluşturulan bir ekiple ASP İl Müdürlüğü 3 No'lu Kadın Konukevi, 09 Temmuz 2015 tarihinde ikinci bir ekiple ASP İl Müdürlüğü 2 No'lu Kadın Konukevi, 02 Temmuz 2015 tarihinde üçüncü bir ekiple ASP İl Müdürlüğü 1 No'lu Kadın Konukevi ziyaret edilmiştir.

3.Engellilere Yönelik Çalışmalar

Engelli tanımı sadece fiziksel olarak yoksunluğu ifade etmemektedir. Bireyin sosyal ve ekonomik haklardan yeterince istifade edememesi de bir engeldir. Bazı toplumlarda da engelli bireyler devletin vermiş olduğu haklara rağmen içinde yaşadığı toplumla entegrasyonda ve kendileriyle ilgili bakış açılarında sorunlar yaşamaktadırlar. Bu durum devletin alacağı tedbirlerle değil, toplumsal algıyı olumlu yöne çevirme ile aşılabılır. Birçok engelli ve ailesi kendilerine toplum içerisinde yeterince yer bulamamaktan şikâyet etmektedir. Bu bağlamda Başkanlığımızın görev alanına giren farkındalık çalışmaları ilk sırada yer bulmaktadır.

Engellilere manevi yönden destek olmak ve onları rahatlatmak Hz. Peygamber'in önem verdiği hususlardandır. Allah Resülü (sav), en zor imtihan şartlarını 'Peygamberler, sonra onlara yakın olanlar, sonra onlara yakın olanların' yaşadıklarını haber verir ve bu imtihanları kazananların hata ve günahlarından arınacakları müjdesini verir.

Türkiye'de engellilere yönelik yasaların ana hukuki temeli Anayasasının 42. 50. ve 61. maddeleridir. Bu maddeler, engellilerin eğitimi ve çalışma hayatında özel tedbirlerin alınması ve korunması için devleti görevlendirmektedir. Buna bağlı olarak engellilerin eğitim, çalışma, topluma katılım ve korunma haklarına ilişkin hedefler; kalkınma planları ve yıllık programlarda gösterilmektedir. Ayrıca engellilere yönelik olarak eğitim, sosyal hizmet, sosyal yardım, vergi ve istihdam ile ilgili çeşitli düzenlemeler yasalarda bulunmaktadır.

Başkanlığımızın engellilere yönelik hizmetleri; camilerin ulaşılabilirliğinin sağlanması, işaret dili ile hutbe okunması, dinî yayınlar ve eğitim faaliyetlerinin yanı sıra diğer kurum ve kuruluşlar ile ortak çalışmaları kapsamaktadır.

Camilerin engellilere uyumlu hâle getirilmesi bağlamında yapılan çalışmalarla ilgili veriler aşağıdaki tablodaki gibidir:

Engelliler Tuvaleti Olan Cami Sayısı	7382
Engelliler İçin Abdest Alma Yeri Olan Cami Sayısı	5390
Engelliler İçin Vakit Levhası Olan Cami Sayısı	2614
Engelliler İçin Cami İçi Fiziki Düzenleme Yapılan Cami Sayısı	4417
Engelliler İçin Cami Dışı Fiziki Düzenleme Yapılan Cami Sayısı	6320
Görme Engelliler İçin İzli Yol Olan Cami Sayısı	376
İşaret Diliyle Hutbe Okunan Cami Sayısı	30
Ortopedik Engellilere Uyumlu Cami Sayısı(rampa, tuvalet, abdesthane)	1481

Engellilere yönelik din hizmeti ve eğitim faaliyetleri kapsamında Kur'an Kursu hizmetleri devam etmektedir. Bugüne Kadar Kur'an Kurslarında 917 görme engelli, 1760 işitme engelli ve 3531 bedensel engelli eğitim görmüştür.

2015 yıl yaz Kur'an kurslarında ise; 400 görme engelli, 643 işitme engelli, 1068 zihinsel engelli, 1119 bedensel engelli olmak üzere toplam 3230 engelli öğrencim eğitim görmüştür. 2015 yılında Başkanlığımız tarafından engellilere yönelik olarak yapılan bazı çalışmalarını şöyle özetleyebiliriz;

- 02/11/2015 tarihli Başkanlık oluruyla Başkanlık birimlerinden temsilcilerin katıldığı "Engelli Hizmetleri Çalışma Grubu" oluşturulmuştur,
- Başkanlığımız, Bağcılar Belediyesi ve Engelsiz Dünya Platformu tarafından düzenlenen "Uluslararası Engelliler Din Eğitimi, Metot ve Hizmetleri Çalıştayı" gerçekleştirilmiştir,
- 81 İl Müftülüğümüzde Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlükleri ile koordineli olarak engelli STK temsilcilerinin katıldığı "Gelin Engelleri Beraber Aşalım" temalı programlar yapılmıştır,
- Başkanlık Merkezinde engelli personelimiz ve yakınlarının yanı sıra ilgili sivil toplum kuruluşlarının temsilci ve üyelerinin katıldığı iftar programı düzenlenmiştir,
- Yıl içerisinde müftülüklerimiz tarafından engellilere yönelik 11.297 vaaz edilmiş ve 43 hutbe yazılmıştır. Ayrıca ders, sohbet ve çeşitli programlar gibi 1572 farklı etkinlik gerçekleştirilmiştir,
- Türk İşaret Dili ile Dinî Kavramlar sözlüğü <http://engelsiz.diyaret.gov.tr> adresinden hizmet vermektedir,
- Diyanet TV'de "engelsiz hayat" programı devam etmektedir,
- Müftülüklerimiz tarafından engelli dernekleri işbirliği ile umre organizasyonları düzenlenmektedir.

4. Mültecilere Yönelik Çalışmalar

Dünya genelinde göç ve iltica konusu son yıllarda birçok facianın, ulusal ve uluslararası ahlakî sınavların adı olmuş durumdadır. Bazı halklar neredeyse tamamen mülteci durumuna düşmüş, milyonlarca insan ülke içinde yer değiştirmek veya yurtdışına göç etmek zorunda kalmıştır. Yollarda yiten hayatlar, bugünü ve geleceği kararan çocuklar bütün insanlığın vicdanını yaralamaktadır. Ülkelerin, göçlere sebep olan savaşlar karşısında takındıkları tavır kadar, ülkelerine sığınmaya çalışan kitlelere karşı tutumları da "insan hak ve hukukuna saygılı" gibi birçok etiketi tartışmaya açmıştır.

Bu bağlamda ülkemiz zorlu bir süreçten geçmekte ve başarılı bir sınav vermektedir. Başkanlığımız ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile STK'ların yaptıkları hizmetleri de destekler mahiyette bu süreçte aktif rol almaktadır.

Bu kapsamda Suriye'de yaşanan çatışmalar, İkinci Dünya Savaşı'ndan beri görülmemeyen zorunlu bir göç hareketine neden olmuştur. Bunun sonucunda geçici koruma altındaki Suriyeli mülteciler ve diğer ülkelerden gelerek uluslararası koruma prosedürüne alınanlarla Türkiye, dünyada mültecilere ev sahipliği yapan belli başlı ülkelerden biri olmuştur.

Ekim 2011'de İçişleri Bakanlığının aldığı karar ile Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacılara "Geçici Koruma Statüsü" verilmiştir. Geçici koruma ile Suriyeliler, zorla geri gönderilmeye karşı korunmuş ve acil ihtiyaçlarına cevap verilmiştir.

İç savaş nedeniyle ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan Suriyelilerin sayısı, 2015 yılı itibariyle 4 milyonu aşmış bulunmaktadır. Türkiye ise 2 milyonu aşkın mülteciye kapılarını açarak toplam mültecilerin yarısına ev sahipliği yapmaktadır.

Suriyeli mültecilerin gelişi ile on ilde kamplar kurulmuştur. Ancak, kamplar mevcut hâliyle, Türkiye'deki Suriyeli mülteci nüfusunun ancak %11 kadarını barındırabilmektedir. Suriyeli mültecilerin %89'u kendi imkânları ile yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadırlar.

İçişleri Bakanlığı verilerine göre 81 ilde 2.426.330 kayıtlı Suriyeli bulunmaktadır. Adana, Adıyaman, Gaziantep, Hatay, Mardin, Malatya, Kahramanmaraş, Kilis, Osmaniye, Şanlıurfa da kurulan 24 barınma merkezinde yaşayan Suriyelilerin sayısı 2015 Aralık ayı itibariyle 267.582'dir. 2.158.748 kişi ise şehirlerde yaşamaktadır.

Başbakanlık Göç ve İnsani Yardım Başmüsavirliği koordinesinde, kamu kurum ve kuruluşları ile STK'ların katılımıyla Suriyeli sığınmacılar için yürütülmekte olan çalışmalara Başkanlığımız da destek vermektedir.

Başkanlığın bu alanda yaptığı çalışmaları kurumsal altyapı oluşturulması ve faaliyetler olarak değerlendirebiliriz.

a. Kurumsal Altyapı Oluşturulması

aa. Sığınmacılar Genelgesi

Diyanet İşleri Başkanlığının taşra teşkilatında sığınmacılara yönelik yürütülecek din hizmetleri ve eğitim hizmetlerinin usul ve esaslarını belirlemek amacıyla 18 Eylül 2015 tarihinde yayımlanmıştır.

ab. Din Eğitimi ve Din Hizmetleri Çalışma Grubu

Başbakanlık Göç ve İnsani Yardım Başmüsavirliğince çalışma grupları oluşturulmuştur. Bu kapsamda "Din Eğitimi ve Din Hizmetleri Çalışma Grubu" nun koordinasyonu Başkanlığımıza verilmiştir. İlgili kamu kurum, kuruluş ve STK temsilcilerinin katılımıyla Başkanlığımızda mevcut durumları görüşmek ve yeni stratejiler geliştirmek üzere her ay değerlendirme toplantılar yapılmaktadır. İlk toplantı 6 Kasım 2015 tarihinde ilgili kamu kurumları ve STK'ların katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

ac.Sığınmacılara Yönelik Çalışma Grubu

Genel Müdürlüğümüz koordinesinde ilgili Birimlerin ve Türkiye Diyanet Vakfının katılımıyla "Sığınmacılara Yönelik Çalışma Grubu" oluşturulmuştur. Çalışma grubu her ay mevcut durumu değerlendirmek ve planlamalar yapmak üzere toplanmaktadır.

ad.Koordinatör Müftülük Merkezi ve Barınma Merkezleri Koordinatörlükleri

Sığınmacıların yoğun olarak yaşadığı yerlerin başında gelen Gaziantep ilinde ilgili alana yönelik Başkanlık hizmetlerini koordine etmek üzere "Koordinatör Müftülük Merkezi" ve her bir kamp merkezi için "Koordinatör Din Görevlisi" görevlendirilmiştir.

af.DHYS Veri Tabanı Çalışmaları

Mültecilerin ülkemize geldikleri tarihten başlamak üzere yapılan tüm faaliyetlerin DHYS' ye girilmesi amacıyla «Mülteci Faaliyetleri» linki oluşturulmuştur. Ülke genelinde yapılan faaliyetler bu sistem üzerinden takip edilmektedir.

ag.İstişare Toplantıları

Suriyelilerle ilgili çalışmaları ve bölge sorunlarını görüşmek üzere 21.02.2015 tarihinde ilgili müftülerin katılımıyla Hatay'da bir istişare toplantısı yapılmıştır.

17.08.2015 tarihinde yapılan il müftüleri istişare toplantısı 'Göç Realitesi', 'Göç Yönetimi', 'Terör Gerçeği ve Dinî Motiflerin İstismarı', 'Dinî Sosyal Yapılar' konu başlıkları altında panel ve açık kürsü toplantılarıyla gerçekleştirilmiştir.

14.10.2015 tarihinde İstanbul'da sığınmacılara yönelik hizmet sunan kurum ve STK'ların katılımıyla atölye çalışması yapılmıştır.

b.Faaliyetler

ba.Din Hizmetleri

Barınma merkezlerinde açılan mescitlere ve camilere görevlendirmeler yapılmaktadır.

Sığınmacıların yoğun olduğu bölgelerde ve barınma merkezlerinde, Arapça ve Arapça-Türkçe hutbeler okunmaktadır.

Sığınmacılarla birlikte yaşamayı ve yardımlaşmayı içeren vaaz, hutbe ve bilgilendirme/bilgilendirme faaliyetleri ülke genelinde yapılmıştır.

bb.Eğitim Hizmetleri

Aralık 2015 itibariyle Kur'an kurslarında 1.233 Suriyeli öğrenci eğitim-öğretim faaliyetine katılmaktadır.

Barınma merkezlerinde kadın ve erkeklere Kur'an-ı Kerim öğretilmekte ayrıca hafızlık programları da açılmaktadır. 10 ilimizde 130 sınıfta bu eğitimler sürdürülmektedir. 437 kişi hafızlık yapmaktadır.

Başkanlık ve Türkiye Diyanet Vakfı işbirliği ile Ankara'da 2014-2015 eğitim öğretim yılında yaklaşık 150 öğrenci 5 ilçedeki yatılı Kur'an kurslarına yerleştirmiştir. Öğrencilere yurtdışı misafir öğrenciler için hazırlanan öğretim programı uygulanmıştır. Öğrenciler EHYS sistemine girilerek resmi kayıt altına alınmıştır.

2015-2016 yılı öğretim döneminde, projenin kapsamı genişletilerek ülkemiz genelinde uygulamaya koyulmuştur. Sadece yatılı ve okul çağındaki öğrencilerin değil, gündüzlü olarak ve yaş sınırı olmadan Kur'an kurslarımıza sığınmacıların öğrenci olarak katılımlarının sağlanmasına yönelik çalışmalar başlatılmıştır.

Başkanlığa bağlı Kur'an kurslarından müsait olan binaların veya bu binaların bazı kısımlarının mülki amirlerden alınacak onaya istinaden ülkemizdeki Suriyeli sığınmacıların, kendi öğretmenleri rehberliğinde yapacakları eğitim-öğretim faaliyetleri için tahsis edilmesi hususunda gerekli çalışmalar yapılmıştır.

bc.Yayın Hizmetleri

Sığınmacılar konusu Başkanlığın süreli yayınlarında gündemde tutulmaktadır. Bu bağlamda; Diyanet Aylık Dergi'nin Şubat sayısında "Modern Çağın Kimsesizleri MÜLTECİLER" dosyası incelemiştir. Aynı sayının Aile eki "Mülteci Kadın Olmak" başlığını kapağa taşımıştır.

Sığınmacılar için Kur'an-ı Kerim, Elif-Bâ ve diğer dinî içerikli kitaplar ve yayınlar Türkçe ve Arapça olmak üzere temin edilmektedir. Bu kapsamda, Arapça'ya çevrilen İncim, İbadetim, Ahlakım ve Peygamberim isimli kitaplardan 9000'er adet Suriyeli öğrencilere dağıtılmak üzere çadır kentlere ve okullara gönderilmiştir.

bd.Sosyal ve Kültürel İçerikli Hizmetler

Ramazan ayında sığınmacılara yönelik iftar programları yurt genelinde düzenlenmektedir. 2015 yılı ramazan ayında Türkiye genelinde başlatılan "İyilik Sofrası" programları kapsamında, 13 ilde mültecilere yönelik toplu iftar programları yapılmış, 7 barınma merkezinde de Suriyelilerle "Ramazan Buluşması" gerçekleştirilmiştir. Ankara'nın Altındağ ilçesinde ikamet eden yaklaşık 5.000 mülteci için de iftar programı düzenlenmiştir.

2015 Yılı Vekâletle Kurban Kesim Yurtiçi Organizasyonunda kesilerek dağıtılan 19.320 hissenin %29.47 sine tekabül eden 5.695 hisse sığınmacı ailelere verilmiştir.

5. Bağımlılara Yönelik Çalışmalar

Bugün tüm dünyayı kısaç altına alan, aile ve toplumun ruh ve beden sağlığını ciddi boyutta tehdit eden en önemli sorunlardan biri madde bağımlılığıdır.

Uluslararası boyutları olan uyuşturucu sorunuyla mücadelede Başkanlığımız özellikle talep azaltımı, önleme, araştırma, bilgi toplama, değerlendirme alanlarında hizmetlerini yoğunlaştırmaktadır. Ülkemizdeki mevcut durum karşısında bilimsel ve akılcı çözüm yolları üretmek,

yasal sorumluluğumuz gereği vatandaşlarımızın din hizmeti alanındaki talep ve ihtiyaçlarını karşılamak, toplumsal huzur ile bütünleşmeyi sağlamayı amaç edinerek çalışmalar yürütülmektedir.

Bu bağlamda, Başkanlığımız Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde çalışma yapan TUBİM (Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi) çalışmalarına 2011-2014 yılları arasında katılmıştır. 2015 yılından itibaren ise bu alanda oluşturulan Uyuşturucu İle Mücadele Teknik Kurulu (UMTK) koordinesinde ülke genelinde kurum ve kuruluşlarca yürütülen bağımlılık ile mücadeleye din hizmetinin temel ilke ve hedefleri çerçevesinde katkıda bulunmaktadır.

2015 yılı içerisinde madde bağımlılığı ile mücadele kapsamında şu çalışmalar yapılmıştır:

- Başkanlığımız ve Türkiye Diyanet Vakfı işbirliğinde bu yıl ilk defa gençlerimizin her türlü bağımlılıktan kurtulmalarına destek olmak, motivasyonlarını arttırmak, içinde buldukları zor durumdan kurtulmalarını teşvik etmek ve madde bağımlısı olan diğer gençleri rehabilitasyona özendirmek amacı ile "Umre Programı" planlanmıştır. AMATEM (Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezi) de madde bağımlılığı tedavisi görmüş, otuz gencimize 25 Mayıs 4 Haziran 2015 tarihleri arasında on günlük umre programı düzenlenmiştir. Umre programına Adana 2, Ankara 6, Aydın 1, Balıkesir 1, Bursa 2, Elazığ 3, Diyarbakır 1, Gaziantep 3 İstanbul 4, Kayseri 1, Manisa 1, Mersin 2, Samsun 1, Sivas 1, Tokat ilinden 1 olmak üzere 30 umreci katılmıştır. Umre programı, katılan gençler ve aileleri üzerinde çok önemli bir değişim ve motivasyona yol açtığı gibi toplumda da önemli yansımaları olmuştur.
- 2015 yılı Ramazan ayı içerisinde AMATEM bulunan Adana, Ankara, Manisa Samsun, Gaziantep, Elazığ, Kayseri ve İzmir illerinde madde bağımlılığı tedavisi gören kişilere yönelik iftar programı gerçekleştirilmiştir.
- 24 Ekim 2015 Salı günü Diyanet TV'de "Çılgılık" programında madde bağımlısı bir gencin ve ailenin yaşadıkları anlatılmış uzman görüşlere yer verilmiş ve çocuk yetiştirmenin öneme vurgu yapılmıştır.
- Başkanlığımız ile Türkiye Yeşilay Cemiyeti arasında 18.09.2014 tarihinde imzalanan protokol gereği, Kocaeli İli Darıca İlçesinde 23-26 Kasım 2015 tarihleri arasında Türkiye Yeşilay Cemiyeti ile birlikte din görevlilerine yönelik "Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı" yapılmıştır. Eğitim Programına Vaiz, Din Hizmetleri Uzmanı, Eğitim Uzmanı, İmam Hatiplerin de aralarında bulunduğu 81 ilden 86 din görevlisi katılmıştır.
- Madde bağımlısı gençlere manevi destek hizmeti sunan Ankara Sincan merkezli Hizmet Gönül Erleri Derneğinde görev yapan 150 kişiye Genel Müdürlüğümüz personeli tarafından her Pazartesi günü Hadis Usulü, Fıkıh Usulü ve Kelam dersleri düzenli olarak verilmiştir.

6. Hastanelere Yönelik Çalışmalar

Bu alanda yıl içerisinde sağlanan en önemli gelişme Sağlık Bakanlığı ile Başkanlığımız arasında 07.01.2015 tarihinde imzalanan "Hastanelerde Manevi Destek Hizmetleri Sunmaya Yönelik İşbirliği Protokolü" dür.

Protokol kapsamında Başkanlığımız personeli tarafından Sağlık Bakanlığına bağlı hastanelerde talep eden hasta, hasta yakını ve hastane personeline hizmet sunulacaktır. Özellikle içinde buldukları şartlar göz önünde bulundurularak iyileşmelerine katkıda bulunmak amacıyla hastalara moral vermek, dinî konularda danışmanlık/rehberlik hizmetleri sunmak ve manevi destek sağlamak amaçlanmıştır.

Bu bağlamda "manevi destek", dinî referanslardan hareketle insanların ihtiyaç duydukları hâllerde onlara din ve inanç açısından destek olmak, varsa soru ve sorunlarına danışmanlık/rehberlik etmek, hayatlarına yeni bir anlam verebilmede eşlik etmek ve onlara moral vermektir.

Sağlık Bakanlığı ile Başkanlığımız arasında imzalanan işbirliği Protokolünü hayata geçirmek amacıyla;

1. 81 il genelinde din psikolojisi, din eğitimi, din sosyolojisi, dinî danışmanlık ve rehberlik alanında yüksek lisans/doktora çalışması olan veya sağlık tesislerinde manevi destek hizmetleri alanında tecrübeli ve gönüllü olarak bu hizmeti sunabilecek 1557 müftülük personeli tespit edilmiştir.
2. Farklı üniversitelerden akademisyenler, Başkanlığımız ve Sağlık Bakanlığı yetkililerinin katılımı ile Ankara Rifat Börekçi Eğitim Merkezinde pilot uygulamanın yapılacağı illerden toplam 20 müftülük personeline 23.02.2015-27.03.2015 tarihleri arasında 33 gün süreyle "Hastanelerde Manevi Destek Eğitimi" verilmiştir.
3. 27 Temmuz-18 Aralık 2015 tarihleri arasında yaklaşık beş ay sürede sahada çalışan 18 müftülük personeli, 6 ilde 12 sağlık tesisinde 6045 hasta, hasta yakını ve hastane personeline manevi destek hizmeti sunmuşlardır.
4. 22-24 Aralık 2015 tarihleri arasında Sağlık Bakanlığı ve Başkanlığımızın koordinesi ile "Hastanelerde Manevi Destek Hizmetleri Çalıştayı" düzenlenmiştir. Bu çalışmaya Başkanlığımız ve Bakanlık yetkilileri ile farklı üniversitelerden akademisyenlerden oluşan toplam 77 kişi katılmıştır.
5. Sağlık Bakanlığı ve Avrupa Birliği tarafından ortaklaşa yürütülen "Organ Bağışında Uyum İçin Teknik Yardım" isimli proje kapsamında Sağlık Bakanlığı ve Başkanlığımızın koordinesiyle 29.01.2015 tarihinde düzenlenen "Din Adamları Bilgilendirme Toplantısı"na Sağlık Bakanı Dr. Mehmet MÜEZZİNOĞLU, Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ ve 81 il genelinden 250 din görevlisi katılmıştır.
6. Sağlık Bakanlığı ile Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dernekleri Federasyonu tarafından 03-05 Aralık 2015 tarihleri arasında düzenlenen IV. Uluslararası Evde Sağlık ve Sosyal Hizmet-

ler Kongresinde “Din Psikolojisi ve Manevi Bakım” adlı oturumda Oturum Başkanı olarak ve “Evde Sağlık, Hastanelerde Manevi Destek Hizmetlerinde Diyanet İşleri Başkanlığının Rolü” adlı sunum yapılarak katılım sağlanmıştır.

7. Sağlık Bakanlığı koordinesi ile 21-24 Aralık 2015 tarihleri arasında düzenlenen “Palyatif Bakım Hizmetiçi Eğitim Programı”na “Palyatif Bakımda Diyanet İşleri Başkanlığının Rolü” adlı sunum ile katılım sağlanmıştır.

7. Ceza İnfaz Kurumlarına Yönelik Çalışmalar

Ceza infaz kurumlarında Başkanlığımız ve Adalet Bakanlığı işbirliği ile yürütülen din hizmetleri ve manevi destek faaliyetleri, hükümlü ve tutukluların manevi gelişimlerine kayda değer katkılar sunmaktadır. Alanda yapılan bilimsel araştırmalar, kurumların hazırladığı raporlar ve hedef kitleden alınan geri dönüşler bu konuda önemli veriler ortaya koymaktadır.

Yılsonu itibari ile 170.000’i aşkın, önemli bir grubu genç sayılabilecek ve uzun sayılabilecek bir süreyi cezaevinde geçirmekte olan kitleye sunulan manevi rehberlik hizmeti birçok açıdan farklılık ve önem taşımaktadır. Zira yapılan araştırmalara göre hükümlü ve tutukluların çoğunluğu cezaevi öncesinde dinî değerlerle tanışmış değildir. Ayrıca içinde yaşadıkları kültür ve aşına oldukları çevrenin üzerine cezaevinin sosyo-psikolojik etkisi de eklenince son derece hassas bir muhatap kitle ile karşı karşıya olduğu aşikârdır. Dolayısı ile hem nitelik hem de nicelik olarak cezaevi hizmetleri önem arz etmektedir.

Başkanlığımız ceza infaz kurumlarının tamamında hizmet sunarak hükümlü ve tutuklulara ulaşmayı hedeflemektedir. Bu amaçla, kadrolu cezaevi vaizinin olmadığı veya yetersiz kaldığı kurumlarda dinî yükseköğrenim görmüş personel görevlendirilerek hizmet sunulmaktadır.

Kurumlarda görev alan personelimiz 10/02/2011 tarihli “Adalet Bakanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığı Arasında Tutuklu ve Hükümlülerin Dinî ve Ahlakî Gelişimlerini Sağlamaya Yönelik Protokol” esaslarına istinaden, Kur’an-ı Kerim ve din dersi, koşuş ziyareti, bireysel görüşmeler, dinî gün ve gecelerde düzenlenen programlar, bilgi yarışmaları, konferans gibi faaliyetler yürütmektedirler.

Kurumlarda yapılan faaliyetleri belirli gün ve haftalar vesilesi ile yapılan ve süreklilik arz edenler olarak ikiye ayırabiliriz.

Kutlu Doğum Haftası, Ramazan Ayı, Camiler Haftası, 12 Mart İstiklal Marşının Kabulü ve Mehmet Akif Ersoy’u Anma Günü, 18 Mart Şehitler ve 19 Eylül Gaziler Günü, kandil geceleri gibi dinî ve milli günler vesilesi ile bütün ceza infaz kurumlarında konferans, sohbet, yarışma, tiyatro gösterimi gibi faaliyetler icra edilmektedir. Müftülüklere gönderilen talimatlarda konuya dikkat çekilmekte ve raporları talep edilmektedir.

Bu bağlamda Kutlu Doğum Haftası vesilesi ile ilk defa bu yıl tüm ceza infaz kurumlarını kapsayan bir çalışma gerçekleştirilerek; siyer, Kur’an-ı Kerim’i güzel okuma, hadis ezberleme, şiir

ve deneme/mektup/öykü yazma gibi dallarda yarışmalar düzenlenmiştir. Yarışma şartları, kullanılacak kaynaklar ve diğer hususlar Başkanlığımızca belirlenmiş, kitaplar müftülüklerce temin edilerek hükümlü ve tutuklulara ulaştırılmış, dereceye giren tüm katılımcılara mahalli şartlara göre ödüller verilmiştir. Çalışmanın büyük bir ilgi gördüğü, kurumlarda gündem oluşturduğu, genel bir okuma ve çalışma seferberliğine yol açtığı müşahede edilmiştir.

Ayrıca hafta vesilesi ile Başkanlıktan katılım ile konferans ve Kur'an ziyafeti programları; Adana Karataş Kadın Kapalı, Balıkesir L Tipi, Muş E Tipi, Bingöl M Tipi, Diyarbakır Açık, Diyarbakır E Tipi, Eskişehir H Tipi, Fethiye T Tipi, Kayseri Kapalı, Maltepe 2 No'lu L Tipi, Silivri 5 No'lu L Tipi ve Gebze Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında düzenlenmiştir.

Cezaevi hizmetlerinin önemine binaen, kurumlarda görev yapan personelimiz akademik bakış açısını korumak, gerekli derslerle desteklenmek ve tecrübe paylaşımında bulunmak üzere düzenli aralıklarla seminerlere alınmaktadır. Bu bağlamda cezaevlerinde aktif olarak görev yapan 350 cezaevi vaizi 01-13 Haziran 2015 tarihleri arasında Afyon Sandıklı'da iki grup hâlinde seminere alınmıştır.

Ramazan Ayında bütün kurumlarda farklı etkinlikler düzenlenmektedir. Olağan faaliyetlerin yanı sıra bazı kurumlarda personelimiz tarafından mukabele okumakta, teravîh namazları cemaatle kıldırılmakta ve iftar programları düzenlenmektedir.

Bu sene ilk defa tüm kurumlarda başlatılan hatim okuma etkinliği personel ve hükümlü/tutukluların katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Geniş bir katılımın sağlandığı organizasyonda toplam 10.168 adet hatim okunmuştur. Okunan hatimler için Kadir gecesinde tüm kurumlarda, ayrıca Bolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Başkanlıktan katılım sağlanarak program gerçekleştirilmiştir.

Başkanlığımız talep eden kurumları Kur'an-ı Kerim, İlmihal, Siyer gibi kitaplarla desteklemektedir. Ayrıca bütün ceza infaz kurumlarına Diyanet Aylık Dergi ve Diyanet Takvimi gönderilmiştir.

Kurumlarda görev yapan personelimiz haftanın dört günü tam gün esaslı olarak çalışmaktadır. Kurumların tipi ve mahalli şartlara göre değişmekle beraber din dersi, Kur'an-ı Kerim öğretimi, koğuş sohbetleri kurumlarda en temel çalışma alanıdır. Bu çerçevede yürütülen ve Din Hizmetleri Yönetim Sistemi'ne (DHYS) kaydedilen faaliyetlerin ayrıntıları Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7 Cezaevi Hizmetlerinin İllere Göre Dağılımı

Sıra No	İl Adı	Dersler	Konser	Kuran Ziyafeti	Mevlit Hatim	Programlar	Seminer	Sohbet	Yarışma	Ziyaret	Konferans	Toplam
1	Adana	443	0	0	7	18	0	387	7	37	56	957
2	Adıyaman	519	0	4	6	3	0	56	3	1	7	599
3	Afyonkarahisar	426	0	0	1	17	7	22	6	119	55	653
4	Ağrı	163	0	0	0	0	0	19	0	1	3	186
5	Amasya	2	0	1	0	0	0	24	0	0	1	28
6	Ankara	507	2	12	1	0	0	133	17	215	34	921
7	Antalya	2971	0	0	1	5	0	577	3	178	53	3788
8	Artvin	0	0	0	0	0	0	16	0	0	2	18
9	Aydın	658	0	0	1	59	1	53	3	1	10	786
10	Balıkesir	369	1	0	3	6	0	65	1	0	55	500
11	Bilecik	189	0	0	7	2	0	135	4	150	11	498
12	Bingöl	157	0	0	0	0	0	0	0	0	5	162
13	Bitlis	0	0	0	0	0	0	0	1	0	12	13
14	Bolu	653	0	0	14	1	0	222	6	5	10	911
15	Burdur	199	0	0	2	0	3	131	11	1	7	354
16	Bursa	186	0	1	2	1	0	4	1	0	69	264
17	Çanakkale	0	1	0	27	0	0	0	0	0	17	45
18	Çankırı	1370	0	1	1	2	0	12	1	0	5	1392
19	Çorum	935	1	0	1	0	0	35	8	168	15	1163
20	Denizli	385	0	10	6	1	1	815	4	53	89	1364
21	Diyarbakır	41	0	0	0	0	0	9	0	0	0	50
22	Edirne	0	0	0	0	0	0	18	0	0	20	38
23	Elazığ	0	0	0	14	49	0	222	1	22	0	308
24	Erzincan	45	0	0	0	0	0	0	0	0	13	58
25	Erzurum	66	0	0	1	0	0	312	0	3	22	404
26	Eskişehir	403	0	3	0	4	1	15	0	1	14	441
27	Gaziantep	891	0	0	0	0	13	16	4	13	42	979
28	Giresun	37	0	0	1	2	0	0	0	0	1	41
29	Gümüşhane	130	0	1	0	0	0	0	0	0	1	132
30	Hakkari	92	0	0	0	0	0	0	1	2	13	108
31	Hatay	947	0	20	10	1	0	70	4	0	63	1116
32	Isparta	63	0	0	1	16	0	120	0	147	5	352
33	Mersin	1394	0	39	91	1	0	407	8	19	48	2007
34	İstanbul	3825	4	118	5	62	0	567	17	381	100	5082
35	İzmir	1255	1	0	6	11	1	166	3	121	104	1669
36	Kars	55	0	0	4	13	0	40	0	17	3	132
37	Kastamonu	414	0	4	6	3	0	6	6	457	36	939
38	Kayseri	246	0	4	1	0	0	152	0	4	5	412
39	Kırklareli	154	0	0	1	0	0	0	2	159	21	337
40	Kırşehir	101	0	0	1	0	0	78	4	127	8	319

Tablo 7 Cezaevi Hizmetlilerinin İllere Göre Dağılımı

Sıra No	İl Adı	Dersler	Konser	Kuran Ziyafeti	Mevlit Hatim	Programlar	Seminer	Sohbet	Yarışma	Ziyaret	Konferans	Toplam
41	Kocaeli	952	0	1	18	10	0	465	9	2	93	1550
42	Konya	1017	0	0	0	2	1	48	11	179	23	1281
43	Kütahya	667	0	0	0	0	0	22	0	1	6	696
44	Malatya	10	0	0	1	0	0	212	0	0	2	225
45	Manisa	203	1	0	0	1	1	34	0	389	16	645
46	K.Maraş	70	0	0	5	0	0	16	5	1	23	120
47	Mardin	413	0	1	15	0	0	433	4	267	25	1158
48	Muğla	15	0	0	0	0	0	13	0	0	1	29
49	Muş	10	0	0	2	3	0	1	8	318	19	361
50	Nevşehir	245	0	0	0	0	0	0	0	0	2	247
51	Niğde	492	0	0	0	0	0	0	0	309	26	827
52	Ordu	197	1	2	62	1	3	19	4	3	59	352
53	Rize	2	0	0	0	0	0	0	0	0	12	14
54	Sakarya	32	0	0	0	0	0	0	0	1	0	33
55	Samsun	1207	0	2	8	13	0	89	1	171	27	1518
56	Siirt	99	0	0	1	0	0	0	3	0	1	104
57	Sinop	76	0	13	56	13	0	143	1	29	8	340
58	Sivas	312	0	0	2	1	1	61	3	0	14	394
59	Tekirdağ	336	0	0	0	0	0	0	0	0	3	339
60	Tokat	317	0	0	2	1	0	149	3	1	14	487
61	Trabzon	190	0	0	0	0	0	0	0	0	1	191
62	Tunceli	0	0	0	1	0	0	0	0	0	12	13
63	Şanlıurfa	241	0	13	0	1	40	22	6	0	31	354
64	Uşak	65	2	0	0	1	1	0	4	281	16	371
65	Van	130	0	16	66	277	1	0	1	1	32	524
66	Yozgat	13	0	0	1	0	0	3	7	0	15	39
67	Zonguldak	152	0	0	2	0	0	4	7	1	9	175
68	Aksaray	62	0	0	0	0	0	0	0	0	2	64
69	Bayburt	13	0	1	0	0	0	167	0	25	0	206
70	Karaman	0	0	1	0	2	0	12	0	3	2	20
71	Kırıkkale	54	0	0	0	0	0	0	0	0	3	57
72	Batman	4	0	0	0	0	0	48	0	0	1	53
73	Şırnak	0	0	0	1	0	0	488	0	0	2	491
74	Bartın	0	0	0	0	2	0	0	0	38	14	54
75	Ardahan	56	0	0	0	0	0	0	0	0	7	63
76	Iğdır	22	0	0	0	0	0	15	0	0	12	49
77	Yalova	36	0	0	0	0	0	0	0	0	0	36
78	Karabük	559	0	0	3	4	8	206	3	82	103	969
79	Kilis	14	0	0	0	1	0	0	0	0	4	19
80	Osmaniye	188	0	0	13	1	0	3	0	0	5	210
81	Düzce	204	0	0	0	0	0	296	1	0	37	538

8. Şehit Aileleri ve Gazilere Yönelik Çalışmalar

Diyanet İşleri Başkanlığı olarak ülkemizin birlik ve beraberliği, aziz vatanımızın huzuru uğruna canlarını ortaya koyan güvenlik görevlilerimiz için, gazilerimiz ve mukaddes değerlerimize kanlarıyla şahitlik eden şehitlerimizin aziz hatıralarına ithafen muhtelif çalışmalar yapılmaktadır.

18 Mart Şehitler Günü ve 19 Eylül Gaziler Günü, Kutlu Doğum Haftası, Ramazan ve bayramlar gibi özel günler vesilesi ile şehitlik ve gaziliğin değeri gibi farkındalık çalışmalarının yanı sıra maddi ve manevi destek programları düzenlenmektedir. Ülke genelinde yapılan çeşitli faaliyetlerin yanı sıra şehitlerimizin ruhlarını şâd etmek amacıyla 86.000 camide;

- a) 08.09.2015 tarihinde salâ verilmiş, Kur'an-ı Kerim ve dua okunmuştur,
- b) 11.09.2015 tarihinde Cuma namazı öncesi Kur'an-ı Kerim ve mevlid-i şerif programı düzenlenerek dua okunmuştur,
- c) 24.09.2015 tarihinde Bayram namazı öncesi dua okunmuştur,
- d) Türkiye geneli bütün camilerde okunan 21.08. 2015/11.09.2015/24.09.2015 tarihli hutbelerde, şehitlerimize özel olarak dua edilmiştir.
- e) 18 Mart Şehitler Günü vesilesi ile 250.000 hatim okunarak 81 il ve 917 ilçede sabah namazı buluşmalarında şehitlerimiz için dua edilmiştir.

Ayrıca özellikle şehitlerimizin bulunduğu illerde Kur'an-ı Kerim, mevlid ve dua programları sürekli olarak icra edilmektedir.

9. Olağanüstü Hâllerde Sunulan Çalışmalar

"Olağanüstü Hâllere Hazırlık ve Toplum Liderlerini Bilinçlendirme Projesi" çerçevesinde 2007 yılında Kızılay ile imzalanan protokol kapsamında, 2015 yılında 17 Şubat tarihinde Nevşehir ilinde, 24 Şubat tarihinde Edirne ilinde toplum liderlerini eğitecek "Eğitici Eğitimi Toplantıları" gerçekleştirilmiştir. 2015 yılı itibariyle "Eğitici Eğitimi Toplantıları" gerçekleştirilen toplam il sayısı 63 olmuştur. Ülke genelinde bütün illeri kapsayacak şekilde planlanan uygulamaya devam edilecektir.

Başkanlığımız, 2012-2016 Stratejik Planı'nda yer alan amaçlar doğrultusunda toplumun birlik ve beraberliğine katkı sağlayacak faaliyetlerde bulunmakta ve toplumsal problemlerin çözümünde etkin rol almaktadır. Bu bağlamda toplumda manevi destek hizmetlerinin verimliliğini arttırmak ve travma yaşayan bireylere yönelik personelimizin etkin ve verimli hizmet yürütebilmesi amacıyla "Afet Sonrası Ailelere Yönelik Manevi Destek Eğitici Eğitimi" düzenlenmiştir.

23-25 Kasım 2015 tarihlerinde düzenlenen programda "Afet Nedir/Hangi Durumlar Afet Kabul Edilir", "Afet Öncesi Tedbirler", "Afet Durumlarında Diğer Kurumlarla İletişim ve İşbirliği",

"Olağanüstü Durumlar Sosyolojisi", "Afetzedelere Yönelik Tebliğ ve İrşat Hizmetleri", "Afetlerde Psiko-Sosyal Desteğin Tanımı ve Psiko-Sosyal Müdahalenin Aşamaları", "Afet Sonrası Manevi Sosyal Hizmetler ve Manevi Danışmanlık", "Afetin Teolojik Boyutu/Sünnetullah", "Kur'an'ın Musibetlere Cevabı ve İdeal Mü'min Portresi", "Afetlerde Bireylerin Gösterdiği Tepkiler/Tepki Aşamaları", "Travma Sonrası Stres Bozukluğu", "Psikolojik İlk Yardım ve Toplum Harekete Geçirme", "Soma Üzerinden Örnek Sunumlar/Vaka İncelemeleri", "Sosyal Bilimci Gözüyle Van Depremi Sarsıntılar ve Sonuçlar" konuları işlenmiştir. Eğitime 81 ilden 64 vaiz, 12 Uzman Vaiz, 1 murakıp, 1 Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni, 10 Din Hizmetleri Uzmanı toplam 98 personel katılmıştır. Eğitimcilerin alan eğitimleri yaparak travma yaşamış bireylere yönelik olarak uygulanacak manevi destek hizmetinin ülke geneline yaygınlaştırılması planlanmıştır.

E. SOSYAL VE KÜLTÜREL BOYUTLU ÇALIŞMALAR

1) Umre Programları

a- "Maddeden Manaya" Umre Programı

Genel Müdürlüğümüz projesi kapsamında Türkiye Diyanet Vakfı işbirliği ile ilk defa gençlerimizin her türlü bağımlılıktan kurtulmalarına destek olmak, motivasyonlarını arttırmak, içinde buldukları zor durumdan kurtulmalarını teşvik etmek ve madde bağımlısı olan diğer gençleri özendirmek amacıyla 24 Mayıs-5 Haziran tarihleri arasında "Umre Programı" gerçekleştirilmiştir.

Programa, Başkanlığımızdan uzman üç din görevlisi ile AMATEM'de görevli Uzman Psikolog nezaretinde AMATEM merkezlerinde tedavi görmüş, madde bağımlılığından kurtulmuş otuz (30) gencimiz katılmış, 4 gün Medine, 6 gün Mekke olmak üzere (10) günlük umre düzenlenmiştir.

Uzmanlarımız tarafından umre programında;

- 1- Medine ve Mekke'de gençlerin rahat ve huzurlu ibadet etmeleri sağlanmış,
- 2- Mescidi Nebi ve Mescid-i Haram'da (Kâbe) sohbet programları yapılarak, İslam dininin ahlak, ibadet, muamelat, İslam Tarihi, sağlık, vb. konularında sohbetler icra edilmiş,
- 3- Dinî ve tarihi mekânların ziyareti sağlanmış,
- 4- Kur'an-ı Kerim, siyer, hadis, tefsir, akaid, İslam fıkhi hakkında dersler verilmiştir.

Sonuç olarak madde bağımlılığı tedavisi gören gençlere destek olmak ve maneviyatlarını güçlü kılmak için "81 ilden 81 genç" projesi kapsamında maddeden manaya gidilen bu kutlu yolun mücadelesine devam edilmektedir.

b- Başarılı Engelli Öğrencilere Umre Programı

Genel Müdürlüğümüz projesi kapsamında Türkiye Diyanet Vakfı işbirliği ile “Başarılı Engelli Öğrencilere Yönelik Umre Programı” kapsamında Türkiye genelinde başarılı olan 100 öğrenciye 11 günlük umre programı düzenlenmiştir.

İşitme engelli öğrencilerin yanı sıra görme, ortopedik ve zihinsel engelli öğrencilerin de yer aldığı grup, Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet Görmez tarafından uçurlanmıştır.

Ülkenin farklı illerinden gelen engelliler, Ankara’dan görevli kabile başkanı, irşat görevlisi ve engellilere yönelik hizmet veren din görevlileri rehberliğinde önce Medine’yi ziyaret etmiş, ardından umre yapmak üzere ihramlar giyilerek Mekke’ye geçmişlerdir.

Mekke’de büyük bir coşku içerisinde Kâbe’ye kavuşan engelliler hep beraber dualarla tavaf ve sa’y yaptıktan sonra umrelerini tamamlamışlardır. 8 gün Mekke’de kalan engelli umreciler Arafat Dağı, Müzdelife, Mina, Sevr Dağı, Cebeli Nur, Cin Mescidi, Cennetü’l Mualla gibi ziyaret yerlerini rehberleri eşliğinde gezerek programı sona erdirmişlerdir. Kutlu yolculuk esnasında hem ibadet hazzı tadılmış, hem de rehberler eşliğinde yoğun bir eğitim süreci başarıyla tamamlanmıştır.

2) Ahilik Haftası Çalışmaları

Ahilik kültürünü, helal kazanç, emek, kanaat ve ahlakını bir bütün olarak esnafa ve halkımıza benimsetme anlamında ahilik önemli bir geleneği ve kendi içinde dinamizmi olan bir felsefedir. Bu bağlamda birebir dinî ilkelerle örtüşen bir yaklaşım ve hayat tarzı olan ahiliği geniş kitlelere ulaştırma amacıyla “Ahilik Haftası” kutlanmaktadır. 2015 yılı içerisinde Ahilik Haftası Kutlamaları Yönetmeliği değiştirilerek Başkanlığımız Ahilik Merkez Yürütme Kuruluna dâhil edilmiştir.

Başkanlığımız merkez ve taşra teşkilatı ile bu hafta bağlamında yapılan çalışmalara katılım sağlamaktadır. Bu anlamda merkezde yapılan toplantılara aktif katılım yanında müftülükler tarafından 306 farklı etkinlik gerçekleştirilmiştir.

3) DİB Musiki Korusu Oluşturulması

İnsanın ruh dünyasına tesir eden en önemli evrensel değerlerden biri mûsikîdir. İnsanlık tarihî boyunca her toplum medeniyet ve değer kodlarından hareketle kendi musikî kültürünü oluşturmuştur. Hayatın hemen her evresinde var olan mûsikînin etkili olduğu alanlardan birisi de dinî formlardır. Hz. Peygamber dönemi başta olmak üzere sonraki dönemlerde mûsikî, Müslümanlara şevk ve heyecan verici bir unsur olarak Kur’an kıraati, mevlid, ilahi ve ezan okuma gibi alanlarda kendini göstermektedir. Günümüzde ise seksen altı bin cami ve buralarda görev yapan din görevlileri düşünüldüğünde cami içi ve cami dışı din hizmetleri ekseninde mûsikînin yeri ve önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Bu bağlamda Başkanlığımız personelini dinî musiki alanında geliştirmek, yurtiçi ve yurtdışı etkinliklerde değerlendirmek üzere "Diyanet İşleri Başkanlığı Müsiki Korosu"nun oluşturulması çalışmaları yapılmıştır.

Başkanlık Merkez teşkilatında, Dinî musikisi eğitimi, koro çalışmaları ve konser faaliyetlerini yürütmek üzere müzik alanında ihtisas eğitimi olan Hüseyin YÜNER ve Ali Osman ALACA görevlendirilmişlerdir. Çalışmalar önümüzdeki yıllarda faaliyet odaklı artırılarak devam ettirilecektir.

F. DİNÎ İÇERİKLİ ORGANİZASYONLAR

Başkanlığımız son yıllarda hizmetlerini toplumun tüm kesimlerine ulaştırmak ve mümkün olan çok sayıda vatandaşımızla paylaşmak için çeşitli organizasyonlar gerçekleştirmektedir. Bu çalışmalar özellikle medya ve kamusal mekanlar yoluyla belirli temalar çerçevesinde icra edilmektedir. Bu bağlamda yapılan çalışmalar şunlardır:

I- KUTLU DOĞUM HAFTASI PROGRAMLARI

1- Hafta Öncesinde Gerçekleştirilen Hazırlık Çalışmaları

a) İstişare Toplantıları

2015 Yılı Kutlu Doğum Haftası temasını ve tema kapsamında hafta boyunca gerçekleştirilecek faaliyetleri belirlemek üzere Diyanet İşleri Başkanımız Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ başkanlığında Başkanlığımız Merkezinde, 12 Nisan 2015 tarihinde İstanbul Harbiye Kongre Merkezi Salonu'nda yapılacak resmi açılış programı ön hazırlıklarını görüşmek üzere de Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Hasan Kamil YILMAZ başkanlığında İstanbul Müftülüğünde bir toplantı yapılmıştır.

b) Basılı ve Görsel Materyal Hazırlanması

- * Hafta başlamadan önce Dinî Yayınlar Genel Müdürlüğünce "Hz. Peygamber ve Birlikte Yaşama Ahlakı" adlı kitapçık hazırlanmış, Diyanet Aylık Dergi'nin Nisan sayısında Kutlu Doğum Haftası teması merkeze alınarak içeriklendirilmiş ve il-ilçe müftülüklerimize gönderilmiştir.
- * 2015 yılı Kutlu Doğum Haftası için hazırlanan web sayfası "kutludogum.diyenet.gov.tr" hizmete sunulmuştur. Söz konusu sayfada, hafta münasebetiyle hazırlanan kamu spotu, sinevizyon, hutbe, vaaz ile tüm yazılı ve görsel materyal yayınlanmıştır.

- * Tanıtım ve etkinliklerde kullanılmak üzere 2 farklı slogan 6 farklı görsel tasarım içeren afişler hazırlanmıştır. Yapılacak etkinliklerde, Merkez ile taşra arasında birlikteliği sağlamak amacıyla hazırlanan yazılı ve görsel materyal örnekleri CD hâlinde il müftülüklerine gönderilmiştir.
- * Hafta münasebetiyle hazırlanan sinevizyon ve kamu spotu filmi, ulusal ve yerel medya kuruluşlarında yayınlanmak üzere RTÜK'ten gerekli izinler alınmış ve ilgili kurumlara gönderilmiştir.
- * Afişlerin müftülük binaları, Kur'an kursları, camiler, işyerleri, duraklar, metro istasyonları, belediye otobüsleri, servis araçları gibi yerler ile afiş, billboard, raket panolarına asılması sağlanmıştır.
- * Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve EGO Genel Müdürlüğü ile işbirliği yapılarak belediye otobüslerine, metro ve Ankaray trenlerine ve istasyonlarına, şehrin merkezi yerlerinde bulunan billboard ve raket panolarına Kutlu Doğum afişlerinin ücretsiz olarak asılması sağlanmıştır.
- * 2015 Yılı Kutlu Doğum Haftası'nda il ve ilçe müftülüklerimiz ile yurtdışı teşkilatımız tarafından düzenlenecek etkinlikler, Başkanlığımız web sitesinde duyurulmuştur.

c) Kutlu Doğum Haftası Basın Toplantısı

Hafta münasebetiyle yapılacak olan faaliyetleri tanıtmak ve bu faaliyetlerin amaç ve hedeflerini kamuoyu ile paylaşmak üzere Diyanet İşleri Başkanımız Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ 09.04.2015 tarihinde İstanbul'da basın mensuplarıyla bir araya gelmiştir. Basın toplantısına 12 farklı medya kuruluşundan 18 medya mensubu katılmıştır. Söz konusu basın toplantısı bazı ulusal yayın kuruluşları tarafından canlı olarak yayınlanmıştır.

d) Köşe Yazarlarıyla Sohbet Toplantısı

Diyanet İşleri Başkanımız Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ 9 Nisan 2015 günü akşamı ulusal basında görev yapan 9 farklı basın kuruluşundan 19 köşe yazarıyla Kutlu Doğum Haftası teması, faaliyetleri ve amacı ile ilgili bir sohbet toplantısı yapmıştır.

e) Kutlu Doğum Haftası Münasebetiyle Hutbe Okutulması

Kutlu Doğum Haftası münasebetiyle 10.04.2015 tarihinde ülke genelindeki camilerde Genel Müdürlüğümüzce hazırlanan "Hz. Peygamber ve Birlikte Yaşama Ahlakı", 17.04.2015 tarihinde ise "Dünya Bize, Biz Birbirimize Emanetiz" isimli hutbeler okutulmuştur.

2-) Başkanlık Merkezince Gerçekleştirilen Faaliyetler

a) Sergiler

Kutlu Doğum Haftası münasebetiyle 08 Nisan 2015 tarihinde Ankara Ahmed Hamdi Akseki Camii Sergi Salonu'nda "Mukaddes Miras" sergisi, 10 Nisan 2015 tarihinde İstanbul Ayasofya Camii'inde "Aşk-ı Nebi" sergisi açılmıştır.

b) Açılış Programları

- * 12 Nisan 2015 tarihinde İstanbul Kongre Merkezinde Sayın Cumhurbaşkanımız, Başbakanımız, bakanlar, siyasi parti temsilcileri, üst düzey bürokratlar, sivil toplum kuruluşları temsilcileri, iş ve sanat dünyasından önemli isimlerin yanı sıra vatandaşlarımızın katılımıyla Kutlu Doğum Haftası yurtiçi etkinlikleri başlatılmıştır.
- * 11 Nisan 2015 tarihinde Almanya Köln Lanxess Arena da Diyanet İşleri Başkanımız Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ'in konuşmacı olarak katıldığı bir program gerçekleştirilmiştir. Programa Berlin Büyükelçimiz, Başkonsolos, Almanya eski Cumhurbaşkanı ve birçok Alman yetkili katılmıştır.
- * 13 Nisan 2015 tarihinde Hatay Kapalı Spor Salonunda Diyanet İşleri Başkanımız Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ'in katılımıyla program gerçekleştirilmiştir.
- * Kutlu Doğum Haftasının kapanış programı 19 Nisan 2015 tarihinde Konya'da Diyanet İşleri Başkanımız Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ'in katılımıyla gerçekleştirilmiştir.
- * Samsun, Van, İzmir, Ağrı, Iğdır, Antalya, Trabzon, Malatya, Kilis, Nevşehir, Edirne ve Bolu illerinde Başkanlığımız öncülüğünde düzenlenen programlara Başkanlığımız üst düzey yöneticilerinden 10 personel konuşmacı olarak katılmıştır. Söz konusu programların listesi aşağıda gösterilmiştir:

c) Gençlik Kutlu Doğumda Buluşuyor Programları

Başkanlığımız ve Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından 14 Nisan 2015 tarihinde Ankara Spor Salonunda gençlere yönelik "Gençlik Kutlu Doğumda Buluşuyor" adıyla bir program gerçekleştirilmiştir. Programa konuşmacı olarak Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ ile Gençlik ve Spor Bakanı Akif Çağatay KILIÇ katılmışlardır. 10 binin üzerinde gencin iştirak ettiği programda Sami YUSUF bir konser vermiştir.

Ankara'daki bu programla birlikte hafta münasebetiyle 22 il merkezinde "Gençlik Kutlu Doğumda Buluşuyor" programları gerçekleştirilmiştir.

d) Kredi ve Yurtlar Kurumuna Yönelik Etkinlikler

Kutlu Doğum Haftası münasebetiyle Genel Müdürlüğümüzce, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğüne bağlı yurtlarda kalan öğrencilere yönelik olarak 20 ilde "Hz. Peygamber ve Birlikte Yaşama Ahlakı" konulu konferanslar düzenlenmiştir. İlahiyat/İslami İlimler Fakültelerinde görev yapan akademisyenlerle farklı unvanlarda görev yapan Başkanlığımız personelinin konuşmacı olarak katıldığı programlar, Gençlik ve Spor Bakanlığı ile imzalanan Protokol çerçevesinde yürütülmüştür. Söz konusu konferanslara dair bilgiler aşağıda yer almaktadır:

e) Mültecilere Yönelik Özel İrşat Programları

Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri kapsamında "Hz. Peygamber ve Birlikte Yaşama Ahlakı" konusundaki duyarlılığı en üst seviyeye çıkarmak, Suriyeli mültecilerin de söz konusu haftanın heyecanına ortak olmalarına katkı sağlamak amacıyla Diyanet İşleri Başkanımız Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ'in katılımıyla Hatay Altınözü Suriyeli mülteci kampında 13 Nisan 2015 tarihinde bir program düzenlenmiştir.

Ayrıca, oluşturulan özel irşat ekiplerince Gaziantep, Şanlıurfa, Kilis ve Kahramanmaraş illerinde bulunan Suriyeli mültecilere yönelik programlar tertip edilmiştir.

f) Ceza İnfaz Kurumlarına Yönelik Etkinlikler

Ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlülerin de Kutlu Doğum Haftası'nın heyecanına ortak olmalarına katkı sağlamak amacıyla 13-30 Nisan 2015 tarihleri arasında 11 Ceza infaz kurumunda programlar icra edilmiştir.

g) Konferans/Konuşmacı ve Kur'an- Kerim Okuyucusu Görevlendirmeleri

Kutlu Doğum Haftası'nda yurt içinde düzenlenen programlarda konferans vermek üzere 43 il ve 95 ilçeye Başkanlık Merkezinden 110 personel görevlendirilmiştir.

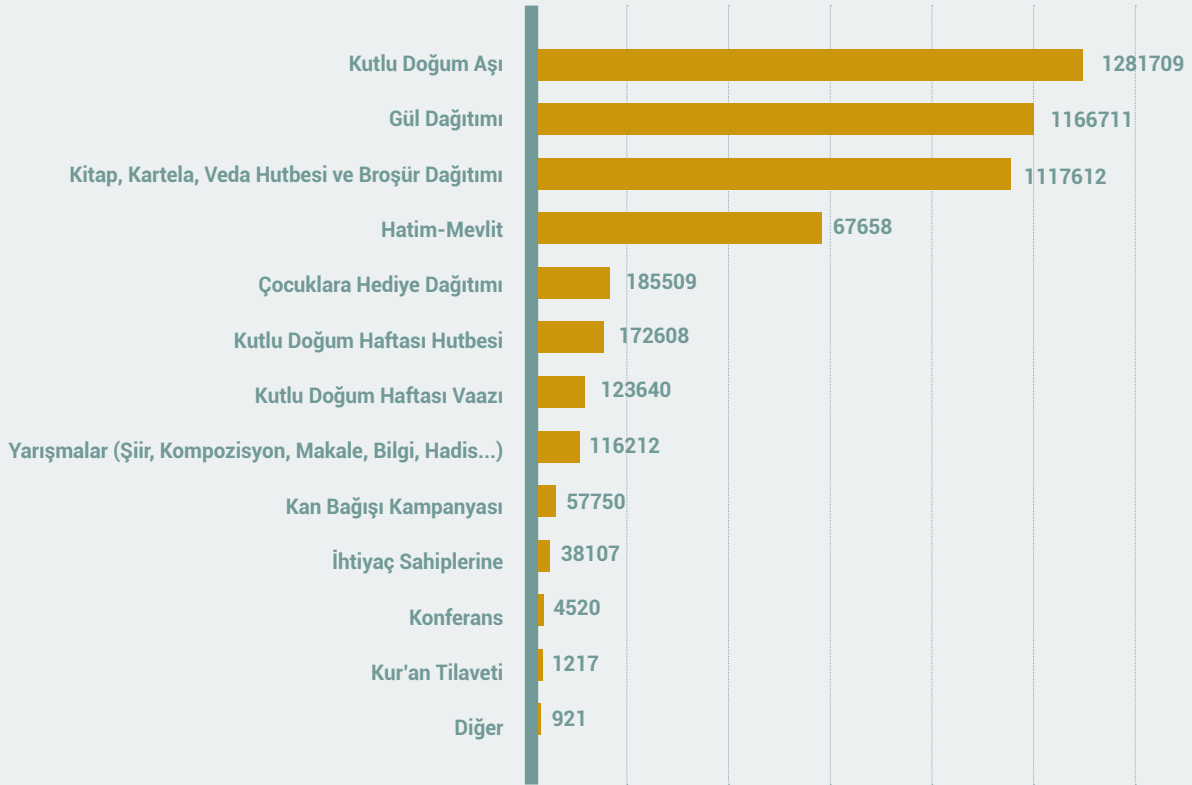
Kutlu Doğum Haftası'nda yurt dışında düzenlenen programlarda konferans vermek üzere Almanya'ya 47, Fransa'ya 27, İngiltere'ye 1, İsveç ve Norveç'e 2, Avusturya'ya 4, Belçika'ya 1, Hollanda'ya 3, İsviçre'ye 1, Danimarka'ya 1, Macaristan Budapeşte'ye 1, Arnavutluk'a 1, Azerbaycan'a 1, Bulgaristan'a 4, Rusya'ya 2, Moğolistan'a 1, K.K.T.C'ye 1, Bosna Hersek'e 1, Yunanistan'a 2, Romanya'ya 2 ve Belarus'a 1 olmak üzere toplam 102 personel görevlendirilmiştir.

İl ve ilçe müftülüklerimiz tarafından gerçekleştirilen programlarda Kur'an-ı Kerim tilaveti için 12 ilimize 33, 7 ilçemize 22 görevli olmak üzere toplam 55 okuyucu görevlendirilmiştir.

Yurtdışında düzenlenen programlarda Kur'an-ı Kerim tilaveti için Almanya'ya 7, Fransa'ya 2, Belçika'ya 6, Rusya'ya 7, Arnavutluk'a 1, Moğolistan'a 1, Litvanya'ya 5 olmak üzere toplam 29 okuyucu personel görevlendirilmiştir.

3) İl ve İlçe Müftülüklerince Gerçekleştirilen Faaliyetler

2015 yılı Kutlu Doğum Haftası, yurt içinde il ve ilçe müftülükleri ile eğitim merkezi müdürlükleri tarafından gerçekleştirilen çeşitli faaliyetlerle kutlanmıştır. Bu bağlamda, yurt içinde gerçekleştirilen faaliyetler Grafik 41'de gösterilmiştir:

Grafik-41 Kutlu Doğum Haftasında Gerçekleştirilen Faaliyetlerin Sayısal Verileri Dağılımı

Yurt içinde gerçekleştirilen mezkûr faaliyetleri beş grupta değerlendirmek mümkündür:

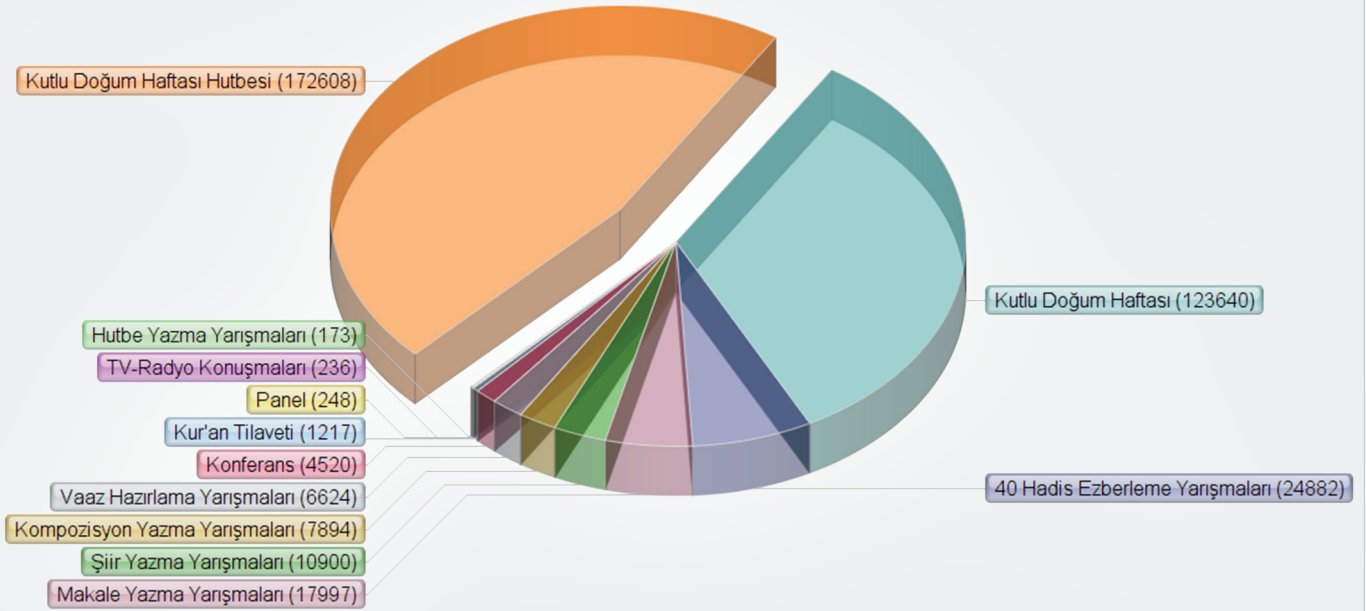
a) Bilgilendirmeye Yönelik Faaliyetler

Halka doğrudan hitap eden ve bilgilendirme amaçlı gerçekleştirilen faaliyetlerin, konferans, panel, TV-radyo konuşmaları, Kutlu Doğum Haftası vaazı, Kutlu Doğum Haftası hutbesi, Kur'an tilaveti ile yarışmalar olduğu görülmektedir.

2015 yılı Kutlu Doğum Haftasında yarışmalar kapsamında yurt içinde öğrencilere yönelik olarak "Hz. Peygamber ve Birlikte Yaşama Ahlakı ve Birlikte Yaşamının Temel İlkeleri" ko-

nularında **Kompozisyon**; "Hz. Peygamber ve Birlikte Yaşama Ahlakı" konusunda **Şiir**; "Hz. Peygamber ve Birlikte Yaşama Ahlakı, Birlikte Yaşama Ahlakını Güçlendiren Unsurlar (Sevgi, Saygı, Fedakârlık, İsar, Diğerkâmlık ve Güven)" konularında **Makale** yazma yarışmaları gerçekleştirilmiştir.

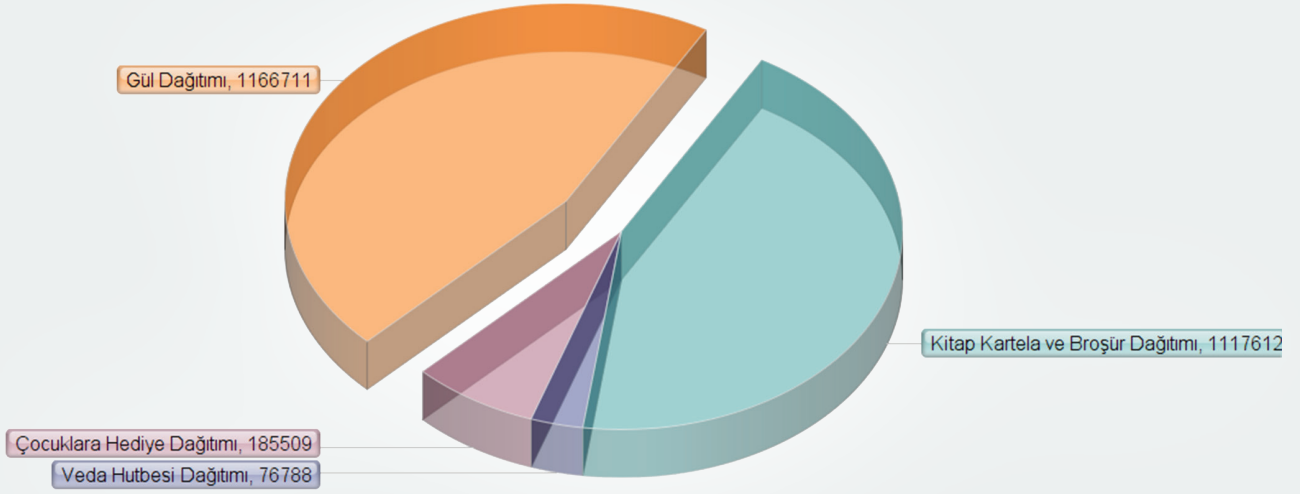
Söz konusu faaliyetlerin sayısal değerleri Grafik 42'de gösterilmiştir.

Grafik-42 Bilgilendirmeye Yönelik Faaliyetlerin Sayısal Verileri

b) Tanıtıma Yönelik Etkinlikler

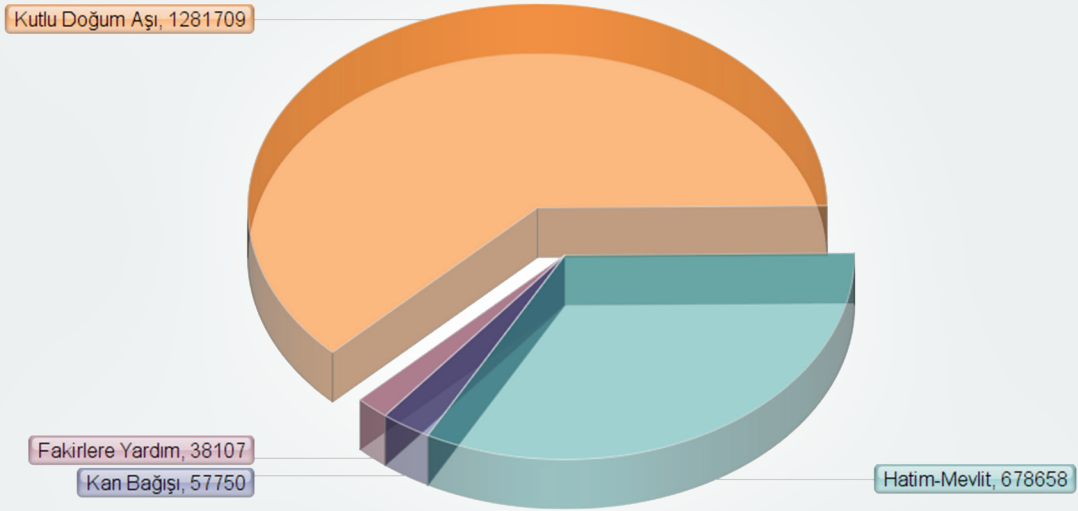
Kutlama etkinlikleri çerçevesinde Kutlu Doğumun anlam ve içeriğine uygun kitap ve broşür, ayet ve hadis kartelâsı, Veda Hutbesi, Diyanet Aylık ve Çocuk Dergileri ile gül dağıtılmıştır. Faaliyetlerin sayısal değerleri Grafik 43'te gösterilmiştir:

Grafik-43 Tanıtıma Yönelik Etkinliklerin Sayısal Verileri

c) Maddi/Manevi Yardımlaşma ve Dayanışmaya Yönelik Etkinlikler

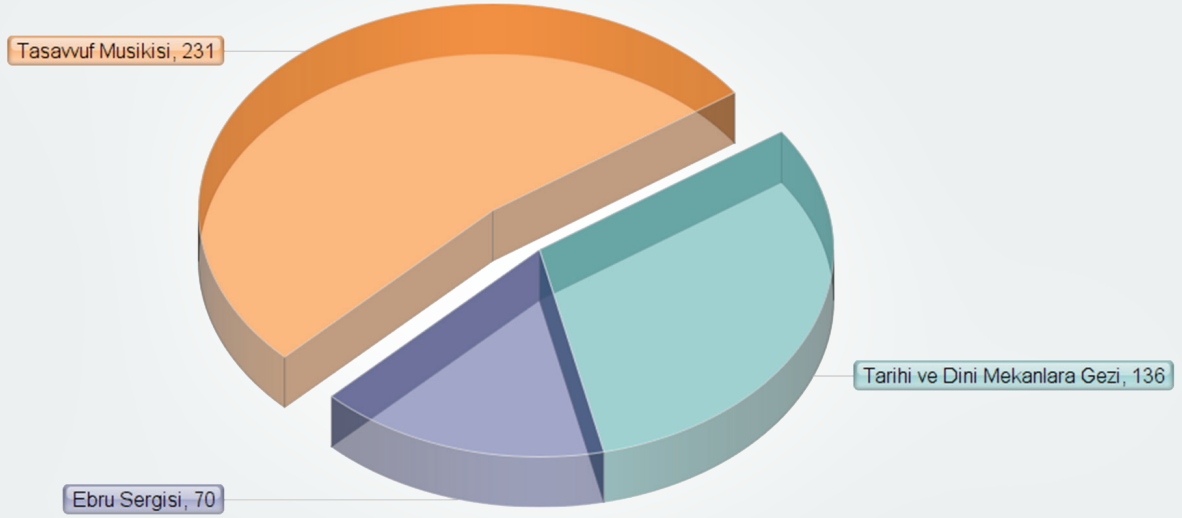
Bu kapsamda fakirlere yardım, kutlu doğum aşısı ikramı, ziyaretler, (Protokol, esnaf, hastane, hapisane, şehit ve gazi aileleri ve huzur evleri) ve kermes gibi etkinlik gerçekleştirilmiştir. Ayrıca hatim-mevlit programları düzenlenmiştir. Grafik 44'te etkinliklere ilişkin sayısal bilgiler sunulmuştur:

Grafik-44 Maddi/Manevi Yardımlaşma ve Dayanışmaya Yönelik Etkinliklerin Sayısal Verileri

d) Kültürel ve Sanatsal Etkinlikler

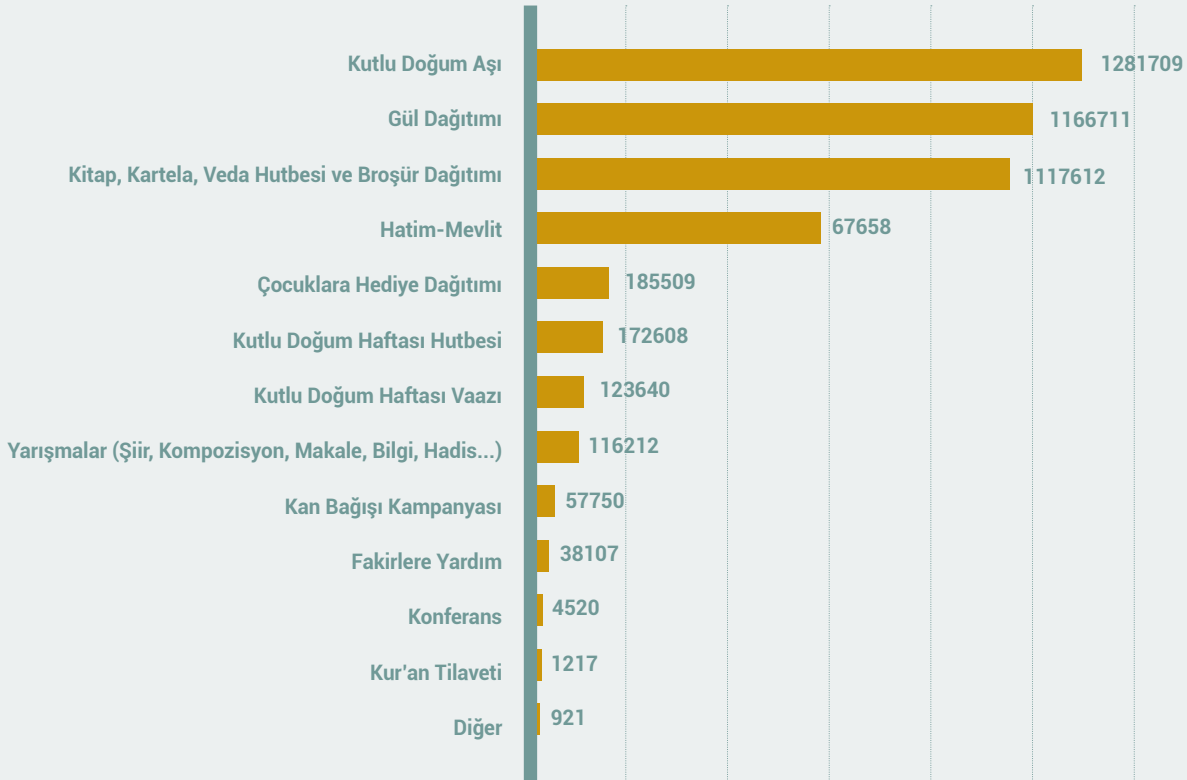
Kültürel ve sanatsal etkinlikler kapsamında tarihi ve Dinî mekânlara gezi, tasavvuf musikisi konseri ve sergi faaliyetlerden söz edilebilir. Grafik 45'te sayısal bilgiler gösterilmektedir.

Grafik-45 Kültürel ve Sanatsal Etkinliklere İlişkin Veriler

4) Yurtdışı Teşkilatınca Gerçekleştirilen Faaliyetler

2015 yılı Kutlu Doğum Haftası, yurt dışında müşavirlik, ataşelik ve koordinatörlükler tarafından gerçekleştirilen çeşitli faaliyetlerle kutlanmıştır. Bu bağlamda, yurt dışında gerçekleştirilen faaliyetler aşağıdaki Grafik 46'da gösterilmiştir:

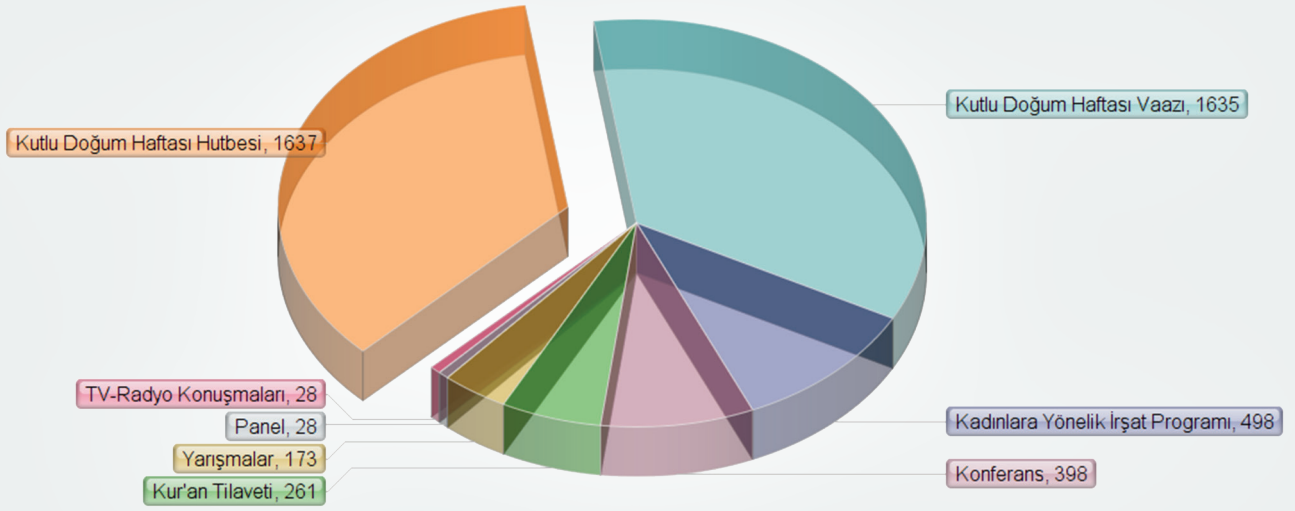
Grafik-46 Yurtdışı Teşkilatımızca Gerçekleştirilen Faaliyetlerin Sayısal Verileri

Grafik-46'da görülen yurt dışı Kutlu Doğum faaliyetleri dört grupta değerlendirilebilir:

a) Bilgilendirmeye Yönelik Faaliyetler

Halka doğrudan hitap eden ve bilgilendirme amaçlı gerçekleştirilen faaliyetlerin konferans, panel, TV-radyo programı, vaaz, hutbe, Kur'an tilaveti, kadınlara yönelik irşat programları ve yarışmalar olduğu görülmektedir.

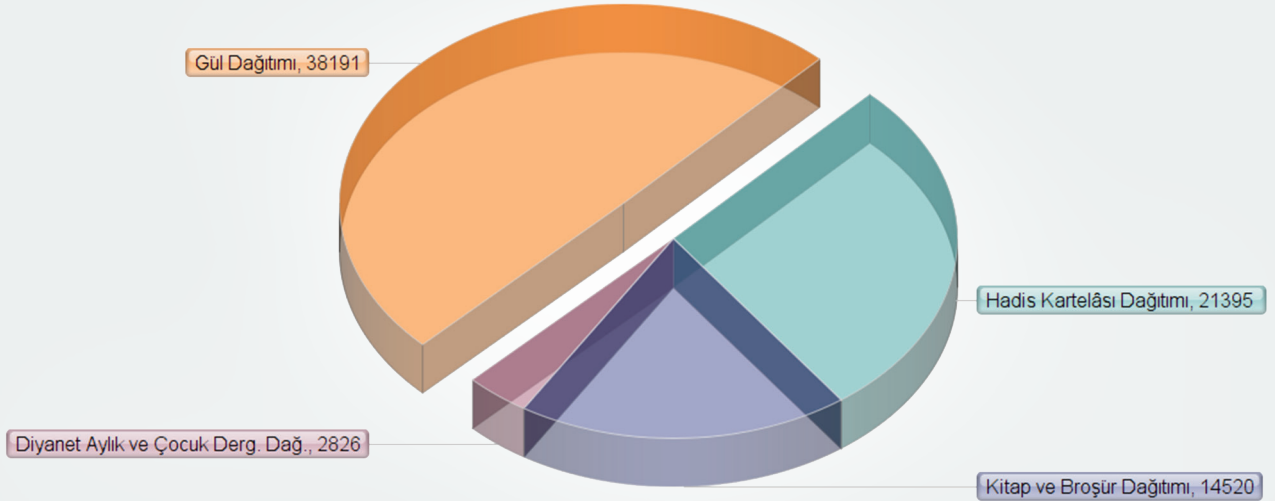
Söz konusu faaliyetlerin sayısal değerleri Grafik 47'de gösterilmiştir:

Grafik-47 Bilgilendirmeye Yönelik Faaliyetlerin Sayısal Verileri

b) Tanıtıma Yönelik Faaliyetler

Kutlama etkinlikleri çerçevesinde Kutlu Doğumun anlam ve içeriğine uygun kitap ve broşür, ayet ve hadis kartelâsı, Veda Hutbesi, Diyanet aylık ve çocuk dergileri ile gül dağıtılmıştır. Bu faaliyetlerin sayısal değerleri Grafik 48'de gösterilmiştir:

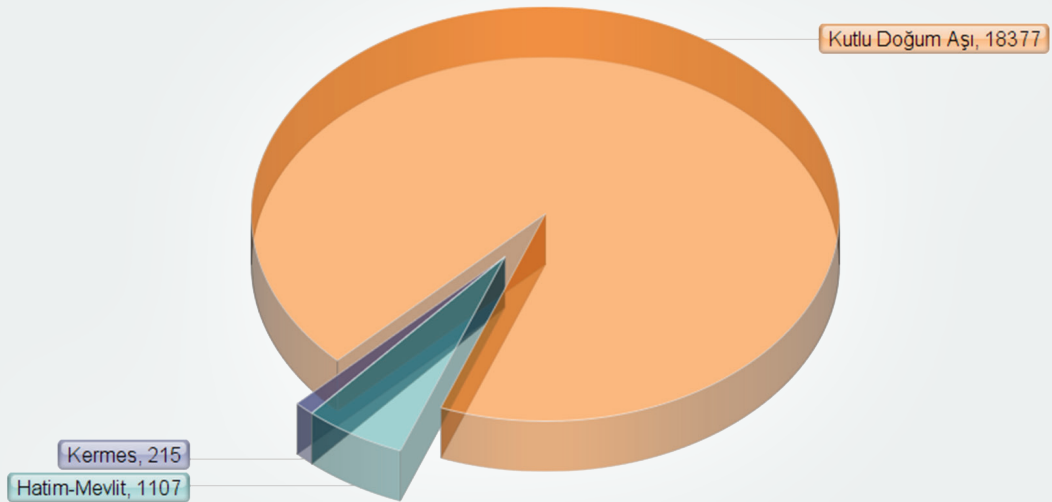

Grafik-48 Tanıtıma Yönelik Faaliyetlerin Sayısal Verileri

c) Maddi/Manevi Dayanışmaya Yönelik Etkinlikler

Bu kapsamda ziyaretler, (protokol, esnaf, hastane, hapishane ve huzur evleri), kermesler ve kutlu doğum aşısı gibi etkinlik gerçekleştirilmiştir. Ayrıca hatim-mevlit programları düzenlenmiştir.

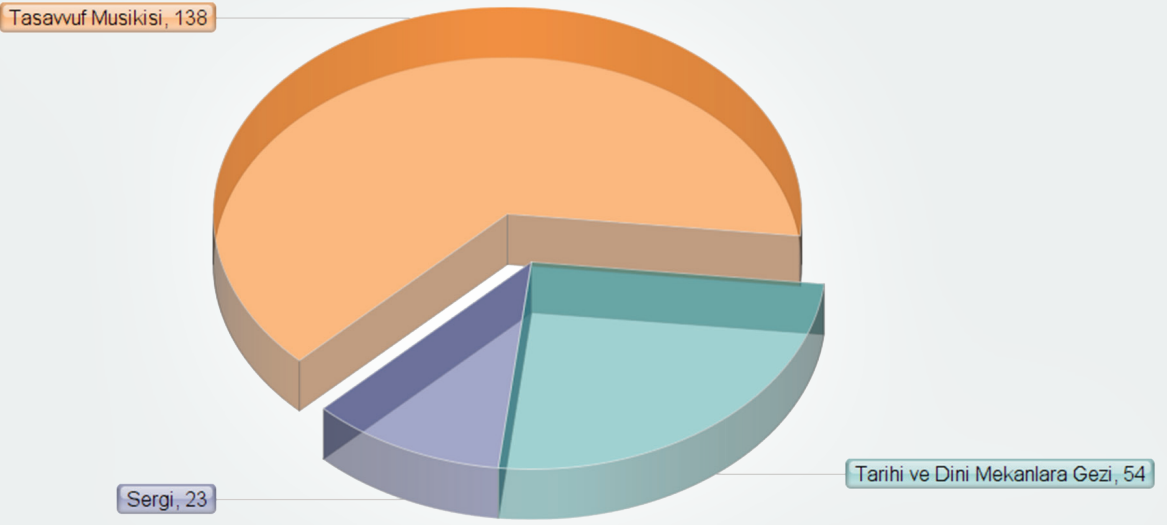
Etkinliklere ilişkin sayısal bilgiler Grafik 49'da sunulmuştur:

Grafik-49 Maddi/Manevi Dayanışmaya Yönelik Etkinliklerin Sayısal Verileri

d) Kültürel ve Sanatsal Etkinlikler

Bu çerçevede sergiler açılmış, tasavvuf musikisi ve tarihi ve Dîni mekânlara geziler tertibi gibi faaliyetler düzenlenmiştir. Söz konusu etkinliklerin sayısal verileri Grafik 50'de gösterilmiştir.

Grafik-50 Kültürel ve Sanatsal Etkinliklerin Sayısal Verileri

Ülkemizde 10-20 Nisan 2015 tarihlerinde gerçekleştirilen Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri, yurt dışında bulunulan bölgenin şartlarına, vatandaşların mesailerine bağlı olarak daha geniş bir zaman dilimine yayılmaktadır. Din hizmetleri müşavirlik ve ataşelikleri, görev bölgelerinde vatandaş ve soydaşlarımızın coşkulu katılımıyla haftanın anlam ve önemine uygun olarak başarılı ve etkili bir şekilde kutlanmıştır.

5) Medya Analizi

Kutlu Doğum Haftası vaaz, hutbe, konferans, açılış programları vb. etkinliklerin yanı sıra hazırlanan filmlerin medyada sunumu, internet ortamında ve özellikle sosyal medyada yürütülen kampanyalarla da desteklenmiştir. Bu kampanyaları şu başlıklar hâlinde özetlemek mümkündür:

a) Yazılı Basın Analizi

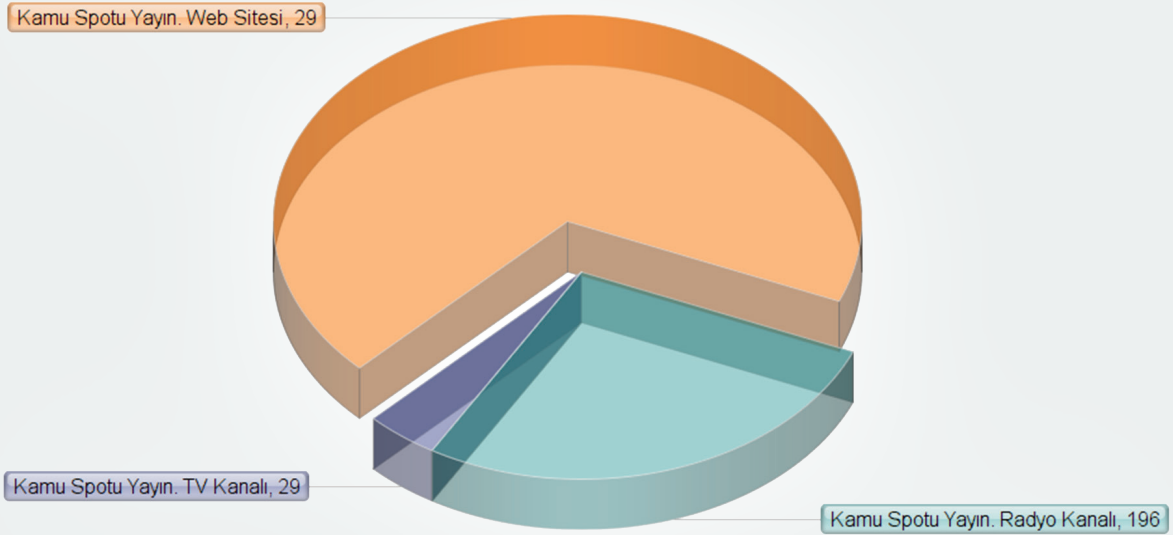
Kutlu Doğum Haftası, 36 ulusal, 21 yerel, 18 bölgesel olmak üzere toplam 75 ayrı gazetede haber olmuştur. Bu gazetelerin tirajları göz önünde bulundurulduğunda yaklaşık 6 milyon insana ulaşıldığı tahmin edilmektedir. Söz konusu basın analizlerinin sayısal değerleri grafiğe yansıtılmıştır:

b) Görsel ve İşitsel Basın Analizi

Kutlu Doğum Haftası süresince 22 farklı TV kanalında 63 haber yayınlanmıştır. Haberlerin yayın süresi ise toplamda 5.264 saniye olmuştur.

Başkanlığımızca hazırlanan kamu spotu 58 farklı ulusal TV kanalı ile 26 farklı radyo kanalına gönderilmiştir. Söz konusu kamu spotu, 29 farklı ulusal TV kanalında 455 kez, toplamda ise 20.431 saniye süresince; takibi yapılan radyolarda da 196 kez yayınlanmıştır.

Grafik-51 Görsel ve İşitsel Basın Analizi

c) Web Analizi

İnternet bannerları hazırlanarak gönüllülük esasına göre web sitelerinde yayınlanması sağlanmıştır. Bu bağlamda, 25 farklı banner tasarımı yapılmış, 496 web sitesinde yayınlanmıştır. Yayınlanan bu çalışmaların 20.884.137 internet kullanıcısı tarafından görülmesi sağlanmıştır. Kutlu Doğum etkinlikleri kapsamında sosyal medyada çeşitli kampanyalar yürütülmüş olup, etkinlikler bu alanda da büyük yankı uyandırmıştır. Kampanya çalışması toplamda 20 gün sürmüştür ve Kutlu Doğumla ilgili yaklaşık 30.000 içerik paylaşılmıştır. Bu paylaşımlarla tahminen 8.500.000 kişiye ulaşılmıştır.

II-RAMAZAN AYI PROGRAMLARI

1-Başkanlığımız Tarafından Yapılan Faaliyetler

2015 yılı Ramazan ayı münasebetiyle vatandaşlarımıza sunulacak hizmetler, camilerde alınacak tedbirler ve gerçekleştirilecek faaliyetlerle ilgili 08.06.2015 tarihli ve 75718882-210.02-25127 sayılı Başkanlık talimatı merkez, taşra ve yurtdışı teşkilatlarımız ile Millî Eğitim Bakanlığı (Din Öğretimi Genel Müdürlüğü), İlahiyat Fakültesi Dekanlıkları ve Türkiye Diyanet Vakfı Genel Müdürlüğüne gönderilmiştir.

Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet Görmez 16.06.2015 Salı günü, Ramazan ayı münasebetiyle Diyanet İşleri Başkanlığı Konferans Salonunda bir basın toplantısı düzenlemiş ve 2015 yılı Ramazan ayı temasını kamuoyuyla paylaşmıştır. Böylelikle belirlenen temanın geniş halk kitlelerine duyurulabilmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

2015 yılı Ramazan teması "**Vakit İyilik Vakti Bu Ramazan ve Her zaman**" mesajıyla "**İyilik**" olarak belirlenmiştir. Konu çerçevesinde kişinin kendisine, ailesine, akrabalarına, komşularına, uzak ve yakın Müslüman kardeşlerine, mültecilere, sokak çocuklarına, yetimlere, yaşlılara, bütün insanlara, kısacası hangi coğrafyada olursa olsun insana, eşyaya ve tabiata iyilik yapmayı teşvik eden çalışmalar yürütülmesi; iyilik çeşitleri, kapsamı, ilkeleri ve amacının etraflı bir şekilde ele alınması hedeflenmiştir.

Din İşleri Yüksek Kurulu tarafından ülkemizdeki mevcut sosyo-ekonomik hayat şartları ve bir kişinin günlük asgari gıda ihtiyacı göz önünde bulundurularak en düşük sadaka-i fıtır miktarı 11,50 (Onbir Türk Lirası Elli Kuruş) olarak belirlenmiş ve ilgili yazı valiliklere gönderilmiştir.

2015 yılı Ramazan ayında, hatimle teravih namazı kılınan camiler, müstemilatında her gün iftar verilen camiler, mukabele okunan camiler ve mukabele okuma vakitleri, itikâfa izin verilen camiler, Kadir Gecesi'nde sabaha kadar açık bulundurulan camiler, mahya asılan camiler, mahalli TV ve radyolarda düzenlenen programlar, yazılı basında yayınlanan makale veya ramazan sayfaları, iftar davetleri, Kur'an ziyafeti programları, mobil(çadır) mescit kurulan yerler, Ramazan ayı vaaz ve irşat programları, sakal-ı şerif ziyareti yapılan camiler, gerçekleştirilen ziyaretler, yardım kampanyaları ve kardeş aile uygulamaları ile ilgili bilgiler ramazan.diyamet.gov.tr adresli web sitesinde yayınlanarak kamuoyunun bilgi ve istifadesine sunulmuştur.

a. Ramazan Ayı Buluşmaları

2015 Yılı Ramazan ayında yurt çapında yürütülen vaaz ve irşat hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yerine getirilmesine katkı sağlamak, hizmetlerin mahallinde uygulamalarını gözlemlemek, ramazan ayının amacına uygun bir şekilde geçirilmesinde Başkanlığın beklentilerini taşra teşkilatına aktarmak amacıyla Başkanlık üst düzey görevlileri 26-27 Haziran 2015 ile 3-4 Temmuz 2015 tarihlerinde 54 ekip hâlinde 80 il merkezi ile önemli ilçelerinde görevlendirilmişlerdir.

Söz konusu ekiplerde; 2 Başkan Yardımcısı, Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanı, 9 Birim Başkanı, 4 Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi, 26 Daire Başkanı, 4 Başkanlık Müşaviri, 1 Başkanlık Müftüsü, 1 Başkanlık Vaizi, 10 Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanı, 1 Diyanet İşleri Uzmanı, 2 Din İşleri Yüksek Kurulu Uzman Yardımcısı görev almıştır.

Ekipler göreve başlamadan önce Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet Görmez'in katılımıyla bir toplantı yapılarak hizmette takip edilecek hususlar anlatılmıştır. Ekipler görev mahallerinde şu hizmetleri yerine getirmişlerdir:

aa. Vaaz ve İrşat Hizmetleri

Ramazan ayı Merkez-taşra buluşmaları kapsamında görevlendirilen personel, görevleri süresince, Cuma namazı öncesi, Teravih namazı öncesi, görevlendirildikleri il ve ilçelerin merkez camilerinde "İyilik Yapmanın Dînîmizdeki ve Hayatımızdaki Yeri" konusunda vaaz yapmışlardır. Vaazlarda iyilik yapmanın önemi, dünyada başkalarına muhtaç olan insanların, İslam dünyasındaki Müslümanların durumu ve bunun ülkemize ve kendimize yüklediği sorumluluklar, neden iyilik yapma konusunun gündeme getirildiği hususları üzerinde durmuşlar, kendilerine verilen bu hususta Başkanlığımızca yayınlanan kitapçıkta yer alan çerçevede vaaz ve nasihatla bulunmuşlardır.

Aynı konu, görevlilerimizin katıldığı radyo-tv programlarında da anlatılmış, Başkanlığımızın konuya verdiği önem ile, Başkanlığımız ve Türkiye Diyanet Vakfı işbirliği ile ülkemizde ve dünya genelinde yürütülen hayır ve yardım faaliyetleri hakkında bilgi verilmiştir.

ab.İyilik Sofraları

Ramazan ayında görevlendirilen personel, mahalli müftülüklerce "İyilik Sofraları" adı altında organize edilen iftar programlarına katılmışlardır. Söz konusu iftar programları, kanaat önderleri, engelliler, gençler, kuran kursu öğrencileri, sivil toplum kuruluşlarının yöneticileri, mülteciler, din görevlileri, şehit aileleri ve faziler, maden işçileri, türkiye'de yerleşik yabancılar gibi toplumun tamamını temsil eden kesimlere yönelik olarak düzenlenmiştir. İftar programlarında Başkanlığımız temsilcileri Ramazan ayının temasına uygun olarak açıklamalar yaparak, katılımcıların iftar sevinçlerine ortak olmuşlardır.

ac.Ziyaretler

Görevliler görev mahallinde bulunan başta mülki amirler olmak üzere, cezaevleri, huzurevleri, Kur'an kursları, şehit yakınları ve sivil toplum kuruluşlarını ziyaret ederek, Başkanlığımız adına Ramazan ayını tebrik etmişler ve Başkanlığımızın çalışmaları hakkında bilgi vermişlerdir.

b. Eğitim Merkezi Personelinin Görevlendirmesi

Eğitim Merkezlerindeki eğitim görevlileri ve ihtisas eğitimi gören kursiyerler Ramazan ayında özellikle müftü ve vaizi bulunmayan il ve ilçe müftülüklerinde hizmette devamlılık ve verimliliği sağlamak amacıyla görevlendirilmektedirler. Görevlendirilmelerde illerden talep edilen vaiz ihtiyacı ve personel tercihleri belirleyici olmaktadır. Bu bağlamda 2015 yılı Ramazan ayında illerden bildirilen vaiz ihtiyacı doğrultusunda 10 eğitim görevlisi ve 41 ihtisas kursiyeri görevlendirilmiştir.

Toplam 24 ilimizde kursiyer ve eğitim görevlileri görevlendirilmiştir. Görevlendirilen personel 17 Haziran 2015 tarihinde göreve başlamış ve Ramazan ayı sonuna kadar görev yapmışlardır. İlgili müftülüğün hazırladığı program çerçevesinde vakit namazları öncesinde ve sonrasında vaaz ve irşat hizmetlerinde bulunmuşlar, hastane, huzurevi, çocuk yuvası/evi, yetiştirme yurtları ve esnaf ziyaretleri yapmışlardır.

Yapılan görevlendirmelerle mahalli müftülüklerce icra edilen Ramazan ayı ibadet ve irşat hizmetlerine önemli bir katkıda bulunulmuş ve hizmetin daha geniş kitlelere ulaşması sağlanmıştır.

c. Ramazan Ayında Ülke Genelinde Okutulan Hutbeler

2014 Ramazan ayında Başkanlığımızca hazırlanan ve ülke genelinde okutulan hutbeler şunlardır:

Tablo 8 Ramazanda Okunan Hutbeler

S.N	Hutbe Başlığı	Okunma Tarihi
1	Vakit İyilik Vakti, Bu Ramazan ve Her Zaman	19.06.2015
2	Tevhid İle Gelen Vahdet	26.06.2015
3	Cennet Kapılarının Anahtarı Yetimler	03.07.2015
4	Kadir Gecesi, Kadir Bilenler İçindir	10.07.2015
5	Ramazan Bayramı	17.07.2015

2. İl ve İlçe Müftülüklerince Gerçekleştirilen Faaliyetler

a. Hatimle Teravîh Namazı

Ramazan ayı denilince oruçtan sonra ilk akla gelen ve halkımızın yoğun olarak rağbet ettiği teravîh namazları bütün camilerimizde ibadetin usulüne uygun olarak ve iki rekâta bir selam vermek suretiyle eda edilmiştir. Ülke genelinde **705** camide hafız cami görevlilerinin istihdamıyla hatimle teravîh namazı kılınmıştır.

b. İtikâf

Ramazan ayı ibadet ayıdır. Mü'minler bu ayda kadını erkeği, yaşlısı genci hep birlikte Allah'a yönelmenin ve ibadetin coşkusuyla yaşarlar. Ramazan ayında itikâfa girmek de bu coşkunluk ve ibadet bilincinin İslam dinindeki önemli tezahürlerindedir. Başkanlığımız itikâfin ibadet coşkusu ve huzuru içerisinde yapılabilmesini önemsemektedir. Bu amaçla camilerde itikâfa girmek isteyen vatandaşlarımızın talepleri il ve ilçe müftülüklerince alınarak uygun görülen camilerde itikâfa girmeleri sağlanmaktadır. Bu doğrultuda 2015 Ramazan ayı münasebetiyle **9.233** cami itikâf için hazırlanmıştır.

c. Mahya Asılması

Ramazan ayında iki ve daha fazla minareli camilerde minareler arasına asılan ve insanlara kısa cümlelerle, önemli dinî ve ahlakî hatırlatmalar yapan mahya geleneği, toplumumuzda asırlardır devam ettirilmektedir. Bu yıl Ramazan ayı münasebetiyle **347** camiye mahya asılması sağlanmıştır.

d. Mukabele Programları

Kur'an'ın indirilmeye başlandığı ay olması münasebetiyle Ramazan ayında vatandaşlarımız nezdinde Kur'an'a olan ilgi artmaktadır. Bu münasebetle camilerde Ramazan aylarında Kur'an'ın cemaat önünde okunarak hatmedilmesi önemli bir gelenek olarak yaşatıla gelmiştir. Elde edilen verilere göre 2015 yılı Ramazan ayında cami görevlilerince **52.691** camide mukabele okunmuştur. Ayrıca cami dışındaki mekânlarda **7.158** mukabele programı icra edilmiştir.

d. Kadir Gecesinde Camilerin Sabaha Kadar Açık Bulundurulması

Kadir gecesini ihya etmek isteyen vatandaşlarımız için ülke genelinde **21.770** cami sabaha kadar açık bulundurulmuştur.

e. Mobil (Çadır) Mescit Kurulması

Ramazan ayında cami bulunmayan bölgelerde ibadetlerin ifasını sağlamak için **41** mobil (çadır) mescit kurulmuştur.

f. Sakal-ı Şerif Ziyaretleri

Ramazan ayı süresince camilerde Hz. Peygamber (s.a.v.)'i yâd etmek için ülke genelinde 1.880 camide sakal-ı şerif ziyaretleri düzenlenmiştir.

g. İftar Davetleri

Ramazan münasebetiyle birlik ve kardeşlik duygularının geliştirilmesi, yardımlaşma bilincinin artırılması, fakir, kimsesiz ve muhtaçların hatırlanıp gözetilmesi gayesiyle il ve ilçe müftülüklerinin yaptığı organizelerle **10.514** iftar daveti düzenlenmiştir. Ayrıca bu ay süresince **947** caminin müştemilatında her gün iftar davetleri tertip edilmiştir.

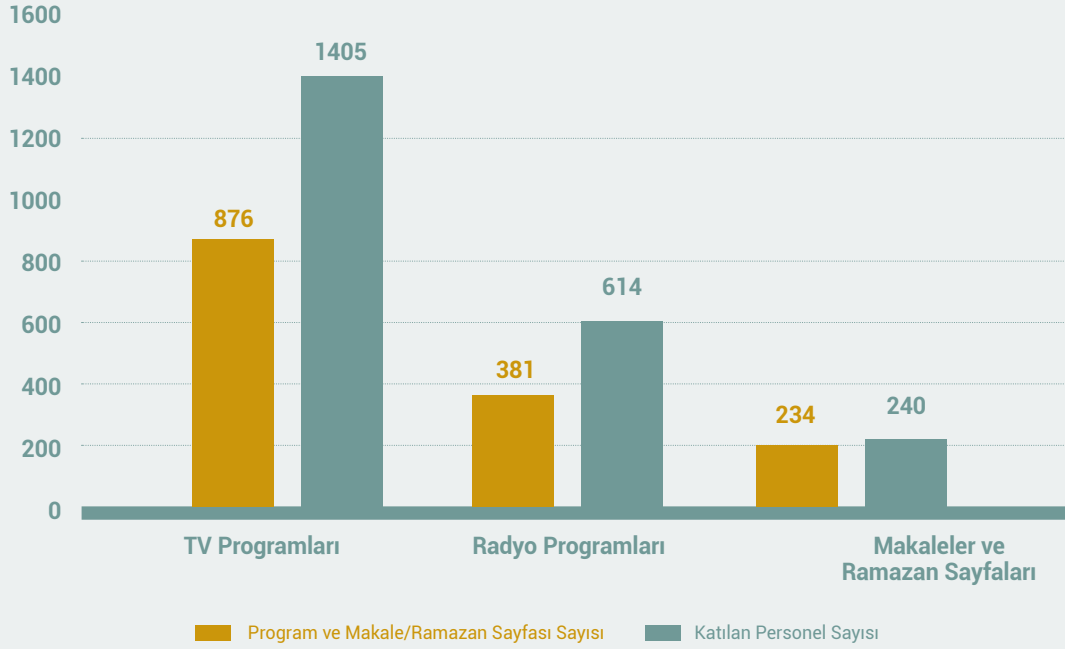
h. Camilerde Vaaz Hizmeti

Son yıllarda cami görevlilerinin kendi camilerinde vaaz etmeleri teşvik edilmekte bu amaçla çeşitli kurs ve seminer programları düzenlenmektedir. Bu yıl ramazan ayında **18.418** cami görevlisi camilerinde vaazlar vermişlerdir.

i. Yazılı Yerel Basına Makale veya Ramazan Sayfası Hazırlanması

Ramazan münasebetiyle vatandaşların dinî ve ahlâkî yayınlara olan ilgisi artmakta, adeta bu ay bilinçlenme ve eğitim ayı olarak görülmektedir. Bu ilginin değerlendirilerek sıhhatli dinî bilginin insanlara aktarılması Başkanlığımızca önemsenmektedir. Bu amaçla Ramazan ayı münasebetiyle personelimizce yazılı yerel basında Ramazan köşesi hazırlanmış ve makaleler yazılarak yayımlanmıştır.

Bu yayın faaliyetine **240** personel iştirak etmiş, hazırlanan makale ve Ramazan sayfası sayısı **234** olarak tespit edilmiştir.

Grafik-52 TV/Radyo Programı, Hazırlanan Makale ve Ramazan Sayfaları Sayıları ile Bu Faaliyetlere Katılan Personel Sayıları

j. Yerel Televizyon ve Radyoda Yayınlanan Programlar

Ramazan ayı boyunca TV ve radyo programları aracılığı ile vatandaşlarımız dinî konularda aydınlatılmıştır. 1.391 personelin katılımıyla 876 TV programı, 614 personelin katılımıyla 381 radyo programı gerçekleştirilmiştir.

k. Kur'an Ziyafeti Programları

İl ve ilçe müftülüklerince Ramazan ayı içerisinde ülke genelinde farklı gün ve mekânlarda en az iki okuyucunun katılımıyla 260 "Kur'an Ziyafeti Programı" tertip edilmiştir.

III-CAMİLER HAFTASI PROGRAMLARI

Başkanlığımız, cami ve namazın ferdi ve sosyal hayatımızdaki yapıcı, onarıcı, arındırıcı, diriltici vasfını ön plana çıkarmak amacıyla 2015 yılı Camiler ve Din Görevlileri Haftası temasını **Cami ve Namazla Arınma** olarak belirlemiştir. Söz konusu tema kapsamında hafta boyunca yapılan etkinliklerle, dinî ve sosyal hayatımızdaki önemine binaen Cami ve Namazla Arınma konusunda toplumumuzda yeniden bir farkındalık oluşturmaya yönelik çalışmalar yapılmıştır.

1. Hafta Öncesinde Gerçekleştirilen Hazırlık Çalışmaları

a. Merkez Komisyonu Toplantıları

Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanı, Din Hizmetleri, Eğitim Hizmetleri, Dinî Yayınlar, Dış İlişkiler ve İnsan Kaynakları Genel Müdürleri ile Türkiye Diyanet Vakfı Mütevelli Heyeti II. Başkanı ve Türkiye Diyanet Vakfı Genel Müdürü'nden müteşekkil Kutlu Doğum Haftası ile Camiler ve Din Görevlileri Haftası Merkez Komisyonu, Din Hizmetleri Genel Müdürlüğünden sorumlu Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Hasan Kâmil YILMAZ'ın başkanlığında 17.02.2015 ve 08.07.2015 tarihlerinde toplanarak Camiler ve Din Görevlileri Haftası'nda düzenlenecek yarışmalar, merkez, taşra ve yurtdışı teşkilatımızda icra edilecek etkinlikler konusunda kararlar almıştır.

b. Mesleki Yarışmalar

2015 yılı Camiler ve Din Görevlileri Haftası münasebetiyle din görevlileri arasında;

"Hafızlık"

"Kadın Din Görevlileri Hafızlık"

"Kur'an-ı Kerim'i Güzel Okuma"

"Kadın Din Görevlileri Kur'an-ı Kerimi Güzel Okuma",

"Ezanı Güzel Okuma",

"Hutbe Okuma"

"Hutbe Yazma" ve

"Şiir Yazma" yarışmaları düzenlenmiştir.

Geçen yıllardan farklı olarak bu yıl ilki düzenlenen "Hutbe Okuma" yarışması ile imam hatip ve müezzin kayyım unvanlarında görev yapan personelimizin hutbe metinlerini doğru bir şekilde, fonetik ve diksiyon kurallarına uygun, beden dilini yerinde ve etkili kullanarak okumalarına katkı sağlamak hedeflenmiştir.

Sekiz dalda gerçekleştirilen yarışmaların Türkiye finallerine sırasıyla ilçe, il ve bölge aşama-

larında birinci olan din görevlileri katılmıştır. Türkiye finalleri Ağrı, Uşak, Sinop, Bilecik, Konya ve Ankara illerinde gerçekleştirilmiştir.

Kur'an kursu öğretmenleri, imam hatipler ve müezzin kayyımlar arasında düzenlenen XII. Türkiye Hafızlık Final Yarışması 02 Ağustos 2015 tarihinde Ağrı'da, XII. Türkiye Kur'an-ı Kerim'i Güzel Okuma Final Yarışması 09 Ağustos 2015 tarihinde Sinop'ta ve XII. Türkiye Ezanı Güzel Okuma Final Yarışması 02 Ağustos 2015 tarihinde Konya'da, İmam hatip ve müezzin kayyımlar arasında düzenlenen I. Hutbe Okuma Final Yarışması 09 Ağustos 2015 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilmiştir.

Kadın Kur'an kursu öğretmenleri arasında düzenlenen VII. Türkiye Hafızlık Final Yarışması 02 Ağustos 2015 tarihinde Uşak'ta ve VII. Türkiye Kur'an-ı Kerim'i Güzel Okuma Final Yarışması 09 Ağustos 2015 tarihinde Bilecik'te yapılmıştır. Başkanlığımızca bastırılan yarışma afişleri yarışmaların vatandaşlarımıza duyurulması için ilgili il müftülüklerine gönderilmiştir.

Hutbe Yazma Yarışması Yüksek Seçici Kurulu 29 Eylül 2015 tarihlerinde, Şiir Yazma Yarışması Yüksek Seçici Kurulu 30 Eylül 2015 tarihinde Başkanlığımızda toplanarak hutbe ve şiirleri değerlendirmiş, dereceye girenlerle mansiyon ödülü kazananları belirlemiştir.

Dereceye giren personelimiz İstanbul'da yapılan açılış merasimine davet edilmiş ve Türkiye Diyanet Vakfı tarafından ödüllendirilmiştir. Yarışmalarda dereceye giren din görevlilerinin listesi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

1- HAFIZLIK YARIŞMASI

Derece	Adı Soyadı	Görev Yeri
1.	Kadir YILMAZTÜRK	Müftü Yusuf Karali Dînî Yüksek İhtisas Merkezi Müdürlüğü Müezzin Kayyım Merkez/RİZE
2.	Yasin USLU	Kestanepazarı Hatay Kur'an Kursu Öğreticisi Karabağlar/İZMİR
3.	İlhami TAŞAN	Kavakolu Beldesi Akşemsettin Camii İmam Hatibi Merkez/ERZİNCAN

2- KUR'AN-I KERİMİ GÜZEL OKUMA YARIŞMASI

Derece	Adı Soyadı	Görev Yeri
1.	Hasan ÇAKMAK	Huzurevi Camii Müezzin Kayyımı Merkez/ÇORUM
2.	Köksal PULGİR	Tomtom Kaptan Camii İmam Hatibi Beyoğlu/İSTANBUL
3.	Ahmet DEMİR	Angora Evleri Camii İmam Hatibi Çankaya/ANKARA

3- EZANI GÜZEL OKUMA YARIŞMASI

Derece	Adı Soyadı	Görev Yeri
1.	Rıdvan AKBAŞ	Güzelyalı Hakimefendi Camii Müezzin Kayyımı Konak/İZMİR
2.	Mustafa ÇOLAKOĞLU	Hamza Aslan Kur'an Kursu Öğreticisi Çarşamba/SAMSUN
3.	Muhammed Fatih ÖZYURT	Ulukaya Köyü Camii Sözleşmeli İmam Hatibi Ulus/BARTIN

4- HUTBE OKUMA YARIŞMASI

Derece	Adı Soyadı	Görev Yeri
1.	Fatih Mehmet ÖZER	Afşar Köyü Camii İmam Hatibi Gelendost/ISPARTA
2.	Muhammed Fatih AKMAN	Fenerbahçe Camii İmam Hatibi Kadıköy/İSTANBUL
3.	Mustafa UYAR	Tirnova Camii Uzman İmam Hatibi Gönen/BALIKESİR

5- KADIN DİN GÖREVLİLERİ HAFIZLIK YARIŞMASI

Derece	Adı Soyadı	Görev Yeri
1.	Döndü ŞENSES	Haseki Dînî Yüksek İhtisas Merkezi Kur'an Kursu Öğreticisi Pendik/İSTANBUL
2.	Dilek AKTÜRK	Ahmediye Kız Kur'an Kursu Öğreticisi Yeşilyurt/MALATYA
3.	Yasemin BAĞCI	Merkez Kız Kur'an Kursu Öğreticisi Mudurnu/BOLU

6- KADIN DİN GÖREVLİLERİ KUR'AN-I KERİMİ GÜZEL OKUMA YARIŞMASI

S.N	Adı Soyadı	Görev Yeri
1.	Elif ŞİMŞEK	Mustafa Avni Kız Kur'an Kursu Öğreticisi Ümraniye/İSTANBUL
2.	Kevser GENÇ	Nuri Bahçeci Kur'an Kursu Öğrencisi Kocasinan/KAYSERİ
3.	Cemile ALPSÜMER	Deregümü Köyü Kur'an Kursu Öğreticisi Merkez/ISPARTA

7- HUTBE YAZMA YARIŞMASI

Derece	Adı Soyadı	Görev Yeri
1.	Birinciliğe Layık Eser Bulunamamıştır.	
2.	Fikrullah ÇAKMAK	Uzman Vaiz Merkez/ERZURUM
3.	Ali ASAL	Vaiz Merkez/KIRKLARELİ

8- ŞİİR YAZMA YARIŞMASI

Derece	Adı Soyadı	Görev Yeri
1.	Birinciliğe Layık Eser Bulunamamıştır.	
2.	Mehmet Akif BALCI	Özdoğan Camii Müezzin Kayyımı Merkez/KARAMAN
3.	Serdal KOÇ	Kızılkeçili Köyü Camii İmam Hatibi Bayındır/İZMİR

Yarışmalarda dereceye giren din görevlilerine ödülleri 11 Ekim 2015 tarihinde İstanbul İl Müftülüğünde gerçekleştirilen törenle Din Hizmetleri Genel Müdürü Doç. Dr. Yaşar YİĞİT, Mus-hafları İnceleme ve Kiraat Kurulu Başkanı Hafız Osman ŞAHİN ve Dînî Yayınlar Genel Müdürü Dr. Yüksel SALMAN tarafından takdim edilmiştir.

c. Tema Belirlenmesi

Başkanlığımızca 2015 yılı Camiler ve Din Görevlileri Haftası Teması "Cami ve Namazla Arınma" olarak belirlenmiştir. Hafta boyunca gerçekleştirilen etkinliklerde cami ve namazın ferdi ve sosyal hayatımızdaki yapıcı, onarıcı, arındırıcı, diriltici yönünü ön plana çıkarmak amaçlanmıştır.

Tema kapsamında gerçekleştirilecek faaliyetlerin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamak üzere İlahiyat ve İslami İlimler Fakülteleri, Millî Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü ile işbirliği içerisinde il ve ilçelerde çeşitli etkinlikler düzenlenmiştir.

d. Görsel Tasarımlar ve Kampanya Filmleri

Belirlenen temanın kamuoyuna etkin bir şekilde duyurulmasını sağlamak için 5 adet afiş tasarlanmıştır. Tasarımı yapılan bu afişler billboard, raket, köprü vb. görsel tasarımlar ile desteklenmiştir.

Temayı işleyen bir kamu spotu ve radyo spotu hazırlanmış, RTÜK onayının ardından yayınlanmak üzere ulusal/yerel TV kanallarına ve radyolara gönderilmiştir. Ayrıca "Namaz Aşktır" konulu bir sinevizyon hazırlanmıştır.

e. Web Sitesi Hazırlanması

"Cami ve Namazla Arınma" konulu yazılı ve görsel materyalleri ihtiva eden "camilerhaftasi.diyaret.gov.tr" adresi kullanıma açılmıştır. Bu sayfa aracılığı ile tema kapsamında Başkanlıkça hazırlanan görsel materyaller, kampanya filmleri, "Cami ve Namazla Diriliş" kitabı, dergisi ve namaz konulu ayet, hadis, makale, hutbe ve vaazlar il ve ilçe müftülükleri, din görevlileri ve halkımızın istifadesine sunulmuştur.

Ayrıca "namaz" konulu müstakil bir web sayfası hazırlanarak (namaz.diyaret.gov.tr) kullanıma açılmıştır. Söz konusu web sayfasında namaz ibadeti hakkında pek çok yazılı ve görüntülü materyal bir araya getirilmiş, böylece halkımızın dijital ortamda namaz konusunda güvenilir bilgiye rahatlıkla ulaşabilmesi için önemli bir adım atılmıştır.

2. Hafta İçerisinde Başkanlık Merkezince Gerçekleştirilen Faaliyetler

a. Sabah Namazı Buluşması

Camiler ve Din Görevlileri Haftası münasebetiyle 11 Ekim 2015 tarihinde İstanbul Fatih Camii'nde "Sabah Namazı Buluşması" programı gerçekleştirilmiştir. Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ'in katılımı ile gerçekleştirilen programda namaza müteakip tesbih, tehlil ve salavatlar okunmuş, Kur'an-ı Kerim tilavet edilmiştir.

Program Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ'in konuşmasını müteakip, İstanbul İl Müftüsü Prof. Dr. Rahmi YARAN'ın yaptığı dua ile son bulmuştur. Gençlerin yoğun ilgi gösterdiği programdan sonra cemaate ikramda bulunulmuştur.

b. Açılış Programı

Camiler ve Din Görevlileri Haftası açılış programı Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ'in katılımı ile 11 Ekim 2015 tarihinde öğle namazından sonra İstanbul Süleymaniye Camii'nde gerçekleştirilmiştir.

Kur'an-ı Kerim tilaveti ile başlayan programda kaside ve ilahiler okunmuştur. Program, Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ'in "Cami ve Namazla Arınma" konulu konuşmalarının ardından yapılan dua ile son bulmuştur. Programa katılan vatandaşlara, Başkanlıkça yayınlanan "Cami ve Namazla Diriliş" kitabı ile İstanbul İl Müftülüğünce hazırlanan "Din ve Hayat" dergisinin namaz sayısı hediye edilmiştir.

c. Panel

Hafta etkinlikleri çerçevesinde 14 Ekim 2015 tarihinde Antalya'da "Cami ve Namazla Arınma" konulu bir panel düzenlenmiştir. Panelde Diyanet İşleri Başkanlığı Strateji Geliştirme Başkanı Dr. Necdet SUBAŞI "Babamın Namazı", Bursa İl Müftüsü Prof. Dr. Mehmet Emin AY "Namaz

ve Çocuk”, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Kâmil YAŞA-ROĞLU “Namaz İbadetinin Tarihsel Süreci” konulu sunumlarını gerçekleştirmiştir. Program, vatandaşlardan yoğun ilgi görmüştür.

d. TV ve Radyo Programı

“Cami ve Namazla Arınma” teması çerçevesinde tv ve radyo programları gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede Cami Hizmetleri Daire Başkanı Selahaddin ÇELEBİ'nin katılımıyla 5 Ekim 2015 tarihinde Diyanet Radyo'da, 7 Ekim 2015 tarihinde ise Dost TV'de birer program gerçekleştirilmiş, programlarda medeniyetimizde caminin konumu, işlevleri ve namazın insanın manevi dirilişindeki yeri ve önemi üzerinde durulmuştur.

3. İl ve İlçe Müftülüklerince Gerçekleştirilen Faaliyetler

İl ve ilçe müftülüklerinde Camiler ve Din Görevlileri Haftası kutlama komisyonları oluşturulmuştur. Bu komisyonlarca hafta boyunca yapılan faaliyet ve etkinlikleri ortaya koyan programlar hazırlanmış ve uygulanması takip edilmiştir.

Buna göre yapılan faaliyet ve etkinlikleri aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür:

a. Sabah Namazı Buluşmaları

Camiler ve Din Görevlileri Haftası münasebetiyle 11-18 Ekim 2015 tarihleri arasında il ve ilçe müftülüklerince merkezî camilerde “Sabah Namazı Buluşması” programları düzenlenmiştir. Sabah namazından önce Yasin-i Şerif tilaveti ile başlayan programlarda namaza müteakip tesbih, tehlil ve salavatlar okunmuş, Kur’ân-ı Kerim tilavet edilmiştir. Programlar yapılan kısa bir konuşmanın ardından dua ile son bulmuştur.

Gençlerin yoğun ilgi gösterdiği programlardan sonra cemaate imkânlar nispetinde ikramda bulunulmuştur. Bu çerçevede ülke genelinde 278 camide “Sabah Namazı Buluşması” programı icra edilmiştir.

b. Açılış Programları

Camiler ve Din Görevlileri Haftası etkinliklerinin ilk adımı olarak il ve ilçe müftülüklerince açılış programları tertiplenmiş, programda “Cami ve Namazla Arınma” temasını işleyen sinevizyon gösterimi yapılmış, yapılan konuşma ve dualarla programlar sonlandırılmıştır.

Ülke genelinde 637 noktada açılış programı icra edilmiştir. Ayrıca haftanın kamuoyuna duyurulması amacıyla yerel medya kuruluşlarının katılımıyla 158 basın açıklaması yapılmıştır. Tema ile ilgili hazırlanan yayınların 571 noktada dağıtımını gerçekleştirilmiştir.

c. Cami-Gençlik Buluşmaları

Camiye gençlerin ilgisini artırmak amacıyla 2014 yılından itibaren başlatılan çalışmalar kapsamında 1710 "Cami-Gençlik Buluşması" programı gerçekleştirilmiştir. Programlarda gençlerin gönüllerine hitap edebilecek bir dil kullanılmış ve gençlerin cami merkezli etkinliklere katılımları teşvik edilmiştir.

d. Irşat Faaliyetleri

İl ve ilçe müftülüklerince 2015 yılı Camiler ve Din Görevlileri Haftası münasebetiyle belirlenen "Cami ve Namazla Arınma" konusuna vaaz ve hutbelerde ağırlık verilmiş, namazın insana sunacağı manevi kazanımlar üzerinde durulmuş, modern hayatın insanı kendinden uzaklaştırdığı bir süreçte öze dönüş için namazla bir başlangıç yapılabileceği etkinliklerde ifade edilmiştir.

Hafta boyunca, ülke genelinde "Cami ve Namazla Arınma" konusu ekseninde, halkımıza ve din görevlilerine yönelik sosyal ve Dînî konularda bilgilendirici 1137 konferans, 101 panel, 101 TV ve radyo programı düzenlenmiştir. Düzenlenen bu programlarda;

Cami ve Namazla Diriliş,
Cami ve Namazla Arınma,
Cami, Çocuk ve Namaz,
Çocuklarımızı Namaza Nasıl Alıştırabiliriz?
Cami, Genç ve Namaz,
Cami, Kadın ve Namaz,
Cami, Engelli ve Namaz,
Modern Hayatta İbadetler,
Hz. Peygamber Döneminden Bugüne Cami,
Toplumsal Hayata Katkıları Açısından Camiler,
Cemaatle Namaz Kılmanın Önemi,
Cami ve Cemaat Adabı gibi konulara yer verilmiştir.

Ayrıca kadınlara yönelik 744 irşat programı tertip edilmiştir.

e. Ziyaretler

Hafta etkinlikleri kapsamında tarihî ve selatin cami, hastane, huzurevi, sevgi evleri, resmi kurum ve kuruluş, esnaf ve cezaevi ziyaretleri yapılmış, 2259 ziyaret ve 96 gezi programı gerçekleştirilmiştir. Bu ziyaretlerin olumlu izlenimler bıraktığı müşahede edilmiştir.

f. Yarışmalar

İlk ve orta öğretim düzeyindeki okulları kapsayacak şekilde, "Kompozisyon ve Şiir Yazma Yarışması" ilan edilmiş, bu kapsamda ülke genelinde 80 yarışma düzenlenmiştir. Yarışmalarda; "Cami ve Namaz" konusu işlenmiş, yarışmaya katılan öğrencilerimizin eserleri değerlendirilmiş ve dereceye girenler mahalli imkânlar ölçüsünde ödüllendirilmiştir.

g. Kampanyalar

Kan ve Organ Bağışı, Cami, Kur'an Kursu, Bakım Onarım, Temizlik ve Çevre Düzenlemesi, Camilerde Kütüphane/Kitaplık Düzenlemesi Kampanyası, İsrafi Önleme, Ağaç Dikiminin Teşvik Edilmesi ve Her Camiye Beş Mealli Kur'an-ı Kerim Hediye Edilmesi vb. kampanyalar yapılmış olup kampanyalar genel olarak vatandaşlardan büyük ilgi görmüştür.

Hafta münasebetiyle düzenlenen kampanyaların sayısı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 10 Ülke Genelinde Düzenlenen Kampanya Sayıları

Etkinlikler	Kampanya Sayısı
Cami, Kur'an Kursu Bakım Onarım ve Temizlik Kampanyası	2975
İsrafi Önleme Kampanyası	329
Yardımlaşma ve Dayanışma Faaliyetleri	278
Kan Bağışı ve Organ Bağışı Kampanyası	215
Camilerde Kütüphane/Kitaplık Düzenlenmesi Kampanyası	482

h. Hatim ve Mevlit Programları

Kur'an kursu, cami, minare, şadırvan ve diğer müstemilatın yapımı, bakımı, onarımı, temizliği vb. işlerin yapılması hususlarında hizmeti geçen vatandaşlar ile din görevlilerinden vefat edenlerin ruhlarına bağışlanmak üzere ülke genelinde yüz bin (100.000) hatim okunmuş, 1555 mevlit merasimi ve anma programı düzenlenmiştir. Ayrıca 192 Kur'an ziyafeti programı icra edilmiştir.

i. Diğer Faaliyetler

Yapılan söz konusu faaliyetlerin dışında, basın açıklaması, cami, Kur'an kursu ve müftülük hizmet binası temel atma ve açılış merasimi, başarılı personele teşekkür belgesi verilmesi, sinevizyon gösterimi, tasavvuf musikisi konseri, sergi ve açık kapı, yemek ikramı gibi etkinlikler yapılmıştır.

Açılış merasimlerine emekli personelimiz de davet edilmiş, başarılı personelimiz ile din hizmetlerinin yürütülmesine katkı sağlayan vatandaşlarımıza teşekkür belgesi verilerek taltif edilmiştir. İnşaatı tamamlanan Kur'an kursu, müftülük ve cami açılışları bu haftada gerçekleştirilerek hizmetlerin yürütülmesinde fiziki mekânların yeterli, kaliteli, misyon ve vizyonu muza yakışır olmasının önemi ifade edilmiştir. Becerisi olan görevlilerin çalışmalarını değerlendirmek maksadıyla hat, ebru ve tezhip sergisi açılmıştır.

Başkanlığımız, cami ve namazın ferdi ve sosyal hayatımızdaki yapıcı, onarıcı, arındırıcı, diriltici vasfını ön plana çıkarmak amacıyla 2015 yılı Camiler ve Din Görevlileri Haftası Temasını Cami ve Namazla Arınma olarak belirlemiştir. Söz konusu tema kapsamında hafta boyunca yapılan etkinliklerle, dinî ve sosyal hayatımızdaki önemine binaen Cami ve Namazla Arınma konusunda toplumumuzda yeniden bir farkındalık oluşturmaya yönelik çalışmalar yapılmıştır.

IV-KURBAN ve VEKÂLETLE KURBAN PROGRAMLARI

Kurban Bayramında ibadet maksadıyla kurban kesmek isteyenlerin kurbanlarını, dinî hükümlere, sağlık şartlarına ve çevre temizliğine uygun olarak hayvana en az acı verecek şekilde bizzat kesmelerine veya vekâlet yoluyla kestirmelerine yardımcı olmak ve kurbanın dinî ve sosyal fonksiyonunun yerine getirilmesini sağlamak Kurban hizmetlerinin temel gayesidir.

Kurban Hizmetleri merkezde Bakanlıklararası Kurban Hizmetleri Kurulu, taşrada ise ilgili kurul üyelerinin il ve ilçe temsilcilerinden oluşan Kurban Hizmetleri Komisyonları tarafından koordine edilmektedir. Kurul Diyanet İşleri Başkanlığı koordinesinde, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Türkiye Diyanet Vakfından oluşmaktadır.

Her yıl Kurul tarafından alınan kararlar doğrultusunda hazırlanan ve Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Kurban Hizmetlerinin Uygulanmasına Dair Tebliğ" kurban hizmetlerinin yürütülmesinde önemli bir işlev görmektedir.

1- Başkanlıkça Yapılan Faaliyetler

Bakanlıklararası Kurban Hizmetleri Kurulu 12.02.2015 tarihinde toplanarak 2014 Yılı Kurban Bayramı'nda yapılan faaliyetlerin bir değerlendirmesini yapmış, 24 Eylül 2015 tarihinde günü idrak edilen kurban bayramı münasebetiyle alınan tedbirleri ve gündemindeki diğer konuları görüşmüştür.

Kurulun 12.02.2015 tarihli ve 2015/1 no'lu kararı gereği ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri alınarak hazırlanan "2015 Yılı Kurban Hizmetlerinin Uygulanmasına Dair Tebliğ" 12 Ağustos 2015 tarihli ve 29443 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Anılan Tebliğin 5'inci maddesinin (a) fıkrası uyarınca Türkiye genelinde kurban satış ve kesim yeri adresleri, (b) fıkrası uyarınca da Kurban Rehberi bu yıl da kurul üyesi kurum ve kuruluşların web sitelerinde yayımlanmıştır.

Bayram öncesi hutbe, vaaz, radyo ve TV programları aracılığı ile 2015 yılı Kurban Tebliğinde de yer verilen kurbanın dinî, sosyal ve çevresel boyutları anlatılmıştır.

18 Eylül 2015 Cuma günü "Kurbanlarımız Kardeşlik İçin" konulu, 24 Eylül 2015 Bayram namazında "Kurban Bayramı" konulu, bayramın ikinci günü Cuma namazında da "Bayram ve Sıla-i Rahim" konulu hutbeler Başkanlıkça hazırlanmıştır.

Kurban Bayramı öncesinde kurban.diyaret.gov.tr web sayfası hizmete açılmış ve kurbanla ilgili tüm bilgiler ve bağlantılar burada paylaşılmıştır.

Tarım Gıda ve Hayvancılık Bakanlığı verilerine göre 2015 Yılı Kurban Bayramı'nda ülkemizde 867.652 büyükbaş ve 2.716.336 küçükbaş olmak üzere toplam 3.583.988 adet kurban kesilmiştir.

Her büyükbaş hayvanın 7 kişi adına kesilebildiğinden hareketle $867.652 \times 7 = 6.073.564$ hisse büyükbaş ve 2.716.336 da küçükbaş olmak üzere toplam 8.789.900 kişinin 2015 yılında kurban kestiği sonucunu çıkarmak mümkündür.

2- Kurban Hizmetleri Komisyonlarınca Yapılan Faaliyetler

Kurban Hizmetleri Komisyonlarınca gerekli kararlar alınmış, uygulamalar denetlenmiş, il ve ilçelerde "Kurban Satış Yerleri" ve "Kurban Kesim Yerleri" oluşturulmuştur. Bu çerçevede 2015 yılında 1.532 adet kurban satış yeri hazırlanmıştır. Bayram süresince 2.508 adet kalıcı kesim yeri, 1.715 adet seyyar kesim yeri hizmet vermiştir.

2015 yılında il/ilçe müftülüklerimiz ve halk eğitim merkezleri işbirliğiyle düzenlenen 828 adet kurban kesim elemanı yetiştirme ve geliştirme kursunda 3.407 kişiye belge verilmiştir.

Emniyet, jandarma ve belediye ekipleri ile işbirliği sağlanarak cadde sokak ve park yeri gibi alanlarda kurban kesilmemesi için gerekli çalışmalar yapılmıştır. Belediyelerle işbirliği yapılarak bayram öncesi ve bayram süresince satış ve kesim yerlerinde temizlik ve denetim birimlerinden yeterli sayıda eleman bulundurulmuştur.

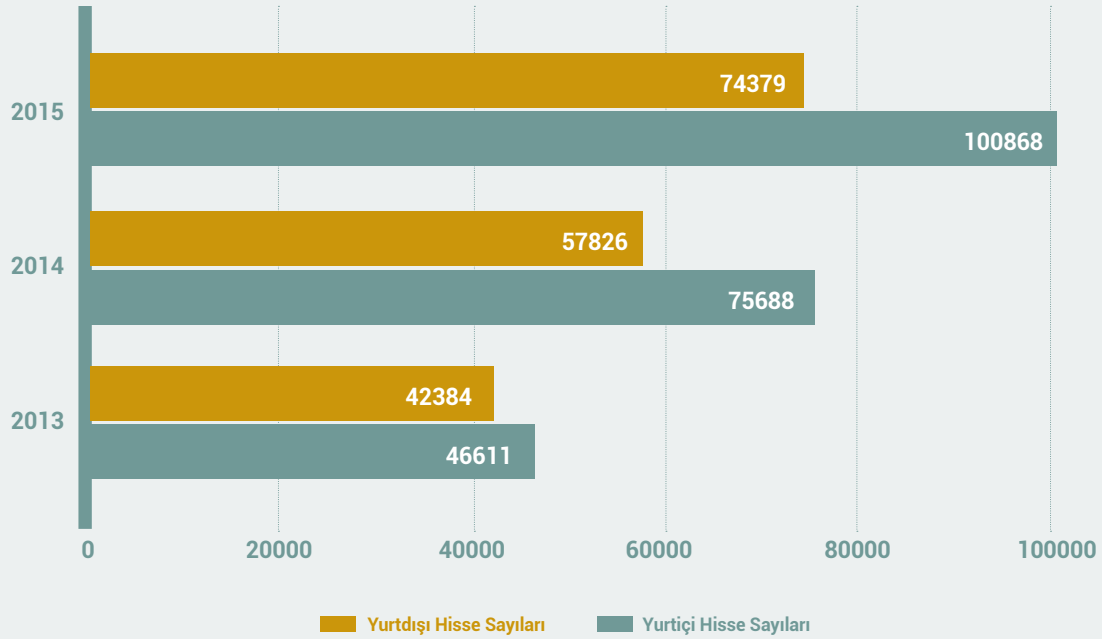
3- Vekâletle Kurban Kesim Organizasyonu

Vekâletle kurban kesim organizasyonlarında son yıllarda dikkate değer bir artış gözlenmektedir. Ülkemizde faaliyet gösteren birçok yardım kuruluşu vekâlet yoluyla kurban kesim organizasyonu düzenlemektedir.

Yurtiçi ve yurtdışındaki vatandaşlarımızdan kurbanlarını vekâlet yoluyla kestirmek isteyenlere yardımcı olmak amacıyla 1989 yılından beri Başkanlık da Türkiye Diyanet Vakfı işbirliğiyle vekâlet yoluyla kurban kesim organizasyonu düzenlenmektedir.

Bu yıl organizasyonun tanıtımı için yurtiçinde 81 ilin il ve ilçe müftüleri, vaizler ve din görevlilerini kapsayacak şekilde 16 merkezde toplantılar yapılmıştır. Yurtdışında da müşavirlik ve ataşelik merkezlerinde görev yapan din görevlileri ve derneklerinin katılımıyla Avrupa'nın birçok ülkesinde toplantılar düzenlenmiştir.

Organizasyona yurtiçinden 2014 yılında 75.688 hisse katılım olmuşken bu yıl 100.868 hisse katılım olmuş; 2014 yılında 57.826 olan yurtdışı hisseleri 2015 yılında 74.379'a ulaşmıştır. Bu artışta söz konusu toplantıların etkisi göz ardı edilemez. 2015 yılı vekâletle kurban kesim organizasyonu kapsamında toplam 175.247 adet kurban ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmıştır.

Grafik-53 Yıllara Göre Vekâletle Kurban Kesimi

Vekâleti alınan kurbanlar yurtiçinde 195 merkezde, yurtdışında ise 104 ülkenin 469 bölgesinde kesim ve dağıtım gerçekleştirilmiştir. Bu hizmette 302 kişi görev almıştır. Organizasyona katılan vatandaşlara SMS ve e-mail ile bilgi verilmiştir.

V. MUHARREM AYI PROGRAMLARI

23 Ekim 2015/10 Muharrem Aşure Günü Münasebetiyle;

Eyüp Bahariye Mevlevihane'sinde Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet Görmez'in katılımıyla Alevi, Bektaşî, Caferî kanaat önderlerinin davet edildiği Rıza Lokması programı düzenlenmiştir.

Aynı akşam Eyüp Sultan Camiinde muharremiye ve mersiyelerin okunduğu Kur'an-ı Kerim ve mevlit programı düzenlenmiştir.

Alevi, Bektaşî, Caferî kanaat önderlerine ulaştırılmak üzere il müftülüklerine Hacı Bektâş-ı Veli'nin Makalât isimli eseri, Rıza Lokması ile Kur'an-ı Kerim ve Mevlit Programının davetiyesi ve Diyanet İşleri Başkanımızın muharrem mesajının içinde yer aldığı paket gönderilmiştir.

Ayrıca il müftülüklerimiz tarafından muharrem ayı ve mahiyeti ile ilgili olarak 8179 farklı program gerçekleştirilmiştir.

VI. HELAL GIDA ÇALIŞMALARI

Başkanlığımız toplumda helal gıda duyarlılığı oluşturmaya yönelik çalışmalar yapmakta, konuyla ilgili kurum ve kuruluşlarla koordineli faaliyetler yürütmektedir.

Bu alanda Başkanlığımız personeli vaaz, hutbe, konferans gibi bilinç oluşturma anlamında 375 farklı etkinlik gerçekleştirmiştir.

Ayrıca TSE ile işbirliği hâlinde helal gıda belgelendirme çalışmalarına katkı verilmektedir. Bu bağlamda TSE Merkezinde karar organı olan "Helal Belgelendirme Komitesine" Din İşleri Yüksek Kurulu üyelerince katılım sağlanmaktadır. TSE'ye helal gıda belgelendirmesi için müracaat eden firmalara denetim ve değerlendirme amaçlı olarak giden diğer uzmanlarla birlikte bu konuda eğitim almış 350 personelimiz sahada görev yapmaktadır.

G. FARKLI TOPLUMSAL KATMANLARA YÖNELİK ÇALIŞMALAR

1. Romanlara Yönelik Çalışmalar

Başkanlığımız toplumun tüm kesimlerine hizmetler götürdüğü gibi özellikle dezavantajlı kesimler olarak isimlendirilen gruplara yönelik çalışmalar da yürütmektedir. Bu bağlamda eğitim ve sosyo-ekonomik zorluklar yanı sıra zaman zaman toplumla entegrasyon ve algı sorunu da yaşayan roman vatandaşlara yönelik özel çalışmalar yapılmaktadır. İlgili kurum, kuruluş ve STK'ların çalışmalarına destek verildiği gibi doğrudan hedef kitle odaklı projeler de yürütülmektedir. Roman vatandaşların yoğun olarak yaşadığı bölgelerde bulunan cami ve Kur'an Kursları'nda yürütülen faaliyetlerin yanı sıra eğitim, sohbet, proje gibi 57 farklı çalışma yıl içerisinde yürütülmüştür.

2. Mevsimlik İşçilere Yönelik Çalışmalar

Mevsimlik işçiler yurtiçi ve yurtdışından farklı bölgelere gelerek belirli bir süre orada ikamet ederek hayatlarını devam ettiren ve özellikle tarım, inşaat gibi belirli sektörlerde yoğunlaşan önemli bir kitleden oluşmaktadır. Bu alanın sosyo-ekonomik ve eğitim gibi yönleri ilgililerce değerlendirileceği üzere Başkanlığımız açısından din hizmetleri, din eğitimi ve manevi destek ve rehberlik hizmetleri önem arz etmektedir. Zira yılın belli bir dönemi de olsa özellikle ibadet ihtiyacı ve çocukların din eğitimi hususu ihmal edilmemelidir. Bu amaçla mevsimlik işçilerin yoğun olduğu yerlerde mobil mescitler kurulması, irşat programlarına dâhil edilmesi, çocuklara yönelik yaz Kur'an kursları düzenlenmesi yönünde tedbirler alınmaktadır. Ayrıca emek, kul hakkı gibi kavramlara dikkat çekilerek yerli ve yabancı mevsimlik işçilerin haklarına dikkat edilmesi gerektiği hususu yerel halka özellikle anlatılmaktadır.

H. VAKİT HESAPLAMA BAĞLAMINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

1 - Takvimler

a. Başkanlık Takvimleri

2016 yılı Başkanlık takvimlerinin ön yüzüne konulacak olan veriler hazırlanarak Dinî Yayınlar Genel Müdürlüğüne gönderilmiştir. Söz konusu veriler şunlardır:

- Günlük namaz vakitleri,
- Her şehir için günlük kible saati,
- Her bölgenin ilk şehri için ay doğuş-batış vakti,
- Her Kamerî ayın İçtima ve Ru'yet tarih, saat ve yerleri,
- Her şehir için Ramazan ve Kurban Bayram namaz vakti,
- Rumi, Miladi ve Hicri tarihlerin birbirlerine tekabülleri ile Hızır-Kasım günleri.

2016 yılı için 37 yurtiçi 20 yurtdışı olmak üzere 57 bölge ve 1280 şehri içeren takvim yayımlanmıştır. Yeni ilçe olan yerleşim yerlerinin koordinat çalışması için Harita Genel Komutanlığı ve İl Müftülükleri ile iletişime geçilerek bilgi alınmıştır.

b. Diğer Takvimler ve İmsakiyeler

Takvim çıkaran kamu kurumu ve özel kuruluşlara telif ücreti karşılığında namaz vakitleri ve imsakiyeler hazırlanmaktadır. Bu kapsamda bu yıl 19.422,62 TL gelir elde edilmiştir.

2- Kamerî Ay Başları

1978'de toplanan Ru'yet-i Hilal Konferansı'nda alınan kararlar doğrultusunda Kamerî ay başlarının hesapları yapılmaktadır. Bu bağlamda 2015 yılında şu çalışmalar yapılmıştır:

a. Uluslararası Kamerî Ay Başları ve Hicri Takvim Birliği Kongresi Öncesi Yapılan Toplantı ve Çalışmalar

- 26.02.2015 tarihinde Başkan Yardımcısı Dr. Ekrem KELEŞ Başkanlığında yapılan toplantıda 2016 yılı Mart ayında yapılacak Uluslararası Kamerî Ay Başları ve Hicri Takvim Birliği Kongresi için yol haritası belirlenmiş, Fıkıh ve Astronomi Komisyonu adı altında iki komisyon kurularak görev dağılımı yapılmıştır.
- Astronomi Komisyonu yapmış olduğu çalışmalar sonucunda bir rapor hazırlayarak Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığına sunmuştur.
- Başkanlık Astronomları yeni bir takvim sistemi teklifine dair raporunu Din İşleri Yüksek Kuruluna sunmuştur.

b- Moritanya-Nouakchott Şaban Hilali Gözlemi

Başkanlığımız Müşaviri Prof. Dr. Sacit ÖZDEMİR ile Astronom Gürhan EREN tarafından Hicri 1436 yılı Şaban ayı ru'yet-i hilâl ve fecr-i kâzib (yalancı fecir ya da astronomik karşılığı zodyak ışığı) olaylarının gözlenmesi amacıyla batı Afrika'da bulunan Moritanya-Nouakchott'a gidilmiştir. Gözlem çalışması 16-20 Mayıs 2015 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

İlgili tarihler arasında, ülkenin genel meteorolojik koşullarına ters bir şekilde, havanın bulutlu olması nedeniyle Şaban hilâli görülememiş; iki adet akşam tanrı (ufuk aydınlığı) ve bir adet de sabah (fecir) gözlemi gerçekleştirilebilmiştir.

3- 2015 Yılı Ramazan, Şevval ve Zilhicce Hilal Gözlemleri

Kameri ayların ve dinî günlerin başlangıç ve bitişlerini doğru belirleyebilmek için, Ay'ın gökyüzünde görünür hareketleri çok hassas bir şekilde hesaplanmalıdır. Hesaplama sonuçlarına göre de kameri ayın başlaması veya bitmesine karar verilmelidir. Bu çalışmalar ise gözlemler ile desteklenmelidir.

Kameri ayların başlangıcı Peygamberimizin hadisi şerifi gereğince, hilalin bizzat insan gözü tarafından görülebilecek duruma gelmesi ile belirlenmektedir. İçtima anında ayın karanlık yüzü dünyaya dönük olduğu için dünyanın hiçbir yerinden ay kesinlikle görülememektedir.

Nitekim 1978 yılında İstanbul'da yapılan Ru'yet-i Hilal konferansında alınan kararlar gereği, Ay'ın hilal olarak görülebilmesi için; içtima pozisyonundan en az 8° ayrılması, güneş battığı anda en az 5° ufkun üstünde olmasının gerekli olduğu görüşü benimsenmiştir. Bu kriterlerden bir tanesi gerçekleşmez ise çıplak gözle ilk gün hilalini görebilmek imkânsız olur. Kameri ayın başlaması için hilalin Dünya'nın herhangi bir yerinden görülmesi yeterlidir.

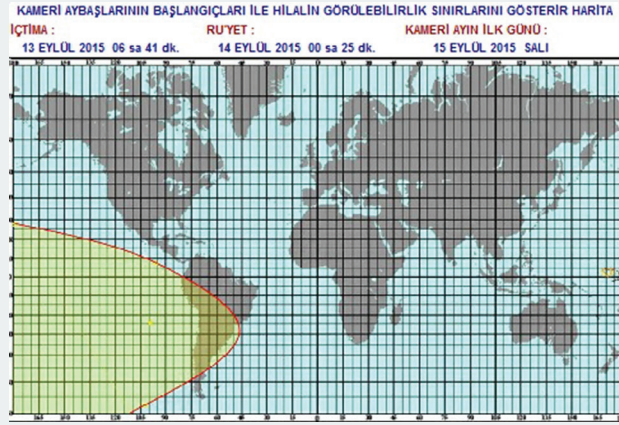
a. Gözlem Yerlerinin Belirlenmesi

2011 yılından itibaren yapılan hilal gözlem çalışmalarını yurt dışına taşıma durumu 2015 yılında gerçekleştirilmiştir. Yurt içinde 23 ilde yapılan çalışmaya ek olarak çeşitli enlem, boylam ve iklimde yer alan 10 Ataşelik ve Müşavirlikte de hilal gözlem çalışması yapılmıştır.

Yurtdışında gözlem yapılan şehirler: Bakü (Azerbaycan), Aşkabat (Türkmenistan), Köln (Almanya), Lefkoşa (KKTC), Mekke (Suudi Arabistan), Moskova (Rusya), Nouakchott (Moritanya), Sydney (Avustralya), Tokyo (Japonya) ve Washington (ABD)'dir.

b. Ramazan Hilali Gözlem Faaliyetleri:

Ru'yet-i Hilal Konferans Kararları gereği yapılan hesaplara göre hilalin ilk defa görüleceği yeri gösteren haritalar çizilerek kameri ayların ilk günlerinin tarihleri ilan edilmektedir. Haritaların

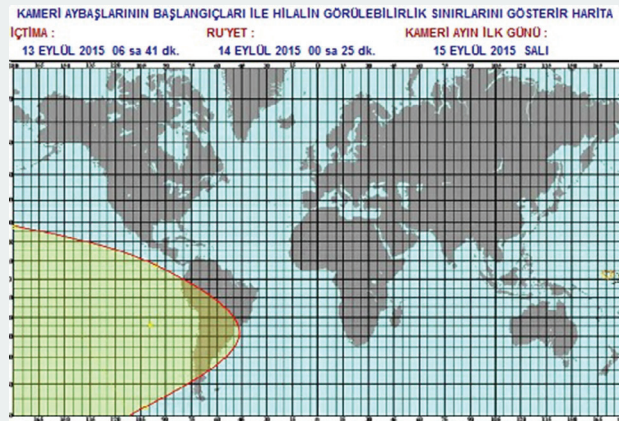

üzerindeki tarih ve saatler Greenwich'e göre hesaplanmıştır. Kırmızı çizgilerin dışında kalan yerlerde hilali görmek o gün için mümkün değildir. Buralarda hilal ancak ertesi günü görülebilir. Hilalin ilk defa görülebileceği yerler iki kırmızı çizginin arasındaki sarı renk ile gösterilmiştir. 2015 yılı Ramazan ayı için hazırlanmış olan haritaya göre (Harita-1) Ramazan hilali ilk defa 17.06.2015 tarihinde Greenwich saatiyle 02:12'de Büyük Okyanusun ortasından görülmeye başlamıştır. Türkiye'den de aynı gün görülmüştür.

17.06.2015 tarihinde Başkanlığımız Müşaviri Prof. Dr. Sacit ÖZDEMİR, Astronomlar İlhami AŞIKKAYA, Hümeysra Nur İŞLEK ve Antalya Müftülüğü personelinde müteşekkil bir gözlem heyeti Antalya Saklıkentte bulunan TUG'a giderek Ramazan Hilal gözlemi yapmış ve dürbünle hilali görmüşlerdir.

c. Şevval Hilali Gözlem Faaliyetleri:

2015 yılı Şevval Ayı için hazırlanmış olan haritaya göre Şevval hilali ilk defa 16.07.2015 tarihinde Greenwich saatiyle 15:01'de Hint Okyanusundan itibaren, Türkiye ve KKTC'den ise

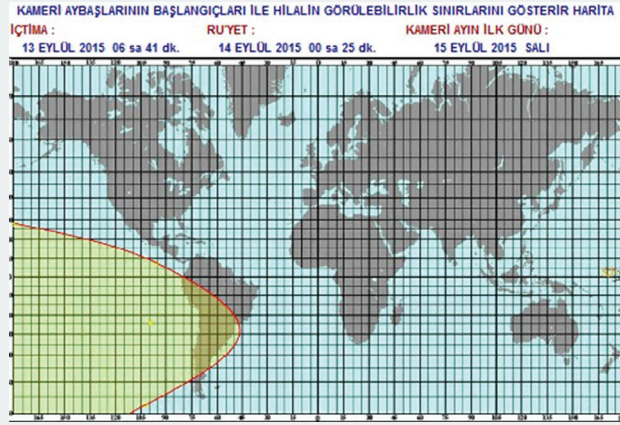

ertesi gün olan 17.07.2015 tarihinden itibaren görülmüştür.

Sydney Müşavirliğimiz kendi gözleminin yanı sıra Avustralya'da yerel uygulama ile ilgili şu bilgiyi göndermiştir: ANCCSC, (Avustralya Ulusal Hilal Gözlemi Koordinasyon Merkezi) web sitesinden akşam saatlerinde yaptığı açıklamada, Avustralya'nın hiçbir bölgesinden Şevval hilalinin görülmediğini ve 1 Şevvalin 18 Temmuz 2015 Cumartesi olduğunu açıklamıştır.

d. Zilhicce Hilali Gözlem Faaliyetleri

2015 yılı Zilhicce ayı için hazırlanmış olan haritaya göre Zilhicce hilali ilk defa 14.09.2015 tarihinde Greenwich saatiyle 00:25'de Güney Amerika Kıtasının doğusundan itibaren görülmeye başlanmıştır. Türkiye'den de aynı gün görülmüştür.

2015 Ramazan, Şevval ve Zilhicce hilal gözlem çalışmaları göstermiştir ki yeniden ve daha teferruatlı bir Hilal gözlem eğitimi verilmesi gerekmektedir. Bu sebeple 2016 Mayıs ayında Şaban hilal gözlemine denk gelecek şekilde hem teorik hem de pratik eğitim verilecektir.

4- Kible Açısı ve Saatleri

Talep olduğu müddetçe Ankara sınırları içerisinde bulunan cami ve mescitlerin kibleleri vatandaşların müracaatlarına göre yıl boyunca yerinde tespit edilmiştir.

5- Web Hizmetleri

Başkanlık web sayfasında, görev alanları ile ilgili sekiz ayrı başlık altında yaklaşık 40 konuda oluşturulan Bilgi Bankası halkımızın hizmetine sunulmaktadır. Web sayfamızda bulunmayan bilgiler de talepler doğrultusunda e-mail ile ilgililere ulaştırılmaktadır.

İnternete Konulan Bilgiler:

- 1 - İbadet Vakitleri
- 2 - Tarih Dönüşümleri (1900-2022)
- 3 - Saatler
- 4 - Kible
- 5 - Ru'yet Çalışmaları
- 6 - Dinî Günler (1900-2022)
- 7 - Resmi Tatil Günleri (2009-2022)
- 8 - Kanunlar

Bilgi bankamızdaki şehir sayısı 1998 yılında; 40 ülke 332 şehir ile başlamış ve 2014 yılında 204 ülke 8156 şehre çıkarılmıştır. 2015 yılına ait 54 adet şehrin 12 aylık hilal gözlem değerleri şema, harita ve teknik açıklamaları ile 365 günlük ay evreleri ile hicri tarihi gösterir veri tabanı yayınlanmıştır.

Ayrıca "Uluslararası Kameri Ay Başları ve Hicri Takvim Birliği Kongresi" için yapıp yayına sunulan <http://taqwim.diyenet.gov.tr/tr-TR> web adresinde yapılan yayınlara teknik destek sağlanmıştır. Bu çerçevede 2011-2014 hilal gözlem raporları, 2015 yılına ait 54 adet şehrin 12 aylık hilal gözlem değerleri, Hilal gözlemlerine ait fotoğraflar, 2007-2022 yılları arasındaki tüm kameri ayların hilal görülebilirlik haritaları ve takvim sistemi ile ilgili tüm veri tabanları hazırlanarak yayınlanmıştır.

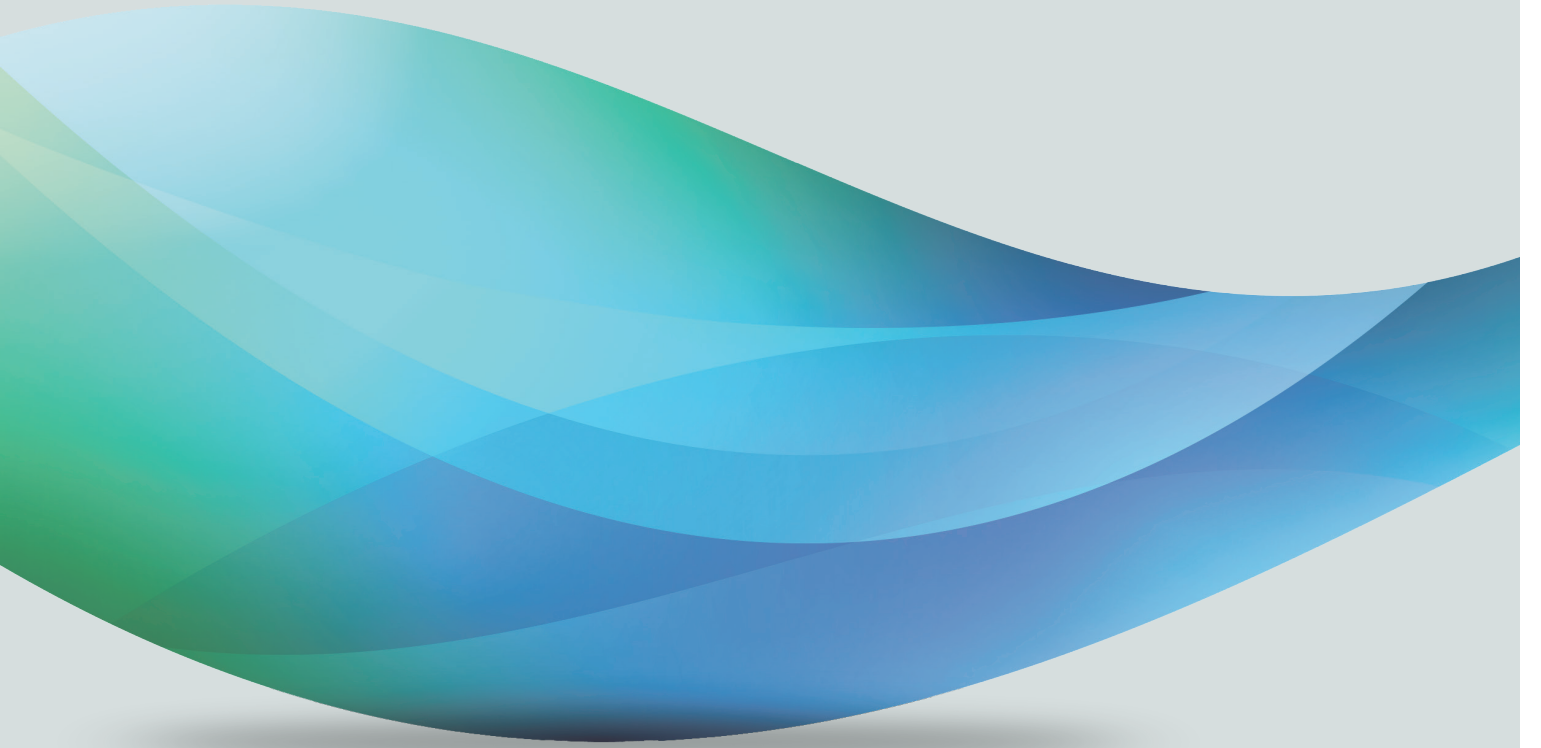
6- Tüm Gökyüzü Kamera Sistemi ile Ufuk Aydınlanma Vakitlerinin Gözlem Yoluyla Belirlenmesi

Yatsı-imsak vakitlerinin tayininde belirleyici unsur olan Ufuk Aydınlanma Vakitlerinin yıl boyunca havanın açık olduğu her gün için Gözlem Yoluyla Belirlenebilmesi için "Tüm Gökyüzü Kamera" sistemi kurulmasına karar verilmiştir. Bu doğrultuda sistemin kurulabileceği en uygun yer olarak Erzurum Karakaya tepelerinde bulunan Doğu Anadolu Gözlemevi (DAG) seçilmiştir. Sistemde kullanılacak cihaz alınarak Başkanlık merkez bina üstüne yerleştirilerek deneme çalışmaları yapılmıştır. Kış şartlarının azaldığı bir zamanda DAG'ne götürülerek sistem yerleştirilecek ve yıl boyunca sürekli ufuk gözleminin yapılması sağlanarak veri akışı ve analizi yapılacaktır.

TOPLUMU DİN KONUSUNDA AYDINLATMAYA YÖNELİK ÇALIŞMALAR
2015 FAALİYET RAPORU

B Ö L Ü M
— II —

**İlmi, Akademik,
Eğitim ve Materyal
Geliştirmeye Yönelik
Çalışmalar**

A. İNSAN KAYNAĞINI GELİŞTİRMEYE YÖNELİK ÇALIŞMALAR

1. Kutlu Doğum Haftası Sempozyumu

17-19 Nisan 2015 tarihleri arasında geçmişten günümüze pek çok medeniyete ev sahipliği yapan güzide şehrimiz Mardin'de "Hz. Peygamber ve Birlikte Yaşama Hukuku" konulu sempozyum düzenlenmiştir. Sempozyuma farklı çevre ve üç büyük semavi dine mensup olanlar katılmıştır.

Sekiz oturum olarak gerçekleştirilen ve 44 ilim adamının katıldığı sempozyumda 26 tebliğ sunulmuş ve bunların müzakereleri yapılmıştır.

Sempozyum tebliğ ve müzakereleri kitap formatı hâline getirilerek basılmak üzere Dinî Yayınlar Genel Müdürlüğüne gönderilmiştir.

2. Paneller

a- Cami ve Namazla Arınma" Panel Dizisi

2015 yılı Camiler ve Din Görevlileri haftası münasebetiyle 14-15 Ekim 2015 tarihlerinde Sakarya, Bursa, Çanakkale, Balıkesir, Kahramanmaraş, Adana, Kayseri, Kırşehir, Amasya, ve Tokat illerinde bulunan İmam-Hatip Lisesi ve KYK' larda kalan öğrencilere yönelik "Namaz ve Diriliş" konulu seminerler ile mezkur illerde halka yönelik "Cami ve Namazla Arınma" konulu panel programları düzenlenmiştir.

b- "İntihar ve Töre Cinayetleri Bağlamında Sosyal Sorunlar ve İslam" Panel Dizisi

26 Kasım 2015 tarihinde İzmir'de ve 28 Kasım 2015 tarihinde Ankara'da, 18 Aralık 2015 tarihinde Mersin'de "İntihar ve Töre Cinayetleri Bağlamında Sosyal Sorunlar ve İslam" paneli yapılmıştır.

c- "Koruyucu Aile" Panel Dizisi

2015 yılı Aile Haftası münasebetiyle yetimler konusuna dikkat çekmek, bu konudaki vicdani sorumluluğu hatırlatmak ve aile ortamında büyümelerine katkı sağlamak amacıyla 81 ilde "Koruyucu Aile Olmak" temalı paneller düzenlenmiştir.

3. Çalıştaylar

a- Cami Görevlileri Çalıştayı

Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü Cami Hizmetleri Daire Başkanlığı, cami odaklı din hizmetlerinde verimliliği artırmak, örnek projelerin tespit edilerek yaygınlaşmasını sağlamak amacıyla başarılı, aktif ve buldukları bölgelerde hizmetleriyle temayüz etmiş cami görevlilerinin katıldığı çalıştaylar düzenlemektedir.

17-18 Ekim 2015 tarihlerinde beşincisi düzenlenen çalıştaya, yirmi altı (26) ilden davet edilen otuz bir (31) din görevlisi katılmıştır. Kur'an tilavetiyle başlayan program, Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü Cami Hizmetleri Daire Başkanı Selahaddin ÇELEBİ ve Din Hizmetleri Genel Müdürü Doç. Dr. Yaşar YİĞİT'in açılış konuşmasıyla devam etmiştir.

Açılış programından sonra oturumlara geçilmiştir. İki gün süren çalıştayda altı oturum yapılmıştır. Oturumlarda katılımcılar projelerini sunmuş, son oturumda müzakere ve genel değerlendirme yapılmıştır. Sunulan projelerde şu konu başlıkları öne çıkmıştır:

- Kuyulu Camiye Gel Puanını Topla Hediyeni Al (İstanbul Güngören Kuyulu Camii Örneği)
- İlimin Merkezi Camiler - İlim Yuvam (İzmir Kemalpaşa İbrahim Hakkı Hz. Camii Örneği)
- Gençlik Manevi Değerleriyle Buluşuyor (Amasya İmam Hatip Lisesi Tatbikat Camii Örneği)
- Aynı Şehrin Yıldızları Altındayız Sizinle Tanışmak İstiyoruz (Bursa Nilüfer Cevizlik Camii Örneği)
- Bağımlı Olma Özgür Ol (Ayık Yaşayan Gençlik) (İstanbul Avcılar Ahi Evren Camii Örneği)
- Bizim Mescidin Enesleri (Gaziantep Şehitkâmil Said Nursi Camii Örneği)
- Hayata Açılan Kapı Cami (Düzce Orhan Gazi Mah. Merkez Camii Örneği)
- Camiler Kardeş Oluyor (Ankara Keçiören Yeşildirek Camii Örneği)
- Nur Yüzlü Dedeler (Karabük Fevzi Çakmak Mah. Merkez Camii Örneği)
- Yüz Akı Bir Nesil, Yüz Akı Bir Gelecek: Cami Hafızları (Kayseri Melikgazi Kıranardı Mh.Yukarı Camii Örneği)
- Şimdi Ensar Olma Zamanı - İnanç Engel Tanımıyor - Dışlanmışlığın Soldurduğu Yüzler Kur'an'la Buluşuyor (Kahramanmaraş Göksun Büyük Cami Örneği)
- Gençliğe Değer Her Şeye Değer (Osmaniye Bahçe İskanevleri Camii Örneği)
- Cami Akademi (Samsun OMÜ Kampüs Camii Örneği)
- Minare Gölgesinde Büyüyen Çocuklar (Mersin Erdemli Koyuncu Mah. Alacaören Mevkii Hz. Hamza Camii Örneği)
- Yahya Efendi Dergâhi İlim ve İrşad Merkezi (İstanbul Beşiktaş Ebu Bekir Camii Örneği)
- Herkese Hayat Veren Cami/Hayalimdeki Cami (İstanbul Kartal Fatih Sultan Mehmet Camii Örneği)

İki gün süren çalıştayın genel değerlendirme oturumu Cami Hizmetleri Daire Başkanı Selahaddin ÇELEBİ'nin başkanlığında yapılmıştır. Bu oturumda katılımcılar söz alarak değerlendirme, tespit ve önerilerini dile getirmişlerdir.

Bu çerçevede dile getirilen değerlendirme, tespit ve öneriler şu şekilde özetlenebilir:

Başkanlığımızca din görevlilerine projelerini sunma fırsatı verilmesi görevlilerin motivasyonunu artırmaktadır.

Çalıştayda değinilen konular ve projeler, sosyal medya aracılığıyla bir grup kurularak internet üzerinden paylaşılmalı ve katılımcılar arasında bilgi alışverişi sağlanmalıdır.

Çalışmaya katılmak üzere görevlendirilen personelin beraber gelebilmeleri için görevlendirme onay yazılarında irtibat bilgileri verilmelidir.

Müftülüklerimiz ve belediyeler arasında selatin camilere güvenlik personeli sağlanması konusunda sağlanan uzlaşma, diğer camileri de kapsayacak şekilde genişletilmelidir.

Uygulamada başarılı olmuş örnek projelerin tespit edilip il ve ilçe müftülüklerine gönderilerek cami görevlilerimiz coğrafi bölge, cami grubu, cemaat sayısı vb. kriterlere uygun projelerden bir tanesini müftülük gözetiminde uygulamasına imkân tanınmalıdır.

Uygulamaya konulan projelerin başarılı olması için çalışmalara süreklilik kazandırılmalı, kamu kurum ve kuruluşları, dernek ve STK'lar ile işbirliği içerisinde çalışılmalıdır.

Sevgi evlerinde görevlendirilecek personel seçiminde dikkatli olunmalıdır.

Başkanlığımız tarafından farklı yabancı dillerde dinîmizi, camiyi, millî ve manevî değerlerimizi tanıtıcı broşürler hazırlanarak turistik bölgelerde görev yapan din görevlilerine dağıtılmalıdır.

Millî Eğitim Bakanlığı ve üniversitelerle iş birliği içerisinde cami görevlilerimize pedagojik formasyon dersleri verilmelidir.

Cami Görevlileri yıllık eylem planı hazırlamalı ve müftülüğe takdim etmelidir.

Etkinliklerde "Bu Bir Cami Faaliyettir" cümlesi kullanılmalıdır.

Kardeş Cami-Kardeş Okul Projesi hayata geçirilmelidir.

Camilerimizde gençlik kulübü, gençlik kollarının kurulması yönündeki çalışmalara hız verilmelidir. Türkiye genelinde kulüplerin iletişimini sağlayacak üst organizasyonlar ve sosyal mecralar kurulmalıdır.

Öğrenci evi konusunda aktif çalışmalar yürütülmelidir.

Camilerimizde hizmet kalitesinin artması için "Camilerin Açık Tutulması" genelgesi üzerinde hassasiyetle durulmalıdır. Genelgede yer alan cami çalışma programı titizlikle uygulanmalıdır.

Camilere kadın, çocuk, genç, engelli gibi toplumun tüm kesimlerinin rahatça gelerek ibadetlerini yapabilecekleri ve çeşitli etkinliklere katılabilecekleri şekilde iyileştirilmeler devam etmelidir.

Camilerden yardım toplama faaliyetleri asgari düzeye indirilmeli, yürütülen hizmetler hayır sahipleri aracılığıyla yapılmalıdır.

Projeler topluma yönelik gerekli analizler yapıldıktan sonra dikkatle uygulanmalı, sosyal hayatta karşılığını bulacak çalışmalar yapılmalıdır.

Toplumumuzla kaynaşma adına evlerde sohbet programları yapılmalı, öğrenci evleri ziyaret edilmelidir.

b- Aile ve Dinî Rehberlik Bürolarında Hizmet Verimliliğini Artırma Çalıştayı

İzmir İl Müftülüğü 28 Şubat - 01 Mart 2015'te Çeşme'de düzenlenen "Aile ve Dinî Rehberlik Çalıştayı"nda 6 ayrı Odak Grup Çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalıştayda; Aile ve Dinî Rehberlik Bürolarının Tanıtımı ve Hizmet Alanları, Ailenin Korunmasında Eğitimin Rolü, Günümüz Ailesinin Yaşadığı Sorunlara Çözüm Önerileri, Fiziki Mekân ve İdari Sorunlar, Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar, Cami içi ve Cami dışı din hizmetlerinde ADRB'nin yeri ve rolü, TÜİK verileri ışığında İzmir bölgesinde aile konuları ele alınmıştır.

c- Aile ve Dinî Rehberlik Bürolarında Örnek Projeler Çalıştayı

Ülke genelinde yaygınlaştırılacak örnek projelerin tespiti amacıyla 20-21 Mayıs 2015 tarihlerinde Ankara'da 15 proje yürütücüsü ile "Aile ve Dinî Rehberlik Büroları Örnek Projeler Çalıştayı" düzenlenmiştir.

21-22 Mayıs 2015 tarihinde yapılan proje çalıştayı neticesinde, örnek olarak seçilen projelerin geliştirilmesi yaygınlaştırılması ve uygulanabilirliğinin artırılması amacıyla 29-31 Temmuz 2015 tarihleri arasında Rifat Börekçi Eğitim Merkezinde Aksaray, Diyarbakır, Gaziantep, Kırıkkale, İstanbul ve Ordu illerinden katılan personelle 3 (üç) günlük proje geliştirme atölyesi yapılmıştır.

d- "Hastanelerde Manevi Destek Hizmetleri Çalıştayı"

İlgi protokole göre hastanelerde yürütülen manevi destek hizmetlerini değerlendirmek ve yeni stratejiler belirlemek amacıyla 22-24 Aralık 2015 tarihleri arasında Sağlık Bakanlığı ve Başkanlığımızın koordinesi ile "Hastanelerde Manevi Destek Hizmetleri Çalıştayı" Rifat Börekçi Eğitim Merkezinde düzenlenmiştir. Bu çalışmaya Başkanlığımız ve Bakanlık yetkilileri, farklı üniversitelerden akademisyenler ve hastanelerde hizmet sunan 14 personelden oluşan toplam 77 kişi katılmıştır. Çalıştay sonunda:

- Hastane manevi destek hizmetleri kitabı,
- Manevi destek yeni eğitim müfredatı,
- Manevi destek tanıtım broşürü,
- Değerlendirme formlarının hazırlanması kararlaştırılmıştır.

4- Eğitimler

a. Hutbe Okulu Eğitim Programı

İl irşat kurullarınca hazırlanan/hazırlatılan hutbe metinlerinde belli bir başarı yakalanmakla birlikte hutbelerin tamamen sorunsuz ve istenen niteliklerde olmadığı gerekçesinden hareketle taşra teşkilatında hutbelerin hazırlanması sürecinde yaşanan sorunlar çeşitli platformlarda ele alınmıştır. Bu bağlamda 2012 yılında düzenlenen Baş vaizler ve Uzman Vaizler Çalıştayı, İl Müftü Yardımcıları Semineri, İlçe Müftüleri Seminer, 2013 yılında düzenlenen İl Müftüleri Semineri ve Hutbe Çalıştayı gibi değişik etkinliklerde hutbe hizmetleriyle ilgili taşra teşkilatının görüşleri alınmıştır.

Yapılan bu hazırlık çalışmalarını müteakip konu Başkanlığımız üst yönetimince değerlendirilmiş ve il irşat kurulları eliyle yürütülen hutbe hizmetlerinin etkinlik ve verimliliğini artırmak amacıyla bir "Hutbe Okulu Eğitim Programı"nın uygulanmasına karar verilmiştir. Hutbe Okulu Eğitim Programı, etkili hutbe yazma ve sunma eğitimi olmak üzere iki aşamalı olarak düşünülmüştür. Programın birinci aşamasında illerde hutbe yazma konusunda yetenekli personelin eğitilmesi, ikinci aşamada ise bütün cami görevlilerine etkili hutbe sunma becerisinin kazandırılması hedeflenmiştir.

Söz konusu proje uygulama aşamasına geçmeden önce, ülkemizin önemli ilim adamları ve yazarlarıyla konuyu tartışmak ve ortaya çıkacak görüş/teklifler doğrultusunda uygulama esaslarını belirlemek amacıyla 25 Ekim 2014 Cumartesi günü İstanbul Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM)'nde Hutbe Okulu Çalıştayı düzenlenmiştir. Çalıştayda hutbe okulu eğitim programının süresi, müfredatı ve eğitimi verecek uzmanların kimler olabileceği gibi konular katılımcılar tarafından değerlendirilmiş ve bir yol haritası belirlenmiştir.

Yapılan müzakereler sonunda programın 15 gün süreyle planlanması, öncelikle pilot uygulama olarak İstanbul ve Ankarada görev yapan ve hutbe yazma konusunda yetenekli personele uygulanması, müfredatın çalıştayda dile getirilen hususlar dikkate alınarak Din Hizmetleri Genel Müdürlüğüne hazırlanması hususlarında görüş birliği oluşmuştur.

Bu bağlamda uygulanacak programda; dinî metinlerin yorumlanması, hutbe kurgulama ve yazma, metin analizi teknikleri, hutbenin teknik yapısı, temel kaynaklar ve temel kavramları, retorik-belagat, Türkçe, diksiyon, sosyoloji ve sosyal psikoloji, dinî iletişim gibi derslerin yer alması önerilmiştir. Bu çalışmadan sonra gerekli hazırlıklar yapılarak hutbe okulu eğitim programının ilk uygulaması İstanbul'da yapılmıştır.

aa. İstanbul Hutbe Okulu Eğitim Programı

Hutbe Okulu Eğitim Programının birinci aşaması 1-18 Aralık 2014 tarihleri arasında İstanbul Fatih Camii Kütüphanesi'nde gerçekleştirilmiştir. Programı müteakiben yapılan değerlendirmeler üzerine eğitim programına katılanlardan seçilen dar bir grupla 16 haftalık atölye

çalışması yapılmasının faydalı olacağı mülahaza edilmiştir. Bu doğrultuda, programın ikinci aşamasını teşkil eden söz konusu atölye çalışması 27 Nisan 2015 tarihinde katılımcılara sertifikalarının verilmesiyle sona ermiştir.

ab. Ankara Hutbe Okulu Programı

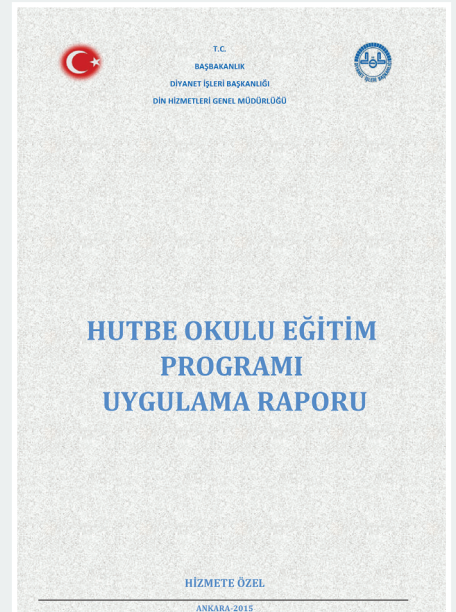
Hutbe okulu eğitim programının İstanbul'dan sonraki ikinci uygulaması bir diğer pilot il olan Ankara'da 16 Mart-2 Nisan 2015 tarihleri arasında Türkiye Diyanet Vakfı İLK SAY toplantı salonunda gerçekleştirilmiştir. Programa Ankara ilinde farklı unvanlarda görev yapan 25 personel katılmıştır. Bu aşamada İstanbul'da uygulanan programda olduğu gibi dinî metinlerin yorumlanmasında takip edilecek usuller, hutbelerde hadislerden yararlanma yolları, hutbe yazımında kaynak kullanımı, Türkiye'nin toplumsal yapısı, insan psikolojisi ve dinî iletişim gibi derslere yer verilmiştir.

Programı müteakiben yapılan değerlendirmeler üzerine eğitim programına katılanlardan seçilen dar bir grupla ikinci aşama olan atölye çalışması başlatılmıştır. Söz konusu atölye çalışması, 11 Mayıs-8 Haziran tarihleri arasında 12 kişilik bir grupla, İstanbul'da yapılan programdan farklı olarak, haftada 4 gün olmak üzere 4 hafta uygulanmıştır.

Ankara hutbe okulu programının her iki bölümüne katılarak belirli bir aşama kaydetmiş bulunan personelden Ankara il müftülüğünce hutbe hazırlama süreçlerinde etkin bir şekilde istihdam edilmeleri hem de Başkanlığımız merkezince hazırlanan hutbelere katkı sağlamaları konusunda gerekli düzenlemelerin yapılması için gerekli talimat verilmiştir.

ac. İzmir Hutbe Okulu Programı

Diyanet İşleri Başkanlığı İzmir Yüksek İhtisas Merkezinde düzenlenen Hutbe Okulu programının birinci aşaması 9-26 Ekim 2015 Aralık tarihleri arasında İzmir ve Manisa illerinde görev yapan personelin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Bu aşamada dinî metinlerin yorumlanmasında takip edilecek usuller, hutbelerde hadislerden yararlanma yolları, hutbelerde menkıbe ve şiirlerden yararlanma, hutbe yazımında kaynak kullanımı, Türkiye'nin toplumsal yapısı, insan psikolojisi ve dinî iletişim gibi derslere yer verilmiştir. Birinci aşamayı müteakiben yapılan değerlendirme ve Başkanlık Makamının tensibi ile 8 haftalık 2. aşama atölye çalışmasına başlanmıştır. Söz konusu çalışmanın daha dar bir grupla yapılmasının faydalı olacağı mülahazasıyla 11 kişilik bir grup (8 görevli İzmir Müftülüğünden, 3 görevli ise Manisa Müftülüğünden) teşkil edilmiştir. Haftada 2 gün olmak üzere Aralık 2015-Ocak 2016 tarihlerinde 8 hafta süren söz konusu atölye çalışmaları da 27 Ocak 2016 tarihinde sona ermiştir.

b. Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı

Başkanlığımız ile Türkiye Yeşilay Cemiyeti arasında 18.09.2014 tarihinde imzalanan protokol gereği, Kocaeli İli Darıca İlçesinde 23-26 Kasım 2015 tarihleri arasında Türkiye Yeşilay Cemiyeti ile birlikte din görevlilerine yönelik "Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı" yapılmıştır. Eğitim Programına Vaiz, Din Hizmetleri Uzmanı, Eğitim Uzmanı, İmam Hatiplerin de aralarında bulunduğu 81 ilden 86 din görevlisi katılmıştır. Programda "Sağlıklı Yaşam, Süreç ve Sonuçları ile Teknoloji Bağımlılığı", "Süreç ve Sonuçları ile Alkol Bağımlılığı", "Süreç ve Sonuçları ile Tütün Bağımlılığı", "Süreç ve Sonuçları ile Uyuşturucu Bağımlılığı", "Türkiye'de ve Dünya'da Uyuşturucu ile Mücadele Çalışmaları", "Zararlı Maddeler, Yasalar ve Politikalar", "Diyanet İşleri Başkanlığının Madde Bağımlılığı ile Mücadele Çalışmaları, Strateji ve Hedefleri" hakkında bilgiler verilmiştir. Konuyla ilgili tecrübe paylaşımları yapılmış ve il müftülüklerinin yapacağı çalışmalar hakkında bilgiler sunulmuştur.

c. Sağlık Tesislerinde Manevi Destek Eğitim Programı

Farklı üniversitelerden akademisyenler, Başkanlığımız ve Sağlık Bakanlığı yetkililerinin katılımı ile Ankara Rifat Börekçi Eğitim Merkezinde pilot uygulamanın yapılacağı illerden toplam 20 müftülük personeline 23.02.2015-27.03.2015 tarihleri arasında 33 gün süreyle "Hastanelerde Manevi Destek Eğitimi" verilmiştir. Eğitimde "Agoni Hâlindeki Hastalara Manevi Destek", "Başa Çıkma ve Dinî Başa Çıkma Becerileri", "Beden Dili", "Bir Din Öğretimi Olarak Dinî Danışmanlık ve Rehberlik", "Danışma Kuramları", "Değerler Eğitimi, Psikolojisi (Sabır, Şükretme, Hoşgörü, Özveri) İslam'da Hastalık ve Sağlık", "Din Görevlilerinin Manevi Danışmanlık Hizmetleri", "Din ve Tıp İlişkisi", "Dinî Danışmanın Mesleki ve Kişisel Özellikleri" Dinî Danışmanlığın Teorik Temelleri", "Hasta ve Hastalık Psikolojisi (Çocuk-Yetişkin-Yaşlı)", "Hastane Organizasyon Yapısı ve İşleyişi", "Kriz Durumlarında Danışmanlık" gibi dersler verilmiştir.

5-Seminerler

a. Cezaevi Vaizleri Semineri

Cezaevi hizmetlerinin önemine binaen, kurumlarda görev yapan personelimiz akademik bakış açısını korumak, gerekli derslerle desteklenmek ve tecrübe paylaşımında bulunmak üzere düzenli aralıklarla seminerlere alınmaktadır. Bu bağlamda cezaevlerinde görev yapan 350 cezaevi vaizi 01-13 Haziran 2015 tarihleri arasında Afyon Sandıklı'da iki grup hâlinde seminere alınmıştır. Seminerde "Ceza İnfaz Kurumları Din Hizmetlerinde Temel İlkeler", "Hükümlü ve Tutuklu Davranışları", "Gerilim ve Stresle Başa Çıkma Teknikleri", "Ceza İnfaz Kurumu Eğitim Felsefeleri", "İletişim Teknikleri", "Ceza İnfaz Kurumu Eğitim Felsefeleri", "Başkanlığın

Ceza İnfaz Kurumları Hizmet Vizyonu" gibi dersler, atölye çalışmaları ve tecrübe paylaşımları yapılmıştır.

b. Üniversite Cami Görevlileri Semineri

Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü Cami Hizmetleri Daire Başkanlığı tarafından cami hizmetlerinin geliştirilmesi, bu hizmetleri yürüten görevlilerimizin mesleki ve kişisel yeterliklerinin artırılması amacıyla üniversite camilerinde görev yapan personele yönelik 20-21 Mayıs 2015 tarihlerinde seminer düzenlenmiştir.

Seminer kapsamında, "Güncel Dinî Meseleleri Aydınlatmada Sahih Bilginin Önemi" "Üniversite Ortamında Temsil, Vaaz ve İrşat", "Gençlik Dönemi Dinî Krizler ve Din Eğitimi", "Gençlerle İletişim", "Mekân ve İmkân Açısından Üniversitede Din Hizmeti", "Modern Dönem Zararlı Düşünce ve Akımlara Karşı Rehberlik Yöntemi" konulu seminerler alanında uzman eğitimciler tarafından verilmiştir. Ayrıca "Üniversite Camilerinden Beklentiler ve Örnek Cami Hizmeti Uygulamaları" konulu oturumda örnek projelerin sunumu gerçekleştirilmiştir.

Seminer, Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ'in katılımcıları kabulünün akabinde, sonuç ve değerlendirme oturumuyla sona ermiştir.

c. Koruyucu Ailelik Eğitici Hizmet İçi Semineri

5 Mart 2015 Tarihinde, "Koruyucu Ailelik Eğitici Hizmet İçi Semineri" düzenlenmiştir. Eğitime 81 ilden 85 vaiz katılmıştır.

d. Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Eğitimi

Sağlam dinî ve kültürel köklerini muhafaza eden toplumumuzda çocuk cinsel istismarı ve küçük yaşta evlilikler çok yaygın bir sorun olmamakla birlikte göz ardı edilebilecek bir boyutta da değildir. Çocuğun hem ailesine hem de topluma emanet olduğunu öğütleyen kültürel kodlarımız ve inancımızın aşıladığı sağlam ahlakî değerler bu sorunun ciddi boyutlara ulaşmasını engellemiştir. Fakat küreselleşen dünyada farklı kültürlerin kaçınılmaz bir şekilde karşılaşması, kontrolsüz internet kullanımı vb. nedenler toplumumuzun ahlakî erozyonla yüz yüze gelmesini kolaylaştırmaktadır.

Görevi gereği yaz Kur'an kurslarında, cami cemaatinde çocuklarla temas hâlinde olan, İslam'ın çocuğa bakış açısını, çocuk eğitim metotlarını ailelere ulaştırabilecek ve zihniyet dönüşümünde olumlu katkı sunabilecek kilit bir noktada bulunan din görevlilerinin çocuk ihmal ve istismarı hakkında bilgilendirilmesi önem arz etmektedir. Başkanlığımızın toplumsal sorunların çözümüne katkı sunma duyarlılığı ve sosyal sorumluluk ilkesiyle hareket etmesi bu konudaki çalışmalara ivme kazandırmıştır. Bilindiği gibi Başkanlığımız aynı zamanda Çocuk İzlem Merkezi Koordinasyon Kurulu üyesidir. Bu üyeliğin gerektirdiği çalışmaları takip vazifesi Daire Başkanlığı tarafından yürütülmektedir.

Başkanlığımız, 2012-2016 Stratejik Planı'nda yer alan amaçlar doğrultusunda toplumun birlik ve beraberliğine katkı sağlayacak faaliyetlerde bulunmakta ve toplumsal problemlerin çözümünde etkin rol almaktadır. Sosyal sorumluluk kapsamında yürütülen faaliyetlerden biri de çocuk ihmal ve istismarının önlenmesine yönelik çalışmalar yapmaktır. Bu çerçevede zaman zaman personelimize yönelik farkındalık eğitimleri/seminerleri düzenlenmektedir.

Bu bağlamda,

2-5 Mart 2015 tarihinde din görevlilerine yönelik olarak Ankara'da "Çocuk İhmal Ve İstismarının Önlenmesi Eğitici Eğitimi " düzenlenmiş ve bu eğitime katılan personel ile, belirli periyotlarda alan eğitimleri düzenlenmesi de planlanmıştır. Üç gün süren seminerde "Diyaret İşleri Başkanlığının Küçük Yaşta Evlilikler ve Çocuk İhmal ve İstismarı Konusundaki Görüşleri, İslam'da Çocuk Hakları, Çocuğa Mahremiyet Bilinci Kazandırma, Çocuk İhmal ve İstismarı ile İlgili Yasal Mevzuat, Çocuk İzlem Merkezinin (ÇİM) Tanıtımı ve İşleyişi, Sağlık Bakanlığının Küçük Yaşta Evlilikler ve Çocuk İhmal ve İstismarı Konusundaki Çalışmaları, ASP Bakanlığının Küçük Yaşta Evlilikler ve Çocuk İhmal ve İstismarı Konusundaki Çalışmaları, Çocuk İstismarı ve İhmali Hakkında Genel Bilgi, Çocuklara Yönelik Cinsel İstismarın Şekilleri, Çocuklarda İstismarı Düşündürecek İpuçları, Çocukluk Çağındaki İstismarının Uzun Dönem Etkileri, Niçin Koruyucu Ailelik, Koruyucu Aileliğin Yasal Boyutu, Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamber Dönemi Uygulamalarında Koruyucu Ailelik, İslam Hukuku Açısından Yetimlerin Himayesi" konularında eğitim verilmiştir. Seminere 81 ilden 85 vaiz katılmıştır.

4 Mayıs- 13 Temmuz 2015 döneminde, Sağlık Bakanlığı ile işbirliği hâlinde yürütülen Türkiye genelinde "Çocuk İhmal Ve İstismarının Önlenmesi Alan Eğitimleri" gerçekleştirilmiştir. 76 ilden gönderilen uygulama raporlarına göre il merkezi ve ilçelerde 886 seminer düzenlenmiş; alan eğitimlerine vaiz, imam-hatip, müezzin-kayyım ve Kur'an kursu öğreticisi kadrosundaki 68.149 personel katılmıştır.

e. Vakit Hesaplama Konularında Verilen Seminerler

ea. Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımıza hizmet sunmak üzere Avrupa ülkelerine gönderilmesi planlanan personelimiz için Ankara'da Rıfat Börekçi Eğitim Merkezi'nde "Namaz Vakitleri, Kameri Ay Başları ve Kible ile ilgili Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Yolları" konulu 13 Nisan 2015 ve 02 Haziran 2015 tarihinde iki seminer programı düzenlenmiştir.

eb. Tefvik İleri Anadolu İmam Hatip Lisesinde Bilim ve Bahar Şenlikleri çerçevesinde 14 Mayıs 2015 tarihinde İslam Astronomisi ve Vakit Hesaplama konularında seminer verilmiştir.

6) Tecrübe Paylaşımı ve Çalışma Toplantıları

2011-2015 yılları içinde cami odaklı din hizmetlerinin etkinliğini ve verimliliğini artırmak amacıyla; başarılı, aktif ve buldukları bölgelerde örnek çalışmalarıyla farkındalık oluşturmuş cami görevlileri ile Cami Görevlileri Çalıştayları yapılmıştır.

Söz konusu çalıştaylarda örnek projeleri seçilen görevlilerimizin bilgi ve tecrübelerinden tüm cami görevlilerimizin istifade etmelerinin, etkin ve verimli din hizmeti açısından faydalı olacağı düşünülerek 2012-2015 yılları içerisinde "Tecrübe Paylaşımı Toplantıları" gerçekleştirilmiştir.

Çalışmaya katılıp projelerini sunan görevlilerin, il ve ilçe müftülüklerinin aylık personel toplantılarına katılarak bilgi ve tecrübelerini paylaşmalarını sağlamak üzere şu faaliyetler gerçekleştirilmiştir:

- Örnek projelerin tespiti için müftülüklerle yazışmalar yapılmıştır.
- Başkanlığımıza müftülüklerce tespit edilerek gönderilen projeler değerlendirilmiş, seçilen projelerin sahipleri Çalıştaylara davet edilmiştir.
- Cami Görevlileri Çalıştaylarına katılan Örnek Proje sahibi görevlilerden üçer ve dörder kişiden müteşekkil altı (6) ekip oluşturulmuştur.
- Ekipler, 2015 yılında (88) ilçe müftülüğünün aylık personel toplantılarında sunum yapacak şekilde görevlendirilmiştir.
- Programlar 25-28 Mayıs tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Toplantıya katılan ve sunum yapan personelin listesi Tablo 11'de gösterilmiştir.

Cami görevlileri il ve ilçe müftülüklerinin aylık toplantılarına katılarak cami odaklı din hizmetlerine yönelik uygulamalı projelerini sunmuşlardır. Din hizmetlerinde gönüllülük ve gönül dili ekseninde yapılan sunumlarda; Cami ve Kadın, Cami ve Çocuk, Cami ve Alevi Vatandaşlar, Cami ve Romen Vatandaşlar, Cami Merkezli Hayat, Kardeş Cami-Kardeş Okul, Engelsiz Cami, Yaz Kur'an Kursları, Çocuk Vaazları, Cami Odaklı Sosyal ve Kültürel Hizmetler, Farklı Gruplara (Kadın, Çocuk, Genç, Yaşlı, Esnaf gibi) Yönelik Ders ve Sohbetler Yapmak, vb. örnekler anlatılmıştır.

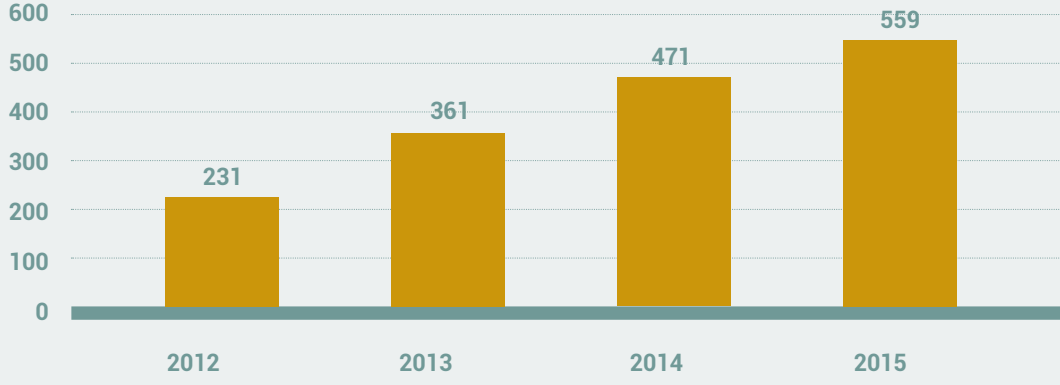
2015 yılı Tecrübe Paylaşımı Toplantıları Giresun, Van, Ordu, Trabzon, Gümüşhane, Erzurum illerine bağlı 88 ilçenin tamamında gerçekleştirilmiştir.

2015 Yılı Tecrübe Paylaşımı Toplantılarının yapıldığı ilçe ve katılımcıların sayısı Grafik 54'te gösterilmiştir:

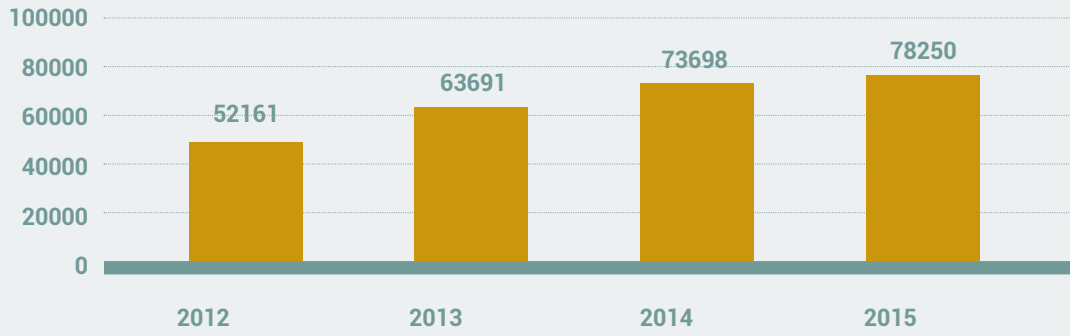
Tecrübe paylaşımları sunumlarına katılarak projeleri dinleyen personel sayısı Grafik 55'te gösterilmiştir:

Tablo-11 25-28 Mayıs 2015 Tarihlerinde Tecrübe Paylaşımı İçin
Aylık Toplantılara Katılarak Sunum Yapan Cami Görevlileri Listesi

İL/İLÇE	CAMİ	TARİH	TV ADI	VAKİT
EKİP-1	İbrahim TUNÇ	İ-H İSTANBUL	Giresun/Bulancak-Piraziz, Giresun Merkez	25.05.2015
	Ali SÜRAL	İ-H GİRESUN	Eynesil-Görel-Çanakçı, Tirebolu-Doğankent	26.05.2015
	Ömer Faruk ŞİRİKÇİ	İ-H K.MARAŞ	Espiye-Yağlıdere-Güce, Keşap-Dereli Alucra-Şebinkarahisar-Çamoluk	27.05.2015 28.05.2015
EKİP-2	Yakup KARADAVUT	İ-H BOLU	Van/Çaldıran-Muradiye-Erciş	25.05.2015
	Nuri YÜKSEL	İ-H İSTANBUL	Başkale-Gürpınar-Gevaş	26.05.2015
	M. Emin AKAN	İ-H VAN	Saray-Özalp Bahçesaray-Çatak	27.05.2015 28.05.2015
EKİP-3	Mehmet ŞENYİĞİT	İ-H İSTANBUL	Ordu/Kumru, Korgan, Fatsa, Çamaş	25.05.2015
	Hamdi BAYRAMOĞLU	İ-H ANKARA	Akkuş, İkizce, Çaybaşı, Ünye	26.05.2015
	Mehmet ATALAY	İ-H SAMSUN	Gölköy, Gürgentepe, Mesudiye Kabataş, Aybastı, Çatalpınar Perşembe, Kabadüz, Ulubey, Gülyalı, Altınordu	27.05.2015 28.05.2015
EKİP-4	Levent UÇKAN	İ-H İSTANBUL	Trabzon/Ortahisar, Akçaabat-Düzköy, Maçka	25.05.2015
	Ahmet AKYASAN	İ-H KARABÜK	Yomra, Arsin, Araklı	26.05.2015
	Zekeriya DOĞAN	İ-H MERSİN	Sürmene, Köprübaşı, Of, Hayrat, Çaykara, Dernekpazarı Çarşıbaşı, Vakfikebir, Tonya, Beşikdüzü, Şalpazarı	27.05.2015 28.05.2015
EKİP-5	Yüksel KAZANCI	İ-H ZONGULDAK	Gümüşhane/Torul ve Kürtün	25.05.2015
	Dr. İsmail YILDIZ	İ-H GAZİANTEP	Gümüşhane/Merkez	26.05.2015
	Hasan KOÇ	İ-H DENİZLİ	Gümüşhane/Kelkit ve Köse Gümüşhane/Şiran	27.05.2015 28.05.2015
			Erzurum/Oltu, Olur, Şenkaya, Narman, Tortum, Uzundere	25.05.2015
EKİP-6	Mahmut EROĞLU	İ-H EDİRNE	Hınıs, Karayazı, Karaçoban, Tekman	26.05.2015
	Recep ÇERİ	İ-H OSMANİYE	İspir, Pazaryolu	27.05.2015
	Mahmut KÜÇÜK	M-K ESKİŞEHİR	Pasinler, Horasan, Köprüköy, Yakutiye, Palandöken, Aziziye, Çat, Aşkale	28.05.2015 25.05.2015

Grafik-54 Tecrübe Paylaşımı Toplantılarının Yapıldığı İlçe Sayısı

Grafik-55 Tecrübe Paylaşımı Toplantılarının Yapıldığı İlçe Sayısı

B. TOPLUMA YÖNELİK ÇALIŞMALAR

1) Tek Ebeveynli Ailelere Yönelik Manevi Destek Eğitimi

Tek ebeveynli ailelere yönelik bazı olumsuz sosyal ve kültürel yargıların aşılmasında personelimiz zihniyet dönüşümüne katkı sunabilmesi amacıyla TÜİK verilerine göre boşanma oranlarının en yüksek olduğu 12 ilden seçilmiş olan Aile ve Dinî Rehberlik Bürolarında görev yapan 22 personelimizden, 2014 yılında yapmış olduğumuz "Tek Ebeveynli Ailelere Yönelik Manevi Destek Eğitimi"nin alan uygulamaları talep edilmiştir. Mezkur eğitime katılan personelin görev yapmış oldukları illerde konuyla ilgili 15 Ocak-20 Nisan 2015 tarihleri arasında:

Camii programları, Kur'an Kursu Programları, Halk Eğitim Merkezi Programları, Tv ve Radyo Programları ve Konferanslar düzenlenmiş, Erzurum ilinde boşanma sürecinde olan 50 aile, Kocaeli ilinde 5 aile ziyaret edilerek toplam 9477 kişiye ulaşılmıştır.

2) Aile Okulu

23-25 Şubat 2015 tarihleri arasında Rize Müftülüğü, 24-26 Şubat 2015 tarihleri arasında Trabzon Müftülüğü personeli ile eşlerine yönelik, evlilik, aile içi iletişim, ailede çatışma ve çözüm yolları, ailede öfke kontrolü, çocukluk döneminin özellikleri ve çocuklarla iletişim, çocuklara yönelik bilinçaltı mesajlar, çocuğa mahremiyet bilinci kazandırma, anne baba hataları ve çocuklarla iletişim, ergen sorunları ve gençlerle iletişim, ailede dinî değerler konularında bilgilendirilmesi ve desteklenmesi amacıyla "Aile Okulu" seminerleri düzenlenmiştir. Toplam 300 personel, eşleri ile birlikte programa katılmıştır.

Din görevlileri ve eşlerine yönelik ailede dinî değerler, çocuk eğitimi ve mahremiyet bilinci gibi konularla bilgilendirilmeleri ve aile yapısının desteklenmesi amacıyla 17-18-19 Kasım 2015 tarihleri arasında Karabük-Kastamonu ve Çankırı-Çorum'da "Aile Okulu" seminerleri yapılmıştır. Karabük'te 150, Kastamonu 'da 100; Çankırı'da 120, Çorum'da 150 personel eşleri ile birlikte programa katılmıştır.

Din görevlileri ve eşlerine yönelik ailede dinî değerler, çocuk eğitimi ve mahremiyet bilinci gibi konularla bilgilendirilmeleri ve aile yapısının desteklenmesi amacıyla 1-3 Aralık 2015 tarihlerinde Eskişehir-Kütahya'da "Aile Okulu" semineri yapılmıştır. Eskişehir'de 150, Kütahya'da 200 personel, eşleri ile birlikte programa katılmıştır.

3) Kardeş Aile Uygulaması

Cami görevlilerince, 2014 yılı Ramazan ayında yoksul aileler ile varlıklı aileler arasında başlatılan "Kardeş Aile" uygulamasına 2015 yılının "Vakit İyilik Vakti-Bu Ramazan ve Her Zaman" teması çerçevesinde devam edilmiş, bu amaçla 6.124 aile birbirleriyle kardeş olmuştur.

4)Trafik Dedektifleri Projesi

31 Temmuz 2012 tarihinde imzalanarak yürürlüğe giren "Karayolu Trafik Güvenliği Stratejisi ve Eylem Planı" nda 3 – 17 yaş grubu hedef kitle olarak seçilmiştir. Bu kapsamda 1.500.000 kişiye ulaşan çocuk ve gençlere yönelik 04.11.2013 tarihinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı (Emniyet Genel Müdürlüğü), Millî Eğitim Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Polis Eşleri Kaynaşma-Yardımlaşma Derneğinin (PEKAY) ve OPET A.Ş.'nin protokolü ile "Trafik Dedektifleri Eğitim Projesi" imzalanmıştır.

10 Şubat 2014 tarihinde hayata geçirilen proje bu proje kapsamında 2014 yaz dönemi Kur'an Kurslarında 112.625 öğrenciye, 2015 yaz dönemi Kur'an Kurslarında 147.050 öğrenciye emniyet yetkilileri tarafından trafik eğitimi verilmiştir

C. MATERYAL ÜRETMEYE YÖNELİK ÇALIŞMALAR

1) Yazılı yayınlar

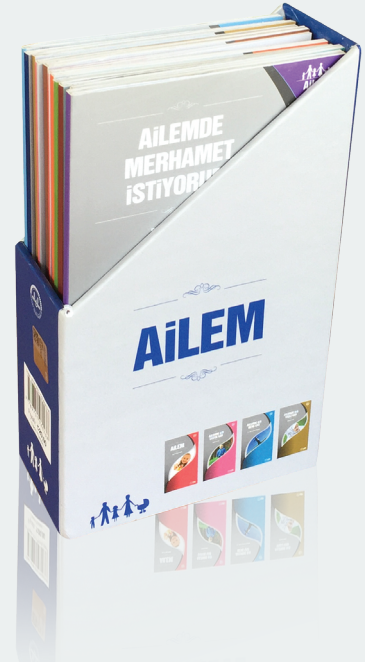
a. Evliliğe İlk Adım-Eş Seçimi

Aile ve Dinî Rehberlik Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan evlilik broşürü ile, evlenme niyetinde olan her yaşta muhataba, karar verme ve eş seçimi aşamalarında göz önünde bulundurulması gereken önemli hususlar noktasında akla gelebilecek sorulara, dinî ve evrensel ilkelerin ışığında cevaplar sunulması hedeflenmektedir. Broşür basım aşamasındadır.

b. Ailem

Toplumumuzun aile hakkında doğru bilgilendirilmesi, ailenin korunması ve güçlendirilmesi ve farklı açılardan bilgilendirilmesi amacıyla hazırlanan 11 kitapçıktan oluşan Ailem Serisi tek bir kitap hâline getirilerek 81 ilde bulunan Aile ve Dinî Rehberlik Bürolarına 4.500 adet dağıtılmış ve ihtiyaç hâlinde vatandaşlarımıza hediye edilmesi sağlanmıştır.

Toplumumuzun aile hakkında doğru bilgilendirilmesi, ailenin korunması ve güçlendirilmesi amacıyla kurulan Aile ve Dinî Rehberlik Bürolarımızın hizmetlerinde kullanılmak üzere basıtılan "Aile: Sıkça Sorulan Sorular" adlı eserden 4.000 adet 17 Eylül 2015 tarihinde 81 il valiliğine gönderilmiştir.

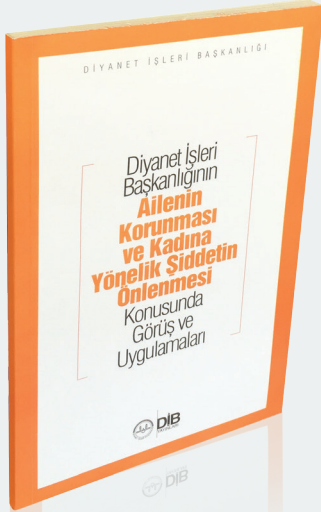
c. Sosyal Hizmet Kurumlarında Din Hizmetleri Rehberi

Sosyal Hizmet Kurumlarında din hizmeti sunan personelin kurumlar, kurum bakımı altındakiler ve din hizmeti yöntemleri hakkında bilgilendirilmesi ve hizmet kalitesini artırmak amacıyla hazırlanan, "Çocuk ve Genç", "Kadın" ve "Yaşlı" bölümlerinden oluşan, "Sosyal Hizmet Kurumlarında Din Hizmetleri Rehberi" adlı eser 3000 adet basılarak 81 ilde dağıtılmıştır.

d. Etkinliklerle Değerler Eğitimi

Dinî hizmetler, diğer alanlarda olduğu gibi her şeyden önce sağlıklı bilgi, uygun bir zemin ve yeterli bir pedagojik formasyonu gerekli kılmaktadır. Özen isteyen şartlarda hayatlarını sürdüren çocuklarımızın modern dünyanın türlü etkileri altında kendi dinî ve manevi dünyalarıyla oluşan kopukluklarını gidermek amacıyla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nın ortak ilgi ve hassasiyetleri çerçevesinde oluşturulan bu eserle değerler eğitimi yeniden ele alınmakta ve çağımızın pedagojik yönelimleriyle eş düzeyde ortaya konulmaktadır. Bu kitap değerler alanını bilgi, inanç ve uygulama düzeyinde çocuklarımızın pedagojik gelişme evrelerini dikkate alan bir duyarlılıkla ele almaktadır. Dinî bilginin hemen her birimizi insanlık ailesine dahil eden değerler dünyasıyla içiçe bir şekilde takdim edilmesi zorunludur. Bu çalışma söz konusu öğeleri birbiri içinde mezceden bir çabayla kurum bakımı altındaki çocuklarımızın ihtiyaçlarını giderme arzusunu yansıtmakta olup basım aşamasındadır.

e. Diyanet İşleri Başkanlığının Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Konusunda Görüş ve Uygulamaları Kitabı

26 Mayıs 2015 tarihinde müşterek faaliyetler yürütülen kamu kurum ve kuruluşlarının Başkanlığımızın görüş ve yaklaşımları konusunda bilgilendirilmesini sağlamak ve Aile ve Dinî Rehberlik Bürolarında görev yapan personelimizin istifadesine sunulmak üzere "Diyanet İşleri Başkanlığının Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Konusunda Görüş ve Uygulamaları" adlı eser basılarak 81 İl Müftülüğüne 4500'er adet gönderilmiştir.

f. Din Görevlileri Rehberi

Din hizmeti sunumundaki başarıda, meslekî bilgi ve birikim kadar bu hizmeti sunma usûl ve keyfiyetini bilmek de önem arz eder. Böyle bir düşünceden hareketle din hizmeti sunan görevlilerimize pratik katkı sağlayacak Din Görevlisi Rehberi hazırlanmıştır. Kitap, din görevlisinde bulunması gereken kişisel ve mesleki niteliklerin yanı sıra çeşitli zaman ve mekanlarda icra edilen programlarda yapılabilecek örnek dua metinlerini ihtiva etmektedir.

2) Görsel ve İşitsel Yayınlar

- a- Hz. Peygamber, Birlikte Yaşama Ahlakı konulu Kutlu Doğum Haftası Sinevizyonu hazırlanmıştır. Tanıtım ve etkinliklerde kullanılmak üzere 2 farklı slogan 6 farklı görsel tasarım içeren afişler hazırlanmıştır. Yapılacak etkinliklerde, merkez ile taşra arasında birlikteliği sağlamak amacıyla hazırlanan yazılı ve görsel materyal örnekleri CD hâlinde il müftülüklerine gönderilmiştir.
- b- Camiler ve Din Görevlileri Haftası münasebetiyle; Belirlenen temanın kamuoyuna etkin bir şekilde duyurulmasını sağlamak için 5 adet afiş tasarlanmıştır. Tasarımı yapılan bu afişler billboard, raket, köprü vb. görsel tasarımlar ile desteklenmiştir.
Temaı işleyen bir kamu spotu ve radyo spotu hazırlanmış, RTÜK onayının ardından yayınlanmak üzere ulusal/yerel TV kanallarına ve radyolara gönderilmiştir. Ayrıca "Namaz Aşktır" konulu bir sinevizyon hazırlanmıştır.

B Ö L Ü M
— III —

Genel Değerlendirme

GENEL DEĞERLENDİRME
2015 FAALİYET RAPORU

Buraya kadar detaylarıyla birlikte yansıtılmaya çalışılan 2015 yılı içerisinde gerçekleştirilen faaliyetlere ilişkin olarak şu değerlendirmeler yapılabilir.

Başkanlığımızca yürütülen vaaz ve irşat hizmetleri 2015 yılı içerisinde çeşitlendirilerek ve yaygınlaştırılarak devam ettirilmiştir. Bu bağlamda gerek vaiz sayısının artırılması gerekse kendi camisinde vaaz yapan görevli sayısında meydana gelen artışlar, vaaz hizmetlerinde önemli bir aşama kaydedilmesini sağlamıştır. Bununla birlikte, vaazların niteliğinin artırılması ve irşat hizmetlerinin çeşitlendirilmesi için önümüzdeki yıllarda uzun süreli eğitimlerin yapılmasını gerekli kılmaktadır.

Hutbe hizmetleri mevzuat hükümlerine göre yürütülmüştür. Ancak görülen lüzum üzerine İl İrşat Kurullarınca hutbe hazırlanmaya devam edilmekle birlikte hemen hemen her hafta Başkanlık merkezince hutbeler hazırlanarak taşra teşkilatına gönderilmiştir. Hutbe hizmetlerine ilişkin yapılan uygulama yeniden değerlendirilmeye alınmalıdır.

Hutbe yazmaya yönelik olarak Başkanlığımızca ilk defa uzun süreli olarak hazırlanan programın planlama ve icra aşamaları başarıyla sonuçlandırılmıştır. Bu süreçte; programın oluşturulmasında önemli oranda isabet kaydedildiği anlaşılmıştır. Programın her iki aşamasına da katılanların program başlangıcındaki hutbe yazma yeterlikleri ile program sonunda geldikleri seviye arasında pozitif anlamda önemli gelişmeler sağlanmıştır. Özellikle hutbe yazma sürecinde ilahiyat alanı dışına çıkabilme ve farklı disiplinlerden yararlanabilme yeteneği kazanılmış olması programın en önemli faydalarından birisi olarak zikredilmiştir.

Özel gün ve haftalar münasebetiyle Başkanlığımız merkezince düzenlenen irşat ekipleri uygulaması her geçen yıl çeşitlenerek devam etmektedir. Bu uygulamaya ait alınan geri bildirimlerden merkez-taşra buluşmaları ve Başkanlık hizmet politikalarının taşraya aktarılmasında önemli bir işlev gördüğü anlaşılmaktadır.

Din hizmetlerinin önemli bir alanını oluşturan cami hizmetlerinde daha önce başlanan çalışmalar yaygınlaştırılarak sürdürülmüştür. Bu bağlamda; 2015 yılı sonu itibariyle gün boyu açık tutulan cami oranında %86'ya, çalışma programı uygulanan cami sayısında ise % 53'e ulaşılması önemli bir mesafenin alındığını göstermektedir. Camilerin manevi bağlamda imarına ve cemaatin güncel hayatta manevi duygularını diri tutmasına katkı sağlanmak amacıyla uygulamaya konulan sabah namazı buluşmalarının sayısal verileri incelendiğinde ciddi bir artış sağlandığı görülmekte ve cemaatin bu programlara gösterdiği teveccüh uygulamanın devamlılığının sağlanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Hadis dersleri ile

ilgili çalışmalarda geçen yıla oranla yine yüzde yüzü aşan bir artış yaşandığı memnuniyetle müşahede edilmiştir. Başkanlığımızda Vaiz ve üzeri unvanlarda görev yapan personelimiz tarafından verilen Hadis Derslerinin yaygınlaşmasında önemli bir aşama kaydedildiğini göstermektedir.

Camilerde kadınlara ait mekânların iyileştirilmesi çalışmalarında her geçen yıl daha da ileri seviyelere ulaşılmaktadır. Konunun canlı tutulması özellikle yeni inşa edilecek camilerin bu ihtiyacı da karşılayacak şekilde inşa edilmesine vesile olacaktır.

Kuruluşundan itibaren ailenin güçlenmesi ve aile bireylerinin bilinçlenmesi amacıyla kurulan Aile ve Dini Rehberlik Bürolarının faaliyetleri her geçen yıl artarak devam etmektedir. Bu bağlamda; 2015 yılı içerisinde bürolar arası koordinasyonun sağlanması ve sunulan hizmet standardının yükseltilmesi için önemli çalışmalar yapılmıştır. Özellikle "Sosyal Hizmet" alanındaki çalışmalar ile toplumun kırılgan kesimleri olan dezavajlı gruplara hizmet götürmede etkin ve verimli çalışmalar yapılmaya gayret edilmiştir. 2014 yılı ile kıyaslandığında Aile ve Dini Rehberlik bürolarında görev yapan personel sayısının 1831'den 2078'e çıktığı, kadın personelin 1251'den 1402'ye, erkek personelin 580'den 676'ya yükseldiği görülmektedir. Bürolara yapılan başvurular göz önüne alındığında 2014 yılında 8671 olan başvuru sayısının 2015 yılında 8556 olduğu ve son iki yıl itibariyle büro yoğunluğunun paralel seyrettiği görülmektedir.

Bürolara yapılan başvuruların 2014 yılında daha çok fikhî sorulardan oluştuğu, ancak yapılan yeni düzenleme ile Alo Fetva hattının alanına giren fikhî içerikli sorular yerine aile ve aileyi ilgilendiren hususların bürolara danışılması sağlanmıştır. Bunun neticesinde 2015 yılında evlilik-nikah-boşanma ve aile konu başlıklarının ilk sırayı aldığı gözlenmiş olup bu durum büroların kuruluş amacına uygun hizmet ürettiğine yönelik kuvvetli bir işaret olarak görülebilir. İlaveten 2014 ve 2015 yıllarında her meslek grubundan insanın bürolara başvurduğu görülmüş olup bu durum toplumun her kesimine hizmet sunulduğunu ortaya koymaktadır.

2015 yılı Sosyal ve Kültürel İçerikli Din Hizmetleri bakımından önemli açılımların gerçekleştirildiği bir yıl olmuştur. Ceza infaz kurumlarında yürütülen hizmetlerde alınan mesafeye ek olarak, Sağlık Bakanlığı ile yapılan protokol çerçevesinde Hastanelerde manevi destek hizmetlerine başlanmıştır. Daha alınacak uzun bir yol olmasına karşın, ilk eğitimlerin ve bunu müteakip görevlendirilmelerin yapılmış olması önemli bir aşama olarak değerlendirilmektedir. Gençlik ve Spor Bakanlığı ile yapılan işbirliği çerçevesinde gençlik kamplarında ve KYK

larda yapılan hizmetler önemli aşamalar kaydetmektedir. Gençliğe yönelik din hizmeti alanı yeni bir ivme ve heyecanla devam etmektedir. Bu hizmetlerin biraz daha yoğunluklu ve sistematik olarak devam etmesi için gerekli alt yapı her geçen gün güçlendirilmektedir. Sayıları her geçen artan Mültecilere yönelik olarak yapılacak hizmetlere ilişkin yeni düzenlemeler yapılmaktadır. Diğer Devlet Kurumları ile müştereken yürütülen hizmetlerin önümüzdeki yıllarda daha da geliştirilmesi beklenmektedir.

Başkanlığımızca 2015 yılı Kutlu Doğum Haftası'nda gerçekleştirilen faaliyetler, kamuoyunda oldukça geniş bir şekilde yer almıştır. Yapılan programlara başta mülki ve idari yetkililer olmak üzere, sivil toplum kuruluşları, diğer din mensuplarının temsilcileri, üniversiteler, medya kuruluşları, eğitim kurumları ve toplumun farklı kesimleri katılım göstermişlerdir. Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri gerek kamusal alanda, gerek sivil toplumda ve gerekse medyada bir öncekine göre her geçen yıl, daha geniş yankı bulmuştur. Halkımızın yoğun teveccühü ve olumlu sonuçlar dikkate alındığında Kutlu Doğum Haftasının, önümüzdeki yıllarda da toplumun her kesimine hitap edecek ve onları Hz. Peygamber sevgisi etrafında birleştirecek etkinliklerle kutlanması son derece önemlidir.

2015 yılı Ramazan ayı için belirlenen "Vakit İyilik Vakti Bu Ramazan ve Her zaman" teması çerçevesinde gerçekleştirilen faaliyetlerin toplumda önemli bir yankı meydana getirdiği izlenmiştir. Konu çerçevesinde kişinin kendisine, ailesine, akrabalarına, komşularına, uzak ve yakın müslüman kardeşlerine, mültecilere, sokak çocuklarına, yetimlere, yaşlılara, bütün insanlara, kısacası hangi coğrafyada olursa olsun insana, eşyaya ve tabiata iyilik yapmayı teşvik eden çalışmalar yürütülmesi; iyilik çeşitleri, kapsamı, ilkeleri ve amacının etraflı bir şekilde ele alınması geniş halk kitlelerinde yardımlaşma ve dayanışma ahlaki ve hukukunun gelişmesi noktasında tesirli olmuştur.

Camiler ve Din Görevlileri Haftası "Cami ve Namazla Arınma" teması çerçevesinde 11-18 Ekim tarihleri arasında düzenlenen çeşitli faaliyetlerle Başkanlığımız, il/ilçe müftülükleri ile müşavirlik ve ataşeliklerimiz tarafından konu etkili bir şekilde kutlanmıştır.

Başkanlığımızca 2015 yılı Camiler ve Din Görevlileri Haftası Teması "Cami ve Namazla Arınma" olarak belirlenmiş, hafta boyunca gerçekleştirilen etkinliklerde cami ve namazın ferdi ve sosyal hayatımızdaki yapıcı, onarıcı, arındırıcı, diriltici yönünün ön plana çıkarılarak ele alınması son derece faydalı olmuştur. Cami ve Namazla Arınma konusunda toplumumuzda

yeniden bir farkındalık oluşturulması ile ilgili çalışma ve etkinliklerin haftayla sınırlı tutulmaması ile ilerleyen zaman dilimlerinde de devam ettirilmesi önem arz etmektedir.

Başarılı, aktif ve buldukları bölgelerde hizmetleriyle temayüz etmiş cami görevlilerinin katıldığı "Cami Görevlileri Çalıştayı" ile cami odaklı din hizmetlerinin etkinliğini ve verimliliğini artırmak amacıyla gerçekleştirilen "Tecrübe Paylaşımı Toplantıları" ile ilgili cami görevlilerinden olumlu geri dönüşümler alınmaktadır. Bu faydalı ve verimli uygulamanın önümüzdeki yıllarda da devam etmesi gerekmektedir.

2015 yılı itibarıyla farkındalık ve eğitim faaliyetleri bir önceki yıla göre artarak devam etmiş, hizmet götürülen insan sayısı ve hizmeti sunan personel oranında kayda değer bir artış gözlemlenmiştir. Özellikle 2015 yılında kurum bakımı altındaki çocuklara yönelik eğitimler taşraya yaygınlaştırılmış, "Çocuk İhmal ve İstismarı" ve "Travma Yaşayan Bireylere Manevi Destek Eğitimi" konularında personelimiz gerekli eğitimleri alarak taşraya hizmet götürmüştür, Gençlik Kamplarında Çocuk Destek Merkezlerindeki çocuklara yönelik eğitimlerle hizmetin kalıcı olması sağlanmıştır.

2015 yılında taşrada görev yapan cami görevlilerine yönelik olarak bir rehber kitap hazırlanarak basımı sağlanmış ve tüm görevlilerimize ulaştırılmıştır. Ayrıca dezavantajlı gruplara değerler eğitimi verme amacıyla yayınlar hazırlanmıştır. Bu bağlamda "Sosyal Hizmet Kurumları Din Hizmetleri Rehberi" ile, "Etkinliklerle Değerler Eğitimi" kitapları personelimizin hitap ettiği Sevgi Evleri, Yetiştirme Yurtları ve Çocuk evleri için hazırlanarak, bu eserlerin uygun müfredat eşliğinde işlenmesi suretiyle sistematik bir eğitim verilmesine önemli bir destek sağlanmıştır.

EKLER: PROTOKOLLER

A. Adalet Bakanlığı İle Diyanet İşleri Başkanlığı Arasında Tutuklu ve Hükümlülerin Dinî ve Ahlakî Gelişimlerini Sağlamaya Yönelik Protokol

Amaç

Madde 1- Bu protokolün amacı, ceza infaz kurumları ve eğitimevlerinde bulunan hükümlü ve tutuklulara din hizmetleri, ahlakî gelişim ve manevi rehberlikle ilgili faaliyetleri sunmak suretiyle dinî ve ahlakî duygularını geliştirerek yeniden topluma kazandırılmaları sürecine katkı sağlamaktır.

Kapsam

Madde 2- Protokol yukarıda belirlenen amaç doğrultusunda yapılacak işbirliğinin esas ve usullerini belirler ve Başkanlık ile Bakanlığın merkez ve taşra teşkilâtını kapsar.

Tanımlar

Madde 3-Bu protokolde,

Bakanlık: Adalet Bakanlığı'nı

Başkanlık: Diyanet İşleri Başkanlığı'nı

Kurum: Tutukevi, Kapalı ve açık ceza infaz kurumu ile çocuk eğitimevi gibi tüm ceza infaz kurumları ve tutuklerini ve denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüklerini,

Müftülük personeli:

- Kurumlarda tam gün esaslı görevlendirilen cezaevi vaizlerini,
- Dinî yüksek öğrenim görmüş müftü, müftü yardımcısı, şube müdürü, vaiz, din hizmetleri uzmanı ve imam-hatipleri,
- (a) ve (b) maddelerde anılan kadroların herhangi birinden emekli olup da müftülükçe görevlendirilmesi uygun görülenleri,

Din Hizmetleri Ve Ahlakî Gelişim Faaliyetleri: Din ve Ahlak Bilgisi Dersini, dinî sohbetleri, ayda en az bir kez verilecek konferans etkinliğini, Kur'an-I Kerim Öğretimini ve manevi rehberlikle ilgili faaliyetler ile hükümlü ve tutukluların dinî ve ahlakî gelişimleri için yapılacak benzeri faaliyetleri, ifade eder.

Sorumluluk

Madde 4- Bu Protokol'ün yürütülmesinden taraflar eşit derecede sorumludur. Protokolde yer alan hükümlere işlerlik kazandırmak amacıyla; merkezde Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü ile Diyanet İşleri Başkanlığı, taşrada Kurum Müdürlükleri ile İl ve İlçe Müftülükleri yetkili ve sorumludur.

Görev ve Yükümlülükler

Madde 5- Protokol'ün amacına ulaşılabilmesi için tarafların görev ve yükümlülükleri şunlardır:

A- Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğünün Görev ve Yükümlülükleri:

1. Kurum içinde "Adalet Bakanlığına Bağlı Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevlerindeki Tutuklu ve Hükümlülere Verilecek Din ve Ahlâk Bilgisi Müfredatı" çerçevesinde derslerin işlenmesine uygun bir yerin dersane hâline getirilmesini sağlamak ve imkânlar ölçüsünde eğitici araç ve gereçleri temin etmek,
2. Din hizmetleri, ahlakî gelişim ve manevi rehberlik faaliyetlerinin belli bir düzen içerisinde yürütülmesi için gerekli önlemleri almak,
3. Bu protokol kapsamında görevlendirilen personele, çalışmalarını amacına uygun yürütebilmesi için çalışma odası ve sınıf temin etmek, emniyetli ve huzurlu bir ortamda çalışmalarını için gerekli tedbirleri almak,
4. Bu protokol kapsamında görevlendirilen personelin gerekli görmesi ve talebi doğrultusunda, din hizmetleri, ahlakî gelişim ve manevi rehberlik faaliyetlerine atılacak hükümlü ve tutukluların gruplandırılmalarını sağlamak,
5. İmkânlar ölçüsünde, bu protokol kapsamında görevlendirilen personele kurum araçlarından faydalanma imkânı vermek,
6. Kuruma yeni gelen tutuklu ve hükümlülerle bu protokol kapsamında görevlendirilen personelin görüşmesini ve hükümlü gözlem ve sınıflandırma formlarında yer alan "Din" bölümünün ilgili personel tarafından doldurulmasını sağlamak,
7. Bu protokol kapsamında görevlendirilen personelin, kütüphanede bulunan veya kuruma gelen dinî kitapları gözden geçirmesini sağlamak.

B-Diyanet İşleri Başkanlığının Görev ve Yükümlülükleri

1. Kurumların büyüklüğü, niteliği ve hükümlü/tutuklu sayısı göz önüne alınarak, kurumlara yeterli sayıda öncelikle tam gün görevli cezaevi vaizi, buna imkân olmadığı durumlarda bu protokolün üçüncü maddesinin (b) ve (c) fıkralarında belirtilen personelin görevlendirilmesini sağlamak.

2. Tutuklu ve hükümlülere dinî ve ahlâki bilgiler vermek, bu konulardaki yanlış bilgileri düzeltmek, dinî ve ahlâki duygu ve düşüncelerini geliştirerek, insan, aile, millet ve vatan sevgisini aşılacak için; kurumlarda din hizmetleri, ahlakî gelişim ve manevi rehberlik faaliyetleri görevini yürütmek, istek hâlinde Kur'an-ı Kerim öğretimi yapmak, dinî gün ve haftaların anlamına uygun anma/kutlama programlarını hazırlamak, dinî vecibelerin yerine getirilmesine yardımcı olmak,
3. Verilecek olan derslerin ünite alt başlıklarını ayrıntılı olarak hazırlayarak kurum idaresine iletilmesini temin etmek,
4. Din hizmetleri, ahlakî gelişim ve manevi rehberlik faaliyetlerinde; konuların seçimini, hükümlü ve tutukluların özellikleri, Adalet Bakanlığına Bağlı Ceza ve Tutukevlerindeki Tutuklu ve Hükümlülere Verilecek Din ve Ahlâk Bilgisi Müfredat Programı ve Millî Güvenlik Kurulu'nun Tavsiye Kararlarını da dikkate alarak yapmak,
5. Hükümlü ve tutukluların idareye verecekleri dilekçeler aracılığıyla dinî konulardaki özel görüşme taleplerini karşılamak,
6. Kurumlarda bu protokol kapsamında görevlendirilen personelin, yılda en az bir kez denetimlerinin yapılarak, düzenlenen raporlardan bir örneğinin de Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğüne ulaştırılmasını sağlamak,
7. Kütüphanede bulunan dinî kitapların gözden geçirilmesini ve kurumlara yeni gelen dinî kitapların ilgili personel tarafından incelenmesini sağlamak,
8. Kurum kütüphanelerini Diyanet İşleri Başkanlığı ve Diyanet Vakfı yayınları başta olmak üzere Din İşleri Yüksek Kurulunca tavsiye edilen diğer faydalı dinî yayınlar ile imkânlar ölçüsünde ücretsiz olarak desteklemek, ayrıca kurumların istekleri doğrultusunda ücretsiz olarak Diyanet Takvimi desteği sağlamak,

C-Ortak Görev ve Yükümlülükler

1. Ceza infaz kurumlarında bu protokol kapsamında görevlendirilen personele Adalet Bakanlığı Ders ve Ek Ders Saatlerine ilişkin Bakanlar Kurulu Kararı kapsamında Adalet Bakanlığınca ek ders ücreti ödenir.
2. Bu protokol kapsamında görevlendirilen cezaevi vaizleri, çalıştıkları Kurum Müdürlüğünün olumlu görüşü üzerine izinlerini müftülükten alırlar.
3. Bu protokol kapsamında ceza infaz kurumlarında görevlendirilen personel, Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü ile Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından düzenlenecek ortak programa uygun olarak hizmet öncesi eğitimden geçirilir ve belirli dönemlerde hizmet içi eğitime alınırlar.
4. Kurs sonunda, kursa katılan personele belge verilir. Hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim kursuna katılan ve belge alan personel, kurumlarda öncelikli görevlendirilirler.

Değişiklikler

Madde 6- Taraflardan biri Protokol'de değişiklik önerdiği takdirde, bu önerisini yazılı olarak karşı tarafa bildirir. Protokol değişiklikleri, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nca gerçekleştirilir.

Yürürlük

Madde 7- Bu protokol imzalandığı gün yürürlüğe girer. Protokol süresiz imzalanmıştır. Yürürlükten kaldırılmasına taraflar birlikte karar verirler.

ANKARA, 10.02.2011

Ahmet KAHRAMAN
Adalet Bakanlığı Müsteşarı

Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ
Diyanet İşleri Başkanı

B. T.C Sağlık Bakanlığı ile T.C Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı Arasında Hastanelerde Manevi Destek Sunmaya Yönelik İşbirliği Protokolü

Amaç

Madde 1- Bu Protokolün amacı; T.C. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı ile T.C. Sağlık Bakanlığına bağlı hastane, kurum ve kuruluşlarda talep eden hastalara, hasta yakınlarına ve hastane personeline, içinde buldukları şartlar göz önünde bulundurularak hastaların iyileşmelerine katkıda bulunmak amacıyla moral, motivasyon ve manevi destek sağlamaya, dinî/manevi konularda danışmanlık ve rehberlik hizmetleri sunmaya yönelik usul, esas ve yükümlülükleri belirlemektir.

Kapsam

Madde 2- Bu Protokol; yukarıda belirlenen amaç doğrultusunda yapılacak işbirliğinin esas ve usullerini belirler ve T.C. Sağlık Bakanlığı ile T.C. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı merkez ve taşra teşkilâtları arasında yürütülecek olan manevi destek sunmaya yönelik işbirliğini kapsar.

Taraflar

Madde 3- Bu Protokolün tarafları T.C. Sağlık Bakanlığı ile T.C. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı'dır.

Dayanak

Madde 4- Bu Protokol, 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'a; 663 sayılı Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye ve 01/08/1998 tarihli ve 23420 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan "Hasta Hakları Yönetmeliği'nin" "Dinî Vecibeleri Yerine Getirebilme ve Dinî Hizmetlerden Faydalanma" konusundaki 38. Maddesi'ne dayanmaktadır.

Sorumluluk

Madde 5- Bu Protokol'ün yürütülmesinden taraflar eşit derecede sorumludur. Protokolde yer alan hükümlere işlerlik kazandırmak amacıyla; merkezde Bakanlık ile Başkanlık, taşrada ise İl Sağlık Müdürlükleri, Halk Sağlığı Müdürlüğü ve Kamu Hastaneleri Birliği Genel Sekreterliği ile İl ve İlçe Müftülükleri yetkili ve sorumludur.

Tanımlar

Madde 6- Bu Protokol'de geçen,
Bakanlık: T.C. Sağlık Bakanlığı'nı,
Başkanlık: T.C. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı'nı,
Kurum : T.C. Sağlık Bakanlığı'na bağlı tüm kamu kurum ve kuruluşlarını,
Müftülük Personeli: Müftü, müftü yardımcısı, vaiz, uzman ve dinî yükseköğrenim görmüş diğer müftülük personelinin ifade eder.

Madde 7- Protokol'ün amacına ulaşılabilmesi için tarafların görev ve yükümlülükleri şunlardır:

A- Ortak Görev ve Yükümlülükler:

1. Bu protokol kapsamında görevlendirilen personele; Bakanlık ile Başkanlık tarafından düzenlenecek ortak programa uygun olarak eğitim müfredatını belirlemek, hizmet içi eğitim vermek ve hizmet içi eğitim sonrasında başarılı olan personele, Bakanlık ve Başkanlığın onayladığı sertifika/katılım belgesi düzenlemek, periyodik aralıklarla hizmet içi eğitimin tekrarlanmasını sağlamak.
2. Protokolün yürürlüğe girmesinden sonra, öngörülen hizmetlerin yürütülebilmesi için ortak faaliyet ve çalışma programı hazırlamak. Uygulanan bu programları kayıt altına alarak periyodik aralıklarla değerlendirmek ve raporlamak.
3. İbadethanelerin hasta ve yakınları için erişilebilir ve ulaşılabilir hâle getirilmesi konusunda ortak çalışma yapmak.
4. Çalışmanın yürütüleceği sağlık birimlerinin saptanması, eğitim programlarının geliştirilmesi, eğitim materyallerinin hazırlanması ve değerlendirmelerin yapılması konularında ortak çalışma yapmak. Bu çalışma çerçevesinde hazırlanan ve çoğaltılan eğitim materyalinin ilgililere ulaşmasını sağlamak.
5. Kurumlarda öncelikle millî ve dinî günler olmak üzere çeşitli zamanlarda ahlakî, dinî ve millî duyguları geliştirmeye yönelik ortak faaliyetler ve programlar yapmak.
6. Başkanlık yayınlarının imkânlar ölçüsünde, Bakanlığa bağlı kurumlarda bulunan kütüphanelere ücretsiz olarak ulaştırmak. İlgili Bakanlık yayınlarını Başkanlığa ve ilgili birimlerine ücretsiz olarak ulaştırmak.
7. Bu protokol kapsamında görevlendirilen müftülük personeli, izin ve görevleri konusunda görevli olduğu müftülüğe bağlıdır.

B- T.C. Sağlık Bakanlığı Görev ve Yükümlülükleri:

1. Kurumların büyüklüğü, niteliği ve hasta sayısı göz önüne alınarak, kurumlara ihtiyaç planlamasını Başkanlık yetkilisi ile koordineli yapmak.

2. İsteyen hastalara, hasta yakınlarına ve çalışan personeline müftülük personeli tarafından sunulacak manevi destek, dinî danışmanlık ve rehberlik faaliyetlerinin belli bir düzen içerisinde yürütülebilmesi için gerekli önlemleri almak.
3. Bu protokol kapsamında; görevlendirilen müftülük personelinin manevi destek hizmetini amacına uygun olarak yürütebilmesi için çalışma odası temin etmek, imkânlar ölçüsünde bu odayı tefriş etmek; emniyetli ve huzurlu bir ortamda çalışmalarını sağlamak, hastaların ve çalışan personelin, müftülük personeline ulaşabilecekleri dâhili bir telefon numarası sağlamak.
4. Bu protokol kapsamında; görevlendirilen müftülük personelinin, öngörülen hizmetleri yürütebilmesi amacıyla unvan ve nitelikleri Bakanlıkça belirlenmiş bir personel görevlendirmek.
5. Bu protokolün yürürlüğe girmesinden sonra öngörülen hizmetlerin yürütülebilmesi için Bakanlığa bağlı kurum ve kuruluşlarda manevi destek hizmetini sunacak olan müftülük personeli ile koordinasyonlu çalışabileceği bir personelin görevlendirilmesini sağlamak.

C- T.C. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı Görev ve Yükümlülükleri:

1. Bakanlığın ihtiyaç planlaması doğrultusunda talep edilen müftülük personeli görevlendirmek.
2. Talep eden hastalara hasta yakınlarına ve hastane personeline içinde buldukları şartları dikkate alarak moral, motivasyon ve manevi destek sağlayacak, dinî ve manevi konularda dinî danışmanlık ve rehberlik hizmeti sunacak müftülük personelinin niteliklerini, görev alanlarını ve çalışma usullerini belirlemek.
3. Kurum kütüphanesinde bulunan dinî kitapların gözden geçirilmesini ve kurumlara yeni gelen dinî kitapların ilgili personel tarafından incelenerek uygun olmayan yayınların Kurum Yöneticisine bildirilmesini sağlamak. Ayrıca imkânlar ölçüsünde ücretsiz olarak Başkanlık yayınları ile kurum kütüphanesini desteklemek.

Protokolün Süresi ve Değişiklikler

Madde 8- a) Bu Protokol herhangi bir süre ile sınırlandırılmamıştır. Taraflardan birinin en az altı ay öncesinden diğer tarafa gerekçelerini de içerecek şekilde yazılı olarak bildirmesi suretiyle ya da yazılı olarak mutabakat sağlanması durumunda bu protokol sona erer.

b) Taraflardan biri bu Protokol'de değişiklik önerdiği takdirde, bu önerisini yazılı olarak karşı tarafa bildirir. Tarafların karşılıklı mutabakatı ile protokolde değişiklik veya ek yapılabilir.

Anlaşmazlıkların Çözümü

Madde 9- Bu protokolün uygulanmasından doğacak uyuşmazlıklar, Bakanlık ile Başkanlık tarafından belirlenecek alanında uzman ikişer kişiden oluşturulacak bir komisyonca çözümlenir.

Yürütme

Madde 10- Bu Protokol hükümlerini T.C. Sağlık Bakanlığı ile T.C. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı birlikte yürütürler.

Yürürlük

Madde 11- Bu Protokol 4 (dört) sayfa ve 11 (onbir) madde hâlinde düzenlenmiş olup taraflarca imzalandığı tarihte yürürlüğe girer.

İşbu Protokol 7 Ocak 2015 tarihinde Ankara'da imzalanmıştır.

Dr. Mehmet MÜEZZİNOĞLU
T.C. Sağlık Bakanı

Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ
T.C. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanı

C. Diyanet İşleri Başkanlığı ile Türkiye Yeşilay Cemiyeti Arasındaki İşbirliği Protokolü

Amaç

Madde 1- Bu protokolün amacı, Diyanet İşleri Başkanlığı ile Türkiye Yeşilay Cemiyeti arasında yapılacak işbirliğinin ve ortak hizmetlerin çerçevesini belirlemektir.

Kapsam

Madde 2- Bu protokol, insanları alkol düşkünlüğünden, sigara/tütün ve uyuşturucu maddelerden, kumar ve teknoloji dâhil her türlü bağımlılıktan korumak amacıyla cami, Kur'an Kursu ve diğer alanlarda gerekli faaliyetlerin başlatılması, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması; kaynak ve hizmet kullanımında işbirliği yapılması; din görevlilerinin periyodik olarak yapmış oldukları toplantılarda ve hizmet içi eğitimlerde/seminerlerde bilgilendirilerek onların da vatandaşları bilgilendirmelerinin sağlanması; basılı, görsel ve işitsel yayınlar ile toplumun aydınlatılması ve bilinçlendirilmesi gibi konularda Diyanet İşleri Başkanlığı ile Türkiye Yeşilay Cemiyeti arasındaki bilgi paylaşımı ve koordinasyonun usul ve esaslarını kapsar.

Tanımlar

Madde 3- Bu protokolda geçen;

Başkanlık : Diyanet İşleri Başkanlığını

Yeşilay : Türkiye Yeşilay Cemiyetini

Müftülük : İl ve İlçe Müftülüklerini

Müdürlük : Yeşilay Şube Müdürlüklerini

ifade eder.

Hukuki Dayanak

Madde 4- Bu protokol, Anayasa'nın "Gençliğin Korunması" başlıklı 58. maddesi, 633 Sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, Diyanet İşleri Başkanlığı Görev ve Çalışma Yönetmeliği ile Türkiye Yeşilay Cemiyeti Tüzüğü hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Sorumluluk

Madde 5- Bu protokolün yürütülmesinden taraflar eşit derecede sorumludur. Protokolde yer alan hükümlere işlerlik kazandırmak amacıyla; merkezde Diyanet İşleri Başkanlığı ile Türkiye Yeşilay Cemiyeti, taşrada İl ve İlçe Müftülükleri ile Yeşilay Cemiyeti Şube Müdürlükleri yetkili ve sorumludur.

Görev ve Yükümlülükler

Madde 6- Bu protokolün, amacına ulaşabilmesi için tarafların görev ve yükümlülükleri şunlardır:

A- Başkanlığın Görev ve Yükümlülükleri

1. "Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı" kapsamında formatör görevlilerin bulunduğu yerleşim yerlerindeki din görevlilerine verilecek eğitim için gerekli unsurları yerine getirecektir.
2. Başkanlık yazılı, görsel ve işitsel yayınları söz konusu hususlar doğrultusunda aktif olarak kullanılacaktır. Diyanet TV, Diyanet Radyo, Diyanet Aylık, Diyanet Aile ve Diyanet Çocuk dergilerinde Yeşilay tarafından hazırlanacak bağımlılık konulu yazıların ve içeriklerin yayınlanmasına iş birliği çerçevesinde yer verecektir.
3. 1-7 Mart tarihleri arasında kutlanan Yeşilay Haftasında, hutbe ve/veya vaazlarda bağımlılık ve bağımlılıkla mücadele konularının işlenmesine özen gösterecektir.
4. "Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı"na katılacak Başkanlık personelinin giderlerini karşılayacaktır.
5. Protokol hükümlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi amacıyla Yeşilay ile müftülükler arasındaki koordinasyonu sağlayacak, faaliyetleri izleyecek ve değerlendirecektir.

B- Yeşilayın Görev ve Yükümlülükleri

1. "Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı" kapsamında eğitim ve tanıtım dokümanları hazırlayacaktır.
2. Hazırlanan eğitim ve tanıtım materyallerini din görevlilerine verilmek üzere Başkanlığa ve müftülüklere gönderecektir.
3. İl ve ilçelerden Başkanlıkça belirlenecek en az bir din görevlisine, "Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı" formatör eğitimi düzenleyecektir.
4. Eğitime katılacak Yeşilay personelinin giderlerini karşılayacaktır.

C- Ortak Yükümlülük ve Sorumluluklar

1. Protokolün yürürlüğe girmesinden sonra, öngörülen faaliyetlerin yürütülebilmesi için ortak faaliyet ve çalışma programı hazırlanacak, çalışmalar periyodik aralıklarla değerlendirilerek raporlanacaktır.
2. "Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı" kapsamındaki eğitim dökümanları hazırlanacaktır.
3. Protokol kapsamında işbirliği içerisinde hazırlanan/hazırlanacak ilgili materyallerin hedef kitlelere ulaştırılması sağlanacaktır.
4. Yeşilay ve din görevlileri aracılığıyla "Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı" kapsamında halka yönelik bilgilendirme faaliyetleri yapılacaktır.

Değişiklikler

Madde 7- Taraflardan biri Protokol'de değişiklik önerdiği takdirde, bu önerisini yazılı olarak karşı tarafa bildirir. Protokol değişiklikleri, Başkanlık ve Yeşilay tarafından gerçekleştirilir.

Yürürlük

Madde 8- Bu protokol imzalandığı tarihte yürürlüğe girer ve süresizdir. Yürürlükten kaldırılmasına taraflar birlikte karar verir.

ANKARA, 18.09.2014

Prof. Dr. M. İhsan KARAMAN
Türkiye Yeşilay Cemiyeti

Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ
Genel Başkanı
Diyanet İşleri Başkanı

D.T.C. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı ile T.C Gençlik ve Spor Bakanlığı Arasında İşbirliği Protokolü

Amaç

Madde 1- Bu Protokolün amacı; sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerle, gençlerin beden ve ruh sağlıklarına, manevi gelişimlerine katkıda bulunmak, Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı kurumlarda, yurtlarda, spor tesislerinde, kamplarda ve gençlik merkezlerinde Diyanet İşleri Başkanlığı merkez ve taşra teşkilatında görevli olan personelin, moral, motivasyon ve manevi rehberlik sağlaması, din ve değerler eğitimi vermesi, din hizmeti sunmasına ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Kapsam

Madde 2- Bu Protokol, Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı yurtlar, spor tesisleri, kamplar ve gençlik merkezlerinden faydalanan gençlerin Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı müftülüklerden kendilerine yönelik sunulacak olan hizmetler ile Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı Kur'an kursları, Yaz Kur'an kursları ve Müftülük hizmetlerinden istifade eden gençlere sporu sevdirmek, serbest vakitlerini spor yaparak geçirmelerine, onların fiziksel ve sosyal aktivitelere katılımlarına yönelik hizmetleri kapsamaktadır.

Dayanak

Madde 3- Bu protokol, 633 Sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, Diyanet İşleri Başkanlığı Görev ve Çalışma Yönetmeliği ile 638 sayılı Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat Görevleri Hakkında Kanun hükmünde Kararname ile 3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, Gençlik Merkezleri Yönetmeliği, 351 sayılı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Kuruluş Kanunu, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Sosyal, Kültürel ve Sportif Faaliyetler Statüsünün ilgili maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Taraflar ve Yetkili Birimler

Madde 4- Bu protokolün tarafları Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığıdır. Protokol kapsamındaki iş ve işlemlerin yürütülmesinde merkezde Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı, taşradaki işlemlerin yürütülmesinde ise Gençlik Hizmetleri ve Spor İl ve İlçe Müdürlükleri, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumuna bağlı Bölge ve Yurt Müdürlükleri ile İl ve İlçe Müftülükleri yetkili ve sorumludur.

Tanımlar

- Madde 5- Bu Protokolde adı geçen;
- Bakanlık : Gençlik ve Spor Bakanlığını,
- Başkanlık : Diyanet İşleri Başkanlığını,
- Taşra Teşkilatı : Gençlik Hizmetleri ve Spor İl ve İlçe Müdürlüklerini,
Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Bölge ve Yurt Müdürlüklerini,
- Müftülük : Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı İl ve İlçe Müftülüklerini,
- Müftülük Personeli : Müftü, müftü yardımcısı, şube müdürü, vaiz, uzman ve dinî yüksek öğrenim görmüş diğer personeli ifade etmektedir.

Yükümlülükler

Madde 6- Bu protokol hükümlerinin yürütülmesinde tarafların yükümlülükleri şunlardır:

A- T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığının Yükümlülükleri

- 1- Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Yurtlarında, Gençlik Merkezlerinde, Gençlik Kamplarında ve Spor Tesislerinde yürütülen eğitim faaliyetlerinden "Kur'an Eğitimi Kursları, Din ve Değerler Eğitimi Kursları, Arapça, Osmanlıca vb. dil kursları" ile benzeri faaliyetlere katkı sağlayacak müftülük personeli talep etmek,
- 2- Başkanlıkça düzenlenen Kutlu Doğum Haftası, Camiler Haftası, milli/dinî gün ve geceler gibi zaman dilimlerindeki etkinliklerin Bakanlığa bağlı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu yurtlarında, Gençlik Merkezlerinde, Gençlik Kamplarında ve Spor Tesislerinde müftülüklerle işbirliği içerisinde yapılmasını sağlamak,
- 3- Tarihi camilere, kültürel ve dinî mekânlara gezi düzenlenmesi konusunda müftülüklerle işbirliği yapmak,
- 4- Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı Kur'an Kursları, Yaz Kur'an Kursları ve Müftülük hizmetlerinden istifade eden çocuk ve gençlere, Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı kurumlarda, spor tesislerinde ve gençlik merkezlerinde spor eğitimi vermek, bedensel ve ruhsal gelişimlerine katkıda bulunmak,
- 5- Gençlik ve Spor Bakanlığınca yürütülen her türlü spor ve gençlik faaliyetlerine katılanların manevi gelişimine destek sağlamak için müftülüklerle ortaklaşa programlar düzenlemek,
- 6- Gençlerimizin kendine güvenen bireyler olmalarını sağlamak, atacakları adımlarda onlara yol göstermek ve onları yeni ufuklara taşımak amacıyla gerçekleştirilen Gençlik Kampları Lider Eğitimlerine, spor branşları antrenörlük ve hakemlik kurslarına Diyanet İşleri Başkanlığı personelinin şartları tutan kişilerin katılımını sağlamak ve başarılı olanlara liderlik sertifikası, antrenörlük ve hakemlik belgesi vermek,

- 7- Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından düzenlenen ulusal ve uluslararası faaliyetlere katkı sağlayabilecek olan müftülük personelinin ihtiyaç hâlinde talep etmek.

B- T.C. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığının Yükümlülükleri:

- 1- Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu yurtlarında, Gençlik Merkezlerinde, Gençlik Kamplarında ve Spor Tesislerinde yürütülen eğitim faaliyetlerinden "Kur'an Eğitimi Kursları, Din ve Değerler Eğitimi Kursları, Arapça, Osmanlıca vb. dil kursları" ile benzeri faaliyetlere katkı sağlayacak müftülük personelinin ilgili kurum ve tesislerde görevlendirmek,
- 2- Önemli gün ve haftalarda, Bakanlığa bağlı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu yurtlarında, Gençlik Merkezlerinde, Gençlik Kamplarında ve Spor Tesislerinde düzenlenecek olan ve Başkanlığın görev alanlarına giren Kutlu Doğum Haftası, Camiler Haftası, millî/dinî gün ve geceler gibi zaman dilimlerinde talep edilmesi hâlinde müftülük personelinin görevlendirmek,
- 3- Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı kurumlarda yer alan ve millî kültürün en önemli kaynaklarını teşkil eden kütüphaneler ile ortaklaşa düzenlenecek faaliyetlere katılan gençlere Başkanlık yayınlarından uygun olanları ücretsiz olarak vermek,
- 4- Gençlik Kampları Lider Eğitimlerine, spor branşlarına, antrenörlük ve hakemlik eğitim kurslarına Diyanet İşleri Başkanlığı personelinin şartları tutan kişilerin katılımını teşvik etmek,
- 5- Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından düzenlenen ulusal ve uluslararası faaliyetlere katkı sağlayabilecek olan müftülük personelinin talep edilmesi hâlinde görevlendirmek.

C- Ortak Yükümlülükler

- 1- Ülkemiz gençliğinin serbest zamanlarını sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerle değerlendirmek ve onların manevi gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla, Bakanlık ve Başkanlıkça düzenlenecek faaliyetlerde işbirliği yapmak,
- 2- Protokole konu iş ve işlemlerle ilgili planlama, uygulama, izleme, raporlama ve koordinasyonu sağlamak amacıyla, yönetici seviyesinde görevlendirilecek sorumlu kişilerin iletişim bilgilerini ve düzenlenecek programları merkez ve taşrada ilgili kurumun yetkililerine bildirmek,
- 3- Gençlerin manevi gelişimine katkı sağlamak amacıyla eşgüdüm içerisinde gençlere yönelik umre programları düzenlemek,
- 4- İki kurum arasında ortak düzenlenecek proje ve etkinliklerde her iki kurumun imkanlarından yararlanmak,
- 5- Kurumların ihtiyacı ve talebi doğrultusunda karşılıklı olarak görevlendirilen personelin gö-

- revli ve/veya izinli sayılmasını sağlamak,
- 6- İki kurumu ilgilendiren ortak konularda proje ve faaliyetlerin daha etkili olabilmesi için gerekirse ortak bir komisyon oluşturmak,
- 7- Gençlik ve Spor kulüplerinin kurulmasını teşvik etmek ve desteklemek.

Yürütme

Madde 7- Bu Protokol hükümleri Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yürütülür.

Değişiklik Hükümleri

Madde 8- Bu Protokol belli bir süre ile sınırlandırılmamıştır. Taraflar karşılıklı mutabakat sağlayarak protokolde değişiklik ve ilave yapabilir, gerektiğinde bu protokolü yürürlükten kaldıracabilirler.

Diğer Hükümler

Madde 9- İşbu protokol, Bakanlığa bağlı kurum ve kuruluşlar ile Başkanlık birimleri arasında imzalanan protokolleri kapsayacak şekilde düzenlenmiştir.

Madde 10- Bu protokol 4 (dört) sayfa ve 10 (on) madde halinde düzenlenmiş olup taraflarca imzalandığı tarihte yürürlüğe girer.

İşbu Protokol 26 Şubat 2015 tarihinde Ankara'da imzalanmıştır.

Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ
Diyanet İşleri Başkanı

Akif Çağatay KILIÇ
Gençlik ve Spor Bakanı

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI İLE DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI ARASINDA İŞBİRLİĞİ PROTOKOLÜ

Amaç ve Kapsam

Madde 1- Protokol ile; aile yapısının ve değerlerinin korunması, gelecek nesillere sağlıklı biçimde aktarılmasını sağlamak üzere ailenin güçlendirilmesi, aileyi ve aile içinde bireyi tehdit eden problemler hakkında toplumun duyarlı kılınması, koruyucu önleyici sosyal hizmetlerin etkinliğinin artırılması, aile, kadın, çocuk, genç, yaşlı ve özürlü bireylerin bilinçlendirilmesi ile sosyal destek sistemlerinin güçlendirilerek problemlerin çözümüne katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Protokol, belirtilen amaçlar doğrultusunda Diyanet İşleri Başkanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı arasındaki işbirliği esaslarını kapsamaktadır.

Tanımlar

Madde 2- Protokolde geçen "Bakanlık" Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığını, "Başkanlık" Diyanet İşleri Başkanlığını ifade eder.

Sorumluluk

Madde 3- Bu Protokolün yürütülmesinde taraflar eşit derecede yetkili ve sorumludur.

Yasal Dayanak

Madde 4- Protokolün dayanağı, 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu, 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve 633 sayılı Aile Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamedir.

İşbirliği Konuları

Madde 5- Bakanlık ve Başkanlık, aşağıda belirtilen hususlarda işbirliği yaparlar:

- Aile ile ilgili problemleri tespit ederek bu problemlerin çözümü amacıyla; ailelere yönelik eğitim, danışmanlık ve sosyal hizmet modelleri geliştirmek, bu modellerin uygulamasına yönelik öneriler ortaya koymak ve aile eğitimi ve danışmanlığının içeriğinin belirlenmesinde ortak çalışmalar yapmak.
- Türk aile yapısının karakteristik özelliklerini ortaya koymak, bu yapıda meydana gelen de-

ğişimleri tespit ederek toplumsal etkilerini belirlemek amacıyla yurtiçinde ve yurtdışında araştırma, yayın ve değerlendirme konularını belirlemek ve bu alanda çalışan Bakanlık ve Başkanlık personeline yönelik ortaklaşa yapılacak eğitim programları hazırlamak, seminerler düzenlemek.

- c) Aile bireylerinin sorumluluk bilinci kazanmalarını ve karşılaştıkları olay ve olgulara sağlıklı tepkiler verebilmelerini sağlamak amacıyla onları psikolojik, sosyolojik, ekonomik, hukuki kültürel ve dini konularda bilgilendirecek, dinin yanlışı onaylayıcı bir referans olarak kullanılmasını önleyecek, aile değerlerinin korunması, ailede rol paylaşımı, aile içi şiddet, çocuk yetiştirme, ev ekonomisi gibi konularda bilgilendirme ve eğitim faaliyetlerini yürütecek görevliler için eğitim programları düzenleyerek uygulamak ve gerekli materyalleri hazırlamak.
- ç) Ailelerin parçalanmasına yol açan göç, boşanma, aile içi ihmal ve istismar ebeveynlerin ölümü, ekonomik güçlükler, sağlık gibi nedenlerin aile fertleri, özellikle de çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini en az seviyeye indirmek, bu fertlerin toplumda sağlıklı ve başarılı bireyler olarak var olabilmelerini sağlamak üzere toplumsal bütünleşme, psikososyal destek, eğitim ve istihdam konularında ihtiyaç duyulması halinde ilgili kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları ile kısa ve uzun vadede işbirliği yapmak ve ortaklaşa projeler hazırlamak.
- d) Ailelerin çocukları ile sağlıklı ilişki kurmaları, koruyucu ailelik, çocuk hakları, çocuk ihmal ve istismarının önlenmesi, çocukların suça yöneltilmemeleri, çocukların sokakta çalıştırılmamaları, sokakta bekleyen tehlikeler, çocukların küçük yaşta evlendirilmemeleri, töre cinayetleri, kadının insan haklarının geliştirilmesi, kadına karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi, sorun çözme kapasitelerinin artırılması gibi konularda toplumda bilinç ve duyarlılığın artırılması amacıyla çeşitli faaliyetler yapmak.
- e) Bakanlığa bağlı kuruluşlarda öncelikle millî ve dinî günler olmak üzere çeşitli zamanlarda ahlakî, dinî ve millî duyguları geliştirmeye yönelik ortak faaliyetler yapmak.
- f) Başkanlık yayınlarının imkânlar ölçüsünde, Bakanlığa bağlı kuruluşlarda bulunan kütüphanelere ücretsiz olarak verilmesine yardımcı olmak. Bakanlık yayınlarının Başkanlığa ve ilgili birimlerine ücretsiz olarak verilmesine yardımcı olmak.
- g) Protokolün amaçları doğrultusunda televizyon ve radyo programları yapmak; sosyokültürel içerikli kampanyalar açmak; konferans, panel, sempozyum, seminer vb. toplantılar düzenlemek.
- h) Başkanlık tarafından yürütülen hutbe, vaaz ve benzeri faaliyetlerden işitme engellilerin yararlandırılmasına katkı sağlamak üzere, camilerde işaret dili tercümanı bulundurulmasına yönelik ortak çalışma yürütmek.
- i) İbadethanelerin özürliüler için erişilebilir ve ulaşılabilir hale getirilmesi konusunda ortak çalışma yapmak.

Personel Görevlendirilmesi ve Uygulama

Madde 6- Bakanlığa bağlı kuruluşlarda görevlendirilen Başkanlık personeline ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde Bakanlık tarafından ek ders ücreti ödenir.

Protokolün yürürlüğe girmesinden sonra, öngörülen hizmetlerin yürütülebilmesi için ortak faaliyet ve çalışma programı hazırlanır. Periyodik aralıklarla değerlendirilerek raporlanır.

Değişiklik

Madde 7- Taraflardan biri Protokolde değişiklik yapmak istediği takdirde, bu önerisini yazılı olarak karşı tarafa bildirir. Protokol değişiklikleri, Bakanlık ve Başkanlığın müşterek kararı ile gerçekleştirilir.

Protokolün Süresi

Madde 8- Protokol herhangi bir süre ile sınırlandırılmamıştır. Taraflardan birinin en az bir ay öncesinden diğer tarafa gerekçelerini de içerecek şekilde yazılı olarak bildirmesi suretiyle ya da yazılı mutabakat sağlanması durumunda Protokol sona erer.

Uyuşmazlıkların Çözümü

Madde 9- Bu Protokol hükümlerinin uygulanmasından dolayı taraflar arasında çıkabilecek uyuşmazlıklar karşılıklı görüşme yoluyla çözümlenir.

Yürürlük

Madde 10- Diyanet İşleri Başkanlığı ile kapatılan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü arasında akdedilen 26/2/2007 tarihli işbirliği Protokolü,

Diyanet İşleri Başkanlığı ile Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü arasında akdedilen 13/3//2008 tarihli işbirliği Protokolü, işbu Protokolün imzalandığı tarihte yürürlükten kaldırılmıştır.

İmza tarihinden itibaren yürürlüğe girecek olan işbu Protokol, iki nüsha halinde düzenlenmiş ve 26..HQ./2011 tarihinde imzalanmıştır.

Bekir BOZDAĞ

Başbakan Yardımcısı

Fatma Şahin

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı

Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ

Diyanet İşleri Başkanı